

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β
Τεύχος 644
Παρασκευή
26 Σεπτεμβρίου 1997
Δρχ. 500

ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ «ΕΠΑΝΙΔΡΥΣΗΣ»

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ
ΤΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΑΓΩΓΩΝ

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΤΗΣ Α.Ε.
«Π.Π. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ '97»

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΙΚΕΣ
ΚΟΜΠΙΝΕΣ
ΣΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΥΠΟΥ

Ο ΣΤ. ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ
ΚΑΙ ΑΛΛΑ «ΑΓΚΑΘΙΑ»
ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΠΕΙΡΑΙΑ...

ΤΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΤΑΙΝΙΩΝ
ΜΙΚΡΟΥ ΜΗΚΟΥΣ
ΣΤΗ ΔΡΑΜΑ

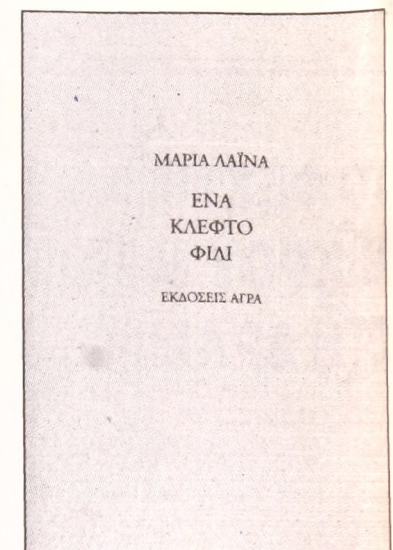
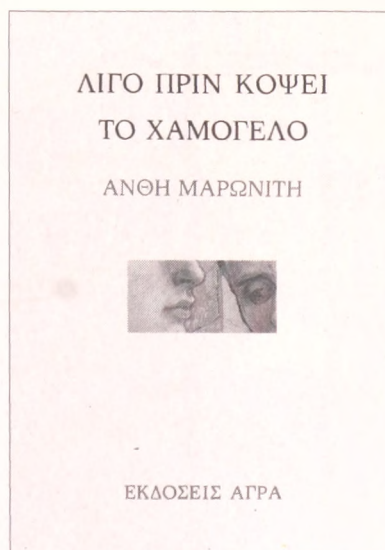
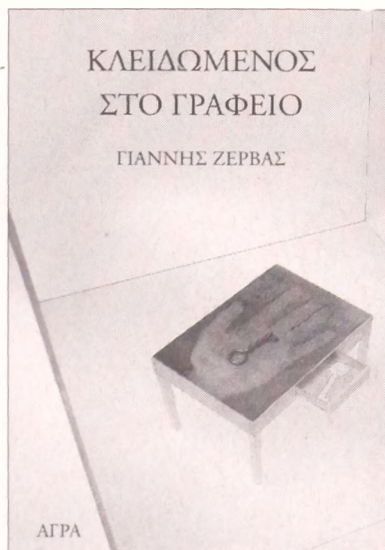
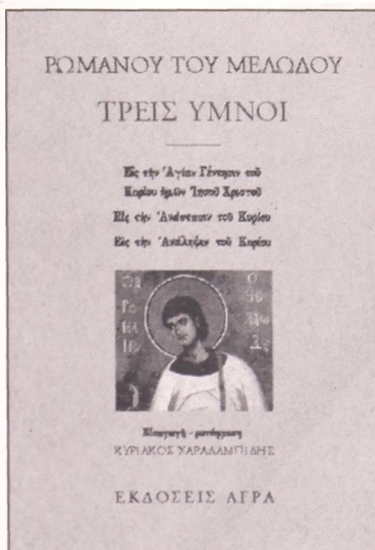
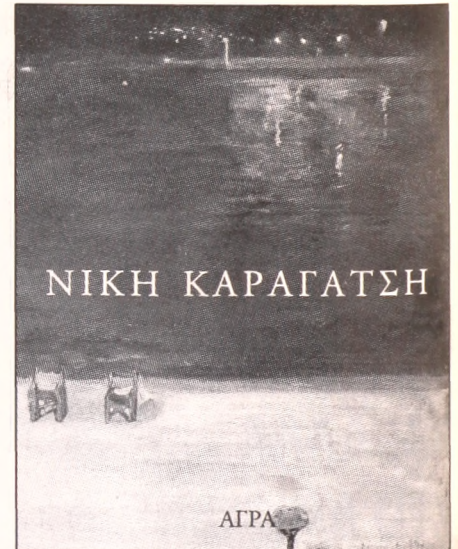
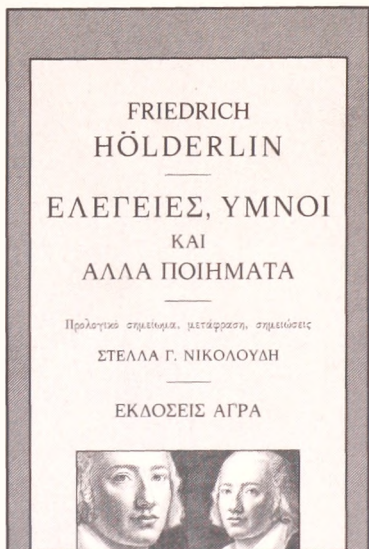
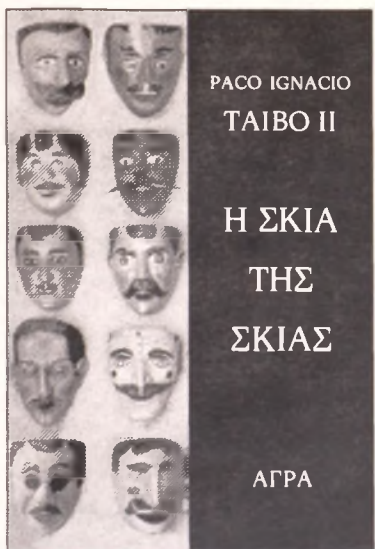
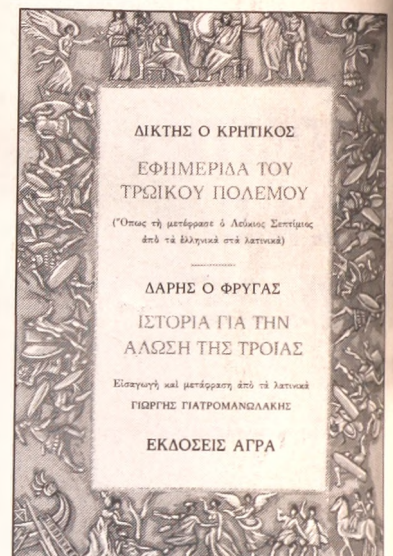
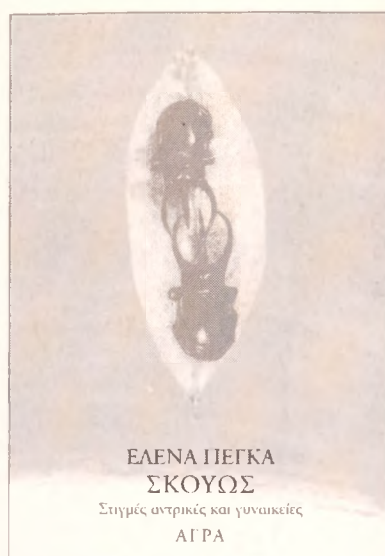
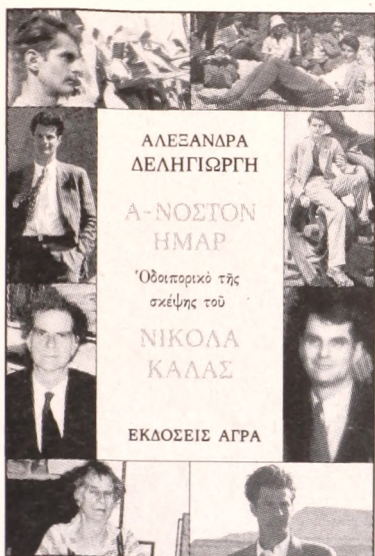
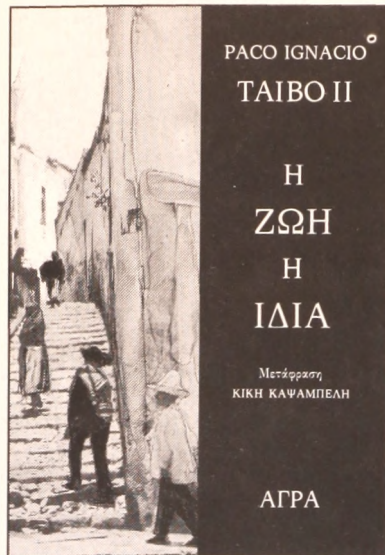
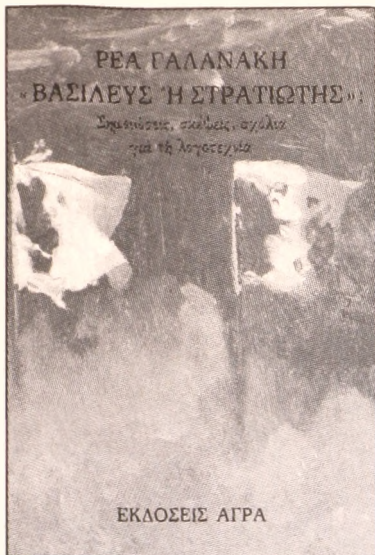
Η Ρ Ω Κ Α Ν Α Κ Α Κ Η

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΑΓΡΑ

ΑΠΟ ΤΟ 1979

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Περίοδος Β' · Έτος 24ο · Τεύχος 644
Παρασκευή 26 Σεπτεμβρίου 1997 · Δρχ. 500

ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
ANTI ON-LINE: <http://www.compulink.gr/anti>
E mail: anti@compulink.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Ηλίας Κανέλλης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ-ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτρης Γκέκας

ΜΟΝΤΑΖ: Τασία Λεβόν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστερί
Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 5.000 δρχ., Ετήσια 10.000 δρχ.,
Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 40.000 δρχ.

Φοιτητική ετήσια: 8.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 38 δολ., Ετήσια: 75 δολ.,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 44 δολ., ετήσια 88 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 500,

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.000

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του Βιβλίου - Α Πουλουκτσά και Σία Ε.Ε.

Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

**ΣΕΛ. 12 ΑΠΟ ΤΟ ΜΗ-ΛΥΚΕΙΟ ΣΤΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟΠΟΙΗΜΕΝΟ
ΛΥΚΕΙΟ** Κριτική στη «μεταρρύθμιση» Αρσένη - του Κώστα
Γαβρόγλου

ΣΕΛ. 14 Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ Α.Ε. «ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ»
Οι «μάνατζερ» και οι αμοιβές τους - άρθρο Ειδικού Συνεργάτη

ΣΕΛ. 16 «ΜΕΓΑΛΕ ΣΗΜΙΤΗ!» Η κυβέρνηση ένα χρόνο μετά τις
εκλογές. Γράφουν: Μ. Στεφανίδης, Απ. Διαμαντής, Τ. Παππάς

**ΣΕΛ. 20 ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΙΚΕΣ ΚΟΜΙΗΝΕΣ ΣΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΤΥΠΟΥ** Ένας εξωφρενικός ακόλουθος Τύπου - και αρκετά
χρήματα - του Ρεπόρτερ

ΣΕΛ. 24 Ο ΣΤ. ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΑΓΚΑΘΙΑ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ
Δηλαδή, στον Πειραιά συννέφιασε... - του Πειραιώτη

ΣΕΛ. 27 ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ: Αγωγοί πετρελαίου - των Χρίστου Νησιώτη, Νίκου
Χειλαδάκη. Βοσνία: Σιγή προ θυέλλης - του Πλάμεν Τόντσεφ Κομόρες:
Επιστροφή στο παρελθόν - του Αστέρη Χουλιάρα Ευρώπη:
Γαλλογερμανική συμφωνία για ισχυρό «ευρώ» - του Σωτήρη Ντάλλη
Ιταλία: Λέγκα του Βορρά - του Λεωνίδα Βαλασσόπουλου

ΣΕΛ. 40 Η ΑΝΙΣΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΜΙΖΕΡΙΑ ΠΑΡΑΜΕΝΟΥΝ στο νέο
ποδοσφαιρικό πρωτάθλημα που ξεκίνησε - του Γ. Αρκουλή

ΣΕΛ. 50 ΗΡΩ ΚΑΝΑΚΑΚΗ: ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ ΜΑΣ ΠΡΩΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
Η ζωγράφος Ηρώ Κανακάκη έφυγε αναπάντεχα από κοντά μας.
Θυμόμαστε, σήμερα, το κορίτσι της δικής μας πρώτης σελίδας - και δεν
ξεχνάμε ότι εκείνη είχε κάνει το πρώτο μας εξώφυλλο, του πρώτου (και
μόνου) αντιδικτατορικού μας τεύχους.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

ΠΑΣΟΚ της «επανίδρυσης», σελ. 4

ΛΟΓΙΚΗ ΚΙ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

Γιώργος Φιλδισάκος, σελ. 5

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΙΣ

Ελένη Κολλιοπούλου, σελ. 42

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Επιστολές, σελ. 43

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 37

INTERNET

Δημήτρης Σκούφης, σελ. 60

ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ

Θανάσης Χατζόπουλος, σελ. 66

Εξώφυλλο:

Το δικό μας κορίτσι της πρώτης σελίδας,
η αξέχαστη Ηρώ Κανακάκη

ΜΙΑ «ΕΠΑΝΙΔΡΥΣΗ» ΠΟΥ ΕΨΑΧΝΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΗΣ

ΟΡΙΣΤΕ ΜΙΑ ΑΚΟΜΗ «ΕΠΑΝΙΔΡΥΣΗ» του ΠΑΣΟΚ αυτή τη φορά με εκσυγχρονιστικό στυλ –παρότι αυτό το στυλ κουβαλά κάμποσα κομμάτια παλιάς ανδρεοπαπανδρεϊκής αρματωσιάς περιλαμβανομένης, όπως φαίνεται, και της ορολογίας.

ΜΙΑ «ΕΠΑΝΙΔΡΥΣΗ» ΝΑ 'ΧΟΥΜΕ ΝΑ ΛΕΜΕ, αναγεννημένη και εξυγιασμένη να επιπίπτει επί παλαιότερων επανιδρύσεων.

ΕΠΡΟΦΕΡΕ ΛΟΙΠΟΝ Ο Κ. ΣΗΜΙΤΗΣ τη λέξη «επανίδρυση» ή έστω ηπιότερα «κάτι σαν επανίδρυση» στη σύνοδο της Κ.Ε. ΠΑΣΟΚ, που ήταν τόσο ήσυχη και αδιάφορη που εξέφυγε σχεδόν της προσοχής των τηλεοπτικών δελτίων των οκτώμισι.

ΑΛΛΑ ΑΥΤΟ ΤΟ «ΚΑΤΙ ΣΑΝ ΕΠΑΝΙΔΡΥΣΗ», που προφανώς υπονοεί εκσυγχρονιστική κατεύθυνση, δεν μας εξηγεί καθόλου μερικά πράγματα όπως:

– τον αυταρχισμό, την περιφρόνηση του Κοινοβουλίου και εντέλει την προφανή αντιδημοκρατικότητα στη στάση της κυβέρνησης –και προσωπικά του πρωθυπουργού– περί το περίφημο σχέδιο «Καποδίστριας» – στάση, μάλιστα, που επιβαρύνει περαιτέρω το κλίμα καχυποψίας περί υποκρυπτομένων μικροπολιτικών και συμφεροντολογικών κινήτρων και ρυθμίσεων.

– την απηνή φοροεισπρακτική πολιτική της κυβέρνησης και μάλιστα καταφανώς άδικη σε βάρος των πολύ ολίγων «εχόντων και κατεχόντων», σε σημείο που φίλος, ελάχιστα παραδοξολογώντας, την εχαράκτηρισε πλέον άδικη και της δεκάτης επί Τουρκοκρατίας.

– την περιβόητη εκπαιδευτική «μεταρρύθμιση» που έχει ήδη προσλάβει το χαρακτήρα φάρσας που άλλωστε, όπως εύστοχα παρατηρεί ο *Ενδοσκόπος της Καθημερινής*, δεν κάνει άλλο παρά να αναπαράγει και να ενδυναμώνει παραπέρα μια προνομιούχο ελίτ με σπουδές σε πάνεπιστήμια του εξωτερικού (κάτι ξέρει και η σημερινή κυβέρνηση επ' αυτού).

ΕΙΝΑΙ ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΦΑΝΕΡΟ ότι αυτή η «επανίδρυση» ή «κάτι σαν επανίδρυση» δεν πρόκειται να επηρεάσει τις δυσοίωνες για την Ελλάδα εκτιμήσεις και προγνώσεις (τελευταία του *Ρώντερ* με τη γνώμη 50 οικονομολόγων) ότι είναι η μόνη χώρα της Ε.Ε. που κινδυνεύει να μείνει εκτός ΟΝΕ.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΜΕΝΗ ΟΜΩΣ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ στο δρόμο της «επανίδρυσης» δείχνει να μην ακούει τίποτα: αποκρύπτει έτσι από τους πολίτες της χώρας τι είδους και πόσο καταλυτικές θα είναι οι οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες από ένα τέτοιο, καθόλου αμελητέο, όπως φαίνεται, ενδεχόμενο.

αντί

ΛΟΓΙΚΗ Ή ΕΝΑΙΣΘΗΣΙΑ

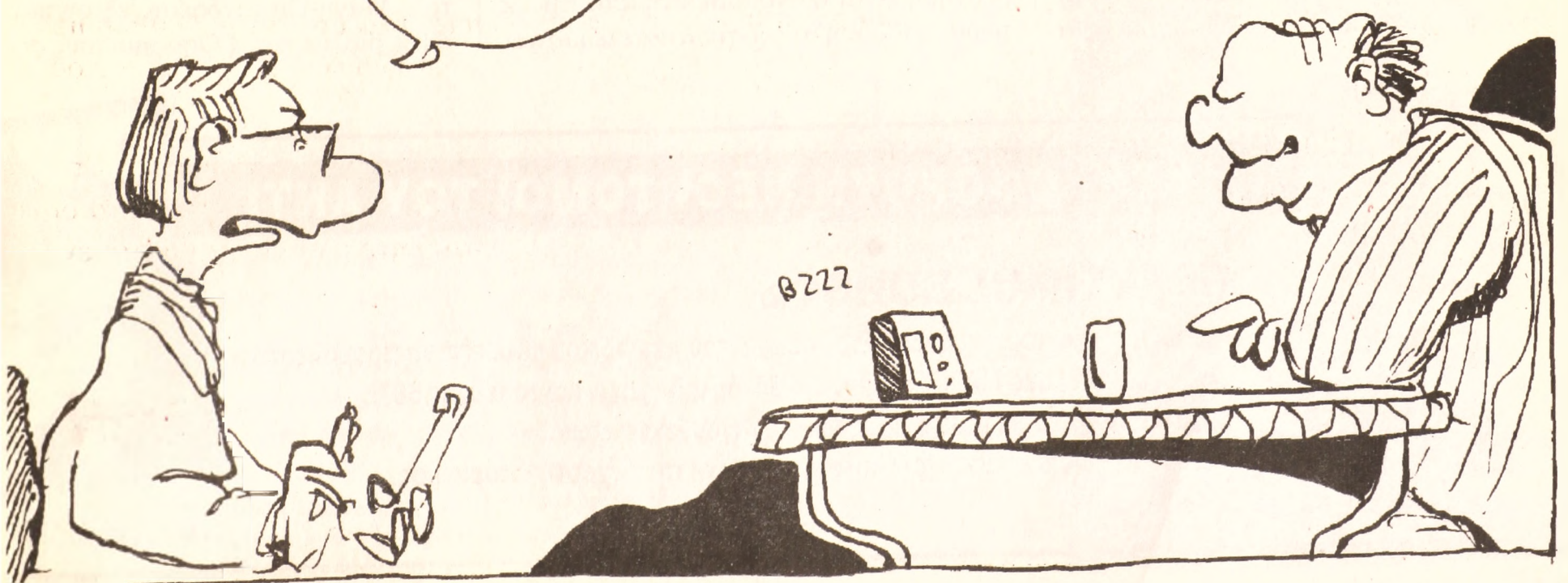
ΑΡΧΙΖΟΝΤΑΣ ΝΑ ΑΠΑΝΤΩ
ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΑΣ, ΘΑ ΗΘΕΛΑ
ΚΑΤ' ΑΡΧΗΝ ΝΑ ΤΟΝΙΣΩ ΟΤΙ ΟΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΜΟΝ ΣΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΑΣ ΘΑ ΕΙΝΑΙ,
ΕΦ' ΟΣΟΝ ΜΟΝ ΤΕΘΟΥΝ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ,
ΕΓΩ ΘΑ ΑΠΑΝΤΩ!

ΤΟ 'ΓΡΑΨΕ ΤΩΡΑ ΑΥΤΟ;

ΜΟΝ ΤΟ ΞΑΝΑΠΑΙΖΕΙΣ.
ΓΙΑΤΙ ΚΑΠΟΝ ΔΕ ΜΟΝ
ΚΟΛΛΑΒΙ;...

ΜΑΛΙΣΤΑ.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ

Γενέθλια και απολογισμός

ΗΤΑΝ ΦΥΣΙΚΟ οι εταιρείες δημοσκοπήσεων να μην αφήσουν αναξιοποίητα τα πρώτα γενέθλια της κυβέρνησης Σημίτη. Και, όπως συμβαίνει συνήθως, «με το καπέλο που φοράω, σε χαιρετώ!». Έτσι, κατά το γκάλοπ (πανελλαδικό) της ALCO, για λογαριασμό του Αντέννα η Ν.Δ. προηγείται, με 30,6%, έναντι 27,6% του ΠΑΣΟΚ, ενώ, κατά το γκάλοπ (επίσης πανελλαδικό) της V.PRO, για λογαριασμό της εφημερίδας Τα Νέα, προβάδισμα έχει το ΠΑΣΟΚ, με 30,9% έναντι 28% της Νέας Δημοκρατίας. Μια τρίτη δημοσκόπηση, από την ΚΑΠΑ RESEARCH (Αθήνα - Θεσσαλονίκη - Λάρισα - Βόλος), για λογαριασμό της Εξουσίας, θέλει τα δύο αυτά κόμματα ισοδύναμα περίπου, 32,9% για το ΠΑΣΟΚ και 32,8% για τη Νέα Δημοκρατία. Και ο χορός καλά κρατεί...

ΤΗΝ ΕΠΕΤΕΙΟ, όμως, κατέγραψε, και το ΠΑΣΟΚ, με σύνοδο της Κεντρικής του Επιτροπής και με εισηγητή τον πρόεδρο και πρωθυπουργό του Κ. Σημίτη. Η εισήγηση ξεκίνησε με χαμηλούς, σχετικά, τόνους, με βασικό σημείο αναφοράς τους δύο στρατηγικούς στόχους της κυβέρνησης και του κόμματος. Στόχος πρώτος: Η ισότιμη συμμετοχή της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με μια ολοκληρωμένη και αποτελεσματική εξωτερική και αμυντική πολιτική. Στόχος δεύτερος: Η δημιουργία

μιας σύγχρονης και ανταγωνιστικής οικονομίας, που θα εξασφαλίζει την ανάπτυξη της χώρας – προϋπόθεση για να καταστούμε ισότιμο μέλος και της ΟΝΕ.

Στην 3η σελίδα της εισήγησής του, ο κ. Σημίτης δήλωσε ότι δεν θα κάνει «απολογισμό του κυβερνητικού έργου». Πλην, ο απολογισμός έγινε, φυσικά ωραίος, στιλπνός, αγιογραφικός, tout va très bien, «ο λαός κατάλαβε τι πετύχαμε, ζητά από μας ακόμα περισσότερα, θα πετύχουμε ακόμα περισσότερα», κ.λπ. Από ένα σημείο και πέρα, μάλιστα, οι χαμηλοί τόνοι έδωσαν τη θέση τους σε μια ακατάσχετη ρητορική: «Εμείς κόψαμε με το μαχαίρι το όνειδος του παλαιοκομματισμού... Εμείς εισαγάγαμε το αντικειμενικό σύστημα προσλήψεων στον δημόσιο τομέα... Εμείς περιορίσαμε και καταργήσαμε φοροαπαλλαγές και ειδικά προνόμια... Εμείς πρώτοι τολμήσαμε το άνοιγμα του κόμματος στην κοινωνία».

ΚΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΣΩΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ – ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ;

ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΑΣ της συνόδου, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Δημ. Ρέππας αισθάνθηκε την ανάγκη να δηλώσει ότι ναι μεν η κυβέρνηση είναι ικανοποιημένη από την ως τώρα απόδοσή της («τα αποτελέσματα»,

είπε, «είναι ορατά και από τις εξελίξεις σε εθνικά θέματα, και από την οικονομική πολιτική και από τις μεγάλες διαρθρωτικές αλλαγές που δρομολογούνται στο εσωτερικό της χώρας»), αλλά δεν παρορά ότι προβλήματα υπάρχουν σε όλους τους τομείς. «Οι συνθήκες ζωής για τον πολίτη, στην καθημερινότητά του, δεν είναι αυτές που θέλαμε. Σε επίπεδο διοίκησης, σε επίπεδο κοινωνικών υπηρεσιών, σε επίπεδο δημοσίων υπηρεσιών που αφορούν τη λειτουργία του πολιτεύματος έχουμε πολλά ακόμα πράγματα να προσεγγίσουμε, προκειμένου να προσεγγίσουμε τους στόχους μας». Αυτό ονομάζεται οιοονεί αυτοκριτική...

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, και σε ό,τι αφορά εσωκομματική αντιπολίτευση, το επιχείρημα Σημίτη κατήγαγε μια ακόμα νίκη. Η εισήγηση του Εκτελεστικού Γραφείου (στα εθνικά θέματα) κατέγραψε 10 μ. αποχές και τρεις αρνητικές ψήφους, ενώ η οργή κάποιων ελάχιστων διαφωνούντων για όσα είπε ο πρωθυπουργός περί ανάγκης «επανίδρυσης» του ΠΑΣΟΚ («τι βέντες είναι αυτές; ένας είναι ο ιδρυτής Ανδρέας Παπανδρέου», κ.λπ.), έμελλε να μην έχει συνέχεια... Φαίνεται ότι ουσιαστικά πιστεύει πια στην αναβίωση του παλαιού δρεϊσμού, με εξαίρεση, ίσως, την κ. Δήμητρα Λιάνη-Παπανδρέου, εξ ου και το όψιμο βιβλίο της. (Όσο για τους ρεϊθρο-

Α' εξάμηνο 1994

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΝΕΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ

ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΒΟΗΘΟΣ

Έτοιμοι οι νέοι τόμοι του Αντί. Στα γραφεία του περιοδικού μπορείτε να προμηθευτείτε μέχρι και τον τόμο ΜΑ' (Β' εξάμηνο 1994, δηλαδή μέχρι και το τεύχος 567).

Θα βρείτε, επίσης, τους τόμους των προηγούμενων ετών.

Στους τόμους του Αντί έχετε καταγεγραμμένη τη σύγχρονη ιστορία μας.

Β' εξάμηνο 1994

7

Ο ΠΟΝΗΡΟΥΛΗΣ

Αφήνοντας τα μεγάλα στους μεγάλους, ιδού μια περίπτωση μικρής πονηρίας στο πεδίο της φοροείσπραξης: η εξαγγελία από τον υφυπουργό Οικονομικών κ. Δρυ για δημοσιοποίηση ονομάτων φοροφυγάδων κ.τ.λ. αποκάλυψε το ήδη περίπου γνωστό στους στοιχειωδώς γνωρίζοντες ότι, δηλαδή, κατά το μεγαλύτερο μέρος τους τα οφειλόμενα προέρχονται από επιχειρήσεις και οργανισμούς του Δημοσίου. Οπότε ο κ. Δρυς πάει να τα εισπράξει από τον εαυτό του ή εν πάση περιπτώσει από το ΠΑΣΟΚ, που ελέγχει τις επιχειρήσεις αυτές – παρότι δεν γνωρίζουμε επακριβώς κατά πόσον ο έλεγχος αυτός ανήκει στο ονομαζόμενο παλαιό ΠΑΣΟΚ ή στο χαρακτηριζόμενο ως εκσυγχρονιστικό, αλλά κι αυτό πάλι δικό του θέμα είναι να το λύσει.

Εντέλει, ας πάει να συνεννοηθεί με τον κ. Κολλά – από τον οποίο πάντως, έστω και μετ' ενδεχομένης οψίμου βδελυγμίας του, οφείλει και κατά ένα μέρος τη σημερινή εξουσία του.

Πονηρούτσικος, απειλεί να δώσει τα ονόματα αργότερα μήπως στο μεταξύ κάτι καταφέρει να εισπράξει, αδυνατώντας ευλόγως να στείλει το λογαριασμό στο ΠΑΣΟΚ.

Διότι όπως λέει κι ο **Μπαλζάκ** «σήμερα όλα έχουν γίνει χρήμα» κι αυτό το κατάλαβαν αρκετοί διοικητές επιχειρήσεων και οργανισμών του Δημοσίου νωρίτερα ίσως απ' ό,τι ο κ. Δρυς, που τώρα

φιλοδοξεί να το πάει πίσω για να καλύψει εναγωνίως τις «μαύρες τρύπες» του.

Κι εκεί πάνω στην αναμπουμπούλα όπου, όπως λέει κι ο λαός μας, ο λύκος χαίρεται οι Επιθεωρητές Εφοριών Θεσσαλονίκης μεταφέρονται εκόντες-άκοντες και μάλλον όχι προς μεγάλη ευτυχία τους σε κτίριο ενοικιασθέν από το Δημόσιο έναντι, όπως λέγεται, 107 εκατομμυρίων δραχ. ετησίως, όπου στεγάζονται επίσης οι αποκαλούμενοι «αδιάφθοροι» και το οποίο τυχαίνει να βρίσκεται στο Καλοχώρι ήτοι κάπου 20 χιλιόμετρα έξω από την πόλη, συγχρόνως δε κάτω από την επιφάνεια της θαλάσσης, γεγονός που πρόσφατα προκάλεσε πλημμύρα του κτιρίου με αποτέλεσμα να καταστραφούν στοιχεία φορολογικά πολύτιμα και πάντως αγνώστων επιβαρύνσεων. Το ολοφάνερο πλεονέκτημα της κίνησης αυτής είναι όχι μόνο ότι ο φορολογούμενος πολίτης θα έχει αισθητά δυσκολότερη πρόσβαση, για να εκθέτει τα παράπονα και τις ενστάσεις του, κουράζοντας τους Επιθεωρητές αλλά και ότι το τίμημα της ενοικίασης θα καταβάλλεται σε τίμια επιχειρηματία, που πρόσφατα το αγόρασε έναντι 100εκ. και θεωρείται υγιών πασοκικών φρονημάτων – παρότι παραμένει ασαφές ποιας ακριβώς πασοκικής υποδιαίρεσής.

Δ. Καϊσης

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ

Τη συμφωνία-πλαίσιο για την προστασία των μειονοτήτων του Συμβουλίου της Ευρώπης υπέγραψε στις 22 Σεπτεμβρίου η Ελλάδα.

Το κείμενο υπέγραψε για λογαριασμό της ελληνικής κυβέρνησης ο γ.γ. Ευρωπαϊκών Υποθέσεων **Στέλιος Περράκης**, παρούσα του γ.γ. του Συμβουλίου της Ευρώπης **Ντανιέλ Ταρσίς**.

Οι βασικές διατάξεις της συμφωνίας-πλαίσιο προβλέπουν:

- α) Την καταπολέμηση των διακρίσεων και συγκεκριμένα μέτρα για την προώθηση της πλήρους ισότητας.
- β) Μέτρα για τη διασφάλιση του πολιτισμού και της εθνικής ταυτότητας.
- γ) Τη διασφάλιση του δικαιώματος του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι.
- δ) Μέτρα για την προστασία του δικαιώματος της μειονοτικής γλώσσας και την αναγνώριση ενός ονόματος γι' αυτήν.
- ε) Την αναγνώριση της ίδρυσης εκπαιδευτικών και μορφωτικών ιδρυμάτων.
- ζ) Τη διευκόλυνση των διασυνοριακών επαφών.
- στ) Την απαγόρευση βίαιης αφομοίωσης των μειονοτήτων.

Για την εφαρμογή της συμφωνίας, την οποία σημειωτέον δεν έχει υπογράψει η Τουρκία, προβλέπονται συγκεκριμένα μέτρα ελέγχου. Τα κράτη που την έχουν υπογράψει υποχρεούνται να παρουσιάσουν έκθεση με τα νομοθετικά μέτρα που πήραν για την εφαρμογή της.

Σ.Ν.

Η κ. ΟΛΜΠΡΑΪΤ Ή ΤΟΣΟ ΑΠΛΑ

Με την ευκαιρία, για σκεφθείτε λίγο πάνω σ' αυτό το ζήτημα: μετά από τόσα χρόνια όπου περπάτησαν κάμποσαν γενιές, τόσο μελάνι που χύθηκε, τόση φαιά ουσία και μένος, αγώνες και ζωές χαμένες, τόσες στεντόρειες φωνές και μίσση πατριωτικά, ήρθε η κ. **Μαντλίν Ολμπράιτ** και είπε ότι ο προεδρος **Κληρίδης** και ο κ. **Ντενκτάς** θα συζητήσουν και θα συνεννοηθούν σε θέματα ασφαλείας για να βρουν λύση.

Πήγε αυτοπροσώπως στο νησί να το ανακοινώσει χωρίς να υψώσει τη φωνή, χωρίς περιττολογίες και συναισθηματισμούς, παρά μόνο με μια ελαφρά απόχρωση ανωτερότητας.

Τόσο απλό ήταν και δεν το 'χαμε σκεφθεί – διότι όπως θα 'λεγε κι ο **Μακιαβέλι** τα τετελεσμένα της δύναμης, είτε μας αρέσουν είτε όχι, δεν μπορεί κανείς εύκολα να τα παραγνωρίζει.

Μπορεί βέβαια να τα απωθεί στο μέλλον ή στο πίσω μέρος του κεφαλιού ή έστω του κεφαλιού του λαού, αλλ' αυτά έχουν την τάση να επιμένουν χοντροκέφαλα, αναζητώντας το κατάλληλο τάμινγκ, όπως λένε, και χωρίς στο μεταξύ να ξεχνούν και τα «εθνικά συμφέροντα στην περιοχή» των ΗΠΑ του κ. **Κλίντον**, του οποίου άλλωστε τις αρετές είχε εν τέλει εξάρει κι ο μακαρίτης **Ανδρέας Παπανδρέου** όταν πια το αντι-ιμπεριαλιστικό του μένος εξαντλήθηκε ή έστω ευρέθηκε εκτός τροχιάς των γεγονότων.

Δ.Κ.

ΔΕΙΓΜΑ

«ΣΕΜΝΟΤΗΤΑΣ»

«Πεφυσιωμένον επιστολογράφον», αποκαλεί ο πρώην πρόεδρος της Δημοκρατίας Χρ. Σαρτζετάκης τον καθηγητή Ν. Αλιβιζάτο, διότι ετόλμησε να ανασκευάσει μια ανακρίβεια του αρθρογράφου της Καθημερινής Χρ. Γιανναρά περί Χένρι Κίσινγκερ. Κατά τον κ. Σαρτζετάκη, η ανασκευή δεν έπρεπε να γίνει, γιατί, ούτως ή άλλως, ο Κίσινγκερ είναι «διακεκριμένος ξένος "ανθέλληνας"». (Το «ξένος» προστίθεται, γιατί υπάρχουν, ως γνωστόν και εγχώριοι «ανθέλληνες»)... Φυσικά, το μένος Σαρτζετάκη οφείλεται στο ότι ο Ν. Αλιβιζάτος, αντιδικώντας με τον Χρ. Γιανναρά, του υπέδειξε να διευρύνει τον κύκλο των συνομιλητών του «πέρα από τον Χρ. Σαρτζετάκη και τους λιγότερο ή περισσότερο «προοδευτικούς» νεορθόδοξους»... Η υπόδειξη αυτή, όμως, θεωρήθηκε έγκλημα καθοσίωσης (από μέρους ενός «νοσφιζομένου τον τίτλον του προοδευτικού», διότι η προοδευτικότητα μετράται με έργα - «έργα ως π.χ., εμού, μιας ολοκλήρου ζωής ολοκληρωτικώς αφιερωθείσης εις την υπηρεσίαν της Δικαιοσύνης, της Αρετής, της Ελευθερίας, της Πατρίδος, με έκδηλα ακόμα και επί του σώματος (από τας φυλακίσεις και τα βασανιστήρια) του αδιαλείπτου αυτού αγώνος», κ.λπ. Τα παραπάνω αυτά (μαζί με πολλά άλλα) γράφονται ως «δείγμα σεμνότητας» που πρέπει να ενστερνιστεί ο «πεφυσιωμένος καθηγητής» Ν. Αλιβιζάτος.

Σ. Καφαντάρης

Α.

...ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΠΩΝ ΤΟ ΣΚΕΦΤΟΜΑΙ,
ΝΟΜΙΖΩ ΟΤΙ ΤΑ ΠΙΟ ΒΛΑΜΜΕΝΑ ΑΠΟ
ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΔΕΝ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΝΑ
ΠΗΓΑΙΝΟΥΝ ΚΑΘΟΛΟΝ ΣΤΟ
ΣΧΟΛΕΙΟ!

Ο ΤΡΟΠΑΙΟΦΟΡΟΣ ΣΗΜΙΤΗΣ

Η επέτειος των εκλογών έδωσε την ευκαιρία στον Τύπο να αναφερθεί και πάλι εκτεταμένα στις νίκες Σημίτη του '96, στο τυχερό του προ και στους Ολυμπιακούς του 2004. Με τη σχηματική λογική των Μέσων, μάλιστα, σερβίρεται η πλουστευτική θεωρία ότι ο Σημίτης θα διατηρηθεί στην εξουσία όσο χρειάζεται για να ενδυθεί η Ελλάδα έναν ευπρεπή μανδύα εν όψει των Ολυμπιακών. Υπάρχουν και φυλλάδες που έχουν πιο λεπτομερειακή ανάλυση του σημαντικού μέλλοντος, λ.χ. ο Ελεύθερος Τύπος της Κυριακής 21/9/97 γράφει ότι μετά τις επόμενες εκλογές που θα κερδίσει, θα πάει για πρόεδρος της Δημοκρατίας.

Όπως και αν αναλύεται η πορεία του Σημίτη από τα Μέσα, είναι αναμφίβολο ότι ο πρωθυπουργός αρουσιάζει εικόνα συνετού ηγέτη χαμηλών τόνων και ευρωπαϊκής εμβέλειας. Μέσα από ένα μάλλον ποστασιοποιημένο ύφος είναι φανερό η αγωνία του για την τήρηση των νόμων, των στόχων και για την καταπολέμηση της διαφθοράς και της μικροποτικής.

Παράλληλα, ο Σημίτης είναι ο πρώτος πρωθυπουργός που έχει το ρεαλισμό να παραδεχτεί δημό-

σια ότι οι αρπαχτές είναι ευρέως διαδεδομένες και ότι τουλάχιστον έμμεσα θεωρεί τον εαυτό του υπεύθυνο για την πάταξή τους. Η διαφορά με τους προκατόχους του είναι τεράστια: Οι περισσότεροι στρουθοκαμήλιζαν απεργαζόμενοι ενίοτε και προσωπικώς τα συστήματα διαπλοκής. Ο ρεαλισμός Παπανδρέου, λόγου χάρη, εκφραζόταν με την αντίληψη ότι ένα δωράκι επικεφαλής ΔΕΚΟ εις εαυτόν είναι κατ' αρχάς κατανοητό, και μόνο το ύψος του ποσού ελέγχει την ηθική του ιθύνοντος.

Θα παρακολουθήσουμε την προσπάθεια θεραπείας του δημόσιου βίου της χώρας από τον πρωθυπουργό, έστω και αν η πρόοδος δεν είναι εύκολο να μετρηθεί ποσοτικά. Βεβαίως υπάρχει ένα συμπτωματικό κριτήριο επιτυχίας για μια ορισμένη περιοχή εφαρμογής της εξυγίανσης, η μονομαχία με έναν ενδημικό δράκο:

Αν το Βήμα αρχίσει να ομιώζει ότι ο Σημίτης έχασε την ευθυκρισία του και παραπαίει από αποφάσεις ως εις απόφασιν, τότε μπορούμε ευθέως να συμπεράνουμε ότι επιτέλους κάτι γίνεται εναντίον των διαπλεκομένων.

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ

Η απόφαση της Επιτροπής Διεκδίκησης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 να διοργανώσει συναυλίες στήριξης της υποψηφιότητας της Αθήνας απεδείχθη άκρως ιδιοφυής και αποτελεσματική. Οι τραγουδιστές που επιστρατεύθηκαν υπηρέτησαν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τον μεγάλο εθνικό στόχο, χρησιμοποιώντας ως αποκλειστικό μέσο πειθούς την ίδια τους την τέχνη. Ο Μητροπάνος, με το «Σε μια στοίβα καλαμιές αποκοιμήθηκα», αποκάλυψε στους «Αθάνατους» την τραγική ένδεια του ελληνικού λαού, ο οποίος χρειάζεται επείγοντως την οικονομική ένεση των Αγώνων για να ορθοποδήσει. Οι Κατσιμιχαίοι, με τον «Φάνη» τους, πληροφόρησαν για το οξύ πρόβλημα των ναρκωτικών που μαστίζει την ελληνική νεολαία, που μόνο το μεγαλείο των ολυμπιακών ιδεωδών μπορεί να το αμβλύνει. Ο Νταλάρας, με το «Με τελείωσες, κι ας γινόμενα για σένα μια ζωή θυσία», τους υπενθύμισε την πάγια οφειλή τους προς τη χώρα μας, που τους έβγαλε από το σκοτάδι του πρωτογονισμού χαρίζοντάς τους το φως του πολιτισμού της. Η Πρωτοψάλτη, με το «Κυκλοφορώ κι οπλοφορώ», τους έτριξε τα δόντια θυμίζοντάς τους ότι «οι ήρωες πολεμούσαν Έλληνες». Και ο Κηλαηδόνης δήλωσε: «θέλω ένα βράδυ να κάνω ένα πάρτυ». Εκτός κι αν το τραγούδι που τελικά έπεισε τους εντιμότερους εκλεκτορες της ΔΟΕ δεν ήταν κάποιο από τα προαναφερθέντα αλλά το γνωστό και διαχρονικό «Το χρήμα δεν το λογαριάζω».

Γ.Α.

«ΕΙΜΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΡΓΟΔΟΣΙΑ»: ΤΙ ΤΟ ΑΞΙΟΠΕΜΠΤΟΝ;

«ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΡΓΟΔΟΣΙΑ» λέγεται πως είπε ο γνωστός πλέον διευθυντής του εν Θεσσαλονίκη *Αγγελιοφόρου*, **Αλ. Παπαδόπουλος**, σε συγκέντρωση των συντακτών της εφημερίδας. Και τούτο δεν είναι αξιόπεμπτον εφόσον αντιρροπείται από την τόλμη και την παρηγορία του λόγου που άλλοι κατέχοντες παρόμοιες θέσεις δεν έχουν επιδείξει, με αποτέλεσμα να αιωρείται περί αυτά ένα κλίμα αβεβαιότητας και, ενίοτε, αδικαιολόγητων καχυποψιών.

Παρουσιασθείς όμως ενώπιον του Δ.Σ. της Ένωσης Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Μακεδονίας-Θράκης (ΕΣΗΕΜΘ) και ερωτηθείς εάν πρόφερε πράγματι την ως άνω επίμεμπτη φράση, απάντησε «δεν θυμάμαι» – την ίδια φράση μειωμένης απομνημόνευσης εχρησιμοποίησε, άλλωστε, και ο εκπρόσωπος των εργαζομένων στην εν λόγω εφημερίδα.

Όπως και να 'χει, πολλές συζητήσεις στον δημοσιογραφικό χώρο της συμπρωτεύουσας προκλήθηκαν, συχνά όχι χωρίς τις πρέπουσες δόσεις χιούμορ, με αφορμή την πρόσφατη καταδίκη από το Πρωτοβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο

της ΕΣΗΕΜΘ του εν λόγω διευθυντού εφημερίδας για σεξουαλική παρενόχληση συντάκτριας της εφημερίδας και έκτοτε απολυθείσης, συζητήσεις λοιπόν τροφοδοτηθείσες εν μέρει και από τις εις έντονο τόνο προειδοποιήσεις του ίδιου καταδικασθέντος ότι θα προσφύγει δικαστικώς κ.τ.λ. κατά των «υβριστών και συκοφαντών» του, περιλαμβάνοντας ενδεχομένως εις αυτούς και τα μέλη του κρίναντος Πειθαρχικού που –ας αναφέρουμε για την ιστορία– απαρτίζεται από τους **Μ. Βοϊσιδη, Ηλ. Σιμάρα και Ξεν. Μανουράνη**. Προειδοποιήσεις, πάντως, τις οποίες μπορεί να λάβουν υπόψη τους ποικιλοτρόπως τα μέλη του Πειθαρχικού στην επόμενη εκκρεμούσα υπόθεση και, προφανώς, δεν έλαβε υπόψη της (ή τελούσε εν αγνοία της;) η συνδικαλιστική και ευρωβουλευτής του ΠΑΣΟΚ **Άννα Καραμάνου** όταν, μιλώντας στο πλαίσιο σχετικής δημοσιογραφικής έρευνας της *Ελευθεροτυπίας*, εξήρε τη σημασία της απόφασης αυτής που δύναται να έχει και περίεργες πολιτικοσυνδικαλιστικές παρενέργειες.

Δ.Κ.

- Από τα τέλη Αυγούστου και έως τις 25 Σεπτεμβρίου η εφημερίδα *Ουνιτά* οργάνωσε, στη Ρώμη και σ' άλλες πόλεις, την ετήσια γιορτή της. Μουσική, χορός, φαγητό, συζητήσεις, χάπενινγκ. Ανάμεσα στα περίπτερα της Αριστερής Νεολαίας, εκδοτικών οίκων, μη κυβερνητικών οργανώσεων, των βρετανών Εργατικών και των γάλλων σοσιαλιστών, τα «άλλα μάτια» σκάλωσαν γι' αρκετή ώρα σ' ένα περίπτερο αλλιώτικο απ' τα άλλα: αυτό της αυτοκινητοβιομηχανίας Opel που παρουσίαζε το τελευταίο της μοντέλο!

- Τι γυρεύει η αλεπού στο παζάρι; Τι δουλειά έχει η Opel στη φιέστα της Ουνιτά;

- Έφυγα ζαλισμένος από τις μπύρες και πεπεισμένος ότι έχουν αλλάξουν οι καιροί. Λίγες ημέρες αργότερα, τα ιταλικά δελτία ειδήσεων έδειχναν τον Ντ' Αλέμα να δοκιμάζει την καινούργια Φεράρι...

- Αλλάζουν οι καιροί, όχι μόνο στην Ιταλία και στην Ελλάδα αλλά παντού. Στο Λονδίνο, ο εκδότης και διευθυντής του Big Issue (Μεγάλο Τεύχος)

–του πρώτου και μακροβιότερου περιοδικού του δρόμου, η διανομή του οποίου γίνεται αποκλειστικά από άστεγους– ετοιμάζεται να κατεβεί υποψήφιος δήμαρχος στην πρωτεύουσα της Μ. Βρετανίας. Η βασίλισσα Ελισάβετ έχει προλάβει να του απονεμίσει τον τίτλο του βαρωνέττου...

- Αν τελικά εκλεγεί ο Τζων Μπερντ θα είναι αδιαμφισβήτητα ο πρώτος αντεργκράουντ δήμαρχος.

- Ας μείνουμε για λίγο στον Τύπο του δρόμου.

- Η *Tette di Mezzo* (Εκτάσεις του Μέσου) είναι μηνιαία εφημερίδα που εκδίδεται στο Μιλάνο και η διανομή της στη Ρώμη και στους δρόμους πολλών άλλων ιταλικών πόλεων γίνεται αποκλειστικά από άστεγους. Στο τελευταίο τεύχος της, μεταξύ άλλων, περιέχει την ετήσια έκθεση της Διεθνούς Αμνηστείας και ένα περιποιημένο δεκαεξασέλιδο κόμικς.

- Στην Μπολόνια κυκλοφορεί το μηνιαίο τετρασέλιδο *Piazza Grande* (Μεγάλη Πλατεία). Το τιράζ του είναι τρεις χιλιάδες αντίτυπα και η τιμή πώλησης είναι ελεύθερη. Η διανομή της γίνεται από άστεγους και η θεματολογία του επικεντρώνεται στην παροχή διευθύνσεων και πληροφοριών που μπορούν να κάνουν τη ζωή των μόνιμων κατοίκων του πεζοδρομίου κάπως πιο ανθρώπινη.

Λεωνίδας Βαλασόπουλος

Ο ΛΟΓΟΣ ΜΙΑΣ ΠΑΡΑΠΟΝΕΜΕΝΗΣ ΦΕΜΙΝΙΣΤΡΙΑΣ

ΛΟΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΟΥΜΕ –εκόντες-άκοντες– το τηλεοπτικό σήμα αλλά και το δράμα των παιδιών **Βεντούρη** που σέρνονται στα δικαστήρια και μετατρέπονται σε αντικείμενα μιας λυσσαλέας αντιδικίας. Δεν είμαι ούτε δικαστής, ούτε κοινωνικός λειτουργός, ούτε ψυχολόγος. Απλός παρατηρητής είμαι και είπα να κοιτάξω από την παρέμβαση της **Μαργαρίτας Παπανδρέου** στην *Ελευθεροτυπία* (20.9.97) που τιτλοφορείται «Γιατί υποστηρίζω τη Χαρά Βεντούρη». Αφού πληροφορηθούμε, λοιπόν, ότι τα παιδιά μετά από συνεχή πλύση εγκεφάλου δεν θέλουν να πάμε τη μητέρα τους και συγκατανεύσουμε στην άποψη ότι τα παιδιά των 8, 6 και 3 ετών ίσως έχουν παραπλανηθεί, διαπιστώνουμε πως η αντιδικία περνά σε ένα άλλο επίπεδο: η αρθρογράφος προσυπογράφει τη διάκριση ανάμεσα στη μητέρα των παιδιών **Χαρά Βεντούρη** (άραγε ποιο είναι το δικό της επώνυμο, αν υπάρχει;) και στη **Γεωργία Δημητρακοπούλου**, τη γυναίκα στην οποία ο Βεντούρης «συζεί, δηλαδή ευρίσκεται μετ' αυτής σχέση παλλακειάς». Ίσως η διατύπωση αυτή να ανήκει στο διηγηματογράφο, ωστόσο ο τρόπος με τον οποίο η αρθρογράφος ενεργείται αβασάνιστα αυτή τη διατύπωση δηλώνει τη βαθιά απέχθεια για τη μία από τις δύο γυναίκες: την άτεκνη που τα παιδιά τη φωνάζουν «μαμά» (μετά από πλύση εγκεφάλου!) και που χαρακτηρίζεται, κυρίως, από τη σχέση παλλακειάς... Δεν θα ήμουν το σφάλμα της αρθρογράφου να αναφωνήσω «γιατί υποστηρίζω τη Γεωργία Δημητρακοπούλου». Γιατί, απλούστατα, σ' αυτές τις περιπτώσεις οφείλει κανείς να απομακρυνθεί από τις πάθειες των ενηλίκων και να αναζητήσει το δίκαιο των παι-

διών. Η αρθρογράφος, βέβαια, με το ίδιο σκεπτικό παραπέμπει στη Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Όμως, όπως πολύ καλά γνωρίζει, οι διακηρύξεις και οι νομικίστικες λύσεις δεν μπορούν να αποδώσουν, όταν τα εμπλεκόμενα μέρη χρησιμοποιούν δύναμη, χρήματα, και προπαντός αδιαφορούν για το καλό των παιδιών. Όσο για το ποια είναι η αληθινή μάνα, η νόμιμη σύζυγος και εκ φύσεως μητέρα ή η «παλλακίδα», την απάντηση μας την έχει δώσει προ πολλού χρόνου η σολομώντεια εκδοχή: αυτή που προτιμά «να χάσει τα παιδιά της», φτάνει να μείνουν ακέρια, φτάνει να μην κατακερματιστούν.

Τώρα η κ. Μαργαρίτα Παπανδρέου ζητεί από τον υπουργό Δικαιοσύνης κ. **Ευάγγελο Γιαννόπουλο** να προχωρήσει στη δημιουργία του ειδικού οικογενειακού δικαστηρίου που καθυστερεί από τον Δεκέμβρη του 1996· ζητεί, επίσης, με λόγια ιδιαιτέρως κολακευτικά, από τον Βαγγέλη Γιαννόπουλο –που «δεν είναι μόνο νομικός, υπουργός, συγγραφέας αλλά κι ένας θαυμάσιος και ζεστός άνθρωπος»– να παίξει το ρόλο του Σολομώντα. Ξεχνά, όμως, να υποστηρίξει το δίκαιο των, έστω παραπλανημένων, παιδιών. Αυτά είναι που χάνουν το δικαίωμα του αυτοπροσδιορισμού τους και αυτά είναι που κομματιάζονται ψυχικά.

Ωστόσο, η ευαισθητοποίηση της Μαργαρίτας Παπανδρέου φαίνεται πως συνδέεται και με δικές της πικρίες. Μήπως, λοιπόν, η μονομερής υποστήριξη της Χαράς Βεντούρη έχει καταγωγή της τα οικεία κακά;

Α.Φ.

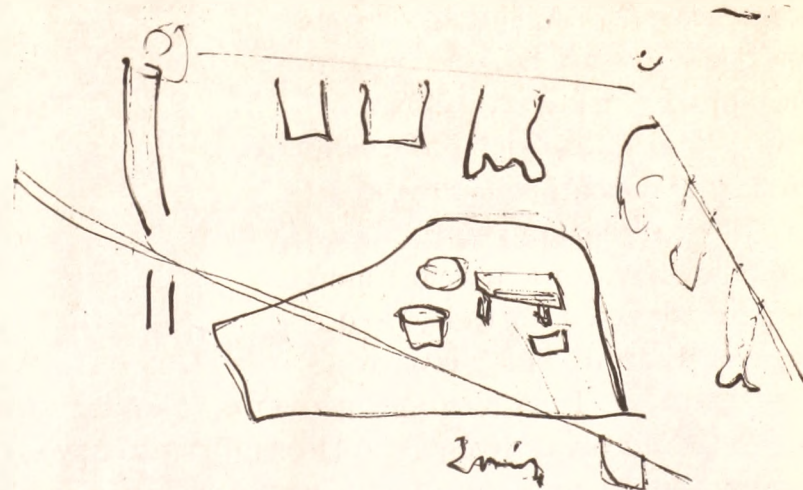
ΟΙ «ΕΚΦΡΑΣΤΕΣ»

λέποντας διάφορες πρωτοβουλίες και Κινήσεις πολιτών ν' αναφύονται (από τώρα) με την ευγενική φιλοξενία να παρέμβουν στις δημοτικές εκλογές τον Οκτώβριο 1998, των οποίων την προώθηση κατά κάποιον τρόπο προώθησε ο πρωθυπουργός, προσδίδοντάς τους μάλιστα τη καίριως σαφή πολιτικό χαρακτήρα, σκεφτόμαστε ότι μαρτυρώντας τέτοια αξιοσημείωτη εγρήγορση εμφανίζουν αυξημένο ενδιαφέρον για την εξέλιξη των αυτοδιοικητικών μας πραγμάτων. Πράγματι παρηγοριόμαστε εξασχολουθεί και σήμερα είναι ζωντανό το φαινόμενο κατά το οποίο κάποιοι άν-

θρωποι, ενεργούντες προφανώς ως «εκφραστές της κοινωνικής συνείδησης», νοιάζονται περισσότερο από άλλους για τα κοινά – και μάλιστα νοιάζονται για λογαριασμό ημών των αδικαιολογήτως ραθυμούντων κι επαναπαυόμενων στην ψήφο μας – έστω κι αν την πουλάμε ακριβά και, βεβαίως, με τελείως αμφίβολη αποτελεσματικότητα.

Υπ' αυτό το πρίσμα, τέτοιες πρωτοβουλίες, ενίοτε, οφείλουμε να ομολογήσουμε, είναι αξιέπαινες και ικανές να συμβάλουν στην καλύτερη εξέλιξη των τοπικών και λοιπών αφίλοκερδών υποθέσεων μας.

Δ.Κ.

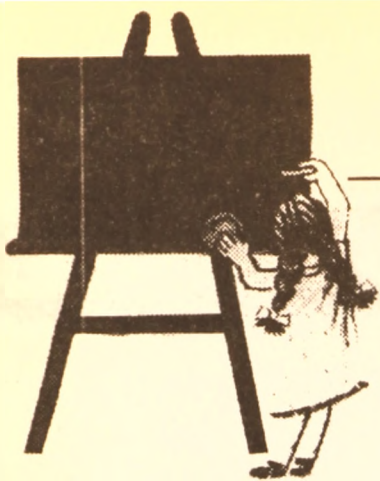
ΤΟ «ΑΝΤΙ» ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΕΚΕΙ

Από σήμερα Παρασκευή 26 έως και την Κυριακή 28 Σεπτεμβρίου, στο Πάρκο της Σχολής Χωροφυλακής, στην οδό Μεσογείων, ο Συνασπισμός οργανώνει και φέτος μια γιορτή.

Το ΑΝΤΙ θα είναι εκεί. Με ένα περίπτερο, όπου θα μπορείτε να βρείτε παλιά τεύχη του περιοδικού και τόμους.

Το ΑΝΤΙ θα είναι εκεί και με μια εικαστική εγκατάσταση που σχεδίασε ο ζωγράφος **Δημήτρης Ζουρούδης**.

Θα σας περιμένουμε...

Από το «μη-λύκειο» στο φροντιστηριοποιημένο λύκειο

του Κώστα Γαβρόγλου

Είναι η πρώτη ίσως φορά, μετά το 1911, που επιχειρείται μια τόσο ευρεία παρέμβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα. Οι πρόσφατες νομοθετικές ρυθμίσεις και οι υπουργικές αποφάσεις, μαζί με τα προεδρικά διατάγματα που αναγκαστικά θα ακολουθήσουν και τις 500 δισεκατομμύρια δραχμές που θα ξοδευτούν από το πακέτο Ντελόρ μέχρι το 2000 για θέματα που αφορούν στην εκπαίδευση, θα επηρεάσουν σε σημαντικό βαθμό και για πολλά χρόνια όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Από το νηπιαγωγείο έως τις μεταπτυχιακές σπουδές, και από τα προγράμματα επιλογής σπουδών μέχρι τη ίδρυση του Ανοικτού Πανεπιστημίου, σε λίγα χρόνια θα έχει αλλάξει ριζικά η σημερινή κατάσταση.

Ο α ήθελα να σχολιάσω την προτεινόμενη σύνδεση της δευτεροβάθμιας με την τριτοβάθμια εκπαίδευση και να τη συγκρίνω με τον τρόπο εισαγωγής στα πανεπιστήμια, που είχε προταθεί πριν από δύο χρόνια για πρώτη φορά και που προέβλεπε τη δημιουργία ενός προκαταρκτικού έτους. Ας αρχίσουμε, όμως, με ορισμένες διαπιστώσεις:

- Το πιο σοβαρό πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε σήμερα είναι η βαθμιαία ακύρωση του λυκείου. Λέγεται ότι το λύκειο αποτελεί τον προθάλαμο για τα Πανεπιστήμια. Είναι μία απολύτως ανακριβής και βαθιά λαθεμένη διαπίστωση. Γιατί μία τέτοια διαπίστωση υπονοεί ότι το μόνο που καταφέρει το λύκειο είναι να προετοιμάζει για τα πανεπιστήμια και, άρα, ότι επιτελεί έστω αυτόν το ρόλο. Η πραγματικότητα, όμως, είναι ακόμη πιο απελπιστική. Το Λύκειο δεν φαίνεται να παίζει κανέναν απολύτως ρόλο για την εισαγωγή στα Πανεπιστήμια. Δεν έχει πια ούτε καν την ευθύνη προετοιμασίας των υποψηφίων για τα πανεπιστήμια και η ευθύνη αυτή έχει απεμποληθεί στα φροντιστήρια. Οι πάντες έχουν συμφωνήσει πως η εισαγωγή στα πανεπιστήμια είναι ένα πρόβλημα που πρέπει να λυθεί ανάμεσα στους μαθητές και τα φροντιστήρια στα οποία έχουν επιλέξει να πηγαίνουν. Ιδιαίτερα στα δύο τελευταία χρόνια του λυκείου και κυρίως στα δημόσια σχολεία η παρακολούθηση των μαθημάτων στο λύκειο έχει καταντήσει να είναι μια αναγκαστική γραφειοκρατική ιερότελεστιά με ανύπαρκτη εκπαιδευτική λειτουργία.

- Μαζί με την ακύρωση του λυκείου άλλαξε και ο χαρακτήρας των φροντιστηρίων. Τα φροντιστήρια δεν υποβοηθούν και δεν συμπληρώνουν πια την εκπαιδευτική διαδικασία του σχολείου, αλλά αντικαθιστούν το σχολείο. Ο θεσμός, αυτός καθαυτός, έχει αντλήσει τη νομιμοποίησή του επειδή κατάφερε να ποσοτικοποιήσει

την παρεχόμενη «γνώση» και να «διδασκεί» τους υποψηφίους και τις υποψηφίες να σκέφτονται τυποποιημένα. Μάλιστα, όσο πιο αποτελεσματική είναι αυτή η τυποποίηση τόσο πιο επιτυχημένο θεωρείται το φροντιστήριο. Έτσι, τα φροντιστήρια άρχισαν να προσδιορίζουν το χαρακτήρα της παρεχόμενης γνώσης. Η καθιέρωση των δεσμών λογικής εισαγωγής στα πανεπιστήμια μετασχημάτισε ταυτοχρόνως το λύκειο και τα φροντιστήρια. Οι απαιτήσεις των δεσμών ήταν ιδεολογικά, εννοιολογικά και θεσμικά αντίθετες με το χαρακτήρα του λυκείου, όπως αυτό διαμορφώθηκε ιστορικά. Έτσι, το λύκειο οδήγησε στη βαθμιαία στην ακύρωσή του και τα φροντιστήρια μετατράπηκαν σε θεσμό που μπόρεσε να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις για τις δέσμες.

- Όλα αυτά γράφονται για να τονιστεί ότι το βασικό πρόβλημα, το οποίο καλείται να αντιμετωπίσει η κοινωνία μας, δεν είναι η διατύπωση μίας πρότασης με στόχο τα Πανεπιστήμια. Η όποια πρόταση πρέπει να μπορεί ν' ανατρέψει τη βαθμιαία ακύρωση του σημαντικότερου ίσους κρίκων της εκπαιδευτικής διαδικασίας, που είναι το λύκειο. Η κατάργηση των εισαγωγικών εξετάσεων –εάν συνδεθεί πλήρως με την κατάργηση της λογικής των δεσμών στα λύκεια– θα μπορούσε να αποτελέσει ένα αποφασιστικό πρώτο βήμα. Και βέβαια, το κακό θα θεραπευθεί μονάχα αν η πλήρης αποδέσμευση από τις δέσμες συνοδεύεται με την καθιέρωση ενιαίου προγράμματος μαθημάτων για όλους τους μαθητές και τις μαθήτριες και τη διδασκαλία κατ' επιλογήν μαθημάτων αποκλειστικά, όμως, γενικής μόρφωσης.

Η ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΣΕ ΠΡΟΘΑΛΑΜΟ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ

Στη σημερινή συγκυρία, η κύρια επιδίωξη μιας μεταρρύθμισης θα έπρεπε να είναι η κατοχύρωση της αυτοτέλειας του λυκείου

αδής, δεν μπορεί να είναι επιτυχημένη η όποια προσπάθεια δέσμευσης από τη λογική των δεσμών, αν δεν συνοδεύεται σαφή μέτρα που θα οδηγούν στην αυτοτέλεια του λυκείου. ενώ η διαπίστωση ότι το λύκειο αποτελεί τον προθάλαμο των επιστημών είναι απολύτως λανθασμένη, οι νομοθετικές ρυθμίσεις που πρόσφατα ψηφίστηκαν δημιουργούν ακριβώς ένα τέ- λυκειο. Δημιουργούν, δηλαδή, ένα λύκειο που σύντομα θα αντιστηριοποιηθεί. Ενώ το μεγάλο στοίχημα στην Ελλάδα ήταν δημιουργηθεί ένα λύκειο με αυτόνομη παιδευτική λειτουργία. η ακριβώς απέβλεπε η πρόταση για τη δημιουργία ενός προ- δευτικού έτους.

ορίς να είναι η μόνη δυνατότητα στο σημερινό σύστημα, θα ρούσε να αντικατασταθεί με τη θέσπιση ενός προκαταρκτι- έτους στα ΑΕΙ, κατά επιστημονικούς κλάδους (π.χ. πολυτε- ός, οικονομικός, ιατρικός κ.τ.λ.). Θα μπορούσε, δηλαδή, να πιστεί μια προπαιδευτική βαθμίδα ετήσιας διάρκειας, στην ία να εγγράφεται κάθε απόφοιτος λυκείου χωρίς εξετάσεις. διάρκεια αυτού του έτους, οι σπουδαστές θα παρακολου- ν τέσσερα μαθήματα και για κάθε μάθημα θα μπορούσαν να ρχουν τρεις ή και τέσσερις εξετάσεις στη διάρκεια του ρς. Ο τελικός βαθμός για κάθε μάθημα θα είναι ο μέσος όρος ν των εξετάσεων. Όσοι περάσουν τα μαθήματα θα εισάγο- χωρίς περιορισμούς ως προς τον αριθμό. Αν δεν καταφέ- ν να εισαχθούν στο πανεπιστήμιο την πρώτη φορά, θα μπο- ταν να επανεγγραφούν στο προκαταρκτικό έτος. Τα μαθήματα αυτά τα προκαταρκτικά έτη θα διδάσκονται από το διδακτικό οκτωπικό των ΑΕΙ, ΤΕΙ αλλά και από καθηγητές της μέσης εκ- ρδευσης. Θα ήταν επίσης δυνατό να αξιοποιηθεί και η τερά- ρει πείρα εκπαιδευτικών που εργάζονται και στα φροντιστή- . Το έτος αυτό θα μπορεί να γίνει και ένα σημείο συνάντησης ασκόντων από την τριτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαί- ση. Τουλάχιστον στο πρώτο διάστημα θα έπρεπε, επίσης, να τηρηθεί ο σημερινός τρόπος, με τον οποίο διαμορφώνονται θέματα, αφού έχει υπάρξει μια συναίνεση ότι δεν γίνονται ρροές κ.τ.λ.

να τέτοιο σύστημα θα οδηγούσε σε πολύ πιο ουσιαστικές υδές στο λύκειο, κυρίως επειδή οι μαθήτριες και οι μαθητές θα είναι αναγκασμένοι να βιώνουν τη σχολική καθημερινότη- αποκλειστικά και μόνο με γνώμονα το βαθμό που πρέπει να ρουν και ο οποίος θα συνυπολογίζεται στον τελικό βαθμό, ο ρίος με τη σειρά του θα καθορίζει την εισαγωγή στα πανεπιστή- . Η λογική καθιέρωσης ενός προπαιδευτικού έτους όπου η μό- τροϋπόθεση για εγγραφή θα ήταν το πτυχίο, σκόπευε στην ενί- ση των διαδικασιών που θα οδηγούσαν στην αυτοτέλεια του είου και όχι στην πλήρη υποταγή του στις διεργασίες που οδη- ν στην εισαγωγή στα πανεπιστήμια.

ΔΥΣΑΡΕΣΤΕΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

εν νομίζω, όμως, ότι θα πρέπει να μην σχολιαστούν και δύο ιρετικά σοβαρά φαινόμενα, για τα οποία έχουμε μία συλλογι- ευθύνη.

κατάργηση των δεσμών, η κατάργηση των εισαγωγικών εξε- εων και η κατάργηση του κλειστού αριθμού εισαγομένων πανεπιστήμια ΔΕΝ αποτέλεσε ούτε καν τη δευτερεύουσα μή των διεκδικήσεων και ιδεολογικών ζυμώσεων ούτε της .ΜΕ ούτε και της Ομοσπονδίας Διδασκόντων στα Πανεπι- μμια. Ορισμένες φορές και θαμμένα ανάμεσα σε πολλές άλλες κδικήσεις ήταν και η δυνατότητα πρόσβασης μεγαλύτερου θμού ατόμων στα ΑΕΙ. Ποτέ, όμως, το αίτημα αυτό δεν έπει-

σε πρώτα απ' όλους τους διδάσκοντες στη μέση εκπαίδευση και στα πανεπιστήμια. Αντιθέτως, πολλές φορές ακούστηκαν ανα- λυτικές προτάσεις για το πώς μπορεί να βελτιωθεί το σημερινό σύστημα, και για το πώς θα πέσει η ποιότητα των σπουδών στα πανεπιστήμια αν εισαχθούν περισσότεροι. Άλλες πάλι φορές, η όποια πρόταση ξέφευγε από τη βελτίωση του σημερινού συστή- ματος, συνοδευόταν με τόσες πολλές και περίπλοκες προϋποθέ- σεις που ήταν σαφές ότι δεν αποτελούσε στοιχειωδώς ρεαλιστι- κή πρόταση. Αν, λοιπόν, οι ίδιοι οι φορείς της εκπαίδευσης δεν είναι πεισμένοι για κάτι τέτοιο, δεν μπορούμε να έχουμε –και δεν φαίνεται να υπάρχουν καν τέτοιες απαιτήσεις– από την κυ- βέρνηση.

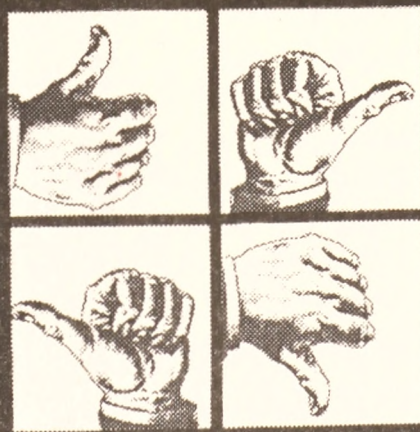
Το δεύτερο φαινόμενο σχετίζεται με τα φροντιστήρια. Η κατάρ- γηση της παραπαιδείας δεν είναι δυνατόν να επιτευχθεί με ιδεο- λογήματα. Η καταγγελία της παραπαιδείας, σαν κάτι που αντιβαί- νει τις γενικότερες αρχές μας, δεν οδήγησε πουθενά. Η παραπαι- δεία (φροντιστήρια και ιδιαίτερα) σήμερα είναι μια κοινωνική και οικονομικά επικερδής δραστηριότητα που έχει ετήσιο τζίρο πάνω από 500 δισεκατομμύρια δραχμές. Εδώ δεν υπολογίζουμε τα φροντιστήρια και ιδιαίτερα μαθήματα ξένων γλωσσών. Και πάλι, τα συγκεκριμένα μέτρα που θα αντιμετωπίσουν αυτήν την οικονομική δραστηριότητα δεν φαίνεται να έχουν απασχολήσει κανένα φορέα.

Οι νομοθετικές ρυθμίσεις θα καταφέρουν να αντιστρέψουν την πορεία πλήρους ακύρωσης του λυκείου, δημιουργώντας ένα λύ- κειο-προθάλαμο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ένα λύκειο φροντιστηριοποιημένο. Και έτσι, μάλλον, χάθηκε η μεγάλη ευκαι- ρία για ένα εκπαιδευτικά αυτόνομο και άρα βαθιά δημοκρατικό λύκειο.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ

ΣΟΦΙΑΝΟΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΙΔΗΣ
ΤΑ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΤΑ
η καταγραφή μιας δεκαετίας

ΘΕΜΕΛΙΟ

Οι μάνατζερ πάνω από τον πολιτισμό της «Πολιτιστικής»

Άρθρο Ειδικού Συνεργάτη

Στο ρεπορτάζ Ειδικού Συνεργάτη μας, που ακολουθεί, καταγγέλλονται σοβαρές νομικές παραβάσεις από τρεις «μάνατζερ»-μηχανικούς, οι οποίοι έχουν αναλάβει την επίβλεψη έργων για την «Πολιτιστική Πρωτεύουσα Θεσσαλονίκη '97». Μέσα στους «τρεις» περιλαμβάνεται και ένας, ο οποίος είναι γνωστός στους αναγνώστες μας ως «μάνατζερ» των έργων που ο κ. Χρ. Λαμπράκης διαπράττει εις βάρος του Πάρκου Ελευθερίας. Πρόκειται για τον κ. Πανδή, συνεταίρο και συνεργάτη του επανεκλεγέντος πρόσφατα ως προέδρου στο ΤΕΕ, κ. Λιάσκα. Οι καταγγελίες αυτές για τις παραβάσεις των νόμων δεν είναι το μεγαλύτερο κακό από τη δραστηριότητα του κ. Πανδή και τη συνυπευθυνότητα του συνεταίρου του κ. Λιάσκα. Το γεγονός ότι ο κ. Πανδής είναι μέσα στους τρεις «μάνατζερ» μεταβιβάζει μεγάλο μέρος της ευθύνης και στη διοίκηση του ΤΕΕ. Θα επανέλθουμε στο επόμενο τεύχος...

Ο πολιτισμός πηγαίνει αντάμα με τις μπίζνες και συχνά τις μπίζνες δεν τις νοιάζει αν περιφρονητικά καταπατήσουν τους νόμους. Η κατασκευή έργων πολιτισμού επιτρέπει να συνάπτουμε συμβάσεις δισεκατομμυρίων, αλλά ενθαρρύνει πολύ ολίγους να αυγαταίνουν παρανόμως το όφελός τους εις βάρος των πολλών που δεν μετέχουν σ' αυτά.

Αυτή είναι η περίπτωση της «Πολιτιστικής Πρωτεύουσας Θεσσαλονίκη '97», ή μάλλον μία ακόμη από τόσες άλλες περιπτώσεις σκαστής περιφρόνησης των νόμων (για να μην αναφερθούμε σε κανόνες δημοσίου και ατομικού ήθους) που καταυγάζουν τη μέχρι τώρα διαδρομή της.

Το παράδειγμά της μπορεί να προσφέρει το κατευθυντήριο νήμα για την οργάνωση της Ολυμπιάδας 2004 της απο-εμπορευματοποίησης και της υγιούς συνένωσης σώματος και πνεύματος. Το μυστικό της επιτυχίας ακούει στο όνομα «μάνατζερ»:

τρεις (αριθμός 3) «μάνατζερ» μπορεί να εισπράξουν αμοιβή 4,5 δισ. και ταυτόχρονα να καρπωθούν κάπου 200 εκατομμύρια, τα οποία αποστερούν χωρίς αιδώ από τα Ταμεία του Τεχνικού Επιμελητηρίου, του ΤΣΜΕΔΕ κ.τ.λ., σε πείσμα των ρητών διατάξεων του νόμου. Ιδού, λοιπόν, τα περιστατικά αυτής της εντίμου προ-

Μονή Λαζαριστών: Ένα από τα έργα που και τροφή για τα σκάνδαλα της Πολιτιστικής έδωσαν και δεν ολοκληρώθηκαν στην ώρα τους και το ταμείο των τριών «μάνατζερ» ευλόγησαν.

σπάθειας, τα οποία οσονούπω θα λάβουν ευρύτερες διαστάσεις και μπορεί να θυμίσουν τη φράση που χρησιμοποίησε κάποτε η Ρόζα Λούξεμπουργκ «Υπάρχουν δικαστές στο Βερολίνο» -ή αλλιώς υπάρχουν ακόμη έντιμοι (και τολμηροί) άνθρωποι σ' αυτή τη χώρα.

Για ανώνυμη εταιρεία, με μοναδικό μέτοχο το Δημόσιο, επο-
ευόμενη από 3 υπουργούς, τους επί του Πολιτισμού, επί του Πε-
βάλλοντος και τον Μακεδονίας-Θράκης, ο «Οργανισμός Πολι-
τική Πρωτεύουσα Ευρώπης - Θεσσαλονίκη 1997 Α.Ε.» συμφω-
και συννομολογεί με ιδιώτες μηχανικούς, τους Τεχνικούς Υπεύ-
νους Έργου (Τ.Υ.Ε.) ή άλλως «μάνιατζερ», να ιδιοποιηθούν οι
ελευταίοι πόρους ύψους 200 εκατομμυρίων δρχ. περίπου, που δι-
ιούνται το ΤΕΕ (Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος) και το
ΤΣΜΕΔΕ (Ταμείο Συντάξεων Μηχανικών και Εργοληπτών Δη-
σίων Έργων).

Η συμφωνία αυτή δεν γίνεται προφορικά, αλλά καταγράφεται
στο άρθρο 6 παρ. γ των Συμβάσεων Παροχής Υπηρεσιών Διοίκη-
σης Έργου με ημερομηνίες 8/3/1995 και 29/3/1995: «Οι προβλεπό-
μενες κρατήσεις υπέρ του ΤΕΕ, του ΤΣΜΕΔΕ κ.τ.λ. θα επιβαρύν-
ουν τον Τ.Υ.Ε. κατά το τμήμα της αμοιβής του, που αντιστοιχεί
στο ύψος της αμοιβής επίβλεψης που αντιστοιχεί σε έκδοση αδει-
ας, όπως προσδιορίζεται από το Γραφείο Πολεοδομίας και με βά-
ση τον τεκμαρτό ογκομετρικό προϋπολογισμό» (τα ελληνικά δικά
της). Δηλαδή σε απλή γλώσσα, οι Τ.Υ.Ε. θα πληρώνουν τις υπο-
χρεωτικές νόμιμες κρατήσεις υπέρ ΤΕΕ και ΤΣΜΕΔΕ μόνο για
2-3% της πραγματικής αμοιβής τους και δεν μιλάμε βέβαια για
προποσά.

Η αμοιβές των Τ.Υ.Ε. είναι περίπου 4,5 δισ. χωρίς υπερβάσεις
και οι κρατήσεις υπέρ ΤΕΕ και ΤΣΜΕΔΕ με ποσοστό 2% για το
θέμα, όπως ορίζει ο νόμος, είναι συνολικά 175-180 εκατομμύ-
ρια. Αντί γι' αυτά, οι δύο αποφασιστικής σημασίας για τους μηχαν-
ικούς φορείς θα εισπράξουν από τους «μάνιατζερ» 3-5 εκατομμύ-
ρια.

Οι κανονισμοί και οι νόμοι λένε:

Το άρθρο του «Κανονισμού της Α.Ε. ΟΠΠΕ Θεσσαλονίκη, '97
στη διαδικασία συγκρότησης Μητρικών Αναδόχων Υπηρεσιών
και αναθέσεως των υπηρεσιών αυτών καθώς και Συγγραφή Υπο-
εώσεων των σχετικών συμβάσεων» ορίζει: «Πριν την πληρωμή
για εργασίες προπληρώνονται από τον ανάδοχο τα ποσά που
αντιστοιχούν στις νόμιμες κρατήσεις».

Το άρθρο 3 του Β.Δ. της 30/31 Μαΐου 1956 ορίζει ρητώς ότι το
ποσοστό 2% υπέρ ΤΕΕ αποτελεί υποχρεωτικό δικαίωμα του ΤΕΕ
επί της αμοιβής των μηχανικών.

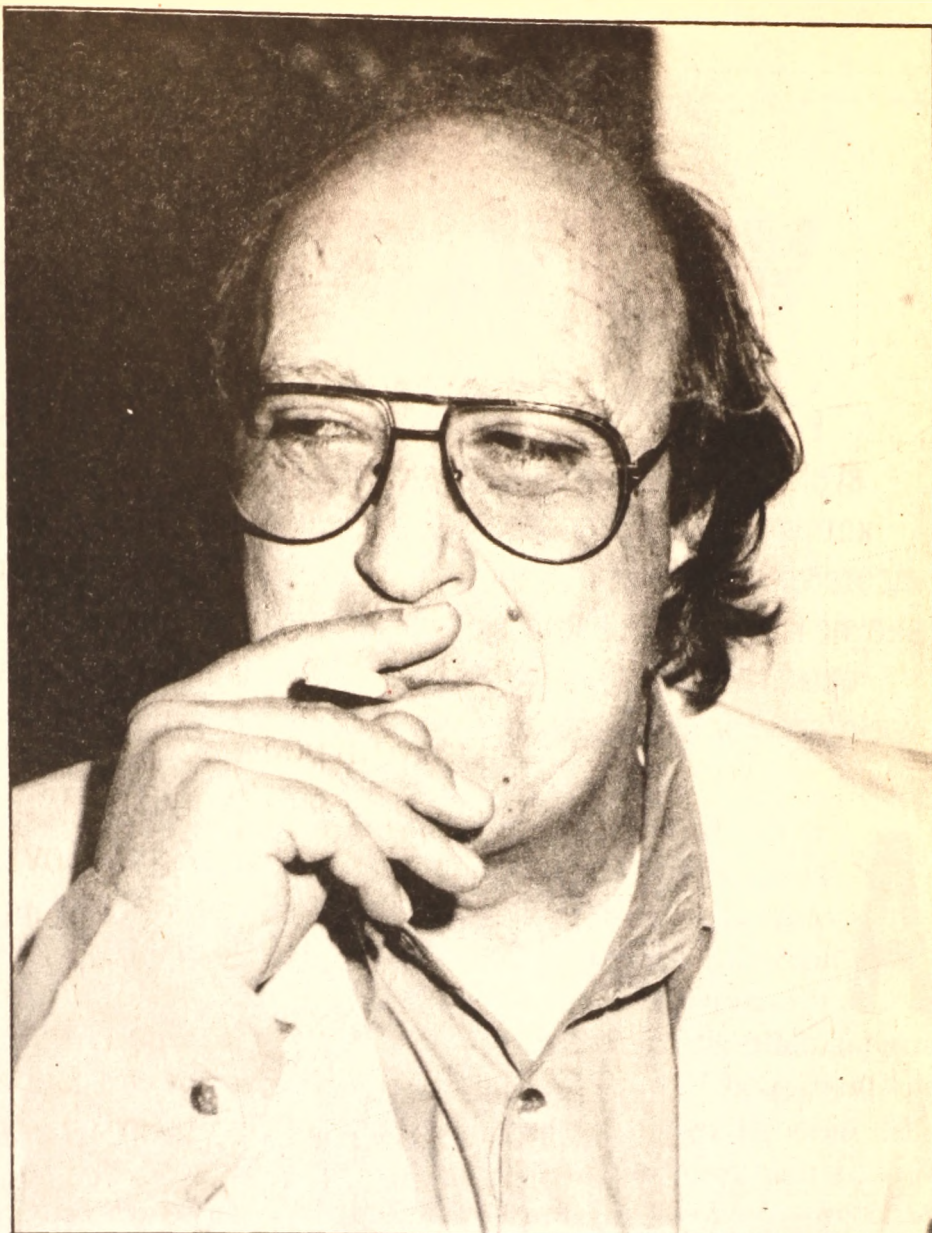
Το άρθρο 7 παρ.ε του Α.Ν. 2326/1940 ορίζει ότι υποχρεωτικός
φορτος του ΤΣΜΕΔΕ είναι ποσοστό 2% επί της πραγματικής αμοι-
ας των μηχανικών, ακόμη και όταν αυτή είναι μεγαλύτερη της
έχουσας νόμιμης.

Για ταύτα το ποινικώς κολάσιμο της υποθέσεως είναι σαφές.
Και η έναρξη της σχετικής διαδικασίας είναι ευθύνη και υποχρέ-
ωση των διοικούντων το ΤΕΕ και το ΤΣΜΕΔΕ.

Τα γεγονότα και τα ντοκουμέντα βρίσκονται εδώ και 15 μήνες
στα χέρια του ΤΕΕ Κεντρικής Μακεδονίας. Δύο επιτροπές του
δεν ασχοληθεί επισταμένως μ' αυτά: Αλλά «η μπάλα στην κερ-
ρα». Ως πότε όμως;

Πέρα όμως απ' αυτά, πέρα από το ζήτημα της άμεσης διεκδίκη-
σης αυτών των χρημάτων, υφίσταται θέμα **Πειθαρχικού Ελέγχου**
των μηχανικών, και από τις δυο πλευρές, επιχειρούν να στερήσουν πόρους
αυτονόμως δε από τους συναδέλφους τους. Διότι περί αυτού πρό-
κειται. Το ΤΕΕ και το ΤΣΜΕΔΕ είναι ζωτικότεροι, απολύτως
αγκαίοι οργανισμοί για τους 65.000 έλληνες μηχανικούς. Θα
ήμουν άραγε τον επανεκλεγέντα πρόεδρο του ΤΕΕ να παραπέ-
σει στα πειθαρχικά όργανα, την ποινική δικαιοσύνη και τα αστι-
κοδικαστήρια τον διατελούντα ήδη συνεταίρο του;

Αλλά η ιστορία εδώ μόλις αρχίζει...

Όλα
τα βιβλία
του
ΝΙΚΟΥ
ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ
από τις
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10 680
ΤΗΛ. 36.07.744 - 36.39.962

ΑΝΤΙ - ΜΕΤΩΠΑ

του Μάνου Στεφανίδη

Εκείνο που μ' ενοχλεί δεν είναι ότι η πλειάδα των διανοουμένων έχει πλήρως υπαλληλοποιηθεί, αλλά το ότι οι ελάχιστοι εναπομείναντες ανησυχούν γιατί δεν τους έχει γίνει ακόμη η προσφορά. Συχνά –το Αντί γενικά, και ο υπογραφόμενος ειδικά– κατηγορούμαστε από τρίτους ότι επιδιώκουμε την άρνηση για την άρνηση και τον ψόγο προς δημιουργία εντυπώσεων χωρίς να προτείνουμε θετικές αντιπροτάσεις. Εγκλωβισμένοι σ' έναν πεπαλαιωμένο αριστερισμό, αδυνατούμε να συλλάβουμε το πνεύμα της εποχής και δεν χαιρόμαστε(sic) για τις επιτυχίες του τόπου. Η μομφή αυτή μπορεί –έστω– να έχει ψήγματα αληθείας, στο σύνολό της όμως είναι άδικη. Ας είναι λοιπόν το Αντί μια αντίθεση σε γενική συγκατάνευση, γιατί είναι βέβαιο ότι ο τόπος για να επιτύχει χρειάζεται και τον σκεπτικισμό ή την αντίθεση των αντι-πανηγυριστών και των πλαγίως –σε σχέση με την ορθή γωνία– σκεπτομένων.

Απ' την άλλη πλευρά ποτέ δεν αποκρύψαμε στο Αντί πόσο πιο παρήγορα είναι τα πράγματα συγκρινόμενα με την προηγούμενη διετία: τότε που κυβερνούσε ο Λιανο-Παπανδρεϊσμός και αντιπολιτευόταν ο Λογιοεβερτισμός.

Το διάδοχο σχήμα «Σημίτης-Καραμανλής» με τους χαμηλούς τόνους, τη βούληση για εκσυγχρονισμό και την εργατικότητα του είναι σαφώς μια θετική εξέλιξη για τον τόπο. Οφείλουμε, όμως, να ψέγουμε πρόσωπα ή πολιτικές, όταν –παρά την επίσημη κυβερνητική γραμμή– βλέπουν ξανά στον παπανδρεϊκό λαϊκισμό και στις ασύγγνωστες παραχωρήσεις προς τα διαπλεκόμενα. Ο υπογραφόμενος δεν έχει κανένα πρόβλημα να παραδεχθεί ότι –επιτέλους– θετικό έργο παρατηρείται στο ΥΠ.ΕΞ., όπου αργά πλην σταθερά παγιώνεται ένα σταθερό σχήμα εξωτερικής πολιτικής, ικανό να πείσει τη διεθνή κοινότητα με νηφάλια επιχειρήματα και ν' ανατρέψει το –αληθινά– δυσμενές ιστορικό που κληρονόμησε. Και στο «Παιδείας» το δίδυμο **Αρσένη-Ανθόπουλου** επιχειρεί να ταρακουνήσει τον όζοντα βάλτο που λέγεται «δημόσια εκπαίδευση», να τα βάλει μ' έναν γραφειοκρατικό συνδικαλισμό «επετηρίδας» που προ πολλού έχει απολέσει το λαϊκό του έρεισμα και να προλάβει το τραίνο της ανάπτυξης. Το σύνθημα «όχι άλλες αμόρφωτες γενιές διδασκόντων και διδασκομένων» φαίνεται ότι τους καθοδηγεί. Και στο Υπερπουργείο του αγέλαστου γ. **Αλέκου Παπαδόπουλου** κάποιος επιχειρεί να πιάσει τον ταύρο απ' τα κέρατα και να καταστήσει τη δημόσια μηχανή στοιχειωδώς παραγωγική. Κι είναι φυσικό τέτοιες «λαβές» να είναι συχνά άτσαλες και ανοικονόμητες: είναι όμως αναγκαίες. (Λέγε με **Καποδίστρια**). Και ο Ρωμαίος καλά κρατεί σ' έναν χώρο σκοτεινό και ύποπτο με παράδοση στην αυθαιρεσία και στην προστασία πάσης φύσεως, ή στην κατάλυση

εξουσίας. Τα εύσημά του μάλιστα μεγαλώνουν, αν σκεφθούμε τον προϋπάρξαντα παπαθεμελικό οίστρο που «εξόντωσε» τη 17η Νοέμβρη.

Τώρα αν αναλογισθούμε τα μέτωπα της ανάπτυξης, της οικονομίας των δημοσίων έργων και της δημοσιονομικής πολιτικής φρενθαμελαγχολήσουμε: και τούτο όχι γιατί είμαστε κατ' ανάγκην «αντί», αλλά γιατί φαίνεται, πέρα από πρόσωπα, όσο κι αν πείθει ως θεωρία, στην πράξη είναι ή ανεφάρμοστο ή κοινωνικά ανάλγητο, το επίσημο κυβερνητικό μοντέλο που προτείνει ο πρωθυπουργός και οι συν αυτώ. Και πάλι πάντως θα του αναγνωρίζαμε (του πρωθυπουργού) πίστωση χρόνου, προς επίτευξιν αποτελεσμάτων, αρκεί και ο ίδιος ν' αναλογισθεί τις επερχόμενες συνέπειες –δυσβάστακτος εξωτερικός δανεισμός, περαιτέρω εξάρτηση από ξένα ή εγχώρια οικονομικά κέντρα, πλήρης αποβιομηχάνιση, μαρασμός των μικροεπιχειρηματιών και των μεσαίων τάξεων– πριν είναι πολύ αργά. Ο υπογραφόμενος, τέλος, αναγνωρίζει ότι ο πρωθυπουργός, ως πρωθυπουργός, ψεύδεται κατά το δυνατόν λιγότερο και αποφεύγει τις αερόλογες συνθηματολογίες. Κι αυτός όμως πληρώνει την κληρονομιά που παρέλαβε. Λ.χ. τους «ολυμπιακούς» που ήταν «γενναία» έμπνευση του Γ. Λιάνη, όπως βλακωδώς διατυμπανίσθηκε, και «θαρραλέα» απόφαση του αιμνήστου Αντρέα – τι είχε, τι έχασε. Όταν τέτοια βαθυνούστα μυαλά αποφασίζουν για το μέλλον μας, εμείς οι απλοί πολίτες πρέπει να αισθανόμαστε λίγο άβολα. Τέλος, μείζον πρόβλημα του πρωθυπουργού είναι η κρατικοδίαιτη νομενκλατούρα –όπως του επεσήμανε ο **Στ. Ζούλας** από την **Καθημερινή** της 7.9., η οποία είναι ικανή να αποτρέψει την οποιαδήποτε ανάπτυξη, συνεχίζοντας τον έρωτα κόμματος και κράτους. Πάγιά μας, τέλος, διαπίστωση είναι ότι τα κόμματα στις παραδοσιακές τους μορφές έχουν αποτύχει και ξεπεραστεί

από μιαν πραγματικότητα που ούτε καν διανοούνται. Αμαθή, ανενημέρωτα, ομορφιστικά, τα δύο ισχυρότερα ελληνικά κόμματα διαιωνίζουν τον προς την εξουσία αλισμισμό τους, λειτουργώντας ως λέσχες ημετέρων και ως λογοδοσμένοι του χρυσού κοφέτου που λέγεται «Δημόσιο». Τι σχέση μπορεί να έχει ένας έντιμος άνθρωπος αυτές τις «εταιρείες»; Εμπρός σ' αυτήν τη ομογενοποίηση της εξουσίας και τη συνεκλούθη παγκοσμιοποίηση της οικονομίας ο πολίτης αισθάνεται διπλά εγκλωβισμένος διπλά απροσπάτευτος. Ως αντι-μέτωπο αυτή τη διαπλοκή εξουσίας και κεφαλαίου –κόμματα media, πολυεθνικές, κρατικοί γολάβοι– ο πολίτης έχει ν' αντιτάξει τη ελευθερογνωμία του, τη συμμετοχή του στη στήριξη στα ποικίλα μέτωπα πολιτών, ομάδες δηλαδή πρωτοβουλίας και δράσεις οι οποίες έξω από τους κομματικούς μηχανισμούς και τις εξαρτήσεις αγωνίζονται για το αυτονόητο: περισσότερη δημοκρατία, περισσότερη διαφάνεια, λιγότερος ανταρτισμός. Οι ομάδες πολιτών μπορούν ν' ασπασουν πιέσεις και να επιτύχουν αποτελέσματα από τα πιο μικρά ως τα πιο μεγάλα: από τα σκουπίδια στον Antenna ή τον Sky μέχρι την αντι-ολυμπιάδα και από την όπερα Λαμπράκη ως την κρατική καταστολή και τα ναρκωτικά. Οι πρωτοβουλίες πολιτών απεικονίζουν ότι αντίθετα προς τις μαζικοποιημένες «πλειοψηφίες» και την τσιμεντασμένη «ομοφωνία» των τηλεθεατών υπάσχονται σκεπτόμενα άτομα που αγωνίζονται για μια συμμετοχική δημοκρατία και εναντίον της δημοκρατίας των διαπλεκόμενων συγκροτηματαρχών – μετεξέλιξη επί τη ηλεκτρονικότερο της δημοκρατίας των στενταγματαρχών. Τα μέτωπα των πολιτών μπορούν να επιτύχουν πολλά: κυρίως όμως μπορούν ν' αποδείξουν πόσο νεκρωμένο είναι οι επαγγελματίες της πολιτικής και πόσο ζωντανοί οι ερασιτέχνες της: όσοι ζουν

Σύγκρουση συμφερόντων

του Απόστολου Διαμαντή

Φαίνεται πως η συνεχιζόμενη σύγκρουση ανάμεσα στον Κώστα Λαλιώτη και τη Βάσω Παπανδρέου θα είναι το μεγαλύτερο εσωκομματικό πρόβλημα του ΠΑΣΟΚ από δω και πέρα. Διότι δεν είναι αμιγώς πρόβλημα εσωκομματικής υφής -φιλοδοξίες, μικροαντιπάθειες, ομαδούλες κ.λπ.-, αλλά η εκδήλωση ενός γενικότερου προβλήματος: είναι η σύγκρουση των αντιτιθέμενων συμφερόντων, εν όψει των μεγάλων έργων που πρόκειται να γίνουν και εν όψει των τεραστίων πόρων που εισρέουν από την Ε.Ε.

■ ο επεισόδιο στη σύσκεψη της περασμένης Τρίτης, κατά την οποία συζητήθηκαν τα έργα για την προστασία του περιβάλλοντος και ο μός έγκρισής τους, είναι χαρακτηριστικό. Ποιο είναι το πρόβλημα; Ότι το ευρωπαϊκό πρόγραμμα «Natura 2000», το οποίο ορά την προστασία του περιβάλλοντος και είναι της αρμοδιότητας του ΥΠΕΧΩΔΕ, φαίνεται δεσμεύει ένα μεγάλο τμήμα της κράτειας και -προφανώς- έρ-αι σε σύγκρουση με τα αναπτυ-κά σχέδια του υπουργείου άπτυξης. Ταυτόχρονα, σύμφω-με τις απόψεις του

Νεότεροι, ωραιότεροι και πιο αγαπημένοι...

ΙΕΧΩΔΕ, η έλλειψη περιφερειακού μη-λισμού του υπουργείου Ανάπτυξης κα-περεί τις εγκρίσεις άλλων περιβαλλο-λογικών μελετών της δικής του ευθύ-; για λατομεία, ιχθυοτροφεία κ.λπ., με στέλεσμα ο **Λαλιώτης** να ζητεί τη μετα-ρά της αρμοδιότητας σε περιφερειακά γανα. Στην πραγματικότητα, ο υπουρ-; ΠΕΧΩΔΕ πιθανόν να θέλει να αποτι-ξει από πάνω του τις κατηγορίες για ση-ντικές καθυστερήσεις στην έγκριση με-ών και στην απορρόφηση κονδυλίων ι να τη μεταφέρει στα άλλα υπουργεία σω προσεκτικών διαρροών «φρημών» ν ημερήσιο Τύπο. Είναι χαρακτηριστι-το παράδειγμα της *Εξουσίας*, η οποία ρεπορτάζ την επομένη της σύσκεψης, θετώντας πλήρως τις απόψεις Λαλιώτη, φάνιζε τον **Σημίτη** ενοχλημένο από τη σω. Ο πρωθυπουργός φαίνεται να χρη-ιοποιείται έτσι, σε μια καμπάνια σχεδόν κφημιστικού τύπου, με στόχο τη δημι-ργία ευνοϊκού κλίματος για τον ένα ή ν άλλο υπουργό.

Εγκρίσεις και πάλι εγκρίσεις, δρόμοι, αε-ροδρόμια -«*όλη η Ελλάς ανασκάπτεται, αγαπητοί μου. Αυτή που είναι κατεστραμ-μένη διά να αποκατασταθεί και αυτή που είναι καλή διά να καταστεί καλύτερα*»- για να θυμηθούμε και τον θρυλικό βουλευτή Καλοχαιρέτα απ' το Στουρνάρα 288 της Φί-νος. Πού να φανταστεί ο συμπαθής Καλο-χαιρέτας πως, εκεί που οι ψηφοφόροι του εκλιπαρούσαν για ένα γεφυράκι, θα έφτα-νε κάποτε η στιγμή που θα σκοτωνόμαστε για το ποιος θα πρωτοκάνει αυτά τα χιλιά-δες γεφυράκια. Το χρήμα ρέει άφθονο από την Ευρώπη και η εργώδης προσπάθεια των υπουργών στρέφεται προς τον έλεγχο όλου αυτού του πακτωλού των δισ., που ση-μαίνει μεγαλύτερο μερίδιο εξουσίας. Ποιος θα τολμήσει να αντιμλήσει; Natura σου λέ-ει ο άλλος και σε αποστομώνει με υδροβιό-τοπους, θαλάσσια πάρκα και χελώνες.

Αυτή είναι η πραγματική επανίδρυση του ΠΑΣΟΚ, που θυμίζει όλο και περισσότερο την πρώτη караμανλική οκταετία, την οκταετία των έργων. Προσέχτε, οκταετία -

που σημαίνει επανεκλογή του Ση-μίτη. Ο γενικόλογος και σχεδόν αερολόγος **Καραμανλής**, οδεύει προς συντριπτική ήττα, εμπρός στην οποία η ήττα **Έμπερτ** θα μοιά-ζει θρίαμβος. Το κλίμα είναι πολύ δύσκολο πλέον να αντιστραφεί διότι, συν τοις άλλοις, λανθάνουν και ως προς τον προσδιορισμό της φυσιογνωμίας του ΠΑΣΟΚ. Η «εκσυγχρονιστική» του στροφή παρουσιάζεται ως οριστική απο-μάκρυνση από το λαϊκιστικό του παρελθόν, ξεχνώντας πως το ΠΑΣΟΚ είναι κατεξοχήν και μονί-μως λαϊκιστικό. Ποιος αμφιβάλλει πως αν ζούσε ο Αντρέας δεν θα εί-χε ήδη μετατραπεί στον πιο φανα-τικό τεχνοκράτη - ο «εκσυγχρονισμός» εί-ναι πλέον ο νέος λαϊκισμός.

Το ΠΑΣΟΚ μπορεί να παίζει σε δύο τα-μπλώ. Άλλοτε ως εκσυγχρονιστικό και άλ-λοτε ως λαϊκιστικό - οι δύο «κόσμοι», αυτό το ψευδές σχήμα συντήρηση-πρόοδος, εί-ναι πάντα ζωντανό. Υπήρχε πιο λαϊκιστική εικόνα από την τηλεοπτική εκείνη του Ση-μίτη που μιλούσε για τους μαθητές στη δε-καετία του '60; Δεν υπάρχει λοιπόν καμία επανίδρυση. Το ΠΑΣΟΚ προχωράει προ-σαρμοζόμενο στα νέα δεδομένα και στηρι-ζόμενο πάντα στη διαπλοκή κράτους και επιχειρηματικών συμφερόντων. Εκεί πρέ-πει να ασκηθεί σοβαρή αντιπολίτευση και φαίνεται πως το δίδυμο Βάσω- Ντόρα βρί-σκεται, εξ αντικειμένου, πιο κοντά στον πυρήνα του προβλήματος. Η σύγκρουση ανάμεσα στα παλιά και νέα τζάκια, ανάμε-σα στους κρατικοδίαιτους επιχειρηματίες και σ' αυτούς που δεν κινούνται πέραξ του τεράστιου δημόσιου τομέα, θα κρίνει την αναμέτρηση για αρκετά χρόνια ακόμη. Για νεότερα, μετά την Ολυμπιάδα.

«Μεγάλε Σημίτη!»

του Τάσου Παππά

Ο Σεπτέμβριος είναι ο μήνας των δημοσκοπήσεων. Τα κόμματα θέλουν να δουν λίγο πριν ξεκινήσουν τη χειμερινή εκστρατεία τους πόσο μετράνε στο εκλογικό σώμα και με βάση τα αποτελέσματα να χαράξουν τις πολιτικές τους. Αυτός ο Σεπτέμβριος, όμως, είχε και μία ιδιαιτερότητα.

Έκλεισε ένας χρόνος από την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ και οι πολίτες είχαν πια απτά δείγματα της κυβερνητικής πολιτικής σ' όλους τους τομείς. Έτσι, τα ποσοστά που προέκυψαν πρέπει σε γενικές γραμμές να θεωρηθεί ότι αποτυπώνουν την πραγματική δύναμη των πολιτικών σχηματισμών σ' αυτή τη συγκυρία. Ιστάμενοι πάνω από τις σκοπιμότητες (μερικές εμπλέκονται ανοιχτά στο πολιτικό παίγνιο) των ιδίων των εταιρειών και υπολογίζοντας ότι ο χρόνος που έγιναν οι σφυγμομετρήσεις δεν ήταν ο καταλληλότερος (η ευφορία από την νίκη της Αθήνας στη Λωζάννη ήταν διάχυτη και οπωσδήποτε ευνόησε την κυβερνητική παράταξη) μπορούμε να καταλήξουμε σε ορισμένα συμπεράσματα.

- Τα δύο μεγαλύτερα κόμματα (ΠΑΣΟΚ-Ν.Δ.) εμφανίζονται να κρατάνε τις δυνάμεις τους.
- Τα μικρά κόμματα, ίσως με μοναδική εξαίρεση το ΚΚΕ, υποχωρούν.
- Το ΠΑΣΟΚ, παρά το γεγονός ότι αυτή την περίοδο έχει ανοιχτά πολλά θέματα και δέχεται σκληρές επιθέσεις παταχόθεν, δεν έχει μεγάλη φθορά, αντιθέτως μειώνει την ψαλίδα από τη Ν.Δ. και την παρακολουθεί σε απόσταση αναπνοής.

ΜΕΤΑ ΤΑ ΓΚΑΛΟΠ, ΤΙ;

Σχεδόν όλες οι μετρήσεις συμφωνούν επίσης και σε ένα άλλο σημείο: παρά την υψηλή δημοτικότητα που συγκεντρώνει ο πρόεδρος της Ν.Δ. **Κώστας Καραμανλής**, το κόμμα του δεν μπορεί να πλασαριστεί ως αξιόπιστη κυβερνητική λύση. Η ηλικία, η ευφράδεια και γενικώς η καλή δημόσια εικόνα του αρχηγού δεν αρκούν για να ρυμουλκήσουν το κόμμα σε τροχιά νίκης. Η Ν.Δ. φαίνεται αγκυροβολημένη στα ήσυχα νερά ενός λιμανιού και δεν προσφέρεται για περιπέτειες στ' ανοιχτά. Είναι χαρακτηριστικό ότι όταν οι ψηφοφόροι καλούνται να διαλέξουν ανάμεσα στον **Κ. Σημίτη**

Η εμπροσθοφυλακή του εκσυγχρονισμού. Ο Β. Γιαννόπουλος ανοίγει οχτώ νέες φυλακές· ο Γ. Λιάνης αποκήρυξε νωρίς την εξαδέλφη του.

και στον **Κ. Καραμανλή** για τη θέση του πρωθυπουργού, το αποτέλεσμα για τον αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης δεν είναι κολακευτικό. Μερικοί αναλυτές πιστεύουν ότι η απόσταση μεταξύ των δύο ανδρών είναι μεγάλη, γιατί απλά τον **Κ. Καραμανλή** λείπει ένα βασικό στοιχείο κυβερνητική πείρα. Νομίζουμε ότι πρόκειται για επιφανειακή προσέγγιση. Ούτε ο **Α. Παπανδρέου**, το 1981, ούτε ο **Τ. Μπλερ**, προσφάτως, είχαν υπέρ αυτών το κατήχημα της εμπειρίας, αλλά τα κόμματά τους σιμείωσαν εξαιρετικά

υψηλά ποσοστά, γιατί είχαν καταφέρει να δημιουργήσουν ρεύμα νίκης. Το πρόβλημα, κατά τη γνώμη μας, για τον **κ. Καραμανλή** και γενικότερα για τη Ν.Δ. βρίσκεται αλλού: Πρώτο και σημαντικότερο είναι το έλλειμμα ιδεολογίας. Ακολουθεί η σύγχυση περί τις πολιτικές προτάσεις και ο κύκλος των διαπιστώσεων για τη αδυναμία της Ν.Δ. κλείνει με την ανεπάρκεια του πολιτικού προσωπικού της.

Είναι ηλίου φαινότορο ότι από τη στιγμή που το ΠΑΣΟΚ του **Κ. Σημίτη** αποφάσισε να απολακτίσει από το θεωρητικό οπλοστάσιό του τις κορόνες για «σοσιαλισμό εδώ και τώρα» και προσχώρησε χωρίς ιδεολογικές ενοχές στη στρατηγική εξανθρωπισμού του καπιταλισμού, το κόμμα που κατ' εξοχήν υπερασπιζόταν το σύστημα (Ν.Δ.) περιήλθε σε δυσχερή θέση. Για όσο καιρό το ΠΑΣΟΚ εξακολουθούσε –έστω και στο ρητορικό επίπεδο– να φαντασιωνόταν με την ιδέα της ανατροπής, η Ν.Δ. μπορούσε να εμφανίζεται ως το κόμμα που αγωνίζεται για να περιορίσει τις επαχθείς πλευρές της οικονομίας της αγοράς. Η αποτυχία όμως του μητσοτακικού χειρήματος και η σχετική επιτυχία της σοσιαλδημοκρατικής διαχείρισης, πασοκικής εμπνεύσεως, αφαίρεσε και τα τελευταία επιχειρήματα από τους προπαγανδιστές του καθαρού καπιταλισμού. Είναι χαρακτηριστικό ότι η επιρροή του σημιτικού ΠΑΣΟΚ στα εύπορα τμήματα του πληθυσμού ανεβαίνει συνεχώς. Η κατάσταση αυτή, αντί να προστιθέσει τα αναγκαστικά της ηγεσίας τη

Δ., έτσι ώστε να ανιχνευθεί βασανιστικά η δυνατότητα διείσδυ-
ς στα ανερχόμενα κοινωνικά στρώματα με διαφορετικά από το
ιρελθόν εργαλεία, δημιούργησε μια ατμόσφαιρα πανικού. Επι-
ιρήθηκε για ακόμη μία φορά να προσδιορισθεί η ταυτότητα της
Δ. με αρνητικό τρόπο: «δεν είμαστε ούτε νεοφιλελεύθεροι ούτε
αριστοκράτες», είναι η αγαπημένη φράση του Κ. Καραμανλή. Δεν λέ-
όμως στους οπαδούς του και στους δυνάμει ψηφοφόρους του τι
ριβώς είναι η Ν.Δ. και σε ποια σημεία διαφοροποιείται από το
βερνών κόμμα! Όποιος παρακολούθησε με προσοχή την ομι-
α και τη συνέντευξη του Κώστα Καραμανλή στη Θεσσαλονίκη
εινε με την εντύπωση ότι, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες που
τέβαλε, δεν μπόρεσε να αρθρώσει έναν πειστικό εναλλακτικό
γο.

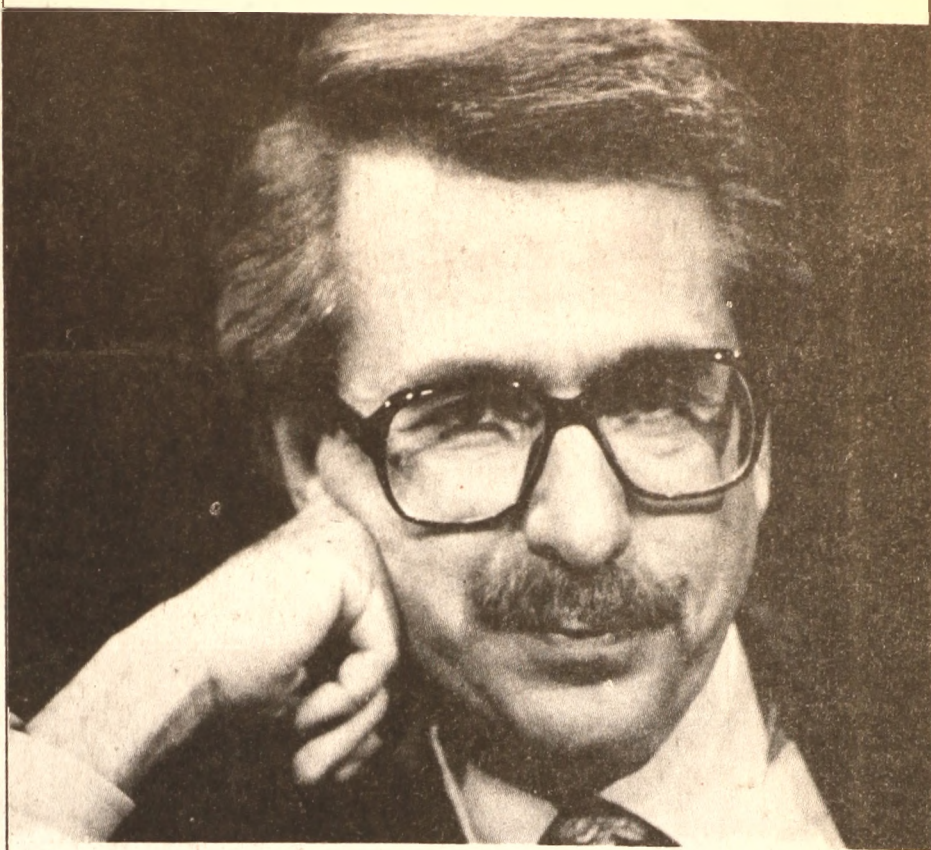
ΤΑ ΤΑ «ΜΕΓΑΛΑ ΚΟΜΜΑΤΑ»

α όμορφα λεκτικά σχήματα και η επιδεξιότητα στις απαντή-
ις δεν κατάφεραν να κρύψουν την ιδεολογική και πολιτική
ηχανία. Από την πλευρά μας, προσπαθήσαμε να ανακαλύ-
ουμε διαφωνίες της Ν.Δ. στις μείζονες κυβερνητικές επιλογές.
εξαιρέσουμε την αντίθεση της Ν.Δ. στο σχέδιο Καποδίστριας
ι στη μεταρρύθμιση για την Παιδεία που, όμως εύκολα γίνεται
ιληπτό ότι δεν είναι στρατηγικού χαρακτήρα –απλώς επικε-
ρώνεται σε δευτερεύοντα σημεία–, δεν υπήρξε ουσιαστική
τόκληση. Γιατί κανείς δεν μπορεί να υποστηρίξει σοβαρά ότι
ιματοδοτεί άλλη πολιτική πρόταση η κριτική που κάνει η Ν.Δ.
ο ρυθμό των αποκρατικοποιήσεων ή στη χαμηλή απορροφητι-
τητα των κοινοτικών πόρων ή ακόμη η δειλή ένσταση που κα-
θέτει για την πολιτική που ακολουθεί η κυβέρνηση στις ελλη-
τουρκικές σχέσεις. Η απόπειρα της Ν.Δ. να εμφανισθεί ως το
σύμμα που ξέρει καλύτερα από το ΠΑΣΟΚ να διαχειρίζεται τις
γάλες υποθέσεις της χώρας –χωρίς ταυτοχρόνως να αμφισβη-
ί τις στρατηγικές επιλογές του– είναι εκ των πραγμάτων κατα-
κασμένη.

Οι κυβερνήσεις πέφτουν για τρεις λόγους: αν η πολιτική τους
ηγήσει σε εθνική τραγωδία, αν δεν καταφέρουν να υλοποιή-
ουν τους οικονομικούς στόχους τους και αν οι αντίπαλοί τους
ίσουν ότι διαθέτουν καλύτερη θεραπεία για τις χρόνιες αδυνα-
ες της χώρας. Δεν νομίζουμε ότι σε τούτη, τουλάχιστον, τη φάση
η κυβέρνηση Σημίτη πρέπει να αισθάνεται απειλούμενη. Κι αυτό
ατί ο σοβαρότερος αντίπαλός της στο παιχνίδι της εξουσίας δεν
ει τα εφόδια να της κάνει τη ζωή δύσκολη.

Το πρόβλημα για το ΠΑΣΟΚ μάλλον προέρχεται από τ' αριστε-
α του. Η προγραμματική αντιπολίτευση που ασκεί ο ΣΥΝ, ο κα-
γγελτικός λόγος του Δ. Τσοβόλα, καθώς και οι αιτιάσεις της
βωκομματικής αντιπολίτευσης συγκροτούν ένα μέτωπο προβλη-
άτων, το οποίο μπορεί σήμερα να φαντάζει αμελητέο, κρύβει
απώς μια δυναμική, η οποία μπορεί να αναπτυχθεί σε επικίνδυνο
αθμό εφόσον δεν αποδώσει η περιοριστική πολιτική στην οικο-
ομία και καταρρεύσουν παταγωδώς οι προσπάθειες διευθέτη-
ης του κυπριακού και του ελληνοτουρκικού.

Η κατάσταση θα επιδεινωθεί αν οι φιλόδοξες μεταρρυθμιστικές
μές στη διοίκηση και στην παιδεία σκοντάψουν στην πράξη. Αυ-
το έχει αντιληφθεί και ο ίδιος ο πρωθυπουργός και επιχειρεί
ά των συζητήσεων για την Κεντροαριστερά να υπερκεράσει
ς από τ' αριστερά επικριτές του, δελεάζοντάς τους με την προ-
τική συμμετοχής στην εξουσία. Αυτή τη λογική υπηρετεί και η,
α δεύτερη φορά μέσα σε μερικούς μήνες, πρόταση για δημιουρ-
α ενός νέου διευρυμένου μπλοκ εξουσίας. Το ζητούμενο είναι
ν θα «τσιμπήσουν» οι αποδέκτες της πρόσκλησης...

Όλα
τα βιβλία
του
ΝΙΚΟΥ
ΔΗΜΟΥ
από τις
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10 680
ΤΗΛ. 36.07.744 - 36.39.962

Εκσυγχρονιστικές κομπίνες στο υπουργείο Τύπου

του Ρεπόρτερ

Η ιστορία που θα διαβάσετε είναι μια συνηθισμένη νεοελληνική, δημοσιοϋπαλληλική ιστορία με μικροπονηριές, με μικροκομματικές μικροκομπίνες, με λίγη «τρέλα» και λίγο «ροζ»... Είναι όμως ιστορία χαρακτηριστική του νεοपाσοκικού εκσυγχρονισμού. Και αφορά το υπουργείο Τύπου, στο οποίο –ως γνωστόν– προϊστάται ο κ. Δημ. Ρέππας.

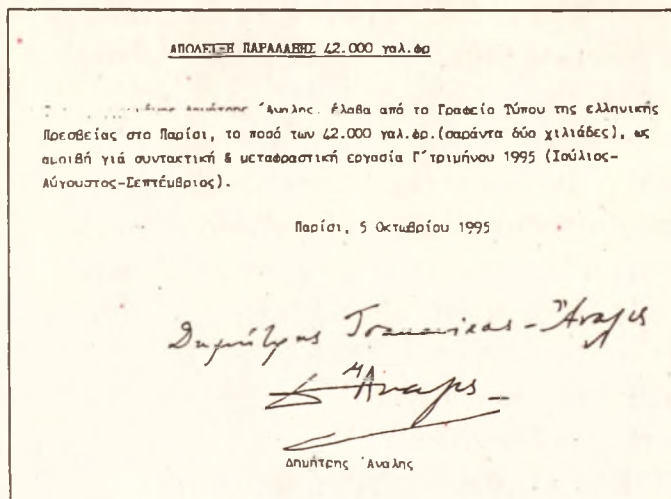
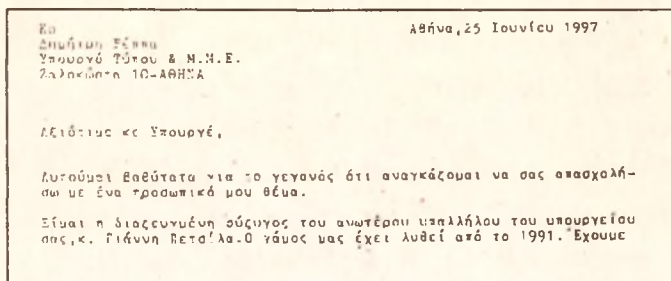
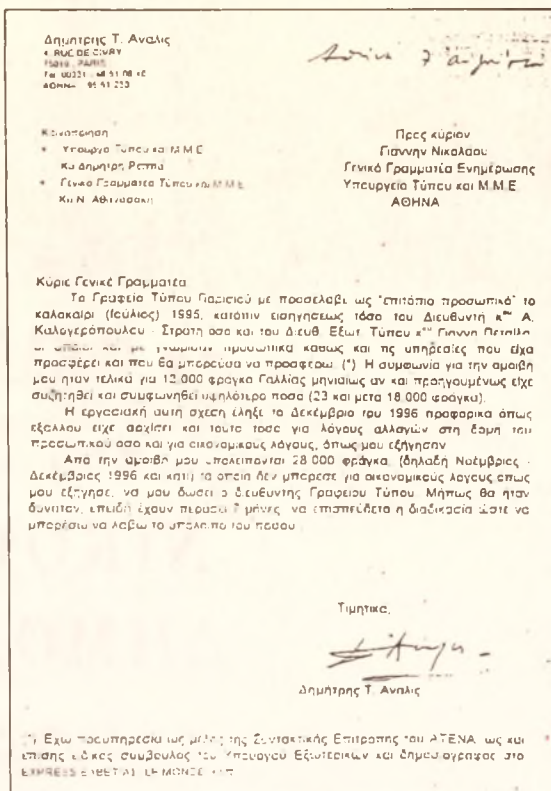
ΜΙΑ ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

ΜΟΛΙΣ είχε κυκλοφορήσει το προηγούμενο τεύχος, πήραμε το φαξ «ενός φίλου από τα παλιά» ο οποίος, αφού εξέφραζε την «κατάπληξή του» για μια αναφορά στη σελίδα «Μέσα στην Ενημέρωση», μας πληροφορούσε «υπευθύνως» ότι «δεν υπάρχει στο υπουργείο Τύπου άτομο με το ονοματεπώνυμο Γιώργος Πετσίλας κ.λπ., κ.λπ.». Ευχαριστούμε! Μας πρόλαβε, είναι η αλήθεια. Την τελευταία ώρα και μέσα στη μαύρη νύχτα που συνετάχθη εκείνη η αναφορά έγινε λάθος στο μικρό όνομα.

Ε! λοιπόν, η ιστορία που θα σας αφηγηθούμε αφορά τον υπαρκτό κ. **Γιάννη Πετσίλα**, ο οποίος –είναι η αλήθεια– δεν υπηρέτησε ποτέ σε Γραφείο Τύπου του εξωτερικού, όπως λανθασμένα αναγράψαμε. Αλλά ας ξαναπιάσουμε τα πράγματα σωστά και με τη σειρά...

«ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ...»

ΜΕΣΑ στον Αύγουστο, στις εφημερίδες *Παρόν*, *Εξουσία*, *Ελευθεροτυπία*, *Ελεύθερος Τύπος* και *Αδέσμευτος Τύπος* δημοσιεύτηκαν μικρές ειδησούλες, οι οποίες προκάλεσαν στο τέλος την αντίδραση του κ. υπουργού μέσω μιας ερώτησης που έμοιαζε «στημένη». Και τι δεν είπε τότε ο κ. **Ρέππας**... Αναπαράγουμε μέρος μόνον από το πρακτικό της ενημέρωσης στο πρεσβυτείο στις 27.8.97:

Επιστολές προς τον υπουργό κ. Δημήτρη Ρέππα και μια απόδειξη παραλαβής(;) (sic) του Δημήτρη Άναλι 42.000 γαλλικών φράγκων.

τα θέματα ή μεταδίδονται αυτές οι φήμες».

Αυτά τα περίεργα και δυσνόητα του κ. Υπουργού δεν αποτελούν βέβαια την καλύτερη εισαγωγή, είναι όμως χαρακτηριστικό κείμενο «κυβερνητικού εκπροσώπου».

Ε, λοιπόν, σύμφωνα με τον κ. υπουργό οι «προσωπικές σχέσεις» δεν αφορούν την υπηρεσία... Αρχίζουν, όμως, να την αφορούν, κ. Υπουργέ, από τη στιγμή που εξαιτίας των «προσωπικών σχέσεων» διαπράττονται παρανομίες από υπηρεσιακούς παράγοντες.

«ΝΑ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΣΕΤΕ ΑΝ ΚΡΙΝΕΤΕ ΣΚΟΠΙΜΟ...»

ΑΣ ΑΡΧΙΣΟΥΜΕ από την περίπτωση του προϊσταμένου της Διεύθυνσης Υπηρεσιών Εξωτερικού του υπουργείου Τύπου. Από τον κ. **Γιάννη Πετσίλα**, ο οποίος έχει ήδη απομακρυνθεί από τη

«Τα δημοσιεύματα περί «γυμναστών» σε κάποιο Γραφείο Τύπου της Ρώμης δεν ισχύουν. Τα δημοσιεύματα, τα οποία αφορούν σχέσεις προσωπικές, δεν έχουν καμία σχέση με την Υπηρεσία. Και εν πάση περιπτώσει πρέπει να πω ότι, αν όλα αυτά –τα οποία είναι πραγματικά δεδομένα–, προσθέσετε και ένα χαρακτήρα, μια βολική υποψία ότι υπάρχει και μια διαταραχή της διανοητικής ή ψυχικής κατάστασης πολλών ανθρώπων που ασχολούνται με αυτά τα θέματα, τότε έχετε μια πλήρη εξήγηση για το πώς ακριβώς προβάλλονται αυτά

ευθύνη και αυτή τη στιγμή διεξάγεται έρευνα για τις διάφορες ταγγελίες εις βάρος του.

τις 27.6.97 η τέως σύζυγος του κ. Γιάννη Πετσίλα απευθύνεται ρωπικά στον υπουργό κ. Δημ. Ρέππα με επιστολή (τι τραβάνε αυτοί οι υπουργοί!) στην οποία αναφέρει ότι ο γάμος τους έχει λυθεί από το 1991, ότι το 1984 ο τέως σύζυγος την έπεισε να ρηκεύσει το ημιτελές ακίνητό της, προκειμένου να πάρει δά- ο 1,8 εκατ., και λίγο αργότερα της απέσπασε άλλες 500 χιλιά- ; δράχμες... Στο μεταξύ, έτρεχαν οι υποχρεώσεις και η σύζυγος ήψε νέο δάνειο, προκειμένου να τελειώσει το σπίτι. Άρχισαν ε οι πλειστηριασμοί (τράπεζες είναι αυτές), ώσπου στο τέλος κγκάστηκε η πρώην κ. Πετσίλα να πουλήσει το ακίνητο. Τελικά ούτα και με τ' άλλα η σημερινή οφειλή του κ. Πετσίλα (με τό- ως και πανωτόκια) ανέρχεται στα 10 εκατομμύρια! Και η επι- λή τελειώνει:

Ως εκ τούτου, αξιότιμε κ. Υπουργέ, αποφάσισα να απευθυνθώ σας, με τη θερμή παράκληση να του υπενθυμίσετε την υποχρέω- του και να του συστήσετε ό,τι σεις κρίνετε σκόπιο. Είμαι βε- ία ότι η παρέμβασή σας θα συμβάλει αποφασιστικά στην άρση ι αδιεξόδου που έχει προκαλέσει η προκλητική άρνησή του να πληρώσει τις υποχρεώσεις του».

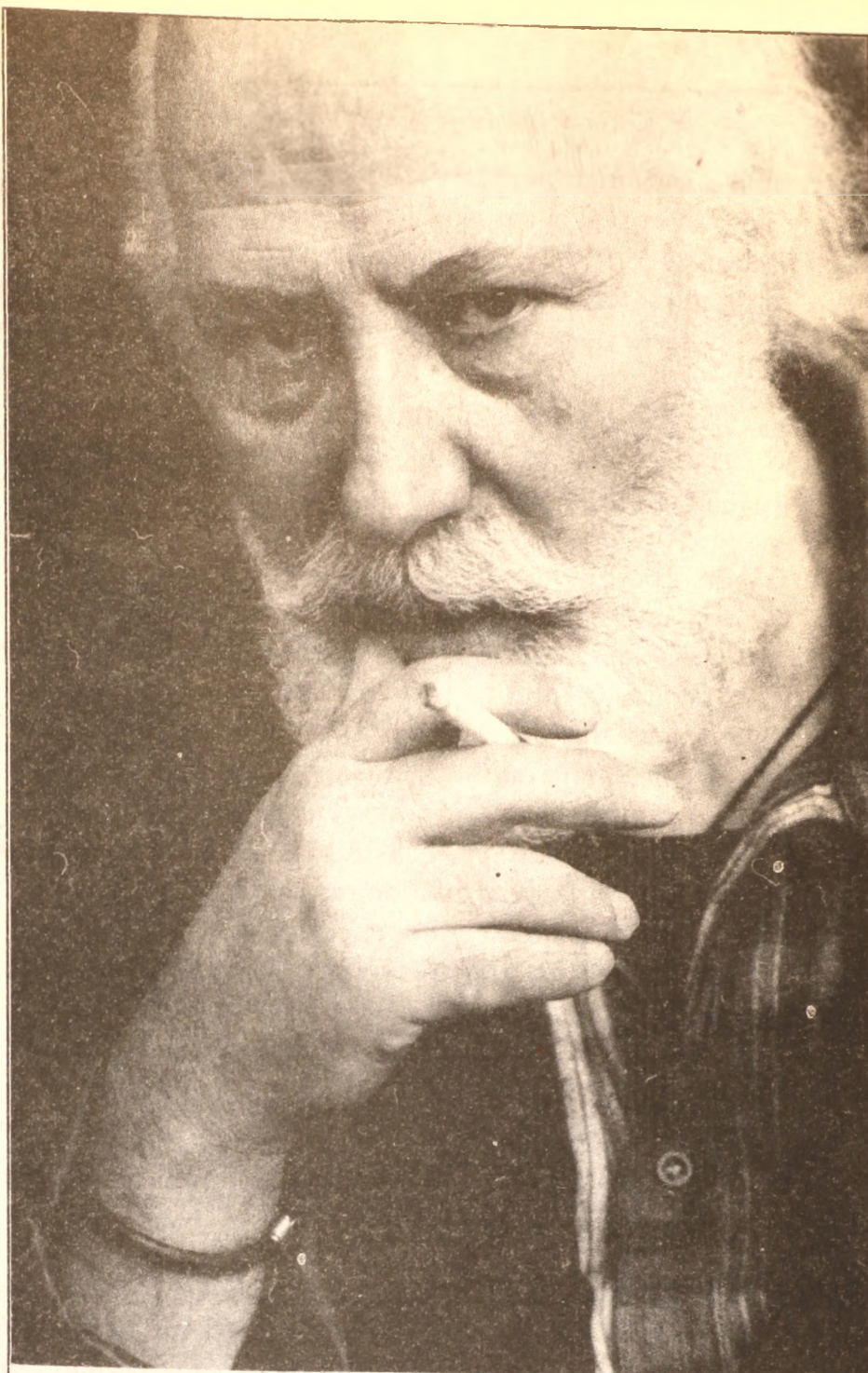
ΠΡΕΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

ΓΑΝ ΕΓΙΝΕ αναφορά στο όνομα του κ. Πετσίλα, θυμηθήκαμε επιδόσεις του στη μαρξιστική ανάλυση προ εικοσαετίας: Ρωτή- κε το καλοκαίρι του '82 ο Γιάννης Πετσίλας — που τότε διατε- ώσε σε μεγάλη ευφορία — να σχολιάσει τις πρώτες απεργίες υ ξέσπασαν μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία. Απερ- ύσαν τότε οι τραπεζικοί και οι πιλότοι της Ολυμπιακής. Ο Γιάν- ς απάντησε χωρίς δισταγμό: «Ξέρεις, στην Ελλάδα έχουμε ανι- μερη ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων και των παραγωγι- ν σχέσεων. Έτσι, οι παραγωγικές σχέσεις — που εκπροσωπού- ι από τους τραπεζικούς και τους πιλότους — δεν ακολουθούν παράδειγμα της εργατιάς...». Ο **Ανδρέας Παπανδρέου** είχε πα- δώσει, μάλλον βιαστικά, τα πρώτα μαθήματα μαρξισμού στον, ως λέγεται, μη αποφοιτήσαντα το Λύκειο μαθητή και οπαδό υ.

Γιαρά τις επιδόσεις του στο μαρξισμό, ο τότε προϊστάμενός του οτήρης **Κωστόπουλος** (άλλος μαρξιστής εκείνος!) τον απέπεμ- από τη Γενική Γραμματεία Τύπου με την, ανυπόστατη βέβαια, τηγορία ότι ήταν «πράκτορας των σιωνιστών»! Η ζωή προχω- ώσε και ο Γ. Πετσίλας βρέθηκε στο γραφείο Τύπου του **Μένιου οντσόγιωργα**, τον οποίο μάλιστα αποκαλούσε και «ευπατρίδη». και η ζωή εξακολούθησε να προχωρεί και μαζί της και ο Γιάννης ετσίλας, που κάποτε βρέθηκε προϊστάμενος στη Διεύθυνση τηρεσιών Εξωτερικού. Λέγονται πολλά για τη διαχείριση της ηρεσίας αυτής και εξετάζονται σήμερα στη διενεργούμενη ρευνα ακόμα και περιπτώσεις εξαγοράς θέσεων σε γραφεία του όπου στο εξωτερικό! Αναφέρεται μάλιστα περίπτωση «εξαγο- ίς» θέσεως στο γραφείο του Λονδίνου έναντι του ποσού των 3 ατ. δρχ., ενώ με άλλον υπάλληλο συμφωνήθηκε να γίνει η... «α- όβερση της οφειλής» σταδιακά με το μήνα από το επίδομα που έπαιρνε όντας στην επίζηλη θέση. Ποια είναι η ευθύνη του κ. ετσίλα σ' αυτές τις ιστορίες;

ΠΙΔΟΜΑ ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟΥ

ΛΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ που θα αντιμετωπίσει ο κ. Πετσίλας είναι ι το ότι, παρότι χωρισμένος από το 1991, εισέπραττε κανονικά ι οικογενειακά επιδόματα: Απλούστατα, «παρέλειψε» να γνω-

Όλα
τα βιβλία
του
**ΝΙΚΟΥ
ΧΟΥΛΙΑΡΑ**
από τις
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10 680
ΤΗΛ. 36.07.744 - 36.39.962

στοποιώσει στην υπηρεσία του ότι είχε πάρει διαζύγιο. Οι πληροφορίες μας λένε ότι έχει επιστρέψει ένα μέρος του ποσού των επιδομάτων, αλλά αυτό δεν τον απαλλάσσει από την αμαρτία. Να δούμε τι θα πει και ο εισαγγελέας προς τον οποίο βαδίζει η υπόθεση. Ε, δεν είναι δα και θέματα «προσωπικών σχέσεων» αυτά, κύριε υπουργέ!

Πάντως, η υπόθεση τρομοκράτησε τόσο το υπουργείο, ώστε με την από 29.8.97 εγκύκλιό του, ο κ. **Ν. Αθανασάκης** ζητούσε από τους υπαλλήλους να δηλώσουν εγγράφως «και με τα σχετικά πιστοποιητικά» την οικογενειακή τους κατάσταση! Σκεφτείτε να βγουν αληθινά όσα ισχυριζόταν ο *Ελεύθερος Τύπος* (3.9.97), ότι δηλαδή υπάρχουν άλλες «τέσσερις περιπτώσεις Πετσίλα».

Αλλά η συμπεριφορά εκπροσώπων Τύπου στο εξωτερικό έχει σχολιασθεί δυσμενώς και στο παρελθόν και σήμερα. Μίας και οι θέσεις είναι «πολιτικές», δηλαδή της ευθύνης του εκάστοτε υπουργού, τα ρουσφέτια δίνουν και παίρνουν και το «ανακυκλούμενο υλικό», αποτελούμενο από τους *ορκισμένους* ή τους δηλώνοντες ως *ορκισμένους* οπαδούς της Ν.Δ. ή του ΠΑΣΟΚ, καταλαμβάνει τις θέσεις με τις γνωστές μεθόδους, οι οποίες τελειοποιήθηκαν μέχρι του σημείου να... εξαγοράζονται. Έτσι τοποθετούνται συχνά στελέχη χωρίς τις απαιτούμενες στοιχειωδώς προϋποθέσεις (γνώσεις, πείρα, γλωσσομάθεια κ.λπ.).

Έτσι αναφέρεται λ.χ. η περίπτωση ότι στο γραφείο Τύπου της Μόσχας έχει διοριστεί νεαρά, η οποία σπουδάζει όπερα στη ρωσική πρωτεύουσα αλλά συχνά-πυκνά παρειπιδημεί στην Αθήνα. Γιατί; Μα ο κ. προϊστάμενος που τη διόρισε και διατηρεί «τρυφερή σχέση» μαζί της βρίσκεται στην Αθήνα.

ΠΛΗΘΩΡΑ ΟΙ ΜΝΗΣΤΗΡΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΦΡΑΓΚΑ...

ΑΛΛΑ ΜΗΝ ΝΟΜΙΣΕΤΕ ότι η κακοδαιμονία της Διεύθυνσης Υπηρεσιών Εξωτερικού περιορίζεται μόνον σε ένα πρόσωπο. Σημειώσαμε ήδη ότι η απόρριψη της αξιοκρατίας και η υιοθέτηση του συστήματος «ανακύκλωση» από Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ έχει οδηγήσει σε τραγελαφικές καταστάσεις.

Έτσι, λ.χ., στο Παρίσι έχουν προσληφθεί δύο ακριβοπληρωμένοι μεταφραστές. Και αναρωτιόμαστε, είναι τόσο σπάνιο είδος οι γλωσσομαθείς της γαλλικής; Οι εκεί ευρισκόμενοι υπάλληλοι του Γραφείου Τύπου «δεν γνωρίζουν την γαλλική»;

Αλλά στο Παρίσι συνέβησαν χειρότερα πράγματα. Έχουμε στα χέρια μας μια επιστολή με ημερομηνία 7.8.97 του κ. **Δημήτρη Άναλι** η οποία απευθύνεται προς τον κ. **Γιάννη Νικολάου** και κοινοποιείται προς τους κ. Δημ. Ρέππα (τι τραβάνε αυτοί οι υπουργοί!) και Ν. Αθανασάκη. Σας τη μεταγράφουμε:

«Κύριε Γενικό Γραμματέα,

Το Γραφείο Τύπου Παρισίου με προσέλαβε ως "επιτόπιο προσωπικό" το καλοκαίρι (Ιούλιος) 1995, κατόπιν εισηγήσεως τόσο του Διευθυντή κ. Α. Καλογερόπουλου-Στράτη όσο και του Διευθ. Εξωτ. Τύπου κ. Γιάννη Πετσίλα, οι οποίοι και με γνώρισαν προσωπικά καθώς και τις υπηρεσίες που είχα προσφέρει και που θα μπορούσα να προσφέρω. (Έχω προϋπηρεσία ως μέλος της Συντακτικής Επιτροπής του ΑΤΕΝΑ ως και επίσης ειδικός σύμβουλος του υπουργού Εξωτερικών και δημοσιογράφος στο *Express* Ελβετίας, *Le Monde* κ.λπ.). Η συμφωνία για την αμοιβή μου ήταν τελικά για 13.000 φράγκα Γαλλίας μηνιαίως, αν και προηγουμένως είχε συζητηθεί και συμφωνηθεί υψηλότερο ποσό (23 και μετά 18.000 φράγκα).

Η εργασιακή αυτή σχέση έληξε το Δεκέμβριο του 1996 προφορικά, όπως εξάλλου είχε αρχίσει, και τούτο τόσο για λόγους αλλαγών στη δομή του προσωπικού όσο και για οικονομικούς λόγους, όπως

μου εξήγησαν.

Από την αμοιβή μου υπολείπονται 28.000 φράγκα (δηλαδή Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1996 και κάτι), τα οποία δεν μπόρεσε για οικονομικούς λόγους, όπως μου εξήγησε, να μου δώσει ο διευθυντής Γραφείου Τύπου. Μήπως θα ήταν δυνατόν, επειδή έχουν περάσει 7 μήνες να επισπεύδετο η διαδικασία, ώστε να μπορέσω να λάβω το υπόλοιπο του ποσού;

Τιμητικά,

Δημήτρη Άναλις».

ΑΝΑΤΟΛΙΤΙΚΑ ΠΑΖΑΡΙΑ ΚΑΙ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ

ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΣΑΜΕ να βρούμε τον κ. Άναλι για να μας εξηγήσει τι συμβαίνει, αφού, σύμφωνα με δική του απόδειξη της 5.10.95, δηλώνει ότι έλαβε το ποσό των 42.000 γαλλικών φράγκων «ως αμοιβή για συντακτική και μεταφραστική εργασία Γ' τριμήνου 1995 (Ιούλιος-Αύγουστος-Σεπτέμβριος)». Και αν δεν κάνουμε λόγους $42.000:3=14.000$ μηνιαίως και όχι 13.000, όπως ο ίδιος αναφέρει στο γράμμα του ότι είχε συμφωνηθεί (μετά από παζάρεμα που ξεκίνησε από 23 και στη συνέχεια σε 18.000 φράγκα). Στις 27.8.97 ο υπουργός κ. Ρέππας δήλωνε στο πρες ρουμ ότι και «για το θέμα του Γραφείου Τύπου των Παρισίων (για τους κ. Πετσίλα και Καλογερόπουλο-Στράτη, δηλαδή) διεξάγεται προκαταρκτική έρευνα από τη Γενική Διεύθυνση», την κ. **Όλγα Παντουβά**.

Ο κ. **Αριστείδης Καλογερόπουλος-Στράτης**, για αντιπερισπασμό ως φαίνεται, εξετέθη εφέτος ως υποψήφιος στις εκλογές για την ανάδειξη νέου Δ.Σ. στο Σύλλογο των υπαλλήλων των Γραφείων Τύπου. Όμως μαυρίστηκε από τους συναδέλφους του. Οι παλαιότεροι θυμούνται τις προ δεκαετίας ιστορίες του με τα μεγάλα χρέη του, τότε που υπηρετούσε στο γραφείο Τύπου της Άγκυρας. Είχαν τότε οργανώσει οι φίλοι και οι συγγενείς έρανο για να τον σώσουν από τη «χρεωκοπία».

Ιστορίες από την Ανατολή θα πείτε... Ναι, αλλά τώρα ζούμε την εποχή του «εκσυγχρονισμού» και κάτι τέτοια είναι αδιανόητα.

Ίσως ο κ. Ρέππας και ο κ. Νικολάου να ισχυριστούν ότι δεν ήξεραν τίποτε. Όμως και οι δύο επιστολές που αναφέραμε ήταν σε γνώση και των δύο και έγινε προσπάθεια στα γραφεία τους να «πνιγούν τα θέματα». Αν οι δημοσιογράφοι δεν έβγαζαν στα αέρα το σκάνδαλο Πετσίλα-Καλογερόπουλου, δεν επρόκειτο να γίνει τίποτε. Φαίνεται ότι η παρουσία του εύκαμπτου κ. Γιάννη Πετσίλα τους διευκόλυνε στα εσωτερικά παιχνίδια του υπουργείου.

Αλλωστε, και οι δύο (Ρέππας και Νικολάου) είναι «λοχαγοί». Στο τελευταίο συνέδριο του ΠΑΣΟΚ, που ανέδειξε πρόεδρο του κινήματος τον κ. **Σημίτη**, ο κ. Ρέππας, ως προεξάρχων στην... «ταξιαρχία» των «λοχαγών», συμφώνησε με τους **Μανίκα-Μαλέσιο-Νεονάκη-Νικολάου** κ.ά. να τους μοιράσει πόστα αν θα υποστήριζαν Σημίτη. (Ποιος είπε ότι ο κ. Σημίτης δεν γνωρίζει το ρητό «σκοπός αγιάζει τα μέσα» και ότι δεν διαθέτει ισχυρό μηχανισμό;) Όπως γνωρίζετε, όλοι αυτοί περιελήφθησαν στους υποψήφιους βουλευτές των προ έτους εκλογών.

Πλην του κ. Νικολάου, ο οποίος πήρε την υπόσχεση ότι θα είναι σε εκλόγιμη θέση στις επικείμενες εκλογές. (Κρατήστε το όνομα Νικολάου, παρακαλώ). Ο άνθρωπος δεν είναι γλωσσομαθής, αλλά τι πειράζει; Εξάλλου η κοινοβουλευτική ομάδα του ΠΑΣΟΚ ήταν πάντα — εκτός μιας-δύο περιπτώσεων — το καταφύγιο για «δύσκολες περιπτώσεις» ή προσωπικά ρουσφέτια του Ανδρέα (**Παγορόπουλος, Τζίμας, Ρουμπάτης** κ.ά.).

Έχουμε πολύ καιρό και πολύ εκσυγχρονισμό να περάσουμε μέχρι τις ευρωεκλογές!

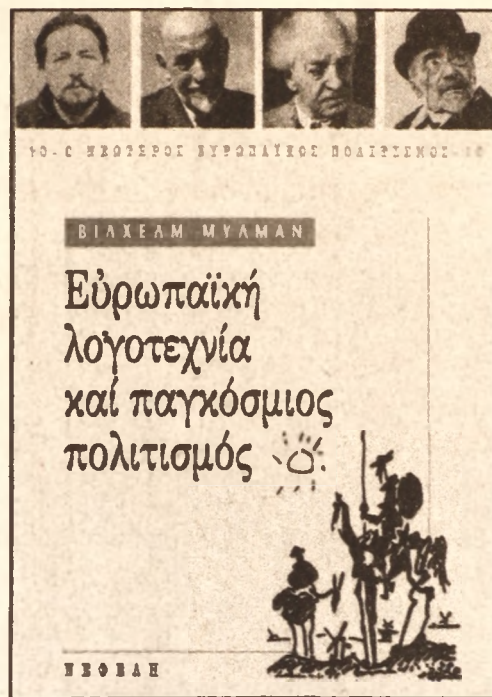
Ο ΝΕΩΤΕΡΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Διεύθυνση - Θεώρηση μεταφράσεων: ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΝΔΥΛΗΣ

ΒΙΛΧΕΛΜ ΜΥΛΜΑΝ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Είναι κοινή διαπίστωση ότι στη χώρα μας υπάρχει σημαντική βιβλιογραφική έλλειψη σε θέματα που αφορούν την ιστορία της οικονομίας, της πολιτικής και των ιδεών της Ευρώπης. Είναι επίσης γεγονός ότι σήμερα η καθημερινή ζωή των Ελλήνων έχει συνδεθεί τόσο στενά, όσο ποτέ άλλοτε, με τα όσα διαδραματίζονται και εγκυμονούνται στην Ευρώπη, τόσο από οικονομική και κοινωνική όσο και από πολιτισμική άποψη. Ωστόσο, η πύκνωση των σχέσεων δεν συμβάδισε όσο θα έπρεπε και όσο θα μπορούσε με μια πρόοδο της ουσιαστικής γνώσης του νεώτερου ευρωπαϊκού πολιτισμού, γνώσης απαλλαγμένης από την πίεση και τις διαστρεβλώσεις της επικαιρότητας ή της βιαστικής εφημεριδογραφικής ενημέρωσης. Το κενό είναι μεγάλο, γιατί έχει και μεγάλη προϊστορία. Αυτό το κενό φιλοδοξεί να καλύψει το νέο εκδοτικό εγχείρημα της ΝΕΦΕΛΗΣ. Οι δώδεκα τίτλοι, οι οποίοι θα αποτελέσουν την αυτοτελή σειρά «Ο Νεώτερος Ευρωπαϊκός Πολιτισμός», πραγματεύονται τις ουσιώδεις απόψεις του νεώτερου ευρωπαϊκού πολιτισμού· παρέχουν έτσι στο σύνολό τους μια σφαιρική εικόνα από την εποχή της Αναγέννησης ως τις μέρες μας. Πρόκειται για κλασικά και καθιερωμένα έργα, που το καθένα τους ανοίγει από τη σκοπιά του τον δρόμο για μια κριτική κατανόηση των προϋποθέσεων, της πορείας και του μέλλοντος του ιστορικού χώρου που ονομάζεται «Ευρώπη» και γενικότερα «Δύση». Η τεχνική επανάσταση, οι αλλαγές, οι σχέσεις του ευρωπαϊκού πολιτισμού με τους υπόλοιπους, η τέχνη και η λογοτεχνία συνιστούν βασικές πλευρές αυτού του πανοράματος.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΥΤΣΟΥΡΕΛΗΣ

Στο βιβλίο αυτό ο συγγραφέας ερευνά τη λογοτεχνία ως συμπύκνωση στάσεων και αξιολογήσεων, οι οποίες εμπνέονται από το πολιτισμικό περιβάλλον και από τη συνεχή τριβή αυτού του περιβάλλοντος με άλλα. Οι εθνικές λογοτεχνίες γεννήθηκαν από την Αναγέννηση και μετά στην Ευρώπη ανταποκρινόμενες στη διαμόρφωση εθνικών χώρων με λίγο-πολύ ενιαία χαρακτηριστικά· αλλά οι χώροι αυτοί επικοινωνούσαν θετικά ή αρνητικά μεταξύ τους και έτσι διαμορφώθηκαν υπερεθνικά λογοτεχνικά είδη και λογοτεχνικές παραδόσεις. Η οικουμενική εξάπλωση του δυτικού πολιτισμού είχε παράλληλα ως συνέπεια τη διεύρυνση του περιεχομένου της δυτικής λογοτεχνίας με τις πολιτισμικές συμβολές και διαστάσεις του εξευρωπαϊκού, ιδιαίτερα ανατολικού χώρου. Ως πολιτισμικός δείκτης η λογοτεχνία φαίνεται έτσι να κινείται μέσα σε δύο αντιθετικά ζεύγη, αντλώντας από την κίνηση αυτή τον παλμό της: κυμαίνεται ανάμεσα στο εθνικό και στο οικουμενικό και συνάμα ανάμεσα στο οικείο και στο ξένο. Δεν είναι έτσι παράξενο ότι τάσεις για εξύμνηση της μικρής ιδιαίτερης πατρίδας ως ζεστής γνώριμης εστίας, διαμορφώνονται ακριβώς σε εποχές οικουμενικών διευρύνσεων και πνευματικών περιπλανήσεων. Όπως και να 'χει, η ευρωπαϊκή λογοτεχνία, συναντώντας τον παγκόσμιο πολιτισμό, δεν μπορούσε να μην αναρωτηθεί για την αξία και για το νόημα του ευρωπαϊκού. Στο θαυμάσιο τούτο βιβλίο διαγράφονται με μεγάλη γνώση και εξίσου μεγάλη ευαισθησία οι ποικίλες πτυχές αυτής της συναρπαστικής προβληματικής.

ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΣΕΙΡΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

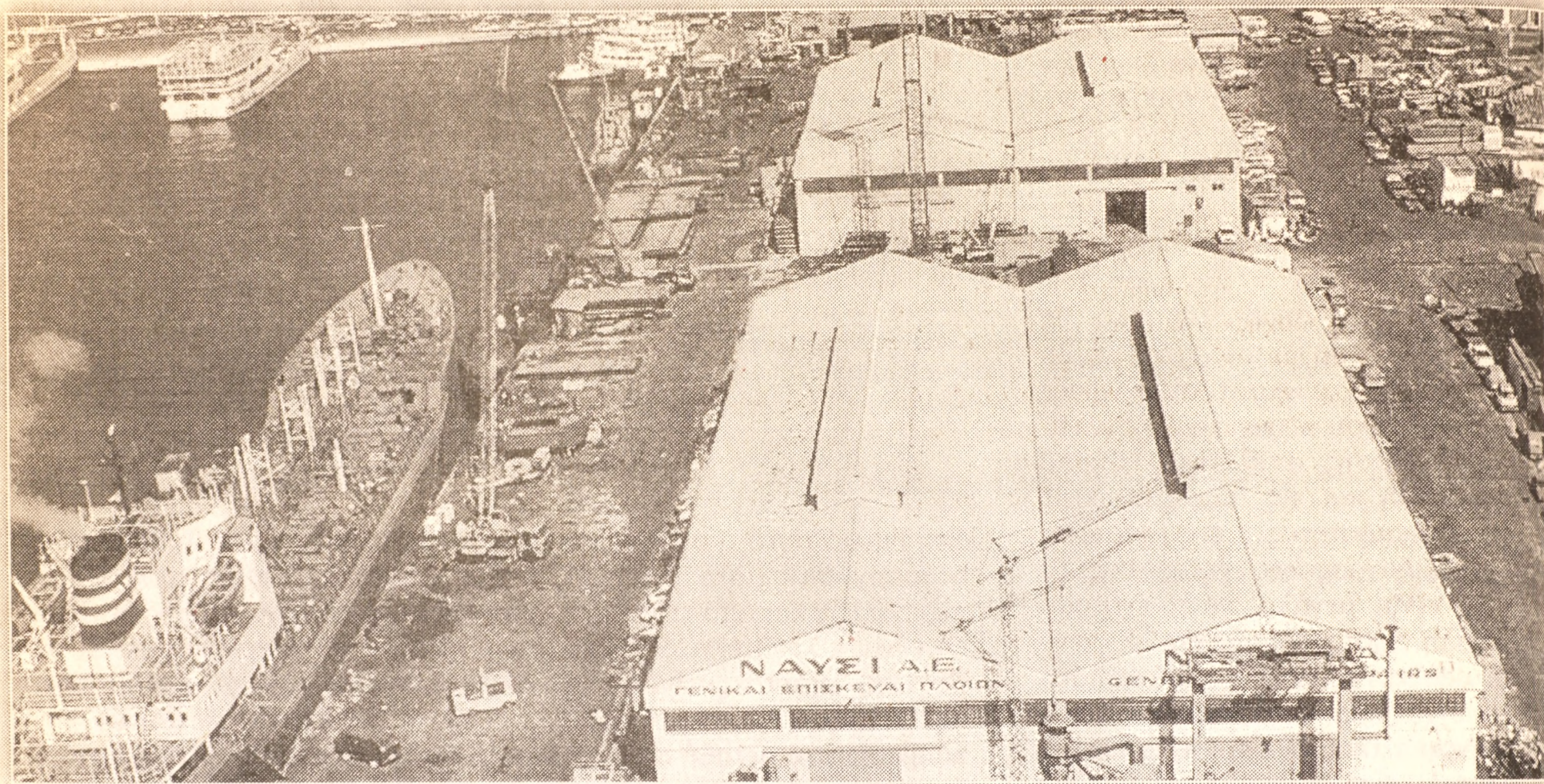
NORMPERT ΕΛΙΑΣ: Η εξέλιξη του πολιτισμού, Τόμος Α'
ΓΙΑΚΟΜΠ ΜΠΟΥΡΚΧΑΡΤ: Ο Πολιτισμός της Αναγέννησης
στην Ιταλία

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10 680, Τηλ. 36.07.744 - FAX: 36.23.093

Ο κ. Στ. Λογοθέτης και τα άλλα «αγκάθια» στο Δήμο Πειραιά...

του Πειραιώτη

Σε οριστικό ξεκαθάρισμα των εσωκομματικών λογαριασμών του ΠΑΣΟΚ και στον Πειραιά θα εξελιχθούν, όπως φαίνεται, οι προσεχείς δημοτικές εκλογές. Ο αγώνας έχει ήδη αρχίσει, αν και προς το παρόν διεξάγεται στο παρασκήνιο με χτυπήματα είτε κάτω από τη μέση είτε σαν προσπάθεια κατάληψης καλύτερων θέσεων στην αφετηρία. Στην Α' Πειραιά, το ΠΑΣΟΚ, πέραν του προβλήματος Λογοθέτη, πρέπει να λύσει και το πρόβλημα του ποιον θα υποστηρίξει στη θέση του νυν δημάρχου. Εδώ, έχει ήδη αρχίσει να «παίζει» ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ κ. Λαλιώτης, που φιλοδοξεί να γίνει «Πειραιάρχης». Στη Β' Πειραιά, ο σύμβουλος Τύπου του πρωθυπουργού Γ. Πανταγιάς αγωνίζεται να ανατρέψει το υφιστάμενο status quo και να αντικαταστήσει όσους δημάρχους δεν πρόσκεινται στους «εκσυγχρονιστές».

Στο Δήμο Πειραιά, το μεγάλο «αγκάθι» για το ΠΑΣΟΚ σίγουρα δεν είναι μόνο ο **Στ. Λογοθέτης**. Έστω και αν ο ίδιος δηλώνει ότι, ακόμα και στην περίπτωση που δεν υποστηριχθεί από το κυβερνών κόμμα (απόφαση ήδη ειλημμένη, όπως λένε όλες οι πληροφορίες), θα διεκδικήσει μόνος του την επανεκλογή του για τρίτη φορά στο μεγάλο λιμάνι. Απειλή που, αν γίνει πράξη,

κάθε άλλο παρά ανώδυνα θα εξελιχθούν τα πράγματα για τον όποιον άλλο υποψήφιο επιλέξει το ΠΑΣΟΚ.

Ως γνωστόν, στις προηγούμενες εκλογές ο Στ. Λογοθέτης είχε την αμέριστη συμπαράσταση της τότε αυλής της Εκκλησίας. Σήμερα, πολλοί είναι αυτοί που ξαφνικά ανακάλυψαν την κακοδιαχείριση των οικονομικών του Δήμου, θέμα που έχει ήδη παραπεμφθεί στη Δικαιοσύνη. Δεν είναι λίγοι

οι πρώην υποστηρικτές του που προσπαθούν πια να αποστασιοποιηθούν από αυτόν.

Ο ίδιος, σε συνέντευξη στην εφημερίδα που εκδίδει ο Δήμος, λέει για το θέμα: «Αυτό που γίνεται στο Δήμο Πειραιά και στο πρόσωπό μου είναι μία ολόκληρη σκευωρία. Στον Πειραιά εξυφαίνεται ένα νέο '89, σε δημοτικό επίπεδο. Οι πολιτικές διαφορές μετετράπησαν σε ποινικές πα-

μβάσεις. Στην περίπτωση μας δεν υπάρχει κανένα ποινικό αδίκημα».

ΓΑΝ Ο Κ. ΣΤΕΛΙΟΣ ΑΠΕΙΛΕΙ...

Προσθέτει ότι: «Στο πρόβλημα που έχει ακύψει στον Πειραιά απαιτείται ξεκάθαρη πολιτική αντιμετώπιση και λύση. Απαιτείται από την κυβέρνηση και από τους μας ανάληψη ευθυνών. Απαιτείται πολιτική κάλυψη και δέσμευση με χρονογράμμα ότι τα έργα και οι μεγάλες επιργές του Δήμου θα συνεχιστούν και θα ολοκληρωθούν». Καταλήγοντας δε, απειλείται: «Σε διαφορετική περίπτωση, για την περάσπιση της ηθικής μου ανωτερότητας και της πολιτικής μου ιστορίας, έχω την υλική δύναμη να θέσω ξανά υποψηφιότητα στις προσεχείς εκλογές».

Σε άλλη, πάντως, συνέντευξή του, ένα μήνα μετά, αφήνει ανοικτό το ενδεχόμενο να εκθιεί κάποιον άλλον υποψήφιο δήμαχο, να είναι «πλατιάς αποδοχής», σημειώνοντας: «Από αυτή τη στιγμή, αν ο Πειραιάς αποκτήσει μια στρατηγική και γίνει ένα εργοτάξιο, θα είμαι και εγώ δικαιωμένος και ευχαριστημένος, κι οπωσδήποτε ένα πρόσωπο πλατιάς αποδοχής, που δεν θα έχει μπλακεί στο στρατό των υβριστών μου και δεν θα έχει πάρει μέρος στη διαμάχη των λασπολόγων, θα μπορούσε να είναι υποψήφιος στον Πειραιά και κοινής αποδοχής. Δυστυχώς, αυτή η πρότασή μου δεν γίνεται αποδεκτή κι απ' ό,τι φαίνεται δεν μπορεί να έρθει μια τέτοια λύση που να κλώνει όλες τις πλευρές και συνεχίζουν μία πολιτική λανθασμένη, η οποία δεν θα ενιχύσει με επιχειρήματα όποιον πάρει το ρίσκο από το ΠΑΣΟΚ. Επομένως επιμένω, και θα κατέβω υποψήφιος».

Στο μεταξύ, ο Στ. Λογοθέτης συνεχίζει να εφαρμόζει στο Δήμο με ευλάβεια την πολιτική της κυβέρνησης στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, υπηρετώντας με την ίδια ευκολία που υπηρέτησε το ΠΑΣΟΚ του **Αν. Παπανδρέου** και το ΠΑΣΟΚ του **Κ. Σημίτη**. Ιοναδικό γνώμονα, φυσικά, έχει την εξασφάλιση της πολιτικής του ύπαρξης. Αν, τελικά, διαπιστώσει ότι το ΠΑΣΟΚ τον εγκαταλείπει οριστικά, είναι βέβαιο ότι εν θα διστάσει να χρησιμοποιήσει τα ποια στοιχεία έχει για άνομες ενέργειες τελεχών του ΠΑΣΟΚ. Αυτό, πάντως, δεν είναι σίγουρο ότι θα ενοχλήσει ιδιαίτερα τον πρωθυπουργό, δεδομένου ότι οι στενοί συνεργάτες του δημάρχου Πειραιά συγκαταλέγονται στους «παλαιοκομματικούς», από τους οποίους θέλει να ξεμπερδέψει ο **Κ. Σημίτης**. Έτσι, ενδεχομένως, διόλου δεν θα στενοχωρηθεί, αν αποκαλυφθούν

«ΕΜΕΙΣ ΤΑ ΛΕΓΑΜΕ ΑΠΟ ΤΟΤΕ...»

Το Αντί σε ανύποπτο χρόνο, μόνο και πρώτο, με αλληπάλληλα δημοσιεύματα αναφέρθηκε στην οικονομική διαχείριση του Δήμου από τον **Στ. Λογοθέτη** και των συν αυτών, καθώς και στα επιχειρηματικά σχέδια του δημάρχου, αποκαλύπτοντας με συγκεκριμένα στοιχεία όσα σήμερα ανακαλύπτουν οι όψιμα πολέμιοι του δημάρχου Πειραιά. Συγκεκριμένα, για τα πράματα και θάματα της Δημοτικής Αρχής είχαμε γράψει στα τεύχη 517 (19/3/93), 518 (2/4/93), 520 (30/11/93), 526 (23/7/93), 529 (6/8/93) και 538 (12/11/93). Τότε είχαμε συναντήσει, στην καλύτερη περίπτωση, την παγερή αδιαφορία, ενώ δεν ήταν λίγες και οι απειλές που δεχθήκαμε. Ο Στ. Λογοθέτης, λάβρος και βέβαιος για την πολιτική κάλυψη που απολάμβανε, έφτασε στο σημείο να μας απειλήσει με μήνυση εάν δεν ανακαλούσαμε τα όσα αναφέροντο στα δημοσιεύματα.

Αλλά και η στάση των κομμάτων που στήριζαν τη Δημοτική Αρχή δεν ήταν καλύτερη. Ο ΣΥΝ, μάλιστα, που μόλις φέτος αποφάσισε να διαχωρίσει τη θέση του από τον Στ. Λογοθέτη, τότε λοιδορούσε το περιοδικό, κατηγορώντας το για εμπάθεια. Η ηγεσία του ΣΥΝ υποστήριζε, τότε, ότι το κόμμα ακολουθούσε την άποψη της τοπικής επιτροπής του ΣΥΝ.

Αλήθεια, τι γνώμη έχει σήμερα εκείνη η τοπική επιτροπή;

τα εις βάρος τους μεμπτά. Ίσως έτσι του δοθεί και η δυνατότητα να προχωρήσει στο εσωκομματικό ξεκαθάρισμα διά της μεθόδου της «εξυγίανσης».

Όπως, όμως, και αν λυθεί το πρόβλημα Λογοθέτη, είτε με την κάλυψή του από το ΠΑΣΟΚ και συνακόλουθα την οικειοθελή του αποχώρηση από το δημοτικό σκηνικό είτε με την πραγματοποίηση της απειλής του για αυτόνομη κάθοδο στις δημοτικές εκλογές, το κυβερνών κόμμα πρέπει να βρει τον αντικαταστάτη του. Και εδώ αρχίζουν τα πραγματικά δύσκολα. Εδώ, πια, διαπλέκεται η αντικειμενική δυσκολία εξεύρεσης στελέχους, που με αξιώσεις μπορεί να διεκδικήσει τον Δήμο, με τις ιδιαίτερες επιδιώξεις και φιλοδοξίες τάσεων και επί μέρους στελεχών του ΠΑΣΟΚ.

ΑΠΟ «ΠΕΙΡΑΙΑΡΧΕΣ» ΤΙΠΟΤΕ ΑΛΛΟ...

Από τη μία μεριά, είναι φυσικό ο **Κ. Σημίτης** να θέλει να εκλεγεί δήμαρχος Πειραιά δικός του άνθρωπος. Από την άλλη, ο **Κ. Λαλιώτης** θέλει να χρισθεί «Πειραιάρχης». Αυτό μπορεί να προωθηθεί αν εκλεγεί δικός του νομάρχης και (εφόσον μπορεί) δήμαρχος που, τουλάχιστον, δεν θα διάκειται αρνητικά προς τον μελλοντικό δελφίνο.

Για τον πρωθυπουργό, φαινομενικά, μία καλή λύση θα ήταν να ρίξει στη μάχη των εκλογών τον εξ' απορρήτων του, υπουργό Εμπορικής Ναυτιλίας, **Στ. Σουμάκη**. Αν όμως δεν εκλεγεί, τότε θα έχει κάψει έναν δικό του άνθρωπο, ο οποίος θα έχει χρεωθεί μία αποτυχία. (Εκτός και αν θέλει να

τον κάψει). Αν όμως εκλεγεί, τότε τη θέση του στη Βουλή καταλαμβάνει ο σφόδρα αντισημιτικός **Αν. Ντεντιδάκης**.

Για τον **Κ. Λαλιώτη**, η ιδανικότερη εξέλιξη των πραγμάτων θα ήταν να προωθήσει στη θέση του νυν νομάρχη **Χρ. Φωτίου** τον γενικό γραμματέα του **ΥΠΕΧΩΔΕ Δ. Σαράφογλου**, οπότε ο **Χρ. Φωτίου** μετατίθεται στον Δήμο Πειραιά. Αυτή θα ήταν, λέει, καλή λύση, μόνο όμως για τα σχέδια του πάντα φιλόδοξου **Κ. Λαλιώτη**.

Από τους λοιπούς βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, ο μόνος που –ενδεχομένως– θα μπορούσε να κερδίσει το Δήμο είναι ο **Μ. Μπεντενιώτης**, που είναι όμως αντισημιτικός. Ο νυν βουλευτής **Λευκάδας**, αλλά παλιός **Πειραιώτης**, **Β. Βλασσόπουλος**, πέθανε του ότι βαρύνεται με μία αποτυχία στο παρελθόν –όταν δεν κατάφερε να εκλεγεί βουλευτής Πειραιά–, έχει εις βάρος του και το γεγονός ότι στις προηγούμενες δημοτικές εκλογές στήριξε τον «αντάρτικο» συνδυασμό του **Γ. Παπασπύρου**.

Πέραν των «κομματικών» ονομάτων, έχουν ακουστεί και κάποια ονόματα εφοπλιστών. Κάτι τέτοιο, όμως, βάσιμα φοβούνται τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ ότι θα προκαλέσει αντιδράσεις και πιθανότατα δημιουργία και άλλου συνδυασμού από το χώρο του ΠΑΣΟΚ, που μπορεί και να δικαιωθεί ηθικά.

Με δεδομένο δε ότι ονόματα, όπως του **Γ. Κατσιφάρα** ή του **Μ. Ανδρουλάκη**, προς το παρόν τουλάχιστον ξεφεύγουν των ορίων της σοβαρότητας, ο αγώνας συνεχίζεται...

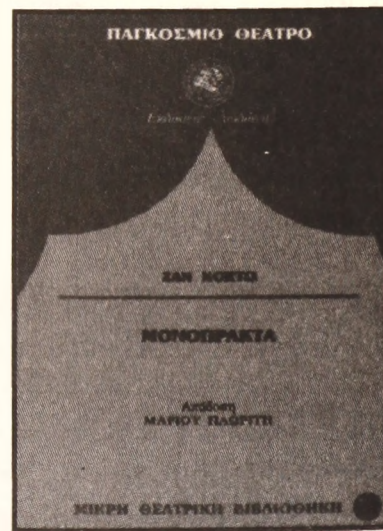
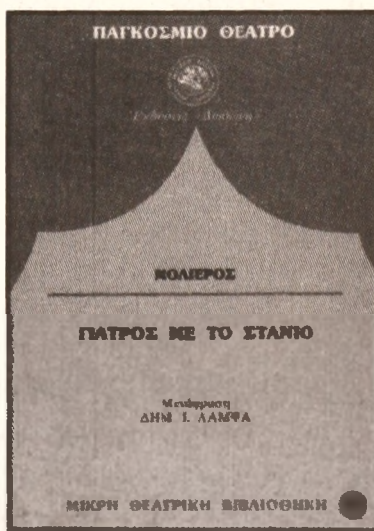
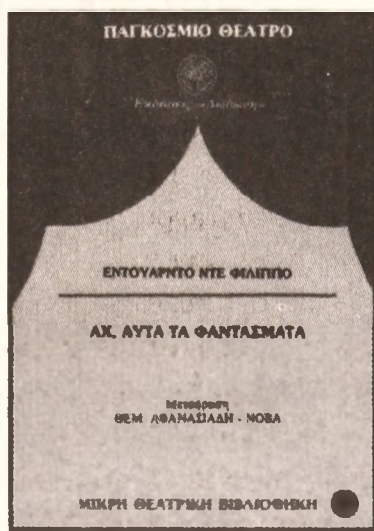
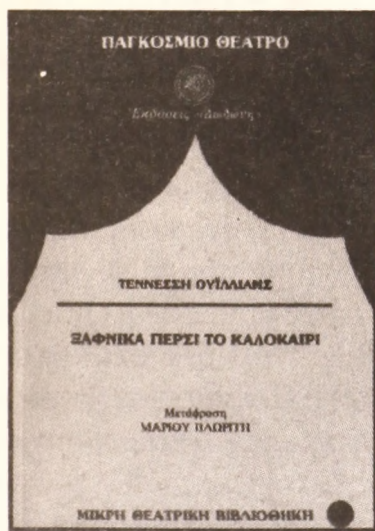
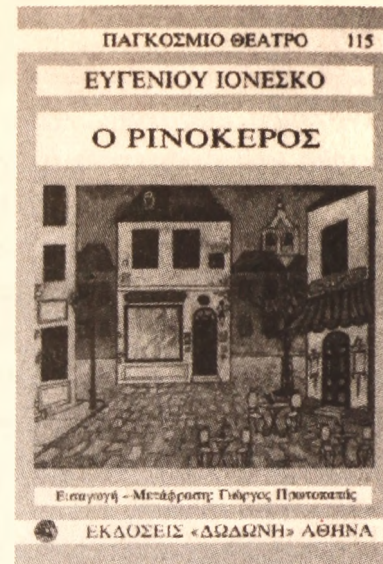

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ – ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΔΩΔΩΝΗ

Αθήνα, Ασκληπίου 3, ☎ 36.13.029, 36.37.973
Γιάννινα, Μιχαήλ Αγγέλου 27, ☎ 35.026

Οι εκδόσεις «ΔΩΔΩΝΗ» συνεχίζοντας την παράδοση στο θεατρικό χώρο, έχουν κυκλοφορήσει μέχρι σήμερα:

- Α'. Παγκόσμιο Θέατρο: 159 τόμοι με 184 θεατρικά έργα
- Β'. Σύγχρονο Ελληνικό Θέατρο: 65 τόμοι με 124 θεατρικά έργα
- Γ'. Νεοελληνική Θεατρική Βιβλιοθήκη: 6 τόμοι με 11 θεατρικά έργα.
- Δ'. Μελέτες για το Θέατρο: 17 τόμοι.

Επιμέλεια: Σωτήρης Ντάλης

«πόλεμος» των πετρελαιογωγών

Σύμφωνα με πρόσφατο τηλεγράφημα του Ασσοσιέιτεντ Πρες η εταιρία AMBO (με έδρα τις ΗΠΑ) σχεδιάζει την κατασκευή διαβαλκανικού πετρελαιοαγωγού που θα συνδέει τη Μαύρη Θάλασσα με την Αδριατική. Σύμφωνα με τις πρώτες εκτιμήσεις, η επένδυση αυτή θα αγγίξει τα 850 εκατομμύρια δολάρια και ολοκληρωθεί στα τέλη του 2000, παρέχοντας τη δυνατότητα μεταφοράς 750.000 βαρελιών πετρελαίου σε ημερήσια βάση. Ο αγωγός αυτός, συνολικού μήκους 910 χιλιομέτρων θα διασχίζει τη Βουλγαρία, την ΠΓΔΜ και την Αλβανία, συνδέοντας το βουλγαρικό λιμάνι στη Μαύρη Θάλασσα, Μπουργκάς, με το αλβανικό λιμάνι του Αυλώνα στην Αδριατική.

Είναι προφανές ότι η παραπάνω πρωτοβουλία σχετίζεται να λειτουργήσει ανταγωνιστικά στο ήδη υπάρχον σχέδιο κατασκευής του πετρελαιοαγωγού Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολης, η υλοποίηση του οποίου προσκρούει, όμως, στις αντιπαράθεσεις των τριών ενδιαφερόμενων μερών (Ρωσίας, Βουλγαρίας, Ελλάδας) που έχουν υπογράψει και σχετική συμφωνία από το 1994.

Το ζήτημα των αγωγών έχει αποκτήσει τους τελευταίους μήνες τεράστιο οικονομικό και πολιτικό ενδιαφέρον, καθώς τα αντικρουόμενα συμφέροντα για την εκμετάλλευση των τεράστιων αποθεμάτων πετρελαίου ασκούν πιέσεις προς όλες τις πλευρές, ενόψει, μάλιστα, και της απόφασης που πρόκειται να λάβει τον προσεχή Δεκέμβριο η διεθνής κοινοπραξία, που έχει αναλάβει την εκμετάλλευση των πετρελαίων της Κασπίας.

Κι όλα αυτά σε μια περίοδο όπου ο ρόλος του ρωσικού παράγοντα φαίνεται να έχει περιορισθεί.

Θεωρείται στους κόλπους της κοινοπραξίας, ενώ την ίδια στιγμή η Ουάσινγκτον δείχνει να προωθεί την τουρκική λύση, σύμφωνα με την οποία ο αγωγός θα πρέπει να καταλήγει στο τουρκικό λιμάνι Τσεϊχάν, που βρίσκεται στη νότια Τουρκία, περίπου απέναντι από την Κύπρο! Τη διαδρομή αυτή προβάλλουν ως προσφορότερη οι Τούρκοι, επισημαίνοντας τους κινδύνους για την Κωνσταντινούπολη από δυστυχήματα με σούπερ τάνκερ που θα μπορούσαν να συμβούν στα στενά του Βοσπόρου.

Ενδεικτικό παράδειγμα του εκρηκτικού κλίματος που υπάρχει στις συζητήσεις γύρω από τους πετρελαιοαγωγούς ήταν και οι ζοηρές αντιθέσεις που καταγράφηκαν στα διεθνή σεμινάρια της Χάλκης, τα οποία διοργάνωσε πριν από λίγες μέρες, για όγδοη χρονιά, το ΕΛΙΑΜΕΠ.

Σε στρογγυλή τράπεζα με θέμα τους αγωγούς πετρελαίου της Κασπίας –στην οποία έλαβαν μέρος οι αναπληρωτές υπουργοί Εξωτερικών της Γεωργίας και της Αρμενίας, ο αναπληρωτής γενικός γραμματέας της Οικονομικής Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου, ο πρόεδρος της γεωργιανής εταιρείας κατασκευής πετρελαιοαγωγών και τούρκος ειδικός (βλέπε αναλυτικά το άρθρο του **Θ. Βερέμη** στην *Καθημερινή* της 21ης Σεπτεμβρίου 1997)– εκρηκτικοί ήταν οι διαξιφισμοί μεταξύ των ομιλητών για το ζήτημα της διαδρομής των αγωγών. Ορισμένοι συμμετέχοντες πρόβαλαν το τμήμα Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη ως την εναλλακτικότερη διαδρομή με το χαμηλότερο κόστος.

Άλλοι ομιλητές, περιλαμβανομένου φυσικά και του τούρκου ειδικού, υποστήριξαν τη διέλευση του αγωγού μέσω της Τουρκίας με κατάληξη το Τσεϊχάν.

Το ζήτημα των αγωγών έχει αποκτήσει τους τελευταίους μήνες τεράστιο οικονομικό και πολιτικό ενδιαφέρον.

Οι S-300, οι πετρελαιοαγωγοί και τα παιχνίδια της Τουρκίας

του Νίκου Χειλαδάκη

Οι πολιτικές μεταβολές στην Τουρκία σημάδεψαν τις εξελίξεις και, φυσικά, τα σημεία τριβής των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Η κυβέρνηση Ερμπακάν, η οποία είχε δείξει την αδιαφορία της για τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της Τουρκίας, στρεφόμενη κυρίως προς τις ισλαμικές χώρες, είχε ανατραπεί από ένα πρωτοφανές κύμα αποστασίας βουλευτών, που μπροστά του ωχριούν όλα τα παρόμοια παγκόσμια παραδείγματα. Η νέα κυβέρνηση, που επιβλήθηκε από το στρατιωτικό κατεστημένο, έδειξε από την αρχή πως είναι αποφασισμένη να αναπτύξει έντονη διπλωματική δραστηριότητα για την επαναπόκτηση ερεισμάτων στη Δύση: κερδίζοντας τον χαμένο χρόνο της προηγούμενης κυβέρνησης και προωθώντας παράλληλα την ενταξιακή πορεία της Τουρκίας προς την Ε.Ε.

Ο καιρός που η ελληνική διπλωματία αλώνιζε στην Ευρώπη είχε παρέλθει και, από την άλλη, οι Τούρκοι ξανάβλεπαν το «φάντασμα» της Ελλάδας φράκτη στην ευρωπαϊκή τους πορεία. Παράλληλα, ένας μεγάλος στόχος που υπερτονίστηκε από τη νέα τουρκική κυβέρνηση ήταν οι σχέσεις με τον Καύκασο αλλά και την Κεντρική Ασία, που είχαν επίκεντρο το φλέγον ζήτημα των πετρελαιοαγωγών, στο οποίο έχει επενδύσει πολλά η φιλοσοφία του παντουρκισμού και τα διάφορα σχέδια για οικονομικά άλματα, που θα φέρει η προώθηση των τουρκικών φιλοδοξιών στον ενεργειακό τομέα.

Αρχισε, λοιπόν, μια διπλωματική αντεπίθεση με πυκνά ταξίδια τούρκων διπλωματών και πολιτικών παραγόντων. Στο τελευταίο του ταξίδι στο Αζερμπαϊτζάν, ο τούρκος υπουργός Εξωτερικών **Ισμαήλ Τζεμ**

δήλωσε πως η Τουρκία σκοπεύει να ασκήσει μια πιο ουσιαστική πολιτική παρεμβάσεων στον Καύκασο, στην Κεντρική Ασία, ακόμα και στα Βαλκάνια και στη Μέση Ανατολή. Οι δηλώσεις αυτές προκάλεσαν τη ρωσική αντίδραση, και μια πολλαπλή ρωσοτουρκική σύγκρουση αναδύεται στην επιφάνεια με πολλαπλές παρενέργειες. Ο τούρκος υπουργός, υπεύθυνος για τις κυπριακές υποθέσεις, **Σιουκρού Σινάν Γκιουρρέλ**, κατηγορήσε ανοιχτά τη Ρωσία ότι με την πώληση των πυραύλων S-300 στην Κύπρο επιδιώκει να πετύχει ό,τι δεν είχε καταφέρει ως Σοβιετική Ένωση, δηλαδή την κάθοδό της στην ανατολική Μεσόγειο. Την ίδια στιγμή, ο αντιπρόεδρος της τουρκικής κυβέρνησης **Μπουλέντ Ετσεβίτ** βγήκε στην τηλεόραση, κατηγορώντας την Ελλάδα και τη Ρωσία ότι επιδιώκουν να δημιουργήσουν «ορθόδοξο τόξο», με άμεσο σκοπό να πλήξουν τα ζωτικά συμφέρο-

ντα της Τουρκίας. Οι Τούρκοι προσπάθησαν να περιπλέξουν το ζήτημα, κατηγορώντας τη Ρωσία ότι εφοδίασε με πυραύλους μεγάλου βεληνεκούς το Ιράν, με σκοπό να προκαλέσουν –όπως και έγινε– ισραηλινές αντιδράσεις. Ανέφεραν, ακόμα, ότι και η Αρμενία έχει εφοδιαστεί με πυραύλους S-300 και υπάρχει ο κίνδυνος να περάσουν από τους Αρμένιους σε κουρδικά χέρια, δηλαδή, κατά τους Τούρκους, σε χέρια τρομοκρατών. Οι τουρκικές εφημερίδες προχώρησαν, γράφοντας ότι στο πρώτο ταξίδι του στη Μόσχα, ο ελληνικός αρχηγός του γενικού επιτελείου **Αναστάσιος Τζογάνης**, συζήτησε το ενδεχόμενο να αγοράσει και η Ελλάδα ρωσικούς πυραύλους και να τους εγκαταστήσει στην Κρήτη, όπως έγραψε και η εφημερίδα **Ισβέστια**, δημιουργώντας μ' αυτόν τον τρόπο ένα ακλόνητο άξονα Κρήτης-Κύπρου που εξουδετερώνει τη δυνατότητα αντι-

ΑΓΩΓΟΙ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

ασης της τουρκικής αεροπορίας.

θόρυβος, όμως, που δημιουργήθηκε εί-
και άλλο σκοπό. Να πλήξει το καθε-
ύς της ελεύθερης ναυσιπλοΐας των Στε-
ν, με άμεση επίπτωση το χτύπημα των
σικών συμφερόντων στον τομέα του πε-
λαίου. Είναι γνωστό πως τα ρωσικά πε-
λαιοφόρα, ξεκινώντας από το λιμάνι
βοροσίσκ της Μαύρης Θάλασσας, με-
ρέρουν μέσω των Στενών το φορτίο
ς στη Δύση. Με αφορμή την έρευνα για
όν μεταφορά των πυραύλων στην Κύ-
ο, άρχισαν έρευνες στα Στενά, σε διά-
ρα πλοία, δημιουργώντας γενικότερο
όβλημα.

ΩΣΟΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

ρωσοτουρκικός ανταγωνισμός φάνηκε
από το ταξίδι του τούρκου πρωθυ-
ργού -το πρώτο του ταξίδι στο εξωτε-
ό- στη δημοκρατία του Καζακστάν, με
ριο θέμα τα ενεργειακά κοιτάσματα
που υπάρχουν στη χώρα αυτή και τον τρό-
εκμετάλλευσης και διοχέτευσής τους
ην Ευρώπη και την Αμερική. Οι Τούρ-
φιλοδοξούν να κατασκευαστούν δύο
εραγωγοί μεταφοράς των ενεργειακών
οθεμάτων. Ο ένας από το Μπακού του
ερμπαϊτζάν προς την Τυφλίδα της Γε-
γίας και από εκεί στο λιμάνι Τζεϊχάν
ην τουρκική Μεσόγειο, με εναλλακτική
η το λιμάνι Πότι της Γεωργίας στη
ύρη Θάλασσα και από εκεί μέσω Τρα-
ζούντας πάλι στο Τζεϊχάν. Και έναν
ίτερο αγωγό, από την Κεντρική Ασία
ω Τσετσενίας πάλι προς την Τυφλίδα,
το λιμάνι Τζεϊχάν στη Μεσόγειο. Εδώ,
ς, εξηγούνται τα παιχνίδια των Τσε-
νων, που καθοδηγούνται από την
ρκία, στις διαπραγματεύσεις τους με
Ρωσία για την επαναλειτουργία του
ογού Γκρόζνυ-Νοβοροσίσκ. Στη μεγά-
αναβάθμιση του Τζεϊχάν υπεισέρχεται
εωγραφική σημασία της Κύπρου, που
πρόζει στην περιοχή ως πολύτιμη βάση
φύλαξης των τουρκικών συμφερόντων.
ι Τούρκοι, βέβαια, γνωρίζουν τη ρωσι-
αντίθεση στα σχέδιά τους σε μια περιο-
όπου η Ρωσία ήταν μέχρι τώρα απόλυ-
κυρίαρχος, και μάλιστα υποπτεύονται
τελευταία οι Ρώσοι, όπως και οι Αρμέ-
ι, ενισχύουν το κουρδικό κίνημα. Η
κουρδική εξέγερση βρίσκεται τον τελευ-
ο καιρό σε μεγάλη έξαρση και έχει πε-
αίσει σε περιοχές που δεν είχαν πληγεί
ήδη, όπως ο τουρκικός Πόντος. Το

κουρδικό έχει χρησιμεύσει κατά καιρούς
ως ανασχετικός παράγοντας στα τουρκικά
σχέδια για τους αγωγούς του Τζεϊχάν.

Επιστρέφοντας στο ζήτημα της εγκατά-
στασης των πυραύλων στην Κύπρο, υπάρ-
χει η ρητή διαβεβαίωση από τους Ρώσους
ότι θα παραδοθούν στις υπογραφείς
ημερομηνίες και θα μεταφερθούν με ρω-
σική σημαία στην Κύπρο. Το σύστημα θα
περιλαμβάνει και διοικητικό κέντρο και
σταθμό ραντάρ. Ο εκπρόσωπος της ρωσι-
κής εταιρείας διαβεβαίωσε την ελληνική
πλευρά ότι θα διασυνδέσει το σύστημα με
τα δυτικής κατασκευής συστήματα αερά-
μυνας, που είναι ήδη εγκατεστημένα στην
Κύπρο, έτσι ώστε να διαμορφωθεί ένα
ολοκληρωμένο δίκτυο αντιαεροπορικής
άμυνας. Από εδώ και πέρα υπάρχουν τρία
πιθανά σενάρια για το φλέγον αυτό ζήτη-
μα, που έχει ξεσηκώσει τόσο θόρυβο στην
Τουρκία.

Να πραγματοποιηθεί η εγκατάσταση
αυτών των πυραυλικών συστημάτων και
-παρά τις φραστικές απειλές και τον με-
γάλο θόρυβο- να σημαίνει ουσιαστική
υποχώρηση της Τουρκίας και αποδοχή
του νέου στάτους κβο. Αυτό το γεγονός
θα δημιουργήσει αντιδράσεις στην ευρύ-
τερη περιοχή ως προς τη ρωσοτουρκική
διαμάχη και τον πόλεμο των αγωγών. Θα
δώσει, επίσης, ένα μεγάλο έρεισμα και
στη γειτονική Βουλγαρία, βλέποντας την
αδυναμία της Τουρκίας να προχωρήσει

στην υλοποίηση του αγωγού Μπουργκάζ-
Αλεξανδρούπολης. Έτσι, αυτομάτως θα
μειωθούν και οι δυνατότητες παρέμβα-
σης της Τουρκίας στον Καύκασο και την
Κεντρική Ασία.

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΜΙΑ ΣΥΜΒΙΒΑΣΤΙΚΗ ΦΟΡΜΟΥΛΑ

Ωστόσο, το πιο επικίνδυνο σενάριο είναι
αυτό που φέρνει την Ελλάδα και την Κύ-
προ να προχωρούν στην υλοποίηση του
σχεδίου εγκατάστασης των ρωσικών πυ-
ραύλων με άμεση αντίδραση της Τουρ-
κίας. Η αντίδραση της Τουρκίας θα εκδη-
λωθεί πριν από την εγκατάσταση των πυ-
ραύλων στην Κύπρο, γιατί μετά θα είναι
φυσικά αργά για την τουρκική πολεμική
μηχανή. Δεδομένου δε, ότι τα πλοία που
θα μεταφέρουν τους πυραύλους θα έχουν
ρωσική σημαία, το πιθανότερο είναι να
βομβαρδιστεί και να καταστραφεί το
στρατιωτικό αεροδρόμιο της Πάφου, όπου
προορίζονται να εγκατασταθούν οι πύ-
ραυλοι S-300.

Σ' αυτό το σημείο, και σύμφωνα με το
αμυντικό ενιαίο δόγμα, θα πρέπει η Ελλά-
δα να αντιδράσει άμεσα. Και εδώ θα πρέ-
πει σοβαρά να αναρωτηθούμε αν η ελληνι-
κή πολιτική ηγεσία, πέραν των δηλώσεών
της, είναι πραγματικά έτοιμη να σηκώσει
το βάρος αυτής της αντίδρασης και τις
πραγματικές συνέπειες που αυτό θα έχει
για όλους μας.

Ο νέος αγωγός και μια παλιά ιστορία

Μια ιστορία πετρελαίου και τρέλας. Όπου CIA, περίεργοι και ύποπτοι «επιχειρηματίες» και διεθνή συμφέροντα συμπλέκονται. Μια υπόθεση που θυμίζει την παλιά παρόμοια «επιχείρηση» Τσάκο, όπου πολλά ελληνικά ονόματα είχαν εμπλακεί: Αβέρωφ, Λιακουνάκος, στρατηγός του Χρ. Νησιώτη

Τηλεγράφημα του Ασσοσιέιτεντ Πρες της περασμένης Τετάρτης (18.9.97) πληροφορούσε ότι η εταιρεία AMBO (Αλβανο-Μακεδονο-Βουλγαρική Εταιρεία Πετρελαιοαγωγού) –στην πραγματικότητα πρόκειται για μια αμερικανικών συμφερόντων εταιρεία– πρόκειται να αναλάβει «την κατασκευή αγωγού κόστους 850 εκατ. δολλαρίων, που θα μεταφέρει ημερησίως 750 χιλιάδες βαρέλια ρωσικού πετρελαίου. Σύμφωνα με την ανακοίνωση της εταιρείας, η κατασκευή θα αρχίσει τον επόμενο χρόνο και θα αποπερατωθεί το 2000.

Ο αγωγός, σύμφωνα με το τηλεγράφημα «θα έχει μήκος 910 χιλιόμετρα και θα ενώνει το Μπουργκάς με τον Αυλώνα, διασχίζοντας τη Βουλγαρία, τη FYROM και την Αλβανία».

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΜΕ ΑΓΩΓΟΥΣ

Δεν είναι η πρώτη φορά που βγαίνει στο φως μια τέτοια πληροφορία. Εμείς έχουμε υπόψη μας την πρώτη σχετική αναφορά (από τη βουλγαρική εφημερίδα *Ντούμα*, 6.6.1995) στην εταιρεία AMBO και στα φιλόδοξα σχέδιά της για την κατασκευή πετρελαιοαγωγού Μπουργκάς-Αυλώνα «μήκους 800 χιλιομέτρων, με δυνατότητα εκροής 800 χιλιάδων βαρελιών πετρελαίου ημερησίως και συνολικού κόστους 575 εκατ. δολλαρίων». Και για τις μικρές(;) διακυμάνσεις στο μήκος αλλά και την ημερησία εκροή πετρελαίου ανάμεσα στα δύο δημοσιεύματα ουδέν το μεμπτόν. Όμως, αυτό που ηχεί περίεργα είναι το αναφερόμενο κόστος: Άλλοτε 575 και άλλοτε 850 εκατ. δολλάρια. Και τα δύο αναφερόμενα

ποσά είναι, όμως, ανακριβή. Σύμφωνα με περισσότερες έγκυρες εκτιμήσεις, το κόστος ενός άλλου αγωγού, του Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη ανέρχεται –με μετριοπαθείς υπολογισμούς– στο 1 δισ. δολλάρια: Περίπου 668 εκατ. για τον αγωγό και άλλα 280 εκατ. δολλάρια για τις κατασκευές στα δύο τερματικά σημεία. Δεδομένου ότι ο αγωγός Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη, ύστερα από ακριβείς εκτιμήσεις, θα κοστίσει περίπου 1 δισ. δολλάρια, ο υπό συζήτηση αγωγός Μπουργκάς-Αυλώνας θα κοστίσει πολύ περισσότερο. Είναι περίεργη η διοχέτευση από καιρού εις καιρόν μέσω του Τύπου τέτοιων πληροφοριών, που ίσως δεν είναι άσχετη με τον πόλεμο μεταξύ των εμπλεκόμενων επιχειρηματιών. Ως γνωστόν, για τον αγωγό Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη ενδιαφέρεται το νέο επιχειρηματικό αστέρι, ο κ. Κοπελούζος.

Ο ισχυρισμός που διατυπώνουν οι κύκλοι της AMBO –ότι, δηλαδή, ο αγωγός Μπουργκάς-Αυλώνας θα συντομεύει την προς τη Δύση διοχέτευση του πετρελαίου

και έτσι θα αποσβεσθεί σύντομα το μεγάλο κόστος του– δεν ευσταθεί, βεβαίως, λάβει κανείς υπόψη του το χάρτη των μεταφορών στη Μεσόγειο.

Ένα άλλο πρόβλημα είναι ότι ο αγωγός της AMBO διέρχεται από τρεις χώρες. Και μάλιστα για τις δύο απ' αυτές, την Αλβανία και τη FYROM, η εσωτερική κατάσταση δεν προβλέπεται να παγιωθεί οριστικά και, μάλιστα, τόσο σύντομα όσο προγραμματίζεται το έργο.

Η άλλη λύση –που δεν αποκλείει φυσικά και την παράλληλη λύση του αγωγού Μπουργκάς-Αυλώνας– είναι η προτίμιας αναγγελθείσα του αγωγού Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολη. Είναι λύση περισσότερο αποδοτική και πολύ πιο εύκολα πραγματοποιήσιμη.

ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ

Η αναζήτηση διόδων διέλευσης πετρελαίου και φυσικού αερίου από την περιοχή της Κασπίας και του Καυκάσου είναι ένα μείζον πρόβλημα των τελευταίων ετών καθώς η Άγκυρα –ειλικρινώς ή προφα

ΑΓΩΓΟΙ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

...ενη- δηλώνει συνεχώς ότι τα Στενά δεν έχουν περαιτέρω ρύπανση με τη διεύθυνση των τάνκερ που μεταφέρουν πετρέ-ο από τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ.

...πό την άλλη μεριά, οι χώρες της Ε.Ε., είναι ο μεγαλύτερος εισαγωγέας πε-λαιοειδών (περίπου 80%)², ενδιαφέρο-ι ζωηρά για την άνετη εκροή των ρωσι-ν πετρελαίων. Τρεις είναι μέχρι στιγ-οι κύριοι δρόμοι πετρελαιοαγωγών που ινούν από την Κεντρική Ασία και τον υκασο προς την Ευρώπη:

Ο δρόμος από την Κεντρική Ασία προς ιθουανικό λιμάνι Βέντσπιλς, στη Βαλ-ί.

Ο αγωγός Druzhba («Φιλία»), που ξε-ά από τη Ρωσία και ανοίγει προς την ιτολική Ευρώπη με έναν κλάδο προς το ρά (Πολωνία, Γερμανία) και έναν άλ-προς τις νότιες περιοχές (Ουγγαρία, χία, Σλοβακία). Μια προέκταση αυ-του αγωγού προς τη Σερβία και το υροβούνιο, στο γιουγκοσλαβικό λιμάνι αρ, έχει επίσης «πέσει στο τραπέζι». προϋπολογιζόμενο κόστος αυτής της ρέκτασης εκτιμάται στο 1 δισ. δολλά-

ισο για τα σχέδια της τουρκικής εται-ας πετρελαιοαγωγών Μποτάς να κατα-υάσει αγωγό που θα καταλήγει στο λι-η Τσεϊχάν και τα σχετικά σενάρια, ρχει άλλο άρθρο στις σελίδες που ακο-θούν.

ΡΟΤΖΕΡ ΤΑΜΡΑΖ

Ο κ. ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΣΑΚΟΣ

...ίσω από την υποστήριξη της πρότασης τον θρυλούμενο αγωγό Μπουργκάζ-λώρας κρύβεται ο κ. **Ρότζερ Ταμράζ**, ις λιβανέζος «επιχειρηματίας» που έχει ηγορηθεί μεταξύ άλλων και για την ξαίρεση 200 εκατ. δολλαρίων από τρά-α της πατρίδας του. Αυτά αποκαλύ-ηκαν σε ειδική επιτροπή της αμερικανι-Γερουσίας, όπου μεταξύ άλλων απο-ύφθηκε ότι για την υλοποίηση αυτού αγωγού έχει ασκήσει πιέσεις ακόμη η CIA.

...ο περασμένο Σάββατο (19.9.97), σε ιδινη εκπομπή του αμερικανικού δικτύ- NBC για την υπόθεση Ταμράζ παρενέ-η δημοσιογράφος του Newsweek **Ελεά-ρ Κλιφτ** και ξετύλιξε την ιστορία του άκου, λέγοντας: «Μα τι μας λέτε τώρα τον Ταμράζ και τον Κλίντον, όταν ο ληνας Βασίλης Τσάκος είχε όλες εκείνες

τις δοσοληψίες με τους Ρεπουμπλικάνους...».

«Όσο αλλάζουν τα πράγματα στην Ουάσινγκτον τόσο παραμένουν ίδια», έγραφε πριν από τρεις μήνες ο αμερικανός δημοσιογράφος **Τζακ Άντερσον**, σχολιάζοντας την υπόθεση του «αγωγού Ταμράζ». Είναι αλήθεια ότι η περίπτωση Ταμράζ θυμίζει επακριβώς μια άλλη ιστορία, την οποία θα θυμούνται οι παλαιότεροι αναγνώστες του περιοδικού. Έχει ενδιαφέρον να μείνουμε λίγο στο πραγματικά σπαρταριστό κείμενο του Τζακ Άντερσον, που θυμίζει εκείνες τις παλιές ιστορίες του 1984:

«Θα βόλευε τον πρόεδρο Κλίντον και τον γερονσιαστή Έντοναρντ Μ. Κέννεντυ, -που είχαν και οι δύο εμπλακεί σε υποθέσεις του Ταμράζ, σε εποχή που μάλλον δεν έπρεπε- να ήξεραν ότι αντίστοιχες εμπλοκές είχαν και αξιωματούχοι του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος πριν από 13 χρόνια.. Η υπόθεση του Βασίλη Τσάκου, ενός έλληνα εμπόρου όπλων, ο οποίος στις αρχές της δεκαετίας του '80 προσπάθησε να εμπλέξει τον τότε αρχηγό της CIA Ονίλιαμ Κέιζν και τον γερονσιαστή Μαρκ Ο. Χάτφιλντ, (Ρεπουμπλικάνος του Όρεγκον), ώστε να υποστηρίξουν το σχέδιό του για την κατασκευή ενός διαφρικανικού πετρελαιοαγωγού, υπενθυμίζει παραδόξως την

παρούσα αμφιλεγόμενη υπόθεση. Ούτε ο Κέιζν ούτε ο Χάτφιλντ καταστράφηκαν εξαιτίας των διαπραγματεύσεών τους με τον Τσάκο, αλλά και οι δύο είχαν να δώσουν κάποιες εξηγήσεις».

ΠΙΝΟΝΤΑΣ ΕΝΑ ΚΑΦΕΔΑΚΙ

Και ο Τζακ Άντερσον συνεχίζει στο άρθρο του:

«Ο Ταμράζ, ένας μεσανατολίτης πραγματευτής, καταζητούμενος διότι εφέρετο ως καταχραστής 200 εκατ. δολλαρίων από μία εταιρεία στο Λίβανο, μπόρεσε να αποκτήσει πρόσβαση στον Κλίντον εξαιτίας μιας δωρεάς 177.000 δολλαρίων προς τη Δημοκρατική Εθνική Επιτροπή το 1995 και το 1996. Οι δωρεές του είχαν ως αποτέλεσμα να γίνει δεκτός στον Λευκό Οίκο για καφέ, όπου και ανέφερε στον πρόεδρο τα σχέδιά του για την κατασκευή ενός «ειρηνικού πετρελαιοαγωγού», ο οποίος θα μετέφερε πετρέλαιο από την Κασπία Θάλασσα διά μέσου του Αζερμπαϊτζάν, της Αρμενίας και της Τουρκίας, με τελικό προορισμό τη Μεσόγειο Θάλασσα.

»Ο πετρελαιοαγωγός, που θα έκανε τον Ταμράζ πλούσιο πέραν κάθε προσδοκίας του, θα μπορούσε να κατασκευαστεί μόνο εάν οι Ηνωμένες Πολιτείες με τις επιρροές τους υποστήριζαν το σχέδιο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά:

Μύθοι και Ιστορία των Λαών

Για μικρούς και μεγάλους

Του Βρετανικού Μουσείου και του
Πανεπιστημίου του Τέξας

**VESTA SARKHOSH
CURTIS**

Του Βρετανικού Ινστιτούτου
Περσικών Σπουδών

**ΜΥΘΟΙ ΤΩΝ
ΠΕΡΣΩΝ**

ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

VESTA SARKHOSH
CURTIS
Μύθοι
ΤΩΝ
ΠΕΡΣΩΝ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Με 96 σελίδες
42 εικόνες και 1 χάρτη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

«Αφού πέρασε λίγα λεπτά συζητώντας με τον Ταμράζ, ο Κλίντον ανέθεσε την υπόθεση στον σύμβουλο του Λευκού Οίκου Τόμας Φ. "Μακ" Μακκάρτυ. Ο Μακκάρτυ συζήτησε με υψηλούς αξιωματούχους του Τμήματος Ενεργείας σχετικά με τον προτεινόμενο πετρελαιοαγωγό. Ύστερα από σχετική έρευνα, ο Λευκός Οίκος αποφάσισε να μην υποστηρίξει το σχέδιο του Ταμράζ. Ωστόσο, ο Κλίντον αναφέρθηκε στην "υποστήριξη" πολλαπλών πετρελαιοαγωγών, που θα μετέφεραν το πετρέλαιο της Κασπίας Θάλασσας.

«Το ενδιαφέρον που έδειξε ο διοικητικός μηχανισμός για το σχέδιο του πετρελαιοαγωγού και η πρόσβαση του Ταμράζ στον Λευκό Οίκο, του επέτρεψε να παρουσιάσει τον εαυτό του ως φίλο του Κλίντον κατά τις διαπραγματεύσεις του με αξιωματούχους της Τουρκίας αλλά και άλλων κρατών, από τα οποία σχεδίαζε να περάσει ο πετρελαιοαγωγός που θα κατασκεύαζε. Ο Ταμράζ είχε και ένα άλλο όνομα, το οποίο μπορούσε να χρησιμοποιεί για την προώθηση των σχεδίων του, αυτό του Τεντ Κέννεντυ. Ο Ταμράζ συγκέντρωσε χρήματα για τον γερουσιαστή και ακόμη περισσότερο αγκαζάρισε τη γυναίκα του Βικτώρια για δικηγόρο του. Εάν ο Κλίντον και ο Κέννεντυ είχαν κάνει μία καλύτερη έρευνα για το παρελθόν του Ταμράζ, σίγουρα κανένας από τους δύο δεν θα είχε εμπλακεί με τον βαρώνο του πετρελαίου και θα είχαν σίγουρα γλιτώσει από πολλές επικρίσεις.

«Το ίδιο θα μπορούσε να ειπωθεί για τον Κέιζυ και τον Χάτφιλντ, οι οποίοι δεν θα έπρεπε να είχαν τόσο πρόθυμα εμπλακεί με τον Τσάκο στη δεκαετία του '80. Ο Τσάκος, σύμφωνα με ντοκουμέντα που αποκάλυψε ο αξιόπιστος έλληνας δημοσιογράφος Ηλίας Π. Δημητρακόπουλος, αποδείχθηκε ότι είχε βεβαρημένο ποινικό μητρώο στην Ελλάδα και ήταν ύποπτος ότι είχε ανάμειξη σε αμφισβητούμενες πωλήσεις όπλων. Ο αρχηγός της CIA αγνοούσε αυτές τις πληροφορίες ή δεν ήταν ενήμερος των γεγονότων, όταν συναντούσε τον έμπορο όπλων».

ΟΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΤΟΥ '84

Το δεκαπενταύγουστο του '84 και το αμέσως επόμενο δεκαπενθήμερο, το Αντί δημοσίευσε αποκλυπτικά ρεπορτάζ για τη δράση του Τσάκου, με αφορμή τα όσα είχαν αποκαλυφθεί στην Αμερική σχετικά με τις δοσοληψίες του. Τα ρεπορτάζ (τχ. 268 και 269) προκάλεσαν το ενδιαφέρον

του συνόλου του ελληνικού Τύπου, γιατί εκτός από τις δηλώσεις του Α. Παπανδρέου και άλλων πολιτικών, αποδεικνυόταν ότι πλήθος εν ενεργεία αξιωματούχων των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων και ο τότε πρόεδρος της Ν.Δ. Ευάγγελος Αβέρωφ είχαν εμπλακεί με τον Βασίλη Τσάκο. Τότε εμφανίστηκε για πρώτη φορά και ένα νέο αστέρι της ελληνικής επιχειρηματικής τάξης: Ο κ. Θωμάς Λιακουνάκος της ΑΧΧΟΝ, ο οποίος αποδείχθηκε μάλλον εξυπνότερος του Βασίλη Τσάκου, αφού αυτός είχε τελικά πάρει τις δουλειές -και τις προμήθειες φυσικά- με τα Λέοπαρντ. Τότε, για πρώτη φορά, ανοικτά μπόρεσε να αποκαλυφθούν οι περίεργες διαπλοκές σχέσεων εμπορών όπλων, αξιωματούχων του στρατεύματος, πολιτικών και ανθρωπινων των ΜΜΕ.

Στις 26.7.1989, στον ραδιοφωνικό σταθμό 902 Αριστερά στα FM, ακούστηκε με πολύ ενδιαφέρουσα εκπομπή που περιλάμβανε συνεντεύξεις του Περικλή Νεόχου (συνεργάτη του Α. Παπανδρέου) και του έλληνα δημοσιογράφου Ηλία Π. Δημητρακόπουλου, ο οποίος ζει στις ΗΠΑ και από τις οποίες προέκυπτε ότι ο «Ανδρέας Παπανδρέου, με ψευδείς δηλώσεις στον Τύπο και κατά το δοκούν χρησιμοποίησε στοιχεία που κατέχει, παραπλανά για το σκάνδαλο των Λέοπαρντ», όπως έγραψε το Αντί εκείνων των ημερών (τχ. 411 της 28.7.89). Ψύλλοι στ' άχυρα, θα πείτε, σήμερα...

Έκτοτε, και ύστερα από μια σειρά από δίκες-σήριαλ, όπου ο Τσάκος εμφανιζόταν με τον... προσωπικό του αστρολόγο, αμερικανούς αξιωματούχους ως μάρτυρες υπεράσπισης και με δικηγόρο τον κ. Αλέξανδρο Λυκουρέζο, τα ίχνη του περιεργού «επιχειρηματία» χάθηκαν. Το ακίνητό του στο κτίριο Γουατεργκαίητ, στη «διαμόρφωση» του οποίου είχε ανακατευτεί η σύζυγος του γερουσιαστή Χάτφιλντ, έχει πωληθεί. Μας έχουν μείνει από εκείνες τις παλαιές ημέρες ο κ. Θωμάς Λιακουνάκος και άλλοι πολλοί νεοέλληνες. Να τους χαϊρόμαστε!

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Plamen Tonchev, *Energy Politics and Security in the Black Sea-Caspian Region*, ELIAMEP, 1997.
2. *Annual Energy Review*, European Commission DGXVII, April 1993.

Σιγή προ θυέλλης

του Πλάμεν Τόντσεφ

Οι πρόσφατες εκλογές στη Βοσνία διεξήχθησαν σε κλίμα απροσδόκητα καλό, με την έννοια ότι –τουλάχιστον– δεν σημειώθηκαν ένοπλες συμπλοκές μεταξύ των αντιμαχόμενων κοινοτήτων. Αυτό το γεγονός, όμως, δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να καλύψει με το πέπλο του εφησυχασμού την πραγματική εικόνα ενός λανθάνοντος ηφαιστείου.

Λύο χρόνια μετά τον τερματισμό των πολεμικών συγκρούσεων, η λέξη που εξακολουθεί να χαρακτηρίζει τη Βοσνία είναι η πολυδιάσπαση. Πολυδιάσπαση όχι μόνο γιατί η εθνοκάθαρση του τετραετούς εμφύλιου και η κατ' ουσίαν επικύρωσή της από το Dayton οδήγησαν στη δημιουργία ξεχωριστών οντοτήτων (entities), αλλά γιατί αμφότερες οι οντότητες εμφανίζονται σήμερα περαιτέρω διχασμένες από όλο και περισσότερες συγκρούσεις.

Η μεν Σερβική Δημοκρατία της Βοσνίας (Republika Srpska) έχει ξεσπάσει σε πλήρη πόλεμο χαρακωμάτων μεταξύ εκλεγμένης προέδρου **Biljana Plavsic** του εκπροσώπου της Republika Srpska συλλογικό προεδρείο της συνομοσπονδίας **Momcilo Krajsnik**. Το αξιοσημείωτο είναι ότι οι δύο αντίπαλοι υπήρξαν νομικοί συνεργάτες του πρώην(;) ηγέτη των Σερβοβόσνιων **Radovan Karadzic** μέχρι πρόσφατα και η σύγκρουσή τους, παρά το δόγμα της θεσμικής αντιπαράθεσης, είναι ουσιαστικά για την εναπομείνουσα Βοσνία-Ερζεγοβίνη.

Η εμφανής παραλογισμός αυτής της σύγκρουσης, τη στιγμή που οι Σερβοβόσνιοι έπρεπε να σταθούν ενωμένοι, οφείλεται στα τεράστια συμφέροντα των λαθρεμπόρων (που σχετίζονται με το Πάλε) και χρηματοπιστωτική βοήθεια της διεθνούς κοινότητας, στην οποία προσβλέπουν οι κύκλοι της Μπάνια Λούκα. Και οι αντιμαχόμενες πλευρές, συνεπώς, συν αμείγως οικονομικά κίνητρα, τα οποία ενδέχεται να τροφοδοτήσουν μια

κρά αστάθεια στη σερβική οντότητα της Βοσνίας.

Ασταθής παραμένει η κατάσταση και στην κροατομουσουλμανική ομοσπονδία, αν και για διαφορετικούς λόγους. Η όσμιση μεταξύ των δύο κοινοτήτων αποδεικνύεται ευσεβής πόθος κάθε μέρα που περνάει και το ιδανικό παράδειγμα για τη ματαιότητα αυτής της συνύπαρξης είναι η μαρτυρική πόλη του Μόσταρ. Η οριακή νίκη των Μουσουλμάνων στις δημοτικές εκλογές της περασμένης άνοιξης δεν έγινε αποδεκτή από τους κροάτες κατοίκους, οι οποίοι επέβαλαν τον δικό τους δήμαρχο ετοιμεικικά και με τη συναίνεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης(!). Οι δε πρόσφατες εκλογές πιστοποίησαν για άλλη μια φορά το χάσμα που εξακολουθεί να χωρίζει τις δύο κοινότητες όχι μόνο σε τοπικό επίπεδο αλλά σε ολόκληρη την επικράτεια της ομοσπονδίας.

Υπ' αυτές τις συνθήκες, παραμένει εξαιρετικά αμφίβολο κατά πόσο η Βοσνία θα κατορθώσει να ξεπεράσει τις συνέπειες του εμφύλιου σπαραγμού, χωρίς την παρουσία διεθνών ειρηνευτικών δυνάμεων. Κι εδώ ακριβώς αρχίζει ο διπλωματικός και στρατιωτικός γρίφος, τον οποίο καλείται να λύσει η διεθνής κοινότητα, με προεξάρχουσα την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν καταστήσει σαφέστατη την πρόθεσή τους να αποσύρουν τα αμερικανικά στρατεύματα από τη Δύναμη Σταθεροποίησης (SFOR) στα μέσα του 1998, αφού έχουν συμβάλει τα μέγιστα στον τερματισμό των εχθροπραξιών και στη στοιχειώδη εφαρμογή της Συμφωνίας του Dayton. Από την άλλη πλευρά, τα ευρωπαϊκά κράτη που συμμετέχουν στη

SFOR διστάζουν να αναλάβουν εξ ολοκλήρου το κόστος της ειρήνευσης στη Βοσνία με στρατιωτικά μέσα και έχουν κάνει επανειλημμένες κρούσεις προς το Λευκό Οίκο να κρατήσει τις αμερικανικές δυνάμεις σε βοσνιακό έδαφος ... μέχρι νεωτέρας.

Το δίλημμα του προέδρου **Κλίντον** συνίσταται στο ερώτημα αν χρειάζεται να δεσμεύσει πολύτιμους στρατιωτικούς και πολιτικούς πόρους σε μια περιοχή μικρής γεωστρατηγικής σημασίας για τις ΗΠΑ (προκειμένου να αποφύγει περαιτέρω επιδείνωση των ευρωαμερικανικών σχέσεων) ή να στρέψει όλο το ενδιαφέρον του προς άλλες περιοχές του κόσμου (όπως άλλωστε τον πιέζει και το συντηρητικό Κονγκρέσο της χώρας του).

Ας πούμε ότι τα διλήμματα της αμερικανικής ηγεσίας ποσώς μας ενδιαφέρουν (που ούτε κι αυτό θα ήταν σωστό). Πολύ πιο σοβαρό ερώτημα είναι τι σκοπεύει να πράξει η Ευρωπαϊκή Ένωση σε μια χώρα κάτω από τη μύτη της. Εάν τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. κρατήσουν την ίδια στρουθοκαμηλική στάση απέναντι στο ηφαίστειο της Βοσνίας, με την προσδοκία ότι αιωνίως θα βρίσκουν μισθοφόρους για τις βρώμικες δουλειές, τότε είναι πολύ πιθανό το έτος 1998 να μας επιφυλάσσει αφενός σοβαρή δοκιμασία για τις ευρωαμερικανικές σχέσεις και αφετέρου επικίνδυνη αναζωπύρωση της έντασης στην πρώην Γιουγκοσλαβική δημοκρατία. Αλλά ούτε ψύλλος στον κόρφο μας! Τη φράση του **Χόλμπρουκ**, ότι η *Ευρώπη κοιμόταν, όταν εμείς προσπαθούσαμε να επιλύσουμε την κρίση*, δεν θα την ακούσουμε ούτε πρώτη ούτε τελευταία φορά. Αμήν!

Επιστροφή στο παρελθόν

του Αστέρη Χουλιάρη

Τα νησιά Κομόρες, που βρίσκονται στο νοτιοδυτικό τμήμα του Ινδικού Ωκεανού, απέκτησαν την ανεξαρτησία τους από τη Γαλλία το 1975. Μόνο ο πληθυσμός του Mayotte, του ενός από τα τέσσερα νησιά του αρχιπελάγους, αποφάσισε στο σχετικό δημοψήφισμα, με πλειοψηφία 60%, να παραμείνει υπό γαλλική διοίκηση. Δύο δεκαετίες μετά, οι κάτοικοι των νησιών Anjouan και Moheli, που ανήκουν στις ανεξάρτητες Κομόρες, επιδιώκουν να βρεθούν εκ νέου υπό γαλλική κυριαρχία.

Η Ομοσπονδιακή Ισλαμική Δημοκρατία των Κομόρων (όπως είναι το επίσημο όνομα της χώρας από το 1992) στην πράξη διοικούνταν από μια ομάδα μερικών δεκάδων ευρωπαϊών μισθοφόρων, υπό την ηγεσία του φημισμένου γάλλου συνταγματάρχη **Bob Denard**. Ο Denard, ούτε λίγο ούτε πολύ, εγκαθιστούσε και ανέτρεπε τους προέδρους της χώρας κατά βούληση¹. Στα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας, ο πρόεδρος **Ali Soilih** κυβέρνησε τα νησιά στη βάση ενός περιεργου μείγματος μαοϊστικών και ισλαμικών ιδεών. Το 1978 ανατράπηκε από ένα πραξικόπημα που οργάνωσε ο Denard και την εξουσία ανέλαβε ο **Ahmed Abdallah**, ο οποίος και επέβαλε ένα μονοκομματικό κράτος. Η Γαλλία, παρόλο που αρνήθηκε οποιαδήποτε σχέση με τους μισθοφόρους, υποστήριξε το καθεστώς Abdallah, μια και εξυπηρετούσε τα γεωπολιτικά της συμφέροντα στον Ινδικό Ωκεανό. Το 1989 οι μισθοφόροι του Denard συμμετείχαν σ' ένα πραξικόπημα κατά τη διάρκεια του οποίου ο πρόεδρος Abdallah δολοφονήθηκε. Οι Γάλλοι επενέβησαν στρατιωτικά και υποχρέωσαν τους μισθοφόρους να φύγουν από τη χώ-

ρα, ενώ οι Κομόρες εισήλθαν σε μια περίοδο εκδημοκρατισμού, με τη σύγκληση μιας εθνικής συνόδου, ανάλογης μ' εκείνες που έλαβαν χώρα σε άλλα γαλλόφωνα κράτη της Αφρικής, και την εγκαθίδρυση ενός πολυκομματικού συστήματος. Στις προεδρικές εκλογές του 1993 αναδείχθηκε νικητής ο **Mohamed Djohar**. Το 1995, όμως, ο Denard και οι μισθοφόροι του, που είχαν εν τω μεταξύ επιστρέψει στις Κομόρες, επιχείρησαν ένα νέο πραξικόπημα που ανάγκασε τον πρόεδρο Djohar να καταφύγει στη γαλλική Reunion. Πάλι η γαλλική λεγεώνα των ξένων επενέβη, συνέλαβε τον Denard και τον έστειλε στο Παρίσι. Κανένας όμως δεν ενδιαφέρθηκε για την επιστροφή του προέδρου Djohar από τη Reunion². Πιθανολογείται ότι οι

γαλλικές μυστικές υπηρεσίες γνώριζαν το σχεδιαζόμενο πραξικόπημα του Denard το οποίο και θεώρησαν ως ευκαιρία για την απομάκρυνση από τη χώρα ενός προέδρου που είχε αναπτύξει στενές σχέσεις με το Σουδάν, τη Λιβύη και το Ιράν³.

Τον Αύγουστο του 1997 δύο από τα νησιά της ομοσπονδίας, το Anjouan και το Moheli, ανακήρυξαν την ανεξαρτησία τους από τη Grande Comore, στην οποία βρίσκεται η πρωτεύουσα Moroni. Οι κάτοικοι των δύο νησιών κρέμασαν γαλλικές σημαίες στα παράθυρά τους, ενώ οι ηγέτες της εξέγερσης ζήτησαν να επιστρέψουν στο καθεστώς της γαλλικής κυριαρχίας. Στις 3 Σεπτεμβρίου, 300 κυβερνητικοί στρατιώτες αποβιβάστηκαν στο Anjouan για να καταστείλουν την εξέγερση. Η επέμβαση, όμως, του εθνικού στρατού κατέληξε σε πλήρη αποτυχία. Οι κάτοικοι του Anjouan κατάφεραν να σκοτώσουν αρκετούς κυβερνητικούς στρατιώτες και ο πρόεδρος της χώρας **Mohamed Taki** αναγκάστηκε να αποσύρει εσπευσμένα τους υπολοίπους. Η Γαλλία απέρριψε εκκλήσεις του Taki για στρατιωτική επέμβαση δηλώνοντας ότι το αποσχιστικό κίνημα είναι, για το Παρίσι, «εσωτερική υπόθεση των Κομόρων». Έτσι η κυβέρνηση Taki στράφηκε, με την επιδοκιμασία της Γαλλίας, σε διάλογο με τους εξεγερμένους μέσω της παρέμβασης διαμεσολαβητών του

ΝΗΣΙΑ ΚΟΜΟΡΕΣ

Βασικά στοιχεία

Έκταση: 1.862τ.χ.

Πληθυσμός (1995): 560.000

Προσδοκία ζωής (1992): 56 χρόνια

ΑΕΠ (1993): 120 εκατ. δολάρια

ΑΕΠ κατά κεφαλή (1993): 520 δολάρια

Εξωτερικό χρέος (ως ποσοστό του ΑΕΠ το 1992): 66%

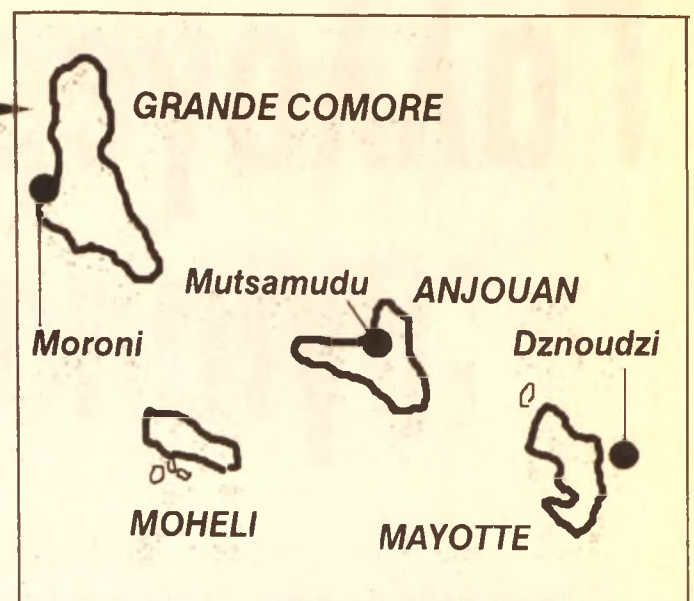
Ο Αστέρης Χουλιάρης είναι ερευνητής στο Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων.

ΝΗΣΙΑ ΚΟΜΟΡΕΣ

ργανισμού Αφρικανικής Ενότητας.

Η κύρια αιτία της εξέγερσης είναι η αργή του Mayotte. Οι κάτοικοί του είναι άλλοι υπήκοοι και απολαμβάνουν δωρεάν εκπαίδευση και υγειονομική περίθαλψη, ενώ έχουν ένα εξασφαλισμένο κατώτατο εισόδημα 400 δολλαρίων το μήνα. Τσι, το Mayotte φαντάζει ως παράδεισος σχέση με το Ανjouan και το Moheli, του το μηνιαίο κατά κεφαλήν εισόδημα να είναι μόλις 30 δολάρια και η ανεργία φτάνει στο 90% του ενεργού πληθυσμού⁷.

Το 1995 η Γαλλία έκανε υποχρεωτική την απόκτηση βίζας για τους κατοίκους των νησιών Κομόρων που επιθυμούν να επισκεφθούν τη Mayotte⁸. Χιλιάδες απελπισμένοι κάτοικοι των νησιών επεδίωξαν να περάσουν τα γεμάτα καρχαρίες νερά που τους χωρίζουν από το γαλλικό νησί. Χωρίς αποτέλεσμα: το 1996, περισσότεροι από 3.500 υποχρεώθηκαν να γυρίσουν πίσω⁹. Ένας δεύτερος λόγος είναι ο υπερπληθυσμός σε συνδυασμό με την οικονομική παρακμή. Σε γενικές γραμμές οι Κομόρες διαθέτουν λίγους φυσικούς πόρους και κατά κεφαλήν τους εισόδημα είναι από τα χαμηλότερα της Αφρικής. Εντούτοις και παρά τη μεγάλης έκτασης μετανάστευση του πληθυσμού τους σε γειτονικές χώρες, τα τρία νησιά είναι από τα πιο πυκνοκατοικημένα της ηπείρου (240 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο). Συγκριτικά με την Αφρική, για παράδειγμα, οι Κομόρες διαθέτουν ελαφρώς μικρότερο πληθυσμό σε έκταση το 1/5 της έκτασης¹⁰. Ιδιαίτερα, στο νησί Ανjouan η πυκνότητα του πληθυσμού φτάνει τους 446 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Δεδομένου ότι ο πληθυσμός αυξάνεται κατά 3,3% ετησίως και η γεωργία είναι ο κύριος τομέας απασχόλησης περίπου 80% του συνόλου) υπάρχει στις Κομόρες μια επιδεινούμενη έλλειψη καλλιεργήσιμης γης. Την περίοδο 1985-93 το κατά κεφαλήν εισόδημα των Κομόρων μειωνόταν με ρυθμό 2,3% ετησίως. Η κατάσταση για τον πληθυσμό συνέχισε να χειροτερεύει και τα επόμενα χρόνια, καθώς ο αφρικανικό φράγκο υποτιμήθηκε κατά 33% το 1994, ενώ εκτεταμένες απεργίες κατά των μέτρων λιτότητας, που είχε επιβάλει η κυβέρνηση σε συνεργασία με το διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Παγκόσμια Τράπεζα, εμπόδισαν τη σταθεροποίηση της οικονομίας. Ένας τρίτος λόγος, που ερμηνεύει την εξέγερση, είναι τα αιτήματα περιθωριοποίησης έναντι της

Grande Comore των κατοίκων των δύο άλλων νησιών του μικρού αυτού κράτους. Παρόλο που τυπικά οι Κομόρες είναι ομοσπονδία, ανέκαθεν οι κάτοικοι του Ανjouan και του Moheli διαμαρτύρονταν για τη μη ικανοποιητική εκπροσώπηση τους στην κυβέρνηση και τη δημόσια διοίκηση.

Στο παρελθόν, η Νότιος Αφρική ήταν ο κύριος εμπορικός εταίρος των νησιών. Την εποχή του apartheid, η λευκή κυβέρνηση της Νότιας Αφρικής χρηματοδοτούσε την προεδρική φρουρά των Κομόρων και παρείχε σημαντική αναπτυξιακή βοήθεια, μια και τα νησιά τη βοηθούσαν στην παράκαμψη των οικονομικών κυρώσεων που της είχαν επιβληθεί¹¹. Ακόμη περισσότερο, η στρατηγική θέση των Κομόρων ήταν χρήσιμη για τις στρατιωτικές της επιχειρήσεις στη Μοζαμβίκη. Σήμερα, η Νότιος Αφρική με τα σοβαρά εσωτερικά της προβλήματα, δεν ενδιαφέρεται για τις εξελίξεις στις Κομόρες. Το ίδιο συμβαίνει και με τη Γαλλία, η οποία, τα τελευταία είκοσι χρόνια, έχει εμπλακεί πολλές φορές στις εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις των νησιών¹². Σήμερα, που η Γαλλία βλέπει ελάχιστα οφέλη ακόμη και από την κατοχή της Mayotte, είναι εξαιρετικά απίθανο να επεκτείνει τις υποχρεώσεις της στην περιοχή. Τα νησιά Ανjouan και Moheli δεν έχουν πιθανότητες να αποτελέσουν εκ νέου γαλλικό έδαφος.

Το 1995 ο διεθνούς φήμης δημοσιογράφος και αναλυτής William Pfaff δημοσίευσε ένα άρθρο στο περιοδικό *Foreign Affairs* στο οποίο, αφού τόνιζε ότι η Αφρική βρίσκεται στο χείλος της καταστροφής, πρότεινε την ανάληψη από τους Ευρωπαίους μιας εξαιρετικά φιλόδοξης προσπάθειας σωτηρίας της ηπείρου, που κάπως συμβολικά και ίσως

υπερβολικά ονόμασε «νέα αποικιοκρατία» (new colonialism)¹³. Η Ευρώπη, τόνισε ο Pfaff, πρέπει να αναλάβει το βάρος της ανάπτυξης της Αφρικής όχι μόνο γιατί ευθύνεται για την παρακμή της ηπείρου, αλλά και γιατί έχει να χάσει τα περισσότερα από τη συνέχισή της. Η πρόσφατη γαλλική πολιτική στην περίπτωση των Κομόρων, που χαρακτηρίζεται από την απροθυμία εμπλοκής, αποδεικνύει πόσο μακριά βρισκόμαστε από το ιδανικό του Pfaff.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Για μια σύντομη ιστορία των νησιών βλ. R. J. Harrison Church, «The Comoros», *Africa South of the Sahara* 1996, London: The Europa Publications, 1996, pp. 296-302.
2. Philippe Vasset, «The Myth of Military Aid: The case of french military cooperation in Africa», *SARS Review*, Vol. 17 (2), Summer-Fall 1997, p. 173.
3. Richard Cornwell, Africa Update, *Africa Institute Bulletin*, Vol. 35 (6), November-December 1995, p. 8.
4. «Comoran rebels rejoice», *The Guardian Weekly*, September 14, 1997.
5. «Comoros Islands: Freedom's follies», *The Economist*, September 13, 1997, p. 48.
6. R. J. Harrison Church, *op. cit.* p. 300.
7. *The Economist*, *op. cit.*
8. Η Κύπρος έχει έκταση 9.251 τ.χ. και το 1995 είχε πληθυσμό 740.000 κατοίκων.
9. «Comoro Islands: Exciting Times», *The Economist*, April 18, 1992, p. 50.
10. Eliphaz G. Mukonoweshuro, «The Politics of Squalor and Dependency: Chronic Political Instability and Economic Collapse in the Comoro Islands», *African Affairs*, Vol. 89 (357), 1990, pp. 555-577.
11. William Pfaff, «A New Colonialism?», *Foreign Affairs*, Vol. 74 (1), January-February 1995, pp. 2-6.

Γαλλογερμανική συμφωνία για ισχυρό «ευρώ»

του Σωτήρη Ντάλη

Πριν από λίγες μέρες (19 Σεπτεμβρίου) συναντήθηκαν στη Βαϊμάρη ο γερμανός καγκελλάριος Χέλμουτ Κολ, ο πρόεδρος της Γαλλίας Ζακ Σιράκ και ο γάλλος πρωθυπουργός Λιονέλ Ζοσπέν. Στο πλαίσιο των γαλλογερμανικών συναντήσεων κορυφής, οι δύο πλευρές είχαν την ευκαιρία να συζητήσουν τα πανευρωπαϊκά μέτρα κατά της ανεργίας και τη νομισματική ένωση των «15».

Η γαλλική πλευρά έθεσε το ζήτημα της έκτακτης συνόδου κορυφής για την απασχόληση, η οποία πρόκειται να πραγματοποιηθεί το Νοέμβριο. Ειδικότερα, τον γάλλο πρωθυπουργό **Λιονέλ Ζοσπέν** ενδιαφέρει να προετοιμάσει το έδαφος για τη λήψη συγκεκριμένων αποφάσεων, ώστε η πρωτοβουλία του, που ξεκίνησε στη σύνοδο του Άμστερνταμ τον Ιούνιο, να μην εξαντληθεί στο επίπεδο των εξαγγελιών.

Οι δύο εταίροι επανέλαβαν τη δέσμευσή τους για την τήρηση τόσο του χρονοδιαγράμματος όσο και των κριτηρίων που έχει θέσει η Συνθήκη του Μάαστριχτ για την ένταξη στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση, πριν από το 1999, οπότε προβλέπεται να κυκλοφορήσει το ευρώ.

«Είμαι απολύτως σίγουρος ότι θα ανταποκριθούμε στα κριτήρια για το ευρώ έγκαιρα. Δεν έχω καμία αμφιβολία ότι και οι Γάλλοι θα κάνουν το ίδιο», δήλωσε χαρακτηριστικά ο Χέλμουτ Κολ στη συνέντευξη που παραχώρησε μετά το πέρας των εργασιών της γαλλογερμανικής συνάντησης κορυφής.

Από την πλευρά του, ο γάλλος πρόεδρος Ζακ Σιράκ δήλωσε ότι ο ίδιος και ο γερμανός καγκελλάριος είναι εγγυητές μιας ορισμένης άποψης για την Ευρώπη: «Μιας Ευρώπης ειρηνικής και ισχυρής». Ο Λιονέλ Ζοσπέν υπογράμμισε ότι «το Παρίσι είναι πολύ ψύχραιμο όσον αφορά το ευρώ», κι ότι αποδέχεται πλέον την ιδέα της ανεξάρτητης Κεντρικής Τράπεζας της Ευρώπης, εγκατα-

λείποντας έτσι την ιδέα η Κεντρική Ευρωπαϊκή Τράπεζα να εποπτεύεται έστω και χαλαρά από ένα πολιτικό συμβούλιο.

Ο Λ. Ζοσπέν, σε συνέντευξή του που δημοσιεύθηκε σε γερμανική εφημερίδα, εξέφρασε την πεποίθησή του ότι η Γαλλία θα επιτύχει τη μείωση του δημοσίου ελλείμματος κάτω από το όριο του 3% που θέτει η Συνθήκη του Μάαστριχτ, πράγμα που σημαίνει αυστηρή προσήλωση στην ίδια οικονομική πολιτική της λιτότητας.

Μια πρόσφατη ανεξάρτητη εκτίμηση των γαλλικών δημοσιονομικών, η οποία πραγματοποιήθηκε ύστερα από αίτημα του Λ. Ζοσπέν, μετά την εκλογική του νίκη, έδειξε ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα της Γαλλίας οδεύει φέτος προς το 3,5%-3,7% επί του ΑΕΠ.

Ο νέος γαλλογερμανικός συμβιβασμός άρχισε στο Πουατιέ τον περασμένο Ιούνιο, συνεχίστηκε στη Βόννη, στις 28 Αυγούστου, και ολοκληρώθηκε πρόσφατα στη Βαϊμάρη. Η συμφωνία αυτή των δύο χωρών για ένα ισχυρό ευρώ θεωρείται θεμελιακή απόφαση στην πορεία της ολοκλήρωσης της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης της Ε.Ε. Αν και το ευρώ θα κριθεί από τις οικονομίες και όχι από τις δηλώσεις των πολιτικών, η δέσμευση των Γερμανών και Γάλλων επιβεβαιώνει το μονόδρομο που είναι αναγκασμένες να ακολουθήσουν οι χώρες εκείνες οι οποίες επιθυμούν να επιτύχουν τα κριτήρια σύγκλισης.

Η συμφωνία των δύο «μεγάλων» της Ευρώπης αντανακλά, βεβαίως, μια στρατηγική

υποχώρηση των γάλλων σοσιαλιστών από τις επιφυλάξεις που είχαν εκφράσει στο Άμστερνταμ, επιβεβαιώνει, όμως, την πίστη των δύο πλευρών στην «ακεραιότητα» του γαλλογερμανικού άξονα, ο οποίος πέρασε πρόσφατα μια φάση έντονων τριβών.

Τις ρωγμές στον γαλλογερμανικό άξονα είχε καταγράψει σ' ένα πολύ ενδιαφέρον άρθρο ο διευθυντής της έγκυρης επιθεώρησης *Monde Diplomatique* **Ignacio Ramonet** τον Ιούλιο. Με τίτλο «Η Ευρώπη της Μπούντεσμανκ», ο Ramonet μιλούσε για τρεις ανθρώπους που εξουσιάζουν την Ε.Ε. και υποτάσσουν τους «15» στο νόμο τους. Σ' αυτό το οξύτατο κείμενο, ο γερμανός καγκελλάριος Χέλμουτ Κολ, ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας **Τεό Βάιγκελ** και ο πρόεδρος της Μπούντεσμανκ, **Χανς Τιμάγιερ**, χαρακτηρίζονταν θρησκευτικοί εξτρεμιστές ενός ισχυρού νομίσματος και έξαλλοι των κριτηρίων σύγκλισης. Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκε και η απάντηση του γερμανικού **Σπήςγκελ**, το οποίο τόνιζε ότι με αφορμή το ΝΑΤΟ ή το ευρώ, Γάλλοι και Γερμανοί εκνευρίζουν όλο και πιο συχνά ο ένας τον άλλον. Οξείες διαφωνίες και κακοήθεις υποψίες κυριαρχούν στις γαλλογερμανικές επαφές, παρ' όλες τις επίσημες δηλώσεις φιλίας, έγραφε το **Σπήςγκελ**.

Αυτό το κλίμα δυσπιστίας επιχείρησαν να ανατρέψουν οι ηγέτες των δύο χωρών στη συνάντησή τους στη Βαϊμάρη. Το πέτυχαν όμως; Στις επόμενες πρωτοβουλίες και αποφάσεις τους θα πρέπει να το αποδείξουν.

Λέγκα του Βορρά: Γραφική ή επικίνδυνη;

του Λεωνίδα Βαλασόπουλου

Τη στιγμή που η κυβέρνηση Πρόντι κλυδωνίζεται από τις διαμάχες ανάμεσα στην κομμουνιστική επανίδρυση του Φαούστο Μπερτινότε και το Δημοκρατικό Κόμμα της Αριστεράς –με αφορμή τις περαιτέρω περικοπές του κοινωνικού κράτους, ώστε να επιτευχθεί η συζήτηση με την Ε.Ε.–, στον ιταλικό Βορρά οι αυτονομιστικές κραυγές του Ουμπέρτο Μπόσσι κλιμακώνονται απειλητικά.

Παράλληλα, κυβέρνηση και αντιπολίτευση –μέσω της συνεδρίασης των δύο νομοθετικών σωμάτων του ιταλικού κοινοβουλίου– ψήφισαν τον «ομοσπονδιακό κανονισμό της Δημοκρατίας», απομονώνοντας τη Λέγκα του Βορρά. Οι τελευταίες εβδομάδες σημαδεύτηκαν από πολυάριθμες συγκεντρώσεις της Λέγκα σ' όλη την επικράτεια της περιοχής, όπου τα «πράσινα πουλιά» αρέσκονται να ονομάζουν Παδα-α. Με την ονομασία Παδανία, έως πρόσφατα, οριζόταν η έκταση του ιταλικού βορρά που βρισκόταν γύρω από τον ποταμό του. Ο ηγέτης της Λέγκα Ουμπέρτο Μπόσσι, δίνοντας σ' αυτή την ονομασία θνικη, γεωγραφική και πολιτική υπόσταση ανέπτυξε τα τελευταία χρόνια την ιδεολογία του φεντεραλισμού –του ομοσπονδιακού συστήματος– στηριζόμενος στη χικίστικη θεωρία του ανεπτυγμένου Βορρά που τρέφει –μέσω της φορολογίας– τη νότιση και τον υπανάπτυκτο Νότο. Μετά την επικράτηση του κεντροαριστερού συσπισμού της Ελιάς, στις εκλογές του Ιουλίου του 1996, ο φεντεραλισμός έδωσε τη θέση του, στο λεξιλόγιο του Μπόσσι, στην αυτονομία. Κι αν η ιδέα της ομοσπονδίας γοητεύει τον μέσο Ιταλό του Βορρά, αυτή της αυτονομίας μάλλον τον φοβίζει... Στην πρόσφατη συγκέντρωση στη Βενε-

τία, ο Μπόσσι έσπευσε να αναφέρει το παράδειγμα της Σκωτίας για ν' ανακτήσει την αυτονομία της Παδανίας. Με το δημοψήφισμα που έχει προγραμματίσει η Λέγκα γαι τα τέλη Οκτωβρίου, φιλοδοξεί να δώσει σάρκα και οστά στο πρώτο κοινοβούλιο της Παδανίας. Η κυβέρνηση Πρόντι, μέσω κυρίως του γ.γ. του ΔΚΑ Μάσιμο Ντ' Αλέμα, που σηκώνει το κύριο βάρος του αντι-αυτονομιστικού λόγου της, επαναλαμβάνει συχνά-πυκνά την αντισυνταγματικότητα του δημοψηφίσματος, που θέτει σε κίνδυνο την ενότητα του λαϊκού κράτους.

ΦΑΝΦΑΡΕΣ ΚΑΙ ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ

Στη θεωρία και τον τρόπο δράσης της Λέγκα περιλαμβάνεται αρκετός φανφαρονισμός –από την ανάσυρση από το χρονοντούλαμο του «ένδοξου παρελθόντος» συμβόλων των πάλαι ποτέ ισχυρών Βενετών μέχρι τα πανώ με το «Ευχαριστώ Αθήνα», που εμφανίστηκε σε πρόσφατη συγκέντρωση της Λέγκα–, και άλλος τόσος ρατσισμός. Διπλά στις γενεολογίες περί «ληστείας» του πλούτου της Παδανίας από τη Ρώμη και το Νότο, η Λέγκα εμφανίζεται εχθρική απέναντι στους μετανάστες που ζουν και εργάζονται στις βιομηχανικές πόλεις του Βορρά, αρθρώνοντας όλο και πιο συχνά το «έξω οι ξένοι».

Κυβέρνηση και δεξιά αντιπολίτευση αρκούνταν έως πρόσφατα ν' αντιμετωπίζουν τα αυτονομιστικά ουρλιαχτά του Μπόσσι ως γραφικά και ακίνδυνα. Με την ψήφιση του ομοσπονδιακού κανονισμού δείχνουν να αντιλαμβάνονται την αναγκαιότητα της πολιτικής απομόνωσης του Μπόσσι. Τα συνδικάτα απάντησαν στις αυτονομιστικές συγκεντρώσεις με μεγάλες κινητοποιήσεις στη Βενετία και το Μιλάνο, στις οποίες προβλήθηκε επίμονα η αδιαπραγμάτευτη υπόσταση της ενωμένης Ιταλίας. Ο πόλος της Δεξιάς, έχοντας αντιληφθεί ότι ο Μπόσσι αντλεί ψήφους από τη δική του εκλογική δεξαμενή, προχώρησε στην ψήφιση –μαζί με την κυβέρνηση– του ομοσπονδιακού κανονισμού, φιλοδοξώντας να απομονώσει, ενόψει των δημοτικών εκλογών, τη Λέγκα.

Γραφικός ή επικίνδυνος; Όπως και να χαρακτηριστεί ο Μπόσσι, έχοντας μελετήσει αρκετά την ιστορία του ιταλικού φασισμού, στηρίζει την πολιτική του παρουσία στην προσεγμένη προβολή από τα μέσα ενημέρωσης και στο λαϊκισμό του «προνομιούχου που υπερασπίζεται την περιουσία του», φιλοδοξώντας να εξελιχθεί σε ρυθμιστικό μοχλό των πολιτικών εξελίξεων της γειτονικής χώρας. Ποιο θα είναι το αποτέλεσμα των ριψοκίνδυνων πειραμάτων του; Ο χρόνος θα δείξει.

ΣΥΓΚΑΤΟΙΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΩΝΙΑ

Η δεξιά συμμαχία Εκλογική Δράση της Αλληλεγγύης επικράτησε στις πρόσφατες βουλευτικές εκλογές στην Πολωνία και θα συγκατοικήσει τώρα με τον πρόεδρο **Αλεξάντερ Κβασνιέφσκι**, ο οποίος προέρχεται από τους κόλπους της Δημοκρατικής Αριστερής Συμμαχίας των πρώην Κομμουνιστών. Η αλλαγή φρουράς στη διακυβέρνηση της χώρας δεν σηματοδοτεί αλλαγές στο πολιτικό σκηνικό της χώρας, δεδομένου ότι τα δύο μεγάλα κόμματα συμφωνούν στους βασικούς προσανατολισμούς της χώρας που δεν είναι άλλοι από την οικονομία της ελεύθερης αγοράς, την ένταξη στην Ε.Ε. και το ΝΑΤΟ. Αυτό που δεν είναι βέβαιο αυτή τη στιγμή είναι το μέλλον του κυβερνητικού, πλέον, συνασπισμού. Προεκλογικά πολλοί επεσήμαιναν, ανάμεσά τους και ο πρώην πρόεδρος της χώρας και ιστορικός ηγέτης της Αλληλεγγύης **Λεχ Βαλέσα**, ότι η Συμμαχία της Δεξιάς θα διαλυθεί μόλις αναλάβει την εξουσία. Οι πρώτες διαφωνίες πάντως στο κυβερνητικό στρατόπεδο προέκυψαν ήδη για το πρόσωπο του πρωθυπουργού, καθώς η Εκλογική Δράση της Αλληλεγγύης επιθυμεί να αναλάβει την πρωθυπουργία ο ηγέτης της Συμμαχίας, **Μαριάν Κζρακλέβσκι** και αρνείται να συναινέσει στην υποψηφιότητα του **Λέζεκ Μπαλτσέροβιτς**, που προωθεί η Ένωση για την Ελευθερία -κυβερνη-

τικός εταίρος και τρίτο κόμμα στην τελευταία εκλογική αναμέτρηση- και απ' ό,τι φαίνεται προτιμά και ο πρόεδρος Κβασνιέφσκι.

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΟΝ ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΣΜΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Ο ρώσος πρόεδρος **Μπόρις Γέλτσιν** σε βαρυσήμαντη ομιλία του στην Άνω Βουλή ανακοίνωσε ότι το κράτος προτίθεται να ενισχύσει το ρόλο του και να αναλάβει τους ζωτικούς τομείς της ρωσικής οικονομίας. Ο ρώσος πρόεδρος υποστήριξε ότι η ελεύθερη αγορά ήταν καθοριστική για την απομάκρυνση από τον συγκεντρωτισμό στην οικονομία, τόνισε όμως ότι έφτασε η ώρα να αναλάβει το κράτος το ρόλο του για να προωθήσει αφενός την οικονομία αφετέρου να προστατεύσει τους πολίτες. Η αλήθεια είναι ότι τα ρωσικά μέσα ενημέρωσης έγραφαν τελευταία ότι πολλοί μεταρρυθμιστές προωθούσαν από καιρό ένα γερμανικό μοντέλο ανάπτυξης της οικονομίας, με κρατικό παρεμβατισμό. Πολιτικοί αναλυτές εκτιμούν ότι στόχος του ρώσου προέδρου είναι να ελέγξει τη δραστηριότητα των χρηματιστηριακών και βιομηχανικών κολοσσών που δρουν κατά βούληση και τον τελευταίο καιρό βρίσκονται σε μόνιμη διαμάχη με τους μεταρρυθμιστές της κυβέρνησης. Γι' αυτό ακριβώς και ο ρώσος πρόεδρος επισήμανε ότι το παιχνίδι θα έχει στο εξής κανόνες τους οποίους θα είναι υποχρεωμένοι όλοι να σέβονται.

ΜΑΚΕΛΕΙΟ ΧΩΡΙΣ ΤΕΛΟΣ ΣΤΗΝ ΑΛΓΕΡΙΑ

Μια ακόμα επίθεση φανατικών ισλαμιστών, από τις πλέον αιματηρές, σημειώθηκε στις 23 Σεπτεμβρίου σε προάστιο της Αλγερίας. Αυτόπτες μάρτυρες ανέφεραν ότι τουλάχιστον 200 άνθρωποι σφαγιάστηκαν, ενώ οι αρχές ανακοίνωσαν ότι οι νεκροί δεν ξεπέρασαν τους 85 και οι τραυματίες τους 67. Σε κάθε περίπτωση οι σφαγές άμαχων πολιτών έχουν γίνει καθημερινό φαινόμενο στη χώρα και οι απειλές της κυβέρνησης ότι θα αφανίσει τους φανατικούς δεν φαίνεται να φέρνουν αποτελέσματα, αντίθετα μάλλον ενισχύουν την αδιαλλαξία και προκαλούν τη βία των ισλαμιστών. Ο εξόριστος ηγέτης του Ισλαμικού Μετώπου Σωτηρίας καταδίκασε τη σφαγή, ζήτησε την παρέμβαση του ΟΗΕ αλλά και την παραίτηση του προέδρου και του πρωθυπουργού της χώρας. Πολιτικοί αναλυτές υποστηρίζουν ότι οι σφαγές αυτές έχουν να κάνουν και με ξεκαθάρισμα λογαριασμών μετα-

ξύ διαφορετικών ισλαμικών ομάδων.

ΝΑ ΑΠΟΠΕΜΦΘΕΙ

Οι ΗΠΑ ζήτησαν από το Συμβούλιο της Ευρώπης να αποπέμψει την Κροατία για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και αποτυχία εφαρμογής των ειρηνευτικών συμφωνιών για την πρώτη Γιουγκοσλαβία. Το αμερικανικό υπουργείο Εξωτερικών πιέζει με επιστολές προς τις χώρες-μέλη να ληφθεί απόφαση, ανώτατος διπλωμάτης, όμως, υποστηρίζει ότι -αν και οι αμερικανικές θέσεις εξετάζονται- τα κράτη-μέλη απέχουν πολύ από το να πάρουν μια τελεσίδικη απόφαση. Και άλλοι διπλωμάτες θεωρούν απίθανο να αποπεμφθεί η Κροατία που έγινε μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης το 1996 και υποστηρίζουν ότι η πρόταση των ΗΠΑ θα χρησιμοποιηθεί ως μέσο άσκησης πίεσης στην Κροατία, προκειμένου η κυβέρνηση της χώρας να προωθήσει δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις.

Οι περσινές πολύμηνες διαδηλώσεις στο Βελιγράδι (φωτογραφία) αναγκάζουν, για πρώτη φορά τον Μιλόσεβιτς, να αναζητήσει κυβερνητικό συνεταιίρο -έναν από τους Σέσελιν- Ντράσκοβιτς. Δεδομένο, πάντως, είναι ότι οι προεδρικές εκλογές στη Νέα Γιουγκοσλαβία ενίσχυσαν τις δυνάμεις του εθνικισμού.

Η Σύγχρονη Εποχή σας προτείνει

ΚΜΕ
ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΙΔΕΙΑΣ 8
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΛΗΝΟΣ
Ο πνευματικός ταγός

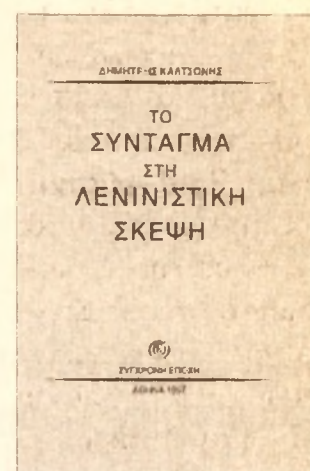
Θ. ΣΥΛΙΒΟΣ
Μάνος Λοΐζος
...η δική του ιστορία

Δ. ΚΑΛΤΣΩΝΗΣ
Το σύνταγμα
στη λενινιστική σκέψη

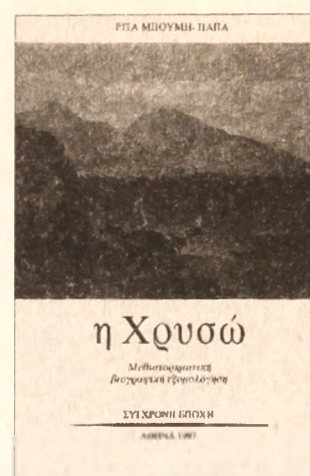
Ν. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ
Από το Βυζάντιο
στο Μάρκο Βαμβακάρη

Ν. ΜΟΥΒΙΑΤΗ
Περιβάλλον
και ελληνική περιφέρεια

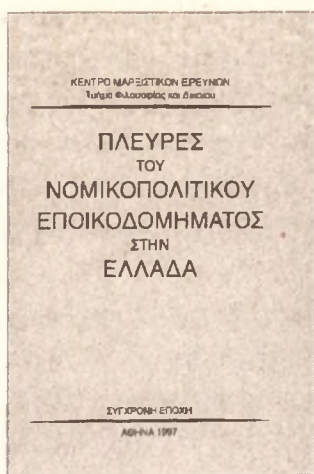

Μ. Γ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ
Αθηναϊκά παραμύθια

Ρ. ΜΠΟΥΜΗ-ΠΑΠΑ
Η Χρυσώ

Α. ΚΟΥΠΟΥΛ -
Φ. ΓΚΟΝΣΑΛΕΣ
CIA κατά ΤΣΕ

ΚΜΕ
Πλευρές
του νομικοπολιτικού
εποικοδομήματος
στην Ελλάδα

Το ΚΚΕ
Επίσημα κείμενα
Τόμος 8ος (1956 - 1961)

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΕΒΕ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 3820835, Fax: 3813354
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: 1. Μαυροκορδάτου 3, Αθήνα, Τηλ.: 3829835, 2. 28ης Οκτωβρίου 19, Γιάννενα, Τηλ.: 38090,
3. Μενελάου 3 & Εγνατία, Θεσσαλονίκη, Τηλ.: 283810

Η ανισότητα και η μιζέρια παραμένουν...

του Γιώργου Αρκουλή

Ο πρόεδρος του Ολυμπιακού, επιχειρηματίας Σωκράτης Κόκκαλης, σύμφωνα με δήλωσή του, την οποία περιποιήθηκαν με πηχυαίο τίτλο τα αθλητικά φύλλα, «θέλει τον Ολυμπιακό μόνιμο πρωταθλητή»! Κανένα πρόβλημα (για τον Ολυμπιακό). Πρόβλημα αντιμετωπίζουν οι περισσότεροι από τους «17» του επαγγελματικού πρωταθλήματος, οι διοικήσεις των οποίων είναι υποχρεωμένες να «τρέχουν» με άνθρακα ώστε να προλάβουν το «ερυθρόλευκο τούρμπο». Ο Ολυμπιακός, μετά από δεκαετή αφλογιστία, εμφανίζεται στο νέο πρωτάθλημα με γεμάτες πυρά τις αποθήκες του. Το πιθανότερο είναι να ξανακερδίσει τον τίτλο, όμως αυτό δεν θα λείει απολύτως τίποτε στους αντικειμενικούς φίλους του ποδοσφαίρου. Γιατί θα γνωρίζουν ότι ο Μπάγιεβιτς μπορεί να διαθέτει πλειάδα καλών ποδοσφαιριστών, ταυτόχρονα όμως, ποτέ η ομάδα του δεν θα... αδικηθεί από τη διαιτησία ή τις αποφάσεις των διοργανωτών του πρωταθλήματος. Για την ακρίβεια, θα είναι σίγουροι για το αντίθετο: και εκεί ακουμπά το μείζον πρόβλημα του πρωταθλήματος, που οδηγεί κατ' ευθείαν στην αναξιοπιστία.

Η διοίκηση της ΠΑΕ Ολυμπιακός έχει στελεχωσει την ποδοσφαιρική ομάδα κατά τέτοιον τρόπο ώστε να διαθέτει παντού «μόνο φίλους». Γνωστά αυτά τα πράγματα από τις πρόσφατες γκρίνιες «της άλλης πλευράς». Η Ένωση Ποδοσφαιρικών Ανωνύμων Εταιρειών (ΕΠΑΕ), με γραφεία στην Θεμιστοκλέους 44, θεωρείται από τον περασμένο Ιούλιο το «στρατηγείο» συμφερόντων του Ολυμπιακού. Ο γηραιός (και πανέξυπνος) πρόεδρος **Γιώργος Δέδες** απομακρύνθηκε στις τελευταίες αρχαιρεσίες. Στην ουσία ηττήθηκε με συνοπτικές διαδικασίες, επειδή θεωρήθηκε «ύποπτος» σε θέματα καλής εφαρμογής δικαιοσύνης και κανονισμών. Ουσιαστικά, οι νεοπαράγοντες της ΕΠΑΕ δεν εμπιστεύονταν τον Δέδε. Προτίμησαν τον πρώην βουλευτή της Νέας Δημοκρατίας και σήμερα πολιτευτή της Πολιτικής Ανοιξης **Στέλιο Σφακιανάκη**, μολοντί αυτός δεν πρέπει να γνωρίζει το αντικείμενο. Ο Σφακιανάκης χρημάτισε μεν γενικός γραμματέας Αθλητισμού, εντούτοις θα πρέπει να περιμένει κανείς αρκετούς μήνες προκειμένου να διαπιστώσει ότι είναι σε θέση να «πιλοτάρει» δίκαια

και σωστά το επαγγελματικό ποδόσφαιρο. Να σημειωθεί ότι ο **Στέλιος Σφακιανάκης** στην τελευταία γενική συνέλευση της «Φιλίππου Ενώσεως Ελλάδας» ονομάστηκε μέλος της. Φυσικά, τους ίππους πρέπει να τους γνωρίζει από φωτογραφίες ή –στην καλύτερη περίπτωση– από τα παλιά καλά κινηματογραφικά γουέστερν με τον Τζων Γουαϊν (ή τα νεότερα –στυλ σπαγγέτι– με τον Τζουλιάνο Τζέμα...).

Μια καλά οργανωμένη «δράκα» ανθρών βρίσκεται γύρω από την υπεράσπιση συμφερόντων του νέου Ολυμπιακού. Ο αντιπρόεδρος της ΕΠΑΕ (παλιό στέλεχος του Παναθηναϊκού και παράγων του Αιγάλεω και της Καρδίτσας...) **Βίκτωρ Μητρόπουλος** θεωρείται ο έχων το γενικό πρόσταγμα. Ο αδελφός του, **Θωμάς Μητρόπουλος**, από «ντεμοντέ επιχειρηματίας» αναδύθηκε στην ποδοσφαιρική επιφάνεια, κερδίζοντας την εμπιστοσύνη του **Κόκκαλη** και μια καρέκλα στην ΠΑΕ Ολυμπιακός. Μαζί με τον διευθυντή **Γιώργο Λούβαρη** θεωρούνται το «αχτύπητο δίδυμο» που υπερασπίζει τα φιλόδοξα σχέδια του μεγάλου λιμανιού... Είναι δε φανερό πως, έχοντας μεγάλη δύναμη στα χέρια τους, θα φέρουν σε

πέρας οποιαδήποτε επιχείρηση αναλάβουν.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ ΠΑΟΚ

«Μήνα του μέλιτος» με την επιτυχία περνάει, παρατεταμένα θα λέγαμε, και ο ΠΑΟΚ Θεσσαλονίκης. Εκεί, ο επιχειρηματίας-μεγαλοεργολάβος **Γιώργος Μπατατούδης** αποδεικνύεται ότι έχει πολύ φιλόδοξα σχέδια για την ομάδα του και οι πρώτες κινήσεις του (από οικονομική πλευρά) δείχνουν άνθρωπο με εμπορικό πνεύμα. Μετά την πολυετή θητεία του «άστατου» προέδρου **Θωμά Βουλινού**, ο ΠΑΟΚ χρειαζόταν ένα χρηματοδότη (και ακολούθως ηγέτη) που θα όρθωνε ανάστημα στα ποδοσφαιρικά πράγματα. Αυτός ήταν ο Μπατατούδης. Ξόδεψε για να ενισχύσει την ομάδα του και, τώρα, περιμένει τα χρήματα να πιάσουν τόπο. Αν «επιστραφούν» με την μορφή κερδών, τόσο το καλύτερο για τον πρόεδρο της ΕΡΓΑΣ. Μη νομιστεί ότι ο Μπατατούδης τρελαίνεται με το ποδόσφαιρο. Κάπου μέσα του πρέπει να έχει διαγνώσει ότι η ΠΑΕ ΠΑΟΚ είναι «μαγαζί γωνία», και όχι βέβαια «ψιλικατζίδικο». Αν στην Αθήνα οι μεγάλοι της μπάλας είναι τρεις, στην Θεσ-

Α' ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΩΛΗΘΕΝΤΩΝ ΕΙΣΙΤΗΡΙΩΝ
ΠΕΡΙΟΔΩΝ 1994-95, 1995-96, 1996-97

A/A	Π.Α.Ε.	1994-95	1995-96	1996-97
1.	ΑΕΚ Π.Α.Ε.	126.567	156.107	119.858
2.	ΑΕΛ Π.Α.Ε. ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΛΑΡΙΣΑ	41.601	45.782	0
3.	ΑΘΗΝΑΪΚΟΣ Π.Α.Ε.	29.192	30.114	13.662
4.	ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΘΗΝΩΝ Π.Α.Ε.	44.940	38.747	33.204
5.	ΑΡΗΣ Π.Α.Ε.	90.615	63.586	89.736
6.	ΒΕΡΟΙΑ Π.Α.Ε.	0	0	24.137
7.	ΔΟΞΑ ΔΡΑΜΑΣ Π.Α.Ε.	28.890	0	0
8.	ΕΔΕΣΣΑΪΚΟΣ Π.Α.Ε.	35.167	25.235	31.223
9.	ΙΕΚ ΙΠΠΟΚΡΑΤΙΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ Π.Α.Ε.	47.571	34.950	0
10.	ΙΩΝΙΚΟΣ Π.Α.Ε.	34.546	30.737	23.732
11.	ΚΑΒΑΛΑ Π.Α.Ε.	33.699	0	58.542
12.	ΚΑΛΑΜΑΤΑ Π.Α.Ε.	0	79.019	52.866
13.	ΚΑΣΤΟΡΙΑ Π.Α.Ε.	0	0	21.479
14.	ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΗΡΑΚΛΗΣ Π.Α.Ε.	55.680	57.389	51.012
15.	ΛΕΒΑΔΕΙΑΚΟΣ Π.Α.Ε.	20.680	0	0
16.	ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ Π.Α.Ε.	169.812	174.940	287.978
17.	ΟΦΗ Π.Α.Ε.	45.502	57.927	58.938
18.	ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΣ Π.Α.Ε.	198.845	206.049	145.082
19.	ΠΑΝΑΧΑΪΚΗ Π.Α.Ε.	0	62.968	52.014
20.	ΠΑΝΙΩΝΙΟΣ Π.Α.Ε.	39.981	44.550	0
21.	ΠΑΟΚ Π.Α.Ε.	164.611	83.719	227.895
22.	INTER. SER. ΠΑΝΗΛΕΙΑΚΟΣ Π.Α.Ε.	0	60.272	37.258
23.	SKODA-ΞΑΝΘΗ Π.Α.Ε.	56.683	58.515	36.122
	ΣΥΝΟΛΑ	1.264.582	1.310.606	1.364.738

Η αναγραφή των μηδενικών (0) σημαίνει πως οι Σύλλογοι για την συγκεκριμένη χρονική περίοδο δεν είχαν συμμετοχή στο πρωτάθλημα της Α' Εθνικής Κατηγορίας.

Α' ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΩΝ ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΝ
ΠΕΡΙΟΔΩΝ 1994-95, 1995-96, 1996-97

A/A	Π.Α.Ε.	1994-95	1995-96	1996-97
1.	ΑΕΚ Π.Α.Ε.	289.795.300	341.082.100	316.829.500
2.	ΑΕΛ Π.Α.Ε. ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΛΑΡΙΣΑ	54.796.900	76.336.500	0
3.	ΑΘΗΝΑΪΚΟΣ Π.Α.Ε.	45.362.250	60.297.700	29.196.500
4.	ΑΠΟΛΛΩΝ ΑΘΗΝΩΝ Π.Α.Ε.	77.330.300	68.380.300	63.893.000
5.	ΑΡΗΣ Π.Α.Ε.	142.524.700	109.258.000	117.773.000
6.	ΒΕΡΟΙΑ Π.Α.Ε.	0	0	55.783.000
7.	ΔΟΞΑ ΔΡΑΜΑΣ Π.Α.Ε.	49.644.450	0	0
8.	ΕΔΕΣΣΑΪΚΟΣ Π.Α.Ε.	61.924.200	46.908.000	60.735.500
9.	ΙΕΚ ΙΠΠ. ΕΘΝΙΚΟΣ Π.Α.Ε.	79.241.400	62.296.000	0
10.	ΙΩΝΙΚΟΣ Π.Α.Ε.	53.415.100	46.861.200	48.219.000
11.	ΚΑΒΑΛΑ Π.Α.Ε.	60.090.150	0	175.202.500
12.	ΚΑΛΑΜΑΤΑ Π.Α.Ε.	0	233.611.900	151.530.000
13.	ΚΑΣΤΟΡΙΑ Π.Α.Ε.	0	0	64.368.000
14.	ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΗΡΑΚΛΗΣ Π.Α.Ε.	84.409.950	101.117.300	112.113.000
15.	ΛΕΒΑΔΕΙΑΚΟΣ Π.Α.Ε.	43.021.900	0	0
16.	ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ Π.Α.Ε.	343.076.200	360.753.500	634.476.000
17.	ΟΦΗ Π.Α.Ε.	80.489.600	102.795.900	122.728.000
18.	ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΣ Π.Α.Ε.	323.325.250	359.717.200	277.721.000
19.	ΠΑΝΑΧΑΪΚΗ Π.Α.Ε.	0	123.918.700	125.196.000
20.	ΠΑΝΙΩΝΙΟΣ Π.Α.Ε.	58.081.700	80.756.000	0
21.	ΠΑΟΚ Π.Α.Ε.	255.054.850	153.866.300	503.805.500
22.	INTER. SER. ΠΑΝΗΛΕΙΑΚΟΣ Π.Α.Ε.	0	177.942.000	106.524.000
23.	SKODA-ΞΑΝΘΗ Π.Α.Ε.	86.872.400	104.769.500	82.845.500
	ΣΥΝΟΛΑ	2.188.456.600	2.610.698.100	3.078.939.000

Η αναγραφή των μηδενικών (0) σημαίνει πως οι Σύλλογοι για την συγκεκριμένη χρονική περίοδο δεν είχαν συμμετοχή στο πρωτάθλημα της Α' Εθνικής Κατηγορίας.

αλονίκη ο «μεγάλος» είναι μόνο ένας: ο ΛΑΟΚ.

ΠΑΕ ΤΟΥ Γ. ΒΑΡΔΙΝΟΓΙΑΝΝΗ

Να δούμε τον Παναθηναϊκό του **Γιώργου αρδινογιάννη**. Μέχρι πέρυσι, ήταν ο πρω-γωνιστής του ποδοσφαίρου. Σήμερα, αυ-ήη καλά οργανωμένη ομάδα προσπαθεί να ναδιπλωθεί με κοντινό στόχο να ξανακερ-ίσει τα πρωτεία. Δύσκολο. Απέναντι στον αρδινογιάννη υπάρχουν «αποφασισμέ-οι» άνθρωποι, τους οποίους ο Παναθηναϊ-ός συναντά έμεσα στις αποφάσεις της ΠΑΕ, της διαιτησίας και –εντός ολίγου-τα γραφεία της Ποδοσφαιρικής Ομοσπον-ίας. Κάποτε, ο Παναθηναϊκός «ακουμπού-ε» σε πολλούς φίλους. Σήμερα, του έχουν πομείνει ελάχιστοι, είτε διότι άλλαξαν τρατόπεδο είτε διότι χάθηκαν από το προ-κήνιο. Για τον Παναθηναϊκό, η ευκαιρία α ισχυροποιηθεί είναι τώρα μοναδική. Κυ-ίως να μάθει να στηρίζεται στις δικές του ννάμεις. Κέρδος θα είναι όλων...

ΙΟΙΟΣ ΘΑ ΧΤΥΠΗΣΕΙ ΤΗΝ ΙΣΧΥ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ;

Με εξαίρεση την ΑΕΚ, η ομάδα της οποί-ς, παρά τη διοικητική αρρυθμία, μπορεί να παθεί αγωνιστικά, λόγω κλάσης, δεν θα πορέσετε να ανακαλύψετε άλλη ομάδα του θα ήταν σε θέση να σφετεριστεί την σχύ των μεγάλων, για την ακρίβεια του

Ολυμπιακού... Η Καλαμάτα, η Παναχαϊκή, ο Πανηλειακός, ομάδες που δύο χρόνια εί-χαν παίξει ρόλο στην «κατανομή» των βαθ-μών που πήραν οι διεκδικητές του τίτλου, πλέον δεν είναι βέβαιο ότι διαθέτουν το ίδιο πάθος. Ο Απόλλωνας, του έμπειρου και ευ-φυνούς παράγοντα **Κώστα Αλαμάνου**, μοιά-ζει με σύνολο που στηρίζεται σε «δεκανίκι», ενώ για τον Αθηναϊκό Βύρωνα δεν υπάρχει πρόβλεψη πέραν της προοπτικής να πλησιά-σει από την αρχή του πρωταθλήματος την ουρά της βαθμολογίας. Οι νέοι της κατηγο-ρίας αποτελούν μικρό ερωτηματικό. Ο Πα-νιώνιος επέστρεψε στην Α' Εθνική με προ-βλήματα οικονομικού περιεχομένου. Είναι κλασικοί οι κατά καιρούς έρανοι στην «πλα-τεία» ή το «δημαρχείο» προκειμένου να συ-γκεντρωθούν χρήματα και να εξωφληθούν οι **Καμίσης, Φύσσας, Τζανετής** κ.λπ. Η Προοδευτική διαθέτει το μεράκι του νεο-φώτιστου, το πάθος του ιδιοκτήτη **Γιάννη Καρρά** (για τον οποίο ακούγεται ότι ανακά-μπει οικονομικά μετά από δουλειές που έχει κλείσει στη Βοσνία...), γενικά είναι πο-δοσφαιρική ομάδα που μέσα στην έδρα της θα είναι εξαιρετικά δυσκολοκατάβλητη. Πέραν αυτού, τίποτε. Όσον αφορά τον Εθνικό, τη φτωχότερη ίσως από τις «18» ΠΑΕ της κατηγορίας, το μέλλον μπορεί να είναι από σκοτεινό έως ημιφωτισμένο. Πά-ντα υπάρχει στο ποδόσφαιρο η χαραμάδα

της ιστορίας και αυτή μπορεί να παίξει τον ρόλο της. Είναι αυτό που λέμε το «βάρος της φανέλας», μολονότι πλέον στην μομάδα του Πειραιά μόνο ένας ποδοσφαιριστής βγήκε από τα σπλάχνα της: ο **Απόστολος Δημό-πουλος!**

ΟΙ (ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟΙ) «ΦΟΝΕΙΣ» ΤΩΝ ΓΙΓΑΝΤΩΝ

Κατά συνέπειαν, ποιες ΠΑΕ μένουν να παρατάξουν απέναντι στα «βαθμοθηρικά» του πρωταθλήματος μια ειλικρινή προσπά-θεια μάχης; Ο ΟΦΗ, πάντα ισχυρός στο Ηράκλειο και μαχητικός μακριά απ' αυτό, η Ξάνθη, ομάδα δυνατή και γρήγορη, ο Ηρα-κλής που εφέτος έχει οργανωθεί καλύτερα από άλλες χρονιές, η Καβάλα, η Βέροια και, βεβαίως, ο Ιωνικός του πανούργου **Γιάτσεκ** και του προέδρου **Νίκου Κανελλάκη**, αν-θρώπου με πολλά χρήματα και «λίγα λό-για»...

Πού ακουμπάει η αδυναμία των πολλών; Στο οικονομικό τους χάος. Χωρίς τη συν-δρομή της πολιτείας, του ΟΠΑΠ και του Φίλμνεντ, κάποιοι σημερινοί πρόεδροι δεν θα μπορούσαν να σταθούν στην κατηγορία. Χωρίς τη φιλία των ισχυρών, ούτε που θα καταλάβαιναν γιατί δεν τους αδίκησε ο δι-αιτητής στον «Χ» κρίσιμο αγώνα... Αρκεί να ρίξετε μια ματιά στους πίνακες εισιτη-ρίων και εισπράξεων και θα οδηγηθείτε σε ασφαλή (και φαιά...) συμπεράσματα.

Επιμέλεια: Ε. Κολλιοπούλου

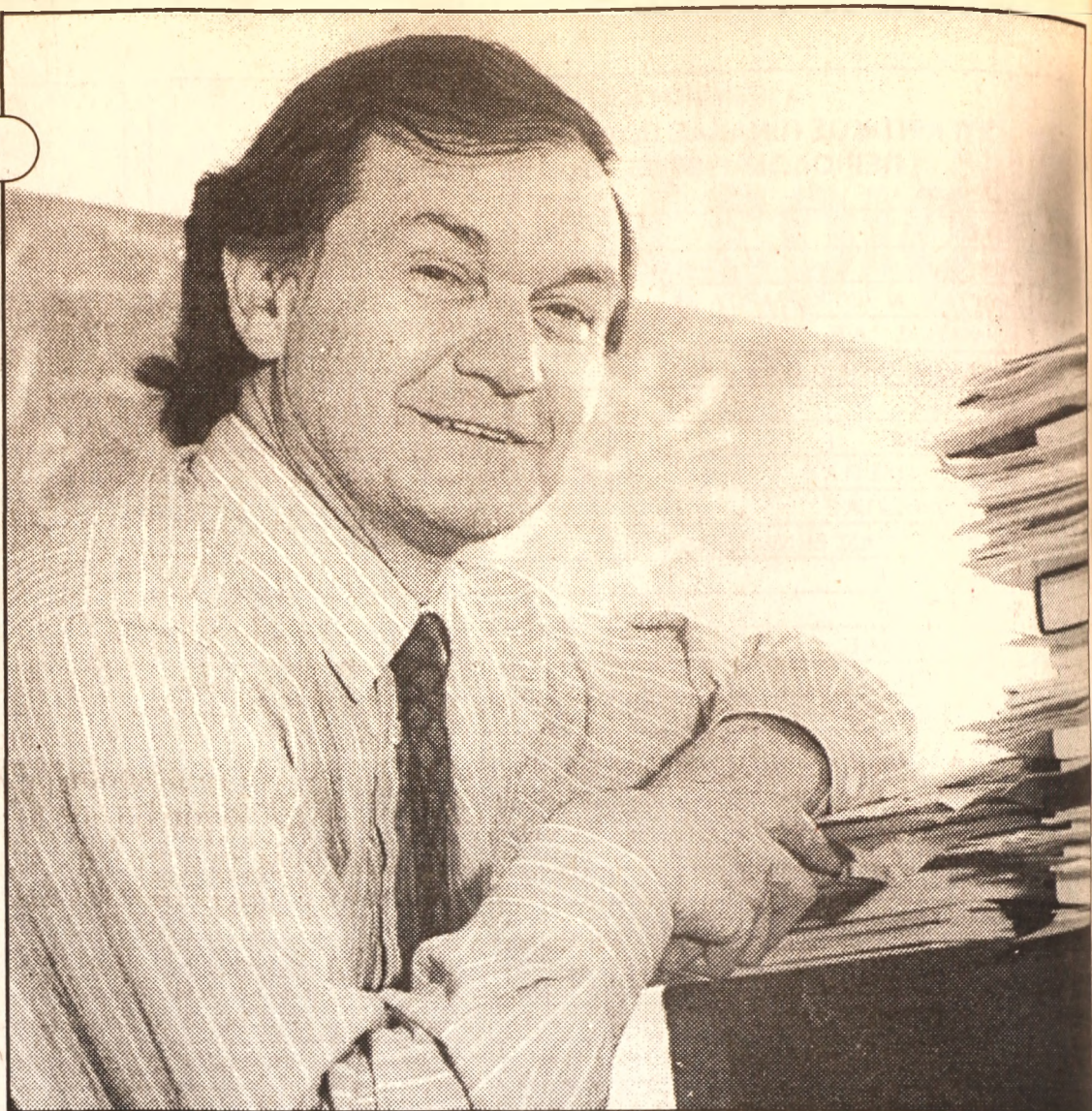
Γιορτές

«Ήξερα ότι θα σε βρω εδώ» - «Έχει λιγότερο κόσμο από πέρσι» - «Πολλή κούραση αυτές τις μέρες. Πρέπει να βρούμε άλλο χώρο» - «Δεν είναι ανάγκη να κρατάει τρεις μέρες. Δεν υπάρχει τόσος χρόνος» - «Οι συζητήσεις είχαν ενδιαφέρον αλλά δεν τις παρακολουθούν πολλοί». - «Έρχονται και άσχετοι, μόνο για να ακούσουν τα συγκροτήματα. Δεν είναι κακό. Αλλά είναι πολλά τα έξοδα...». Στα φεστιβάλ του Σεπτεμβρίου ξανασμίγουμε. Μια συνήθεια από τα παλιά, κάτι σαν αναφορά, όπως ο σχολικός αγιασμός, που αν και παρωχημένος επιβιώνει. Η αγωνία της επανένταξης στην καθημερινότητα ή οι προσδοκίες μιας νέας προσπάθειας φουντώνουν μετά το αυτονόητο άφημα των διακοπών. Σημαντικότερη φέτος ήταν η παρουσία για δεύτερη χρονιά του Συντονιστικού των μεταναστευτικών οργανώσεων, όπου μετανάστες από 12 χώρες συζήτησαν τα προβλήματα τους στο λόφο του Κολωνού. Στο Θησείο, η εβδομαδιαία εφημερίδα Εποχή διερευνούσε τις προοπτικές μιας άλλης αριστεράς, αναζητώντας ένα καλύτερο μέλλον για τους μη προνομιούχους. Η ΚΝΕ οργανωμένη, παρήλασε στου Ζωγράφου. Τον κύκλο κλείνει αυτό το Σαββατοκύριακο ο Συνασπισμός, με την εορταστική ατμόσφαιρα στο πάρκο της παλιάς σχολής της Χωροφυλακής, στη λεωφόρο Μεσογείων. Αλλάζουν λίγο οι χώροι, οι πρωταγωνιστές επιβιώνουν. Περιδιαβαίνουμε, εύθυμοι που υπάρχουμε. Φεύγουμε λίγο μελαγχολικοί, περισσότερο ρεαλιστές.

•••Ο Ρότζερ

Πενρόουζ, διάσημος μαθηματικός, καθηγητής στην Οξφόρδη και συνεργάτης του Στήφεν Χώκινγκς, σε διάλεξή του, στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, παρουσίασε τον θαυμαστό κόσμο της ανθρώπινης νόησης. Πώς εξηγείται η ενσυνείδητη νόηση και ποια η σχέση με τον φυσικό κόσμο; Υπάρχει κάτι πέρα από τις υπολογιστικές δραστηριότητες; Στο βιβλίο του *Σκιές του νου* (εκδ. Γκοβόστη 1997), εξηγεί την πολυπλοκότητα του ανθρώπινου εγκεφάλου και υποστηρίζει ότι μέχρι τώρα καμία φυσική, βιολογική ή υπολογιστική δεν μπορεί να ερμηνεύσει τελείως τη λειτουργία της συνείδησης και της νόησης. Η ενσυνείδητη δραστηριότητα του εγκεφάλου ξεπερνάει τις διαδικασίες του ηλεκτρονικού υπολογιστή, ακόμα και αυτές της τεχνητής νοημοσύνης. Η αισιόδοξη οπτική του συγγραφέα προσανατολίζει τον αναγνώστη σε μια νέα φιλοσοφική θέση για τη φύση της πραγματικότητας και τις άπειρες δυνατότητες του ανθρώπινου νου.

••• Την ευθύνη της αριστεράς για την εμφάνιση του λεπενισμού στη Γαλλία τόνισε ο γάλλος συνδικαλιστής **Πιερ Κοντεσέν**, μέλος του κινήματος των ευρωπορειών, στο φεστιβάλ των μεταναστών στο Λόφο του Κολωνού: Πριν από τρεις μήνες, στις γαλλικές προεδρικές εκλογές, στηρίξαμε την αριστερά του Ζοσπέν, αλλά τα νέα σχέδια της δεν μας ικανοποιούν. Είμαστε απαγορευμένοι. Αν συνεχίσουν οι σοσιαλιστές με αυτόν τον τρόπο, το Εθνικό Μέτωπο θα αυξήσει το ποσοστό του. [...] Η αριστερά έχει μερίδιο ευθύνης για τη δημιουργία της γαλλικής ακροδεξιότητας από παλαιότερα. Οι υποχωρήσεις της στο κοινωνικό πεδίο έδωσαν επιχειρήματα στους ακροδεξιούς. Αν οι αριστεροί είχαν πιο ξεκάθαρη θέση και δεν φρόντιζαν να κερδίσουν και δεξιές ψήφους,

«Αναζητώντας την "επιστήμη της συνείδησης"» ήταν το θέμα της πρωτότυπης διάλεξης που έδωσε ο Sir Roger Penrose, στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (15.09.97).

δεν θα είχαμε φτάσει στη σημερινή δύναμη του **Λεπέν** που αγγίζει το 15%.

••• Με την ευκαιρία του 3ου Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογράφου της Αθήνας, την περασμένη εβδομάδα, ο Σύνδεσμος Ανεξάρτητων Παραγωγών Οπτικοακουστικών έργων (ΣΑΠΟΕ) οργάνωσε συζήτηση με τα μέλη της αμερικανικής εταιρείας ανεξάρτητων παραγωγών «Shooting Gallery». Πρόκειται για μια εταιρεία που βασίζεται σε μικρά ιδιωτικά κεφάλαια και από το 1990 παρουσιάζει ποιοτικές ταινίες, χάρις στην εμπιστοσύνη και στη συνεργασία που υπάρχει μεταξύ των συντελεστών της παραγωγής. Σκηνοθέτες, ηθοποιοί, σεναριογράφοι και μουσικοί ενδιαφέρονται κατ' αρχάς να δώσουν στο κοινό «ένα κομμάτι αληθινής ζωής. Αντιμετωπίζουμε την ταινία σαν εμπορικό προϊόν, σαν μια επιχειρηματική δραστηριότητα με όλα τα ρίσκα που αυτό συνεπάγεται. Δεν έχουμε καμία βοήθεια από το κράτος και προσπαθούμε να πείσουμε μόνο με αυτό που κάνουμε». Ο **Διονύσης Σαμιώτης** και ο **Θάνος Λαμπρόπουλος** από τον ΣΑΠΟΕ τόνισαν τις δυσκολίες των τεσσάρων - πέντε ανεξάρτητων παραγωγών που δουλεύουν στην Ελλάδα: την έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των συντελεστών μιας ταινίας, τον στείρο κρατισμό που κυριαρχεί στη χρηματοδότηση των ταινιών και τον ανασταλτικό ρόλο του Ελληνικού Κέντρου Κινηματογράφου στην ενίσχυση της κινηματογραφικής παραγωγής.

ΔΙΔΑΛΟΥΣ

ΙΑ ΑΝΤΙΦΑΤΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ

πό την Κίρκη Κεφαλέα η επιστολή που ακολουθεί, απάντηση σε κριτική για τον Μάγο του Τζων Φάουλς, που πέρασε στο προηγούμενο τεύχος του Αντί συνεργάτις μας Μ. Θεοδοσοπούλου.

Το κείμενο της Μ. Θεοδοσοπούλου «Εγκυκαλισμοί και προδοσία», που δημοσιεύτηκε στο προηγούμενο τεύχος του Αντί, αναφέρει ένα είδος «παπαρατσιισμού» στην κριτική μας, από το οποίο είχαμε πιεστεί ότι είχαμε απαλλαγεί. Αποτελούμενο στην ουσία από δύο μέρη –το πρώτο περιγραφή και ερμηνεία της ελληνικής δημοσιογραφίας πρόσληψης του Τζων Φάουλς τον τελευταίο χρόνο, και το δεύτερο κριτική του μυθιστορηματός του *Ο Μάγος* και της ελληνικής του μετάφρασης– το κείμενο, αιτίας των πραγματικών λαθών του πρώτου μέρους του και των λανθασμένων επιμήσεων που εξάγει από αυτά, ανισορροπεί, και μάλιστα αντιφατικά, ανάμεσα στο δημοσιογραφικό κουτσομπολιό και την πρόθεσή του να εμφανιστεί ως σοβαρή κριτική, πρόθεση που πραγματοποιείται ως ένα βαθμό με το δεύτερο μέρος του. Τα ήταν ενδιαφέρον –για λόγους γενικού κριτικούς– να ανίχνευε κανείς τα αίτια αυτής της αντιφατικότητας. Εδώ, τέλος, θα ήθελα να σχολιάσω τα πραγματικά λάθη αυτής της κριτικής τα οποία, τριτογενή αδικούν πρόσωπα και πράγματα και μάλιστα με πολύ άκομπο τρόπο, δεν έπρεπε να μείνουν ανέλεγκτα.

Γράφει η Μ.Θ.: «Όσπου το φθινόπωρο 1996 εκδηλώνεται ένα σχεδόν παρανοϊκό ενδιαφέρον για τον Φάουλς. Αίφνης αναλύπουμε έναν “από τους μεγαλύτερους όντες πεζογράφους, βαθύτατα Ευρωπαϊκό”. Το θαύμα αυτής της μεταστροφής φέρεται σε μια νεαρή φιλόλογο, την Κίρκη Κεφαλέα που [...] για να επαναφέρει τον Φάουλς στην ελληνική αγορά είχε την απελευθέρωση να συνθέσει ένα βιβλίο ποτ-που με τον προκλητικό τίτλο *Η ελληνική εμπειρία*».

Στο χωρίο αυτό δεν υπάρχει ούτε μία φράση σωστή. Κανένα παρανοϊκό ενδιαφέρον για τον Φάουλς δεν εκδηλώθηκε το 1996 στην Ελλάδα. Η έκδοση της *Ελληνικής εμπειρίας* δεν γέννησε ενδιαφέρον μεγαλύτερο απ’ ό,τι η έκδοση βιβλίων ξένων συγγραφέων λιγότερο σημαντικών απ’ όσο ο Φάουλς, οι οποίοι τυχαίνει να έρχονται στην Ελλάδα για να παραστούν στην παρουσίασή τους. Απόδειξη ότι δεν γράφτηκε για το βιβλίο παρά μόνο μία κριτική (αυτή της Μ. Θεοδοσοπούλου, *Εποχή*, 10/11/1996) και δύο παρουσιάσεις του (Κ. Κεφαλέα, *Αντί* 8/11/1996 και Ε. Δ. Χατζηιωάννου, *Τα Νέα*, 11/11/1996). Ο Φάουλς έδωσε τότε τρεις σύντομες συνεντεύξεις (στους Δ. Μητρόπουλο, *Το Βήμα*, 20/10/1996, Ν. Βατόπουλο, *Καθημερινή*, 1/11/1996 και Μ. Πολέντα, *Athens News*, 6/11/1996), αριθμός όχι μεγαλύτερος από τον μέσο αριθμό των συνεντεύξεων που δίνουν οι ξένοι συγγραφείς που έρχονται στη χώρα μας. Πρόσθετη, τέλος, απόδειξη ότι το ενδιαφέρον για τον Φάουλς δεν ήταν παρανοϊκό είναι ο αριθμός πωλήσεων της *Ελληνικής εμπειρίας*: επί 8 μήνες (Οκτώβριος 1996: έκδοσή της - Μάιος 1997: έκδοση της ελληνικής μετάφρασης του *Μάγου*) το βιβλίο είχε πουλήσει περίπου 1.300 από τα 2.000 αντίτυπά του, αριθμός όχι μεγαλύτερος από τον μέσο αριθμό πωλήσεων των βιβλίων ξένων συγγραφέων, και ασφαλώς μικρότερος από εκείνον πολλών ξένων συγγραφέων με όνομα (και κύρος) μικρότερο από του Φάουλς. Έπρεπε να εκδοθεί η μετάφραση του *Μάγου*, που γνώρισε όντως μεγάλη εκδοτική επιτυχία (πάντως όχι παρανοϊκή) για να εξαντληθούν μέσα σε 2 μήνες τα υπόλοιπα αντίτυπα της *Ελληνικής εμπειρίας* και ν’ αρχίσει να σχεδιάζεται η δεύτερη έκδοση (τα στοιχεία παρέχει ο εκδοτικός της οίκος Ολκός). Είναι προφανές ότι η Μ.Θ. μπερδεύει την πρόσληψη των δύο βιβλίων και μεταφέρει λανθασμένα την επιτυχία του *Μάγου* και στην *Ελληνική εμπειρία*. Ενδεικτικό στοιχείο αυτής της σύγχυσης είναι ότι, λίγο παρακάτω, η Μ.Θ. εντοπίζει την

αιτία της παρανοϊκότητας στην υποδοχή όχι της *Ελληνικής εμπειρίας* αλλά της μετάφρασης του *Μάγου* («Τώρα πώς γίνεται μια χλομή μετάφραση μπεστ-σέλλερ; ιδού η παράνοιά μας»).

Η πρόσληψη λοιπόν της *Ελληνικής εμπειρίας* δεν μπορεί ν’ αποτελεί «ανακάλυψη» της σημαντικότητας του Φάουλς, και μάλιστα αιφνίδια, όπως πιστεύει η Μ.Θ. Πολύ περισσότερο δεν μπορεί ν’ αποτελεί «θαύμα» και αιφνίδια «μεταστροφή». Και τούτο γιατί η έως το 1996 ελληνική εικόνα του Φάουλς κάθε άλλο παρά αρνητική ή ουδέτερη ήταν. Για να περιοριστούμε στους χαρακτηρισμούς των οπισθοφύλλων των μεταφρασμένων βιβλίων του, ο Φάουλς χαρακτηρίζεται «ένας από τους σημαντικότερους σύγχρονους πεζογράφους» (*Εβένινος πύργος*, 1988), «ένας από τους σημαντικότερους και τολμηρότερους μυθιστοριογράφους της εποχής μας» (*Η εξορία του συγγραφέα*, 1989).

Η Κίρκη Κεφαλέα μετέφρασε τα κείμενα που συγκροτούν την *Ελληνική εμπειρία*, γιατί ήθελε απλώς να συγκεντρώσει τις «ελληνικές» σελίδες του Φάουλς σ’ ένα βιβλίο που πίστευε ότι «τουλάχιστον εμάς τους Έλληνες θα πρέπει να μας ενδιαφέρει» (βλ. προλογικό της σημείωμα), όχι για «να επαναφέρει στην ελληνική αγορά τον Φάουλς», όπως μας πληροφορεί η Μ.Θ. Η χρήση της παραπάνω φράσης είναι για έναν ακόμη λόγο ατυχής: Αν η Κ.Κ. ήθελε να επαναφέρει τον Φάουλς στην ελληνική αγορά, θα μετέφραζε ένα άλλο, εμπορικότερο, βιβλίο του (λ.χ. το *Daniel Martin*, ή το *Mantissa*), δεν θα το επιχειρούσε με ένα βιβλίο όπως η *Ελληνική εμπειρία*, το οποίο, όπως η ίδια η Μ.Θ. σημειώνει στο κείμενό της του Αντί, «δεν θα αρκούσε (για την επαναφορά)», ούτε θα το εξέδιδε σ’ έναν –όπως επίσης σημειώνει η Μ.Θ.– «εκλεκτικό» και «στον τομέα του μάρκετινγκ ασθενέστατο» εκδοτικό οίκο όπως ο Ολκός.

Ούτε βέβαια η *Ελληνική εμπειρία* είναι ένα βιβλίο «ποτ πουρί», όπως ειρωνικά –και αντιφατικά προς την κριτική που

έγραφε γι' αυτό στην *Εποχή*— το χαρακτη-
ρίζει η Μ.Θ.: γιατί ούτε από ελαφρά κομ-
μάτια αποτελείται ούτε σύνολο ετερόκλη-
των στοιχείων αποτελεί. Φαίνεται ότι η δυ-
σφορία της Μ.Θ. για την επιτυχία του Μά-
γου επεκτάθηκε αναδρομικά και στην
Ελληνική εμπειρία και την έκανε ν' αλλά-
ξει τη θετική γνώμη που είχε γι' αυτήν (για
την οποία τότε έγραφε ότι «στέκεται σεβα-
στικά απέναντι στον λογοτέχνη» Φάουλς
και της οποίας τον τίτλο δεν σχολίαζε,
προφανώς γιατί τότε δεν τον έβρισκε προ-
κλητικό).

Ως εδώ θα μπορούσαμε να πούμε ότι με
το κείμενό της στο *Αντί* η Μ.Θ. εμφανίζε-
ται ως μια απρόσεκτη κριτικός, εξαιρετι-
κά δύσπιστη απέναντι στις προθέσεις των
άλλων, τις οποίες πιστεύει ότι είναι σε θέση
να διαγιγνώσκει με ασφάλεια. Όμως στο
υπόλοιπο τμήμα του κειμένου της η δυσπι-
στία της φτάνει στην κακοπιστία, ενώ συγ-
χρόνως η Μ.Θ. εμφανίζεται και ως μια ροζ
κριτικός. Γράφει η Μ.Θ.: Ο Φάουλς επι-
σκέφτηκε την Ελλάδα, γιατί «αφέθηκε να
παρασυρθεί από τη νεαρά φιλόλογο», το
όνομα της οποίας «δεν μπορεί παρά να
στάθηκε καθοριστικό, έστω στο επίπεδο
του υποσυνείδητου. [...] Πέραν όμως του

ονόματος και των συνειρμών που προκα-
λεί, η Κίρκη Κεφαλέα αποδεικνύεται ιδιαι-
τέρως ικανή στη διοργάνωση της επίσκε-
ψης».

Η Μ.Θ. δεν αναφέρει πώς τα γνωρίζει όλα
αυτά. Προφανώς επαφίεται και πάλι στις
διαγνωστικές της κεραίες, οι οποίες της
επιτρέπουν να ανιχνεύει όχι μόνο τους λό-
γους για τους οποίους ο Φάουλς διέπραξε
το ατόπημα («να παρασυρθεί» και) να έρ-
θει στην Ελλάδα αλλά και τον ίδιο τον διορ-
γανωτή του ατοπήματος.

Ασφαλώς, για έναν κριτικό είναι απαραί-
τητες οι κεραίες, όμως το ίδιο απαραίτητη
είναι και η έρευνα. Αν η Μ.Θ. δεν έδειχνε
τόση εμπιστοσύνη στις ανιχνευτικές της
ικανότητες και ήταν περισσότερο φιλέρεν-
νη, θα είχε πληροφορηθεί ότι ο Φάουλς ήρ-
θε στην Ελλάδα έπειτα από πρόσκληση του
Βρετανικού Συμβουλίου, για να εγκαινιά-
σει μια έκθεσή του με θέμα «Σύγχρονοι
Βρετανοί πεζογράφοι» (βλ. το σχετικό φυλ-
λάδιο του Βρετανικού Συμβουλίου). Η
Μ.Θ. θα μάθαινε, ακόμη, ότι την παράλλη-
λη εκδήλωση για τον ίδιο τον Φάουλς τη
διοργάνωσε επίσης το Βρετανικό Συμβού-
λιο σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο
Αθηνών.

Ας σημειώσουμε και μία ακόμη—τη μείζο-
να— ασυμφωνία των στοιχείων του κειμέ-
νου της Μ.Θ. Αφού η Μ.Θ. αναγνωρίζει ότι
ο Φάουλς είναι ένας σημαντικός συγγραφέ-
ας («ένας δεξιοτέχνης αφηγητής και μά-
στορας στο μοντάρισμα του μυθιστορήμα-
τος») τόσο ώστε στο επίπεδο του στοχα-
σμού να τον συγκρίνει με τον *Σαρτρ* και,
ακόμη, ότι είναι ένας συγγραφέας που θα
πρέπει να ενδιαφέρει τους Έλληνες (κυ-
ρίως για την «εικόνα της Ελλάδας του '50»
που περιέχεται στον *Μάγο*), πώς εξηγείται
η τόση μεμψιμοιρία της για τη θετική ελλη-
νική υποδοχή του έργου του;

Κίρκη Κεφαλέα

Η συνεργάτις μας Μ. Θεοδοσοπούλου
απαντά τα εξής: Οι ροζ στίλβες των
εντύπων και οι παπαράτσι, που
τελευταία μπήκαν απροσδόκητα στη
ζωή μας, κατά κανόνα αποκαλύπτουν
παράνομες ερωτικές σχέσεις. Είναι
σαφές πως τίποτα παρόμοιο δεν
αποκαλύπτεται, ούτε καν υπονοείται,
στο κείμενό μου για το οποίο γίνεται
λόγος. Κατά συνέπεια, θεωρώ ύβρι,
άνευ λόγου και αιτίας, τις κατηγορίες
της κ. Κίρκης Κεφαλέα.

ΓΙΑ ΤΟ ΑΒΑΤΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Πολύς ο θόρυβος τον τελευταίο καιρό για το άβατο του Αγίου Όρους. Η συζήτηση εντάθηκε μετά και την παρέμβαση στο Ευρωκοινοβούλιο του ευρωβουλευτή του ΣΥΝ Αλέκου Αλαβάνου. Στα γραφεία μας έφτασε η επιστολή που ακολουθεί. Δημοσιεύουμε επίσης την επιστολή που δύο γυναίκες του ΣΥΝ, η Φωτεινή Σιάνου και η Σούλα Παναρέτου έστειλαν προς τα ΜΜΕ. Αλλά και άλλη ομάδα φεμινιστριών, με επιστολή τους προς τον Τύπο, εξεδήλωσε την αντίθεσή της προς τις απόψεις υπέρ του αβάτου που υπερασπίστηκε ομάδα ευρωβουλευτών από όλες τις πτέρυγες του ευρωκοινοβουλίου. Στη συνέχεια δημοσιεύεται η επιστολή του Κ.Π. Δάρμου — με τον οποίο διαφωνούμε και σε φραστικές του διατυπώσεις:

Αγαπητό Αντί

Είναι τουλάχιστον θλιβερή η παρέμβαση του κ. Αλ. Αλαβάνου στο Ευρωκοινοβούλιο, που εκθέτει το κόμμα του πρωτοστατού-
ντος στη συντήρηση ενός αναχρονιστικού και υποκριτικού θε-
σμού, όπως το άβατο του «Αγίου» όρους. Από πότε η Αριστερά
ανέλαβε την υπεράσπιση του εκκλησιαστικού Μεσαίωνα, που στη
χώρα μας έχει πλεονασμό Ηρακλέων από τον κ. Στ. Παττακό και
την κ. Δ. Παπανδρέου μέχρι τον κ. Έμπερτ. (Αυτόν που θεωρούσε
ότι η Παναγία είναι μέλος της Αγίας Τριάδας).

Σε ποια Χριστιανική Ηθική, σε ποιο χωρίο του Ευαγγελίου, σε
ποια φιλοσοφική αντίληψη, τέλος πάντων, στηρίζεται η αντιχρι-
στιανική αυτή απαγόρευση που αγνοεί το «ουκ ένι άρσεν και θή-
λυ»; Μια ηθική που στον σύγχρονο κόσμο θα έβρισκε σύμφωνους
τους θαυμαστές του Χομεϊνί και τους ιμάμηδες του Αφγανιστάν,

αλλά που αποτελεί προκλητική ύβρι για το ευρωπαϊκό πνεύμα,
ύβρι που στιγματίζει τη χώρα μας ανεπανόρθωτα.

Η Αγιότητα του τιμαρίου του πανεπιστημιακού Ψυχάρη βρίσκε-
ται στη φαντασία όσων θέλουν να εθελotuφλούν ή όσων έχουν
ίδιον συμφέρον. Οι βυζαντινοί καλόγεροι συγκέντρωναν επί αιώ-
νες θησαυρούς, προϊόντα κλεπταποδοχής των δωρεών αιμοστα-
γών αυτοκρατόρων και τσάρων, προφανώς τηρώντας το Ευαγγε-
λικό «Μη θησαυρίζετε υμίν θησαυρούς επί της γης». Δεν ύψωσαν
ποτέ τη φωνή τους για να υπερασπιστούν τα θύματα της τυραν-
νικής εξουσίας με την οποία φρόντιζαν να συναλλάσσονται, και
απαίδευτοι και φανατικοί οι περισσότεροι, αναλίσκονται σε αξιο-
θρήνητες μάχες κατά του 666 και των «αιρετικών» Δυτικών, των
οποίων τα κονδύλια ενθυλακώνουν ευχαρίστως. Δεν έχουν να πα-
ρουσιάσουν ίχνος κοινωνικής προσφοράς και όλοι μαζί δεν μπο-
ρούν να επιδείξουν ούτε το εκατομμυριοστό του έργου της Τερέ-
ζας της Καλκούτας, μιας γυναίκας που θα της απαγόρευαν την εί-
σοδο στο θέρετρό τους. Διέπρεψαν σε αγυρτίες, ψευδοθαύματα
και λειψανεμπορίες, όπως η πρόσφατη της «Ζώνης;;;» της Θεοτό-
κου. Όσο για την Ηθική τους, ας μην γίνεται καλύτερα κουβέντα.
Δεν είναι καλύτεροι από τους υπόλοιπους ιερωμένους, που συ-
χνότατα τροφοδοτούν τις σελίδες των εφημερίδων και τα τηλεο-
πτικά παράθυρα με σεξουαλικά και οικονομικά σκάνδαλα.

Ας διαβάσει ο κ. ευρωβουλευτής του Συνασπισμού, το βιβλίο του
Θέμου Κορνάρου *Άγιον όρος*, οι Άγιοι χωρίς μάσκα και της Μαρί
Σουαζί *Ένας μήνας με τους άντρες στο Άγιον όρος*, ή ακόμη και τα
κείμενα των ξένων περιηγητών που δίνουν την πραγματική εικόνα
του χώρου, και ας πείσει τους φίλους του Αγιορείτες να ανοίξουν

ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

από τον βιβλιοπώλη κ. Κώστα Καπέλλα, μέλος του Δ.Σ. του Ε.ΚΕ.ΒΙ., πήραμε την επιστολή που ακολουθεί:

Αξιότιμοι κύριοι,

Από την επιστολή των κ. Σοφίας Παλαιώτου και Στέφανου Μπεκατώρου (Αντί, χ. 639) προκύπτει η άγνοιά τους για ουσιαστικά θέματα, στα οποία δραστηριοποιείται το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου.

Συγκεκριμένα.

1) Οι συντάκτες αδυνατούν να ξεχωρίσουν την Εθνική Βιβλιογραφία από μία βιβλιογραφική βάση δεδομένων. Η πρώτη αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα της Εθνικής Βιβλιοθήκης η οποία, βάσει του τόμου, συγκεντρώνει όλους τους τίτλους που εκδίδονται, συμπεριλαμβανομένων και των μη εμπορικών βιβλίων. Αντιθέτως, μία σωστή βιβλιογραφική βάση δεδομένων πρέπει να περιλαμβάνει τα βιβλία που κυκλοφορούν στην αγορά και να δίνει πληροφορίες που αφορούν την αγορά του βιβλίου (τιμή, διαθεσιμότητα, αποθέματα, από που μπορεί κάποιος να προμηθευτεί το βιβλίο που τον ενδιαφέρει, κ.λπ.), εξυπηρετώντας έτσι τις ανάγκες των επαγγελ-

ματιών του βιβλίου καθώς και του αναγνωστικού κοινού.

2) Η ανάγκη να υπάρχει βιβλιογραφική βάση είναι τόσο μεγάλη, που αποτελεί προτεραιότητα του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου από τη στιγμή της ίδρυσής του. Για το λόγο αυτό ανέθεσε σε επιτροπή ειδικών την αξιολόγηση των βιβλιογραφικών βάσεων που διαμορφώνονται στην Ελλάδα. Όπως προέκυψε, από τις υπάρχουσες βάσεις δεδομένων, καμία δεν κρίθηκε επαρκής. Η επιτροπή και το Δ.Σ. του Ε.ΚΕ.ΒΙ. συναντήθηκαν με τους υπεύθυνους των βάσεων δεδομένων και τους κοινοποίησαν την αξιολόγησή τους.

3) Όσον αφορά την Εθνική Βιβλιογραφία, -η οποία επαναλαμβάνω, δεν έχει σχέση με τη σύμπραξη ιδιωτών- υπογράφηκε σύμβαση μεταξύ Εθνικής Βιβλιοθήκης και Ε.ΚΕ.ΒΙ. για τη σύνταξη και την κυκλοφορία του τόμου του 1994, ενώ σε CD-ROM θα κυκλοφορήσουν όλοι οι τόμοι που έχουν εκδοθεί μέχρι σήμερα. Η διανομή θα γίνει από την Π.Ο.Ε.Β.

4) Τέλος, προχώρά κανονικά η πρόταση BIBLIONET για τη δημιουργία ηλεκτρονικής τράπεζας πληροφοριών για το βιβλίο (books in print), με τη συνεργασία του Ε.ΚΕ.ΒΙ. και συλλόγων των εκδοτών.

(Όταν μιλάτε για ιδιώτες εννοείται τους εκδότες; Δηλαδή με ποιους θα έπρεπε να συμπράξει το Ε.ΚΕ.ΒΙ. αν όχι με τους ελληνες εκδότες;)

Με την ευκαιρία αυτή απαντώ και στα θέματα που θέτει στην επιστολή της η συνάδελφος βιβλιοπώλης, υπεύθυνη βιβλιογραφικής βάσης κ. Ντίντα Γαζώνη (δημοσιεύθηκε στο ίδιο τεύχος του Αντί).

Η κ. Γαζώνη υποστηρίζει πως δεν γνωρίζει τα επίσημα συμπεράσματα που βγήκαν από την αξιολόγηση της βάσης της. Όμως αυτά τα συμπεράσματα τέθηκαν υπόψη της γραπτώς και προφορικώς. Ειδικότερα, σε συνάντηση που έγινε στο Ε.ΚΕ.ΒΙ., το Δ.Σ. του Κέντρου της εξέθεσε και συζητήσε αναλυτικά μαζί της τα προβλήματα της βάσης δεδομένων, της οποίας είναι υπεύθυνη, όπως τα κατέγραψαν οι ειδικοί συντάκτες της έκθεσης.

Η ενημέρωση της κ. Γαζώνη ήταν υπεύθυνη, τεκμηριωμένη, σαφής και διεξοδική, για το λόγο αυτό το Δ.Σ. του Ε.ΚΕ.ΒΙ. έκρινε πως δεν υπήρχε κανένας λόγος να δοθεί συνέχεια στο θέμα της αξιολόγησης.

Πιστεύω ότι δεν είναι απαραίτητο να δηλώσουμε τη γνώμη κάθε μέλους του Δ.Σ. του Ε.ΚΕ.ΒΙ. τόσο για το σύνολο της αξιολόγη-

τα ξέχειλα πουγγιά τους και να αξιοποιήσουν τους θησαυρούς που σαπίζουν στα υπόγειά τους, για το καλό των αδικημένων της κοινωνίας. Ας αφήσει τον πολύ αρμοδιότερό του κ. Παπαθεμελή να φυλάει τις Θερμοπύλες και ας μην ανησυχεί. Η παρουσία και των τριών φύλων στο όρος δεν βλάπτει κανένα. Πειρασμοί υπάρχουν πολλοί και τώρα στον Άθω και είναι γνωστό ότι οι μοναχοί ενδίδουν. Η είσοδος των γυναικών μόνο ισορροπία θα έφερνε, άλλωστε και η Παναγία, που υποτίθεται ότι τιμάται εκεί, ήταν γυναίκα.

Με τιμή,
Κ. Π. Δάρμος

Το κείμενο της Σοφίας Παναρέτου και της Φωτεινής Σιάνου:

Βλέπουμε την τοποθέτηση των δύο γυναικών υπουργών Εξωτερικών της Σουηδίας και Φινλανδίας σχετικά με το άβατο του Αγίου Όρους σαν μια φυσιολογική αντίδραση που απηχεί τις σύγχρονες απόψεις για τα δικαιώματα των γυναικών. Με άλλα λόγια, οι γυναίκες υπουργοί κινήθηκαν μέσα στο πλαίσιο της φεμινιστικής αντίληψης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των γυναικών, πράγμα που συμεριζόμαστε.

Αποδείχτηκε έτσι η σημασία της παρουσίας των γυναικών, που είναι ευαισθητοποιημένες στα ζητήματα του φύλου, σε καίρια πόστα πολιτικών αποφάσεων.

Αν κρίνουμε τα πράγματα από τη σκοπιά των δικαιωμάτων, δεν βρίσκουμε κανένα ουσιαστικό επιχείρημα υπέρ της διατήρησης ενός αναχρονιστικού καθεστώτος. Το μόνο «επιχείρημα» είναι η επίκληση της ιστορικής παράδοσης και της πολιτιστικής και θρησκευτικής ιδιαιτερότητας, αλλά και σ' αυτό υπάρχει σύγχρονη απάντηση. Όταν παρατηρείται σύγκρουση μεταξύ θεμελιω-

δών δικαιωμάτων, καθολικά αναγνωρισμένων, όπως είναι η ισότητα των φύλων, και δικαιωμάτων που αναφέρονται σε (ή απορρέουν από) ιστορικές, θρησκευτικές, πολιτιστικές παραδόσεις, τότε η απόλυτη προτεραιότητα δίδεται στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτό είναι το γράμμα και το πνεύμα της Διάσκεψης της Βιέννης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, του 1993.

Αν η εμμονή στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων των γυναικών χαρακτηρίζεται δογματικός φεμινισμός ή ακόμη ανόητος φεμινισμός, ε! τότε, τι να πούμε, λυπούμαστε πολύ.

Με την ευκαιρία, παρατηρούμε τελευταία ότι μια συστηματική και ολόπλευρη ιδεολογική επίθεση εξελίσσεται εις βάρος της ισότητας και του φεμινισμού απ' όλες τις πλευρές -και εξ οικείων... Είμαστε στο σημείο όπου πρέπει να αμυνθούμε, υπερασπιζόμενες τα αυτονόητα, αλλά αυτό είναι ένα άλλο μεγάλο θέμα που πρέπει να μας απασχολήσει στα συλλογικά πλαίσια.

Φωτεινή Σιάνου
Μέλος Πολιτικής
Γραμματείας Συνασπισμού
Σούλα Παναρέτου
Μέλος Κεντρικής Πολιτικής
Επιτροπής Συνασπισμού

Το Αντί, «όσο του πέφτει λόγος», πιστεύει ότι το άβατο πρέπει να γίνει σεβαστό. Η Λουτσιάνα Καστελίνα θεωρούμε ότι έκαμε μια καίρια επισήμανση. Ότι δηλαδή οφείλουμε να σεβαστούμε εκείνα που μια ομάδα καθόρισε για τον εαυτό της. Και η Σοφία Καραμάνου το έθεσε αλλιώς: Το γυναικείο κίνημα έχει πολλά «κάστρα» να γκρεμίσει πριν από εκείνο του Αγίου Όρους.

σης όσο και για τις επόμενες αποφάσεις για το συγκεκριμένο θέμα, αφού το Δ.Σ. είναι συλλογικό όργανο και παίρνει τις αποφάσεις του με νομότυπες διαδικασίες.

Σύμφωνα με την επιστολή που έστειλε στην κ. Γαζώνη το Ε.ΚΕ.ΒΙ., πράγματι πριν από ένα χρόνο δεν μπορούσε να προχωρήσει στη δημιουργία ενιαίου πεδίου παροχής πληροφοριών βιβλίου, με δεδομένες τις συνθήκες που επικρατούσαν εκείνη τη στιγμή.

Ωστόσο, δεν αποστασιοποιείται από τον αρχικό στόχο της δημιουργίας ελληνικής βιβλιογραφίας. Είναι προφανές ότι στο χώρο του βιβλίου υπάρχουν συνδικαλιστικά όργανα και σημαντικός αριθμός εκδοτών και βιβλιοπωλών, οι οποίοι ενδιαφέρονται για τη δημιουργία βιβλιογραφικής βάσης δεδομένων, και το Ε.ΚΕ.ΒΙ. βρίσκεται σε διαρκή διάλογο μαζί τους, περιμένοντας τη σύμφωνη γνώμη τους για να προχωρήσει.

Για το θέμα των καινούριων καταλόγων των εκδοτικών οίκων που ζήτησε το Ε.ΚΕ.ΒΙ., και η κ. Γαζώνη αδυνατεί να βγάλει συμπέρασμα... ο σκοπός είναι ξεκάθαρος. Το Ε.ΚΕ.ΒΙ. τακτικά ζητεί νέους καταλόγους από τους εκδότες και τα συνδικαλιστικά τους όργανα, προκειμένου να ικανοποιήσει το αυξημένο ενδιαφέρον βιβλιοθηκών και ιδρυμάτων που επιθυμούν να ενημερωθούν για τις νέες κυκλοφορίες.

Όσον αφορά τα αρχεία του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου, διαμορφώνονται σύμφωνα με τα διεθνή ηλεκτρονικά πρότυπα και διαρκώς εμπλουτίζονται, ενώ νέα αρχεία δημιουργούνται που δρουν ανεξάρτητα ή συμπληρωματικά με τα άλλα, εξυπηρετώντας τους επαγγελματίες του χώρου του βιβλίου και το αναγνωστικό κοινό. Η αξιοσημείωτη ανταπόκριση του κοινού για τα ηλεκτρονικά αρχεία μας μάς οδηγεί τώρα στη δημιουργία του «Βιβλιοχώρου», ενός κόμβου στο Internet για το βιβλίο και τους θεράποντές του.

Ελπίζω, να διασαφηνίστηκαν τα ζητήματα που θέτουν οι επιστολογράφοι.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία,

Κώστας Καπέλλας

Δεν καταφέραμε να επικοινωνήσουμε με τους συνεργάτες μας, την κ. Παλαμιώτου και τον κ. Μπεκατώρο. Συνεπώς, η αναμενόμενη απάντησή τους (αν θελήσουν να απαντήσουν) θα δημοσιευθεί σε επόμενο τεύχος.

ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΑ

Από τον μειονοτικό Ηλία Στόιο πήραμε την επιστολή που ακολουθεί:

Αγαπητό Αντί,

Με όλο το σεβασμό που έχω για σένα, θα 'θελα μέσα από τις σελίδες σου να διατυπώσω δύο προβληματισμούς μου για τη φασιστική πολιτική του κράτους στο χώρο της Δ. Μακεδονίας.

Είμαι ένας 18άρης Μακεδόνας, Σλαβομακεδόνας ή όπως αλλιώς θέλουν να μας χαρακτηρίσουν οι φασιστοπολιτικάντηδες (βουλγαροσπερματοζώαρια, γυφτοσκοπιανούς κ.λπ.) και απορώ για το μίσος που χαρακτηρίζει το κράτος με τον τρόπο που μας φέρεται. Οποιαδήποτε συζήτηση για τη διατήρηση και διάσωση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και γλώσσας έξω από κάθε -για μας- πολιτική σκοπιμότητα, χαρακτηρίζεται πέρα για πέρα φασιστικά («είστε σκοπιανοί πράκτορες», «τα αρπάζετε» κ.λπ.). Η πολιτική αυτή δυστυχώς εξαπλώνεται και σε άλλες γλωσσικές μειονότητες της περιοχής και κυρίως στους Βλάχους της Φλώρινας, Κοζάνης, Καστοριάς κ.λπ. (Νυμφαίο, Κλεισούρα, Βλάσκη, Νάκατα κ.λπ.), οι οποίοι αρχίζουν να αντιμετωπίζουν ένα παντελώς «παρανοϊκό» πόλεμο επειδή θέλουν να τραγουδήσουν και να χορέψουν στη μητρική τους γλώσσα.

Ελπίζω να μην συνεχισθεί αυτή η πολιτική, η οποία παλαιότερα οδήγησε σε διχασμούς που άφησαν τρομακτικές εικόνες για την Ελλάδα.

Ευχαριστώ,

Ηλίας Στόιος

Προβληματισμένος κάτοικος Αμυνταίου ΥΓ. Σε δημοτικό σχολείο της Φλώρινας, το Μάιο, δάσκαλος χτύπησε μαθητή γιατί «τόλμησε» να πει στον αδερφό του «ντόμπρο ούτρο» (καλημέρα). Απορώ!

Ο ΓΙΩΡΓΟΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Από μια μικρή αναγνώστριά του περιοδικού, την Ειρήνη Πολυκρέτη, λάβαμε την επιστολή που ακολουθεί.

Ένωσα μεγάλη απόγνωση όταν σήμερα το πρωί, ξεφυλλίζοντας το Αντί, διάβασα το απόσπασμα για τον Γιώργο Φιλίππιδη. Ίσως γιατί ήταν η ψυχή-άνθρωπος που έψαχνα να βρω. Ίσως γιατί πίστευα ότι δεν υπάρχουν πια εκείνοι που ζητούν την αλήθεια, αλλά κυρίως γιατί θα 'θελα να ξέρω ότι το κομμάτι εκείνο των νέων που οραματίζεται υπάρχει ζωντανό. Η ζωή είναι δώρο, μα τα δώρα δεν είναι αρεστά σ' όλους τους ανθρώπους. Ο αγώνας για την αλήθεια είναι δύσβατος, ενώ -ζώντας σ' ένα καταπιεστικό ψέμα- μπορείς να απολαύσεις. Κάπου διάβαζα τις προάλλες ότι η ομορφιά είναι τρόμος, γιατί καθετί όμορφο προκαλεί ρίγη. Γι' αυτό και εύκολα αρνούμαστε την αλήθεια και την αγάπη, γιατί η

τελειότητά τους μας φοβίζει. Ο Γιώργος απαντούσε στα ερωτηματικά του με τους δικούς του τρόπους και -ενώ επέλεξε τον πιο ανορθόδοξο τρόπο για να σβήσει τα κενά- αποδεικνύει ότι η αντίληψη και η ευαισθησία του βρίσκονταν στον μέγιστο βαθμό. Ο Γιώργος είναι οι νέοι που σκέφτονται και ονειρεύονται χτυπώντας την κοινωνία με ένα ροζ, μαλακό ζαχαροκάλαμο, με την ευαισθησία τους. Και όλοι εσείς έχετε ευθύνη απέναντι σε μας τους νέους, όλοι εσείς ψηλά και χαμηλά που μας «διδάσκετε». Ο Γιώργος είναι σίγουρα κάπου και νιώθει τα πάντα. Βυθίζεται στη γαλήνη του και εμείς τον ακολουθούμε.

Γιώργο, γεια χαρά

Ειρήνη Πολυκρέτη

Να μας επιτρέψεις να σε στενοχωρήσουμε, αγαπητή Ειρήνη. Ο Γιώργος ήταν, πράγματι, ευαίσθητος και ανήσυχος, που ζητούσε να βρει την αλήθεια στο περιβάλλον ψέμα. Έκανε τη σκληρή επιλογή του, όχι πιστεύουμε επειδή είχε καταλήξει τελεσίδικα σ' αυτήν αλλά από μια παρόρμηση της στιγμής. Σε τελική ανάλυση, σημασία δεν έχει αν η ζωή είναι δώρο ή όχι. Σημασία έχει ότι οφείλουμε να τη ζούμε παλικάρισία. Είναι όμορφη ακόμη και με τις δυσκολίες της. Και γίνεται πιο όμορφη όταν οι δυσκολίες ξεπερνιούνται. Θέλεις να τα ξαναπούμε ύστερα από λίγο καιρό;

«AL ANDAR»

Το Κέντρο AL ANDAR ανοίγει τις πόρτες του για το φετινό έτος, μπαίνοντας στην 20ή χρονιά από την ίδρυσή του, με μια απαραίτητη διακοπή κατά το παρελθόν, για την ακόμα πιο δυναμική συνέχισή της πορείας του.

Ταξίδι πολλών χρόνων ανταλλαγής, δημιουργίας και επικοινωνίας με τους λαούς της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής.

Ταξίδι ατελείωτο στη γλώσσα, στους πολιτισμούς, στις λογοτεχνίες, στους ρυθμούς, στις τέχνες της πολλαπλής Λατινοαμερικάνικης ηπείρου και του αρχιπελάγους της ισπανόφωνης Καραϊβικής. Ο «δρόμος» μας συνεχίζεται.

Η γραμματεία λειτουργεί από τις 11 Σεπτεμβρίου:

Κάθε μέρα εκτός Σαββάτου και Κυριακής 10.00' με 14.00' και 18.00' με 21.00'

Τα σεμινάρια θ' αρχίσουν την Τετάρτη 1η Οκτωβρίου.

ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ 170 Α
ΤΗΛ. 6454047-8 FAX: 6450965

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

ΑΜΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΞΙΕΣ, ΟΧΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

Το τραγικό πρόβλημα στην τραγωδία είναι το πώς μπορούμε να παίξουμε σήμερα. Από τις 150 παραστάσεις, μια φορά ανέβασα αρχαία ελληνική τραγωδία. Την Ηλέκτρα του Σοφοκλή, αλλά ήταν δύσκολο. Είχα την ιδέα να ανεβάσουμε μια παράσταση αρχαίας τραγωδίας μ' ένα θίασο της Ένωσης. Αλλά δεν τόλμησα όταν δα την κακία με την οποία αντιμετωπίσατε τη γαλλίδα ηθοποιό της Βάκχης του όμας Λάνγκχοφ».

Α παραπάνω δήλωσε, ανάμεσα σε πολλά άλλα, σε συνέντευξη στους δημοσιογράφους, ο σκηνοθέτης και πρόεδρος της Ένωσης Θεάτρων της Ευρώπης, Τζόρτζιο Στρέλλερ, με την ευκαιρία της άφιξής του στη Θεσσαλονίκη. Ήταν μια συντριπτική κατακλείδα για το φιλοθεάμον κοινό που, πολύ συχνά, περιδεύει την καλλιτεχνική πράξη με προκατασκευασμένες ιδέες – και μάλιστα χτηρά, επιθετικά και βάρβαρα, με γιουχαϊσμάτα και βιαιοπραγίες.

Βεβαίως, η συγκεκριμένη αναφορά του Στρέλλερ στόχο είχε να τονίσει την ανεξαρτησία του καλλιτέχνη. Οξυδερκής, ύστερα από 60 χρόνια πορεία στη θεατρική πράξη, μπορούσε να επισημάνει στο μένος όχι τόσο του κοινού όσο επώνυμων κριτικών και πολιτικών προσωπικοτήτων, υστεροβουλίες εδραζόμενες είτε σε συντεχνιακές επιλογές (εκεί οφείλονταν οι αντιδράσεις πολλών θεατρανθρώπων που εμμένουν στη μετριότητα της πεπατημένης πλέον άποψης του Ροντήρη για την τραγωδία) είτε και σε πολιτικές επιλογές (οι γνωστές ελληνόψυχες κορώνες του Παπαθεμελή και των ομοίων του, που είναι πεισμένοι για την ανωτερότητα της φυλής τους και δεν δέχονται κανενός είδους κριτική – ούτε την καθαρτήρια της τέχνης).

«Τα πολιτικά παιχνίδια δεν πρέπει να υπάρχουν στην πολιτική του θεάτρου», είπε ο ιταλός σκηνοθέτης. Και τόνισε: «Είμαι υπέρ των θεσμών, δίνω μάχη για να κερδίσω, υπερασπίζομαι αξίες, ηθικές αρχές και καλλιτεχνικές αξίες». Ας τον ακούσουμε.

Η.Κ.

ΣΕΛΙΔΟΔΕΙΚΤΕΣ

Συμβάλλοντας στη διαδικασία της ανάγνωσης, χωρίς να υποτιμούν ότι συναποτελούν τον κόσμο του βιβλίου, οι εκδόσεις Γαβριηλίδης κυκλοφόρησαν μια σειρά από έντεκα σελιδοδείκτες, δείγμα εξαιρετικής τυποτεχνικής δουλειάς, με πρωτότυπα σχέδια του Γιάνη Τζεορμιά, καλώντας τους αναγνώστες να απολαύσουν την ανάγνωση.

Στο πλάι, το σχέδιο με τίτλο «Η έγκυος που... μυρίζει τον κρίνο», στην πίσω όψη του οποίου απεικονίζονται οι τίτλοι της Ελληνικής Πεζογραφίας που έχει εκδώσει ο εκδοτικός οίκος.

Π Ρ Ο Τ Ε Ι Ν Ο Υ Μ Ε

• **Δείτε:** Την ομαδική έκθεση γλυπτικής, ζωγραφικής και φωτογραφίας των συνεργατών της γκαλερί Jean Bernier (Μαρασλή 51). Συμμετέχουν οι φωτογράφοι Andreas Gursky, Boyd Webb, οι γλύπτες Γιώργος Λάππας, Thomas Shütte (φωτογραφία) και Juan

Munoz και οι ζωγράφοι Sue Williams και William Wood. Όψεις του μοντέρνου, από τις 2 Οκτωβρίου ως τη 1 Νοεμβρίου.

• **Ακούστε:** Τον Μπόνο, τον Εντζ, τον Λάρρυ και τον Άνταμ, τους U2 δηλαδή, που απόψε δίνουν την πολυαναμενόμενη συναυλία τους στην προβλήτα του λιμανιού της Θεσσαλονίκης. Παίζουν μπροστά σε 50.000 ανθρώπους, δεν θα 'στε μόνοι σας – γι' αυτό να είστε εκεί νωρίς.

• **Δείτε:** Την έκθεση της φωτογράφου Εύης Κώτσου, με τίτλο *Λαύριο - Τοπίο Μνήμης*, στο χώρο του Παλαιού Μηχανουργείου, στο λιμάνι Λαυρίου, από τις 27 Σεπτεμβρίου ως τις 12 Οκτωβρίου. Ένας τόπος βιομηχανικής μνήμης απθανατίζεται στο φωτογραφικό χαρτί. Στα εγκαίνια, μιλούν για το Λαύριο η Ελένη Πορτάλιου και η Πέπη Ρηγοπούλου.

• **Δείτε:** Την έκθεση με έργα του Γιάννη Τσαρούχη της περιόδου 1937-38 και με τις αφίσες των καραγκιοζοπαικτών Δεδούσαρου και Σωτήρη Σπαθάρη (στη φωτογραφία,

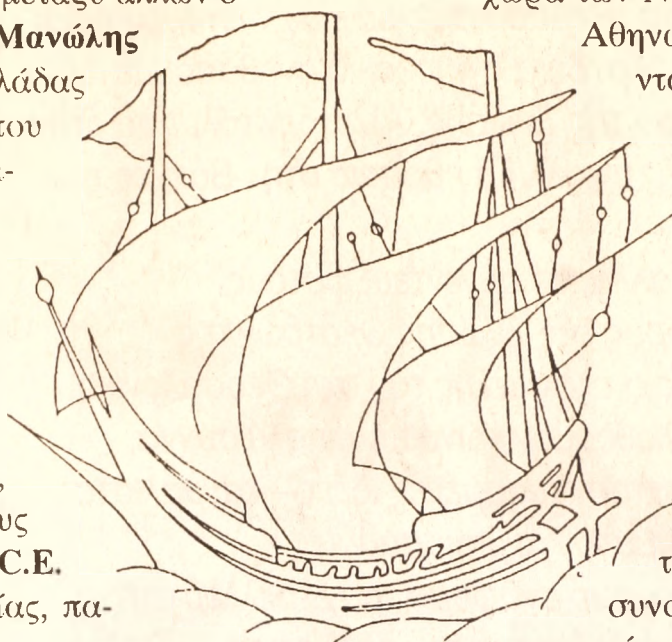

η αφίσα του τελευταίου που «δίδει την Σούβλιν του Διάκου εις τα Πηγαδούλια»). Στο Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη (Πλουτάρχου 28, Μαρούσι), ως τις 7 Ιανουαρίου της νέας χρονιάς. Εκτός των άλλων θα κατανοηθούν και τα εξής λόγια του μεγάλου ζωγράφου μας: «Έμαθα πολλά από τον Σωτήρη Σπαθάρη γιατί ήθελα να μάθω. Μου 'μαθε να ζωγραφίζω με ψαρόκολλα, δίνοντάς μου με δυο λόγια μονάχα το απλούστατο μυστικό μιας άφατης μαγείας».

ΕΛΛΗΝΟΑΝΑΤΟΛΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ του 6ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνο-ανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών έγινε στη Νεάπολη Λακωνίας το Α' Σεμινάριο με το ίδιο αντικείμενο (24-27 Ιουλίου 1997). Στο σεμινάριο αυτό έλαβαν μέρος 25 επιστήμονες από τις ΗΠΑ, τη Βρετανία, την Γερμανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, τη Νορβηγία, την Ελβετία, το Κουβέιτ, την Κύπρο και την Ελλάδα.

Τις εργασίες του σεμιναρίου προλόγισαν μεταξύ άλλων ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών **Μανώλης Μικρογιαννάκης** και η πρόεδρος της Ελλάδας στην Τυνησία, **Νίκη Κουτράκου**, μέλος του Ινστιτούτου Ελληνο-ανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών. Τα κύρια θέματα αφορούσαν τη ναυσιπλοΐα στην Ανατολική Μεσόγειο, τον Ελληνισμό στη Βόρειο Αφρική, τις σχέσεις ιστορίας και αρχαιολογίας, την επίδραση της ελληνικής τέχνης στη Μέση Ανατολή κ.ά. Ο **J. Desanges**, καθηγητής του Πανεπιστημίου της Σορβόνης, μίλησε για την εικόνα της Β. Αφρικής στους αρχαίους Έλληνες γεωγράφους, ο **C.E. Bosworth**, μέλος της Βρετανικής Ακαδημίας, παρουσίασε μια ιστορικο-γεωγραφική μελέτη για τα αραβο-βυζαντινά σύνορα στον Ευφράτη, ο **Α. Φάλαγγας**, λέκτωρ του Πανεπιστημίου Κύπρου, μίλησε για μία πατριαρχική εγκύκλιο του Πατριάρχου Αντιοχείας του 1701 σε ελληνική και αραβική γλώσσα, ενώ ο **Β. Χρηστίδης**, καθηγητής αραβικού πολιτισμού στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ανέπτυξε το θέμα των σχέσεων αγιολογίας

και ιστορίας, βασισμένος στα αγιολογικά κείμενα του 6ου αι. τα οποία αναφέρονται στις σχέσεις Βυζαντινών, Αράβων, Περσών και Αιθιοπών στην περιοχή της Ερυθράς Θάλασσας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο σεμινάριο συμμετείχαν και μεταπτυχιακοί φοιτητές, όπως ο **S. Schmid** (Ελβετική Αρχαιολογική Σχολή), ο οποίος μίλησε για την επίδραση της ελληνικής τέχνης στη χώρα των Ναβαταίων, και η **Μ. Παλιούρα** (Πανεπιστήμιο Αθηνών), η οποία αναφέρθηκε στους Έλληνες οριενταλιστές ζωγράφους του Καΐρου.

Το σεμινάριο αποτελεί την πρώτη επίσημη δραστηριότητα του νεοϊδρυθέντος Ινστιτούτου Ελληνο-ανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών. Αξίζει να σημειωθεί ότι ήδη το Ινστιτούτο έχει αναλάβει, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο του Κουβέιτ, την οργάνωση στην Αθήνα και την Πόλη του Κουβέιτ εκθέσεως με θέμα την αραβική και βυζαντινή ναυσιπλοΐα στην Ανατολική Μεσόγειο. Η έκθεση αυτή, καθώς και οι δύο τόμοι με επιστημονικές μελέτες οι οποίοι θα τη συνοδεύουν, αποτελεί την πρώτη παρόμοια επιστημονική προσπάθεια διεθνώς.

Το σεμινάριο οργανώθηκε από τον καθηγητή Β. Χρηστίδη υπό την αιγίδα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και του υπουργείου Πολιτισμού, με την οικονομική ενίσχυση του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού.

Χρήστος Γ. Μακρουπούλιας

ΒΟΜΒΙΔΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΦΑΣΙΑΣ

- Στην Ελευθεροτυπία της 22.9 δημοσιεύθηκε το βαθμολόγιο των υπουργών και ο κ. **Βενιζέλος** πήρε μείον και χαρακτηρισμό «κακώς». Νομίζω πως μας αντιγράφουν.

- Η ΕΡΤ φημολογείται ότι θα προσλάβει σ' εκπομπές τον **Τρύπα** και τον **Πέτρο**, παρότι αμφότεροι πάτωσαν στα ιδιωτικά κανάλια. Το πρόβλημα πάντως δεν είναι η μίμηση εκ μέρους της κρατικής τηλεόρασης των σκουπιδιών που θάλλουν στην ιδιωτική. Το πρόβλημα είναι να πλειοδοτήσεις σ' ένα ποιοτικό και ελκυστικό

πρόγραμμα εισπράττοντας τη στροφή που ήδη παρατηρείται προς τους τρεις κρατικούς διαύλους (ένα, δύο και τρία).

- Το μεγάλο πρόβλημα της «Ολυμπιάδας» είναι ότι θα κατασκευασθούν δαπανηρότατα κτίσματα της μιας χρήσης. Τα βομβίδια προτείνουν το γήπεδο **ράγκμπυ** να μετατραπεί σε **Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης** (η πατρότητα της ιδέας ανήκει βέβαια στον κ. Βενιζέλο).

- **Επιτέλους.** Τον προσεχή Δεκέμβριο η **Εθνική**

Πινακοθήκη ανακοίνωσε έκθεση του **Φράνκο Τζεφίρελι**. Άντε, με το καλό και **Αναδρομική του Βερσάτζε**.

- Πολύ καλή η ιδέα του **Μήνα Φωτογραφίας** στην Αθήνα που γίνεται με συνεργασία του Ελληνικού Κέντρου Φωτογραφίας και του Πανελλήνιου Συνδέσμου Αιθουσών Τέχνης. Και του χρόνου. Δείτε λοιπόν στον **Φούρνο** την ομαδική **Ο χώρος** και το είδωλό του με οργανώτρια τη σχολή **Focus**, ενώ στην **Τούντα** είναι εντυπωσιακές οι μεγάλοι μεγέθους φωτογραφίες του **Μανώλη Μπαμπούση**.

- Στην **Πινακοθήκη Κανακά-κισ** του Ρεθύμνου είδατε την ομαδική που θα τη ζήλευαν όλοι οι χώροι του Κέντρου και

ασφαλώς θα είχε θέση στην Πολιτιστική. Πρόκειται για την έκθεση του **Γ. Ζογγολόπουλου**, του **Μιχάλη Μιχαηλίδη** και του **Μιχάλη Κατζουράκη** με πίνακες, γλυπτά και κατασκευές. Στις αίθουσες της **Πινακοθήκης** λάμπουν οι ζωγραφικοί πίνακες του αειθαλούς **Ζογγολόπουλου**, γεννημένου το 1903. Ιδίως αυτοί που έχουν χρονολογία 1997! Τι τα θέλετε, η περίπτωση **Ζογγολόπουλου** είναι ό,τι πιο αισιόδοξο συμβαίνει σ' αυτόν τον μίζερο τόπο της πολιτιστικής συναλλαγής και της πολιτικής αγυρτείας.

- Αληθεύει ότι και στο **Φεστιβάλ Δράμας** ετοιμάζεται γιουρούσι από Θεσσαλονικείς - της Πολιτιστικής και μή; **Μανωλάκης ο Βομβιστής**

Ηρώ Καγκαλάκη

1945 - 1991

ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΤΟΥ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ ΜΑΣ

Θυμάμαι τη μέρα του 1972 που πρωτογνώρισα την Ηρώ, όταν ο Αντ. Καρκαγιάννης με οδήγησε στο ατελιέ της να δούμε την αφίσσα και το εξώφυλλο που ετοίμαζε για το πρώτο εκείνο τεύχος του περιοδικού. Ήταν μια έντονη εικόνα εκείνο το μαύρο φόντο που χαραζόταν από τη λευκή σχισμή.

Όταν ξαναβγήκε το Αντί μετά την πτώση της δικτατορίας — αλλά και σε άλλες καίριες εκδόσεις του περιοδικού — καταφύγαμε συχνά σε εκείνη την πρώτη χάραξη της Ηρώς. Και στην έκδοση του 600ού τεύχους της ζητήσαμε να είναι και πάλι αυτή που θα σχεδίασε το εξώφυλλο.

«Αλλάξαμε! Θα το κάνουμε κομματάκια, θα το σκίσουμε. Η ζωή μας έχει γίνει τώρα πια αποσπασματική...», είπε η Ηρώ παρατηρώντας τα δύο εξώφυλλα που είχε η ίδια σχεδιάσει.

Είχαν περάσει περισσότερες από δύο δεκαετίες. Όλα αυτά τα χρόνια παρακολουθούσαμε

ζωή της. Αθήνα, Λονδίνο, Μηλιές Πηλίου... Η Ηρώ ήταν ένας μαχητικός, ένας ακαταμάχητος άνθρωπος. Εργαζόταν πολύ: στο σπίτι, για την κόρη της, στη Σχολή και στο ατελιέ της — όπου γράφιζε ατέλειωτες ώρες. Και διάβαζε πολύ.

Η Ηρώ ήταν καλή μας φίλη. Και εμάς εδώ στο Αντί μάς σημάδεψε. Έτσι κι αλλιώς, η Ηρώ είναι το κορίτσι του δικού μας εξωφύλλου.

Χ.Γ.Π.

Ηρώ Κανακάκη για μια τέχνη που να υπηρετεί τη ζωή και να υπερασπίζεται τον άνθρωπο

του Μάνου Στεφανίδη

Στη ζωγραφική της Κανακάκη κυριαρχεί η φωτογραφική λογική, το στιγμιότυπο, η τυχαία έκφραση των προσώπων, το έντονο chiaroscuro που επιβάλλει την παρουσία μιας ηλιοφάνειας εξοντωτικής, το ανυπεράσπιστο των ατόμων που είναι και το δικό μας θέμα της. Οι πίνακές της, οξείς όσο και εύθραυστοι – έτσι δεν είναι και τα κρύσταλλα; – είναι σαν να λένε: όλα στο φως!

Η Ηρώ Κανακάκη γεννήθηκε στον Πειραιά το 1945 και πέθανε την περασμένη εβδομάδα (14.9) σε ηλικία 52 ετών από εγκεφαλικό επεισόδιο. Συνδέθηκε άμεσα με την ιστορία του Αντί, αφού ήταν εκείνη που φιλοτέχνησε το πρώτο του μαύρο εξώφυλλο, ενώ ο Αλέκος Ξύδης, στο τέλος του Νοεμβρίου του 1975, δημοσίευσε ανάλυση του έργου της. Η Κανακάκη σπούδασε χαρακτηριστική καταρχάς και μετά ζωγραφική στην ΑΣΚΤ (1965-69) και ήταν μαθήτρια του Κ. Γραμματόπουλου και του Πάνου Σαραφιανού. Παράλληλα και επί τετραετία «φοιτά» στη Γυάρο ως την αμνηστία του Παπαδόπουλου. Συνέχισε στο Croydon College of Art του Λονδίνου, όπου κατέφυγε αυτοεξόριστη το 1973, ύστερα από μία σειρά δραστηριοτήτων που στρέφονταν εναντίον της Δικτατορίας. Είχε προηγηθεί, βέβαια, η έκθεσή της το 1972 στην Ώρα, η οποία είχε στιγματισθεί από τη ζοφερή ατμόσφαιρα της δικτατορίας). Με τη μεταπολίτευση επιστρέφει στην Αθήνα, για να ξαναφύγει το φθινόπωρο του 1975 και να παραμείνει στο Λονδίνο άλλον έναν χρόνο. Το 1975 συμμετέχει στη μεταχουντική Πανελλήνιο, δείχνοντας την ώριμη όσο και πολιτικοποι-

ημένη έρευνά της.

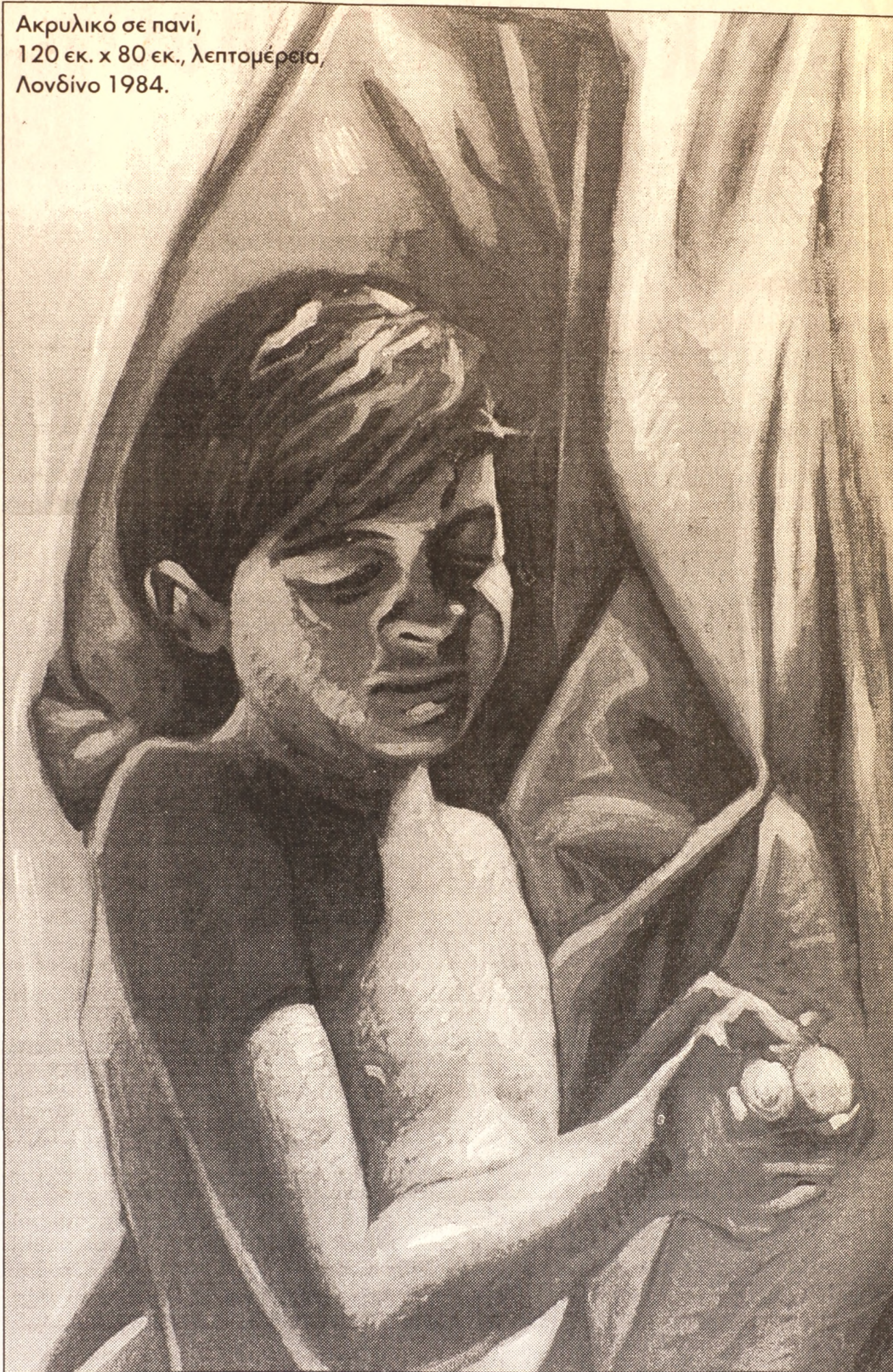
Κατά την περίοδο της Δικτατορίας, όπως είναι γνωστό, οι αντικαθεστωτικές εκδηλώσεις στον εικαστικό χώρο είναι ελάχιστες στην Ελλάδα. Εξαίρεση αποτελεί η έκθεση του Βλ. Κανιάρη το 1969 στην «Νέα Γκαλερί», του Γ. Τούγια το 1970 στην αίθουσα «Τέχνη» της Θεσσαλονίκης, του Ηλία Δεκαλέκου στο Hilton, η οποία κατέβηκε ύστερα από την παρέμβαση της Αστυνομίας και «φιλοξενήθηκε» στις «Νέες Μορφές» (1973), και λίγο μετά το Πνευματικό Εμβτήριο της Λυδίας Σαρρή, που κατεβαίνει κι αυτό με τα γεγονότα του Πολυτεχνείου (πάλι στις «Νέες Μορφές») και ελάχιστα άλλα. Παράλληλα, υπάρχει μια ομάδα καλλιτεχνών η οποία, ασχέτως του τι έκανε προ της Δικτατορίας, τώρα αισθάνεται την ανάγκη να καταστεί άμεση και απόλυτα αντιληπτή από το ευρύτερο κοινό. Έτσι έχουμε την περίπτωση του Δημοσθένη Κοκκινίδη ή του Ηλία Δεκουλάκου που από την Αφαίρεση και το Informel του '60 περνάνε σ' έναν αιχμηρό ρεαλισμό με έντονο αντιφασιστικό περιεχόμενο. Αυτό είναι το κλίμα που εισπράττει η Ηρώ Κανακάκη κατά την περίοδο των σπουδών της στη Σχολή Καλών Τεχνών – αλλά και κατά την εξορία της στη

Γυάρο. Αυτή η στροφή προς έναν κριτικό ρεαλισμό –ιδίωμα που εξάλλου ανθεί στην Κεντρική Ευρώπη τη δεκαετία του '70 ως μετεξέλιξη του λεξιλογίου της Pop Art– εντοπίζεται σε μια ομάδα νέων δημιουργών προερχόμενων από τη διωκόμενη Αριστερά, όπως είναι ο Χρ. Μπότσογλου, ο Γ. Βαλαβανίδης, ο Γ. Ψυχοπαίδης, ο Κ. Κατζουράκης, η Κλ. Δίγκα, ο Δήμος Σκουλάκης, ο Τ. Κατσουλίδης, ο Λευτέρης Κανακάκης, ο Π. Γράββαλος και βέβαια η Ηρώ Κανακάκη. Αυτή η ομάδα με συμπαγή ιδεολογική και μορφοπλαστική άποψη δρα κατ' αντιπαράθεσιν προς τον αβανγκαρντιστικό φορμαλισμό της γενιάς του '60, επιδιώκοντας ad hoc μια τέχνη πολιτικοποιημένη, αγωνιζόμενη και γι' αυτό λαϊκή. Τα όπλα τους είναι όλα τα επιτεύγματα της τεχνολογίας (εξάλλου η Κανακάκη θα σπουδάσει ειδικά μεταξοτυπία στο Λονδίνο) αλλά και η εμμονή τους στην ακρίβεια του παραδοσιακού σχεδίου. Έτσι δουλεύουν με φωτογραφίες-ντοκουμέντα, collage, μεταξοτυπικές αναπαραγωγές, μείξεις εικόνων κ.λπ., αντλώντας το υλικό τους από την πολιτική επικαιρότητα των εφημερίδων και των περιοδικών αλλά και απ' όλο το σώμα της ιστορίας της τέχνης.

Ιδιαίτερα η Κανακάκη, χρησιμοποιώντας ως όχημα τον πλάγιο λόγο του σουρεαλισμού και της ποιητικής μεταφοράς, θα μιλήσει κάτω από τη μύτη της λογοκρισίας για το δράμα του τόπου. Η μαζική εικόνα της Pop Art, η καταναλωτική υστερία της διαφήμισης, η αμερικανική αισθητική εν γένει (ταινίες western, Superman, κόμικς)

α χρησιμοποιηθούν για να σαρκάσουν
ον μονοδιάστατο άνθρωπο, τη βία στο
μετάνιμ και βέβαια την αμερικανοκίνητη
ύντα. Το 1972 οι πέντε πρώτοι από τους
αραπάνω νέους ρεαλιστές θα εκθέσουν
το Ινστιτούτο Goethe και την επόμενη
ρονιά η έκθεση θα μεταφερθεί στον «Κο-
λία» του **Κ. Λαχά** στη Θεσσαλονίκη.
Ήδη, ο πυρήνας των νέων ρεαλιστών διευ-
ύνεται με την υποστήριξη παλαιότερων
ημιουργών του είτε είναι στην παρανομία
τε αποτελούν την εμικράτσια μας στο
αρίσι ή τη Ρώμη. Το πνευματικό κέντρο
ΩΡΑ» του **Ασαντούρ Μπαχαριάν** θα απο-
λέσει έναν φιλόξενο ιδεολογικά και καλ-
τεχνικά χώρο για να εκθέσουν με τη μετα-
ολίτευση οι περισσότεροι *Νέοι Ρεαλιστές*.
ο 1975 θα εκθέσει εκεί η Κανακάκη. Η
ωγραφική της έχει συνθετικές αρετές,
ύωση του υλικού, χιούμορ και μιαν αδιό-
κτη μελαγχολία. Σχολιάζει τη λογική και
η δύναμη της εικόνας ως μέσου μαζικής
ροπαγάνδας αλλά και ως υψηλή δυνατό-
τητα εκ βαθέων επικοινωνίας. Η ζωγραφι-
ή της επιδιώκει να είναι υπαινικτική, θαρ-
αλέα, ανανεωτική και ως προς τη φόρμα
και ως προς το περιεχόμενο. Παράλληλα
πιθυμεί να είναι ιδεολογική και μάλιστα
ε μίαν εποχή που αρέσκεται στις συγκαλύ-
εις, τους συμψηφισμούς και τα κουκουλώ-
ματα. Η Μυθολογία αλλά και η Ιστορία της
ριστεράς κυριαρχούν στα έργα της.
Όπως, για παράδειγμα, στον πίνακα *Η*
θωότητα, ένα δίπτυχο στο οποίο δεσπόζει
ριστερά ο νεκρός **Πλουμπίδης** και δεξιά
ια κοριτσάκι. Η Κανακάκη ετοίμαζε και-
ούρια έκθεση στις «Νέες Μορφές» με μια
ειρά έργων, όπου το ζητούμενο ήταν ο ρό-
ος της ζωγραφικής μετά τη ζωγραφική. Το
994 έδειξε δουλειά της στην «K Gallery»
ου Λονδίνου με τίτλο *Fragments of Dream*
and Reality. Στα έργα αυτά η Κανακάκη
ξέφραζε έναν αγχώδη και γεμάτο με τέρα-
α εξπρεσιονισμό. Είναι γεγονός πως μετά
ο κλείσιμο της ΩΡΑΣ η ζωγράφος είχε
ρόβλημα χώρου για να εκθέσει. Στην ΩΡΑ
έχε παρουσιάσει ατομικές εκθέσεις το
972, το 1975, το 1977, ενώ το 1980 είχε συμ-
ετάσχει στην Biennale του Παρισιού. Τα
ργα της, πολιτικοποιημένα και ασυμβίβα-
τα, δεν προσφέρονταν για να διακοσμή-
ουν το νεοπλουτίστικο kitsch της καλλιτε-
νικής Αθήνας. Αλλά και η ζωή της η ίδια
εν προσφερόταν για τις εικαστικές ίντρι-
κες και τις διαμάχες περί την καλλιτεχνική
ξουσία που σοβούν στην Αθήνα του '90. Οι
ίγοι φίλοι της, η **Χρύσα Βουδούρογλου**, ο
ιώργος **Χατζημιχάλης**, ο Κυριάκος Κα-

Ακρυλικό σε πανί,
120 εκ. x 80 εκ., λεπτομέρεια,
Λονδίνο 1984.

τζουράκης, είναι η γέφυρά της με την εικα-
στική κοινότητα. Ο θάνατός της, απροσδό-
κητος και άδικος, ας είναι μια αφορμή για
να ξαναδιαβαστεί το έργο της με σοβαρό-
τητα, όπως και το έργο της γενιάς που η
ίδια εκπροσωπεί. Η σύγχρονη εικαστική
μας δημιουργία, βουτηγμένη στον αυτισμό
και τη μονήρη αλαζονεία, θα έχει πολλά
να μάθει. Θα μάθει πρωτίστως ότι αν έχει
κάποιο λόγο ύπαρξης η τέχνη, αυτός είναι

η υπεράσπιση του ανθρώπου και η θυσία
για τη ζωή.

Υ.Γ.: Μήπως θα έπρεπε οι φίλοι της Ηρώς και
η εικαστική κοινότητα να πιέσουν την Εθνική
Πινακοθήκη ώστε να παρουσιάσει την τέχνη
της Δικτατορίας; Το κέρδος για την αυτογνω-
σία και την επαφή με τις ουσιαστικές μορφές
της τέχνης της θα είναι μεγάλο. Εκτός κι αν ο
Τζεφινρέλι είναι πιο απαραίτητος από την Κα-
νακάκη.

Κριτικός ρεαλισμός

Αναδημοσιεύουμε την κριτική που έγραψε στα ΝΕΑ της 28.12.72 –δηλαδή στην καρδιά της χούντας– η Ελένη Βακαλό με τίτλο «Κριτικός ρεαλισμός». Στο κείμενο αυτό συσχετίζει την έκθεση της Ηρώς Κανακάκη στην ΩΡΑ με την ομαδική των «βερολινέζων κριτικών ρεαλιστών», που είχε γίνει λίγο πιο πριν στο Ινστιτούτο Γκαίτε. Και οι δύο εκδηλώσεις συνδύαζαν νεωτερική φόρμα και αντιφασιστικό περιεχόμενο. Το κείμενο που ακολουθεί είναι η πρώτη κριτική για τη δουλειά της Ηρώς.

της Ελένης Βακαλό

Ο ρεαλισμός σαν στάση στην τέχνη συναντιέται σε όλη την ιστορία της. Βασικά πρόκειται για την αποτύπωση της πραγματικότητας. Αλλά στον ρεαλισμό η πραγματικότητα δεν θεωρείται σαν απλή εικόνα φύσης, όπως στον νατουραλισμό. Κι αυτή είναι η διαφορά τους. Θεωρείται σαν αντικειμενική πραγματικότητα ζωής, δηλαδή τονίζεται η πλευρά του περιβάλλοντος και η κατάσταση του περιβάλλοντος που αμέσως έχει σχέση με τη ζωή μας, δίνοντας τα πλαίσια και τους όρους που έχει να αντιμετωπίσει σε κάθε εποχή ο άνθρωπος. Γι' αυτό και η αντικειμενική εικόνα της προβάλλεται κάτω από το φως των προβλημάτων που εμφανίζει κάθε φορά, κάτω από τις διάφορες συνθήκες που δημιουργούνται, η σχέση ανθρώπου-πραγματικότητας. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο ρεαλισμός παίρνει πάντα κάποια κατηγορία εξειδικεύσεως, που αποδίδει ακριβώς την βαρύνουσα στάση αντιμετώπισης της πραγματικότητας. Έτσι συχνότατα παίρνει και κάποιες κλίσεις προς άλλα παράλληλα εκφραστικά χαρακτηριστικά, π.χ. αυτά του εξπρεσιονισμού, του νατουραλισμού, ακόμη, και παρόλη την φαινομενική αντίφαση, του υπερρεαλισμού επίσης.

[...] Δεν ξέρουμε αν στην έκθεση της βερολινέζικης ομάδας που οργάνωσε το Ινστιτούτο Γκαίτε στην Ωρα ο ιδιάζων εκφραστικός χαρακτήρας που αναφάνεται και στον ρεαλισμό οφείλεται στις αντικειμενικές συνθήκες ζωής και πολιτικοκοινωνικής σύστασης του σημερινού Βερολίνου, ή σε ιδιοσυγκρασιακές καταβολές. Πιο συγκεκριμένα: Παρατηρούμε όχι μόνο την επισήμανση της βίας, αλλά και μια ανάγκη

βίας στην διατύπωση. Σχεδόν έχουμε την αίσθηση ότι δεν υπάρχει μόνον η διαπίστωση, αλλά ότι υποφώσκει κάποια αρέσκεια του ίδιου πράγματος που υποτίθεται ότι καταγγέλλουν. Σ' αυτήν την αίσθηση μας οδηγεί ο σχεδόν διεγερμένος αισθησιακός πληθωρισμός λεπτομερειών, συμβόλων και η εκζήτηση προσφερομένων θεμάτων. Μια σύγκριση με τα έργα μιας Ελληνίδας, που ακολουθεί επίσης την γραμμή του ρεαλισμού, της Ηρώς Κανακάκη, καθώς εκτίθενται ταυτόχρονα στην κάτω αίθουσα της Ωρας, είναι διαφωτιστική. Εκεί υποβάλλεται κάτω από την εικόνα της σκληρότητας η συμπόνοια που αρχικά προκάλεσε την ανάγκη επισήμανσής της. Χαρακτηριστικό της ελληνικής ιδιοσυγκρασίας; Δεν έχουμε βουτηχτεί ολότελα σ' αυτό το κύμα της σκληρότητας που οι αλλεπάλληλες αλλοτριώσεις αφήνουν να διαποτίσει όλους, και εκείνους ακόμη που το μάχονται; Πρέπει να παραδεχτούμε πως η ανάγκη δραστηριότητας, που άλλωστε παρακινεί τον ρεαλισμό, επιβάλλει να φτάσουμε ως ένα τέτοιο ακραίο σημείο δημιουργίας αποστροφής, σωματικής σχεδόν, που θα διεγείρει και τον θεατή αρνητικά; Η παράλληλη λειτουργία αυτών των δύο εκθέσεων είναι πολύ ενδιαφέρουσα, έστω και αν από την μια πλευρά σηκώνει το βάρος της μια νέα καλλιτέχνης. Περισσότερο από κάθε κριτική την τιμάει πως βασικά το αντέ-

Ακρυλικό σε πανί, 100 εκ. x 200 εκ., 1984

χει. Από την σύγκριση, μια αλυσίδα ερωτημάτων γεννιούνται, που μπορούν να μας φέρουν ή πιο επίμαχα ή πιο πολυεδρικά σύνθετα προβλήματα της τέχνης ή του καιρού μας. Η τοποθέτηση που κάναμε για την ιστορική προέλευση του ρεαλισμού, την φύση και τα αίτιά του νομίζω ότι μπορούν να συγκλίνουν στην διατύπωση αυτών των προβλημάτων για τον καθένα μας. Πρέπει να προσθέσω ότι αυτή η αναμύχλευση συνειδήσεων αποτελεί επιδίωξη και επίτευξη του κριτικού ρεαλισμού, έτσι ώστε έμπρακτα να φαίνεται ο ρόλος που έχει αναλάβει μέσα στη σύνθεση της σημερινής επικαιρότητας.

20ό ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΤΑΙΝΙΩΝ ΜΙΚΡΟΥ ΜΗΚΟΥΣ ΣΤΗ ΔΡΑΜΑ

Γιορτάζουν οι ταινίες, γιορτάζουν και τα προβλήματα

του Δημήτρη Χαρίτου

πρώτη διοργάνωση (ανύποπτη και αδωά για ό,τι επρόκειτο να ακολουθήσει στα επόμενα χρόνια), Νοέμβριος του 1978 και, φέτος, η 20ή, 15 μέχρι 21 Σεπτεμβρίου. Και την αξιωθήκαμε. Με την παραδοσιακή πλέον εκδήλωση της κρεατόσουπας στον Δημοδρομικό Σταθμό, με πυροτεχνήματα, μια τεραστίων αστάσεων τούρτα και την ένστολη δημοτική μπάντα να παιανίζει σκηνικά που ανακαλούσαν μνήμες Βουγιουκλάκη...

Την αξιώθηκε, λοιπόν, τούτη την εικοστή επέτειο πριν απ' όλους η ίδια η πόλη της Δράμας με τις φρικτές τουρκομπάροκ πολυκατοικίες που ξεφυτρώνουν σαν τα μανιτάρια στα ποτε πανέμορφα ορτάκιοανα αλλά και γιαβάς-γιαβάς έργα μιας «φλύαρης» αμόρφωσης της ιστορικής κεντρικής οδοεικίας. Την αξιώθηκε το ίδιο το φεστιβάλ με το ουσιαστικό του περιεχόμενο, δηλαδή τους «μικρομηκάδες» του, χαρούμε-

νους, φωνακλάδες, απαιτητικούς (σωστοί!) και τις ταινίες τους, χελιδονοφωλιές ελπίδων, κατά μέσον όρο θεαματικά καλύτερες από εκείνες της πρώτης δεκαετίας της εικοσάχρονης ζωής του θεσμού. Σωστά ειπώθηκε ότι εθνικός μας κινηματογράφος είναι η μικρού μήκους ταινία.

Την αξιώθηκαν, φυσικά, και οι άνθρωποι που ευθύνονται για την οργάνωση του φεστιβάλ. Όλοι τους, πλέον, πρόσωπα οικεία και αγαπητά. Έχουν κερδίσει τη γενική

εκτίμηση όχι γιατί κάνουν ό,τι μπορούν αλλά γιατί κάνουν –κάτω από τις δεδομένες συνθήκες– περισσότερα απ' αυτά που μπορούν. Μόνο που, όπως φαίνεται, αυτά που πρέπει –ακόμα– να γίνουν είναι πιο πολλά και πιο δύσκολα απ' αυτά που μπορούν. Μαζί, βέβαια, και ο δήμαρχος **Μ. Τζίμας**, πρόεδρος από φέτος του Δ.Σ. της Δημοτικής Επιχείρησης του Φεστιβάλ με τη –συγγνωστή– εγωκεντρική του αντίληψη ότι η Δράμα αποτελεί τον πολικό αστέρα του κινηματογραφικού σύμπαντος!

Την αξιωθήκαμε και μεις, οι τρίτοι, οι άνθρωποι γενικώς του «χώρου» –οι «γνήσιοι» και οι κατ' ευφημισμόν –και οι παντός είδους παρατρεχάμενοι, επίσημοι και ανεπίσημοι. Μαζί και η άσχετη και πλέον κακόγουστη αφίσα της εκδήλωσης που είδαμε ποτέ. Όλοι ήταν εκεί. Ακόμα και το αλαλούμ αποτέλεσμα του έργου της φετινής Προκριματικής Επιτροπής. Μόνο ο **Κώστας ο Μπάγιος**, θιασώτης του φεστιβάλ από τον πρώτο χρόνο, δεν αξιώθηκε να είναι εκεί. Ούτε πρόκειται ποτέ ξανά...

Κατά τ' άλλα, το ισοσκελές φεστιβαλικό «τρίγωνο» των Βερμούδων παραμένει το ίδιο: κινηματογράφος Αστέρια - Καφενείο Ύδραμα - Μπαρ Μύλος. Και δεν είναι εύκολο να διαφύγει κανείς απ' αυτό. Πάντως, ο υπογράφων το παρόν πραγματοποίησε και φέτος τη δική του ημερήσια δραπέτευση στην πανέμορφη Ροδόπη. Διέσχισε πάλι την Ελατιιά, το πιο όμορφο δάσος της Ευρώπης, και δοκίμασε τη μεταφυσικής γεύσης μαρμελάδα από βατόμουρο που έφτιαξε η κυρά Σοφία στη Μικρομηλιά, ορεινό χωριό με δεκατρείς, όλες κι όλες, οικογένειες και κανέναν νέο – όλοι τους φευγάτοι στις πόλεις.

* * *

Είναι πλέον φανερό ότι αυτή η υπέροχη δραμινή διοργάνωση διατρέχει την επικίν-

Θεοτοκάς και Τ. Παπαϊωάννου στην ταινία *Καιρός ήταν* του Κ. Μαχαίρα.

Δ. Παπαδόπουλος και Π. Κορδαλής στην ταινία *Ιωάννα σ' αγαπώ* του Π. Παγουλάτου.

δυνατή φάση της τυποποίησης, εσωκλείοντας τα λειτουργικά εκείνα προβλήματα που, κατά κανόνα, χαρακτηρίζουν μια υπερτροφική επαρχιακή (σκληρό το: επαρχιώτικη) εκδήλωση και όπου το «πολιτιστική» αποτελεί την μπεσαμέλ που σκεπάζει όλα τα άλυτα προβλήματα που προέκυψαν αρχικά – το 1987, η ερασιτεχνική εκδήλωση έγινε επίσημη και αργότερα (1995) προστέθηκε και το μεγαλεπήβολο Διεθνές Τμήμα. Βέβαια, σύμφωνα και με το γνωστό ανέκδοτο, ... ιδέες (άλλη λέξη λέει το ανέκδοτο) υπάρχουν, λεφτά δεν υπάρχουν. Πακτωλός... υποσχέσεων και συμβάσεων επιφέρεται των (άφθονων) υδάτων της Βαρβάρας και ιδωμεν! Η επόμενη χρονιά αναζητεί την υπέρβαση: ένα όραμα που να δια-

θέτει πόρτα προς την υλοποίηση: Χρειάζονται δύο αίθουσες προβολής (στ' Αστέρια μετρήθηκαν φέτος 22 κατεστραμμένα καθίσματα, ενώ το Ολυμπιον περιμένει από το '92 την ανακατασκευή του), χρειάζεται ριζικός εκσυγχρονισμός των υπαρχόντων ξενοδοχείων στην πόλη και τουλάχιστον άλλα 80-100 κρεβάτια. Πώς θα γίνουν όλα αυτά; Ζητείται θαυματοποιός. Αν το ΥΠ.ΠΟ. και το υπουργείο Εξωτερικών (σωστά το διαβάσατε: Εξωτερικών) κατανοήσουν τι ακριβώς –φυσικά, ερήμην τους– έχει συντελεσθεί σε κείνη τη γωνιά του ακριτικού Βορρά, έχουν υποχρέωση να δώσουν αποφασιστικές και θετικές λύσεις. Διαφορετικά, το 2000 θα βρει τούτη τη θαυμάσια ευκαιρία –στην καρδιά της Βαλ-

κανικής– στη λύμφη του «μια από τα ίδια». Το μοντέλο του χτες ό,τι είχε να δώσει σε πρωτότυπο έργο, το έδωσε. Ο μακεδόνας υπουργός Πολιτισμού θα πρέπει να «εγκολλήσει» το βλέμμα του από τη στενή εκλογική του περιφέρεια.

Οι αριθμοί λένε ότι φέτος διαγωνίσθηκαν 17 ταινίες μυθοπλασίας, 2 ντοκυμανταίρ και 14 σπουδαστικές. Προβλήθηκαν, επίσης, στο Πληροφοριακό Τμήμα 31 ταινίες, 21 στην Ανοικτή Οθόνη, 3 εκτός συναγωνισμού και 19 βραβευμένες σε προηγούμενες διοργανώσεις. Δηλαδή, ένα σύνολο 167 ελληνικών ταινιών. Σ' αυτές πρέπει να προστεθούν και 89 ταινίες του Διεθνούς Τμήματος.

Γενική η εκτίμηση ότι φέτος η ποιότητα των ελληνικών ταινιών ήταν πολύ καλή χωρίς, εντούτοις, την παρουσία της αδιαμφισβήτητα μεγάλης. Αντίθετα, αισθητή ήταν η ύπαρξη ενός καλού αριθμού ταινιών με αρετές αφηγηματικές και φρέσκια οπτικοποίηση. Στις αρετές τους ακόμα θα πρέπει να προστεθούν η πάρα πολύ καλή καθοδήγηση των ερμηνευτών και οι σεναριακές ιδέες, δίχως, βέβαια, να εννοούμε μ' αυτό ότι ισάξια ήταν και η πλήρης ανάπτυξη των σεναρίων και ο χειρισμός τους.

Το *Παντρολόγημα* (Καρύδι με τσούφι) του **Γιώργου Μπακόλα** διέθετε, ίσως, το καλύτερο μέσο συντελεστή από τις αρετές που διακρίναμε στη φετινή σοδειά. Ένα αισθηματικό, σύγχρονο ηθογράφημα που περιγράφει τη διεκυστίνδα ανάμεσα σε

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΙΑΜΠΑΣΑΚΟΣ:

«ΕΝΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΑΛΗΘΙΝΟ: Η ΖΩΗ ΤΗΣ ΓΙΑΓΙΑΣ»

Ο Δημήτρης Κουτσιαμπασάκος κέρδισε, ομόφωνα, το βραβείο του καλύτερου ντοκυμανταίρ στο φετινό Φεστιβάλ της Δράμας. Η ταινία του *Ο Ηρακλής, ο Αχελώος και η γιαγιά μου* σκόπευε τη ζωή μιας ενενηντάχρονης γερόντισσας –της γιαγιάς του– και, μέσω της αφήγησής της, θίγει ένα από τα σοβαρότερα οικολογικά προβλήματα του καιρού μας: το μεγάλο υδροηλεκτρικό φράγμα της ΔΕΗ σε μια περιοχή των Τρικάλων, που προοιωνίζεται την καταστροφή που θα επιφέρει η εκτροπή του Αχελώου. Τρυφερά, χωρίς καταγγελίες και διδακτισμούς. Μιλήσαμε με τον σκηνοθέτη:

– Γεννήθηκα σε χωριό. Έφυγα, σπούδασα, πάντα όμως έλεγα ότι δεν μπορώ να μην έχω συνέχεια στραμμένο το ενδιαφέρον μου σ' ό,τι συμβαίνει στο χωριό μου: και το δικό μου χωριό, και το απέναντι, πνίγονται, αφού θα σκεπαστούν απ' τα νερά του φράγματος του Αχελώου. Απ' την άλλη μεριά, τηλεφώνουσα στο σπίτι της γιαγιάς μου, που έμενε συνέχεια εκεί, και μου 'λεγε: "Ηρθαν σήμερα να μετρήσουν τους πήρα με τις πέτρες". Το γεγονός ότι ένας άνθρωπος 90 χρόνων, που έχει περάσει κατοχές, εμφυλίου, την εσωτερική μετανάστευση, και συνεχίζει να υπερασπίζεται αυτό τον τόπο – αλλά και το γεγονός ότι έχω το όνομά της (τη λένε Δήμητρα, με λένε Δημήτρη, με μεγάλωσε, με αγαπάει και την αγαπάω τόσο πολύ)–, όλα αυτά τα στοιχεία μου έδωσαν το ερέθισμα να κάνω αυτή την ταινία. Δεν ήξερα,

Ο Ηρακλής, ο Αχελώος και η γιαγιά μου.

βέβαια, πώς θα τα καταφέρω να μην είναι μια ταινία αυστηρά προσωπική. Το επισήμανε κι ο αδελφός μου, ο Πέτρος: "Μήπως, τελικά, μια ταινία για τη γιαγιά αφορά μόνο εμάς;" Πήρα το ρίσκο της απόφασης να κάνω την ταινία, σκεπτόμενος ότι, αν τελικά διαπιστωθεί πως είναι αυστηρά προσωπική, απλώς θα είχαμε κάνει ένα ακριβό home-video.

• Η δομή της δεν θυμίζει σε τίποτα την ξερή κατατοπιστική και ενημερωτική φόρμα των ντοκυμανταίρ. Μάλλον, εξελίσσεται σαν ταινία με υπόθεση, και μάλιστα με πολύ μελοδραματισμό...

– Μεγάλωσα με τα παραμύθια της γιαγιάς, δίπλα στο τζάκι. Αυτά τα παραμύθια νομίζω πως είναι ό,τι πιο όμορφο έζησα: αυτά με έκαναν άνθρωπο, απ' αυτά οδηγήθηκα στον κινηματογράφο, έτσι έμαθα να αγαπώ τους αν-

ον και σε κείνη, προκειμένου μια συμβολική σχέση να περάσει στο γάμο. Μέσα (τσεχωφικές) σιωπές, ψυχολογικές οστιάσεις και ριπές χιούμορ φωτογραφίζονται αξιόπιστα ένα σύγχρονο ανθρώπινο περιβάλλον. Απολαυστική (και απροσλήπτη) η υποκριτική επίδοση του **Αχιλλέα Κυριακίδη**.

Παντελής Παγουλάτος με την 59λες διάρκειας ταινία του *Ιωάννα, σ' αγαπώ* συνέχισε την κινηματογραφική αντίληψη της προηγούμενης δουλειάς του, *Φέντεν θα πάμε πουθενά* (1992). Έντονη τρικότητα, ακραίες ρεαλιστικές καταφύξεις, πλούσιες γωνίες λήψεων, ασφυκτική καθοδήγηση των ηθοποιών στα όρια υπερβολής, χωρίς όμως και το ανάλογο βάθος και την αυθεντικότητα που διέφερε ο **Λιποτάκης** των *Κόρρα* και *Βούρα*.

Ο ώριμη τούτη τη φορά η κινηματογραφική γραφή του **Κώστα Μαχαίρα** στο *Και ήταν*. Απολαυστική περιγραφή των δύο ευταίων ημερών της στρατιωτικής θητείας δύο φίλων. Ο παλιός «καλός» κινηματογράφος με σύγχρονους τρόπους, φαιδρώς επιθυμητή στροφή.

Οσο και να μην μπορεί να ξεχαστεί η έττυ του **Δημ. Σταύρακα**, τούτη η *der* (Βίκυ) του **Χρήστου Δήμα-Παπαργίου** είναι ευφρόσυνη αποδεκτή. Άλλωστε, δεν ξεχνάμε τη συνταρακτική όψη του παρουσία στη Δράμα (*Ένας ουρανός γεμάτος αστέρια* - 1995). Αφοπλιστική δουλειά, πυκνή, καίρια και σωστά κινηματογραφημένη.

Το χαμόγελο της Άννας της **Νικολέττας Γουλής** φιλοδόξησε να «κολυμπήσει» στα βαθιά με θέμα της ταινίας το θάνατο. Πριν και μετά το ακραίο συμβάν. Προς τιμήν βέβαια της σκηνοθέτιδος και της φιλότιμης προσπάθειάς της, αλλά αυτά είναι πολύ βαριά φορτία για μια μικρού μήκους ταινία. Εντούτοις υπήρχαν και αξιόλογες στιγμές.

Αντίθετα, ο **Αχιλλέας Κυριακίδης**, στο πολυτάλαντο πρόσωπο (αλλά και τη φρόνηση) του οποίου συντρέχουν και άλλες γνώσεις, προτίμησε το σύντομο αφήγημα-ανέκδοτο που θα το αγαπήσει και θα το αναδείξει η κάμερα. Το *Jazz*, λοιπόν, τέταρτη μικρού μήκους ταινία του μέσα σε μόλις πέντε χρόνια, είχε αυτή τη φρεσκάδα, την κινηματογραφική ευρηματικότητα που υπηρετεί άφογα το σεναριακό υλικό.

Έκπληξη, ευχάριστη, η πρώτη ταινία της **Αθηνάς Σακελλαρίου** (κόρης του αλησμόνητου διευθυντή φωτογραφίας **Δήμου Σακελλαρίου**) *Δεύτερο κράνος*. Πυκνή γραφή, γνώση των χαρακτήρων και του λόγου. Υφέρποντα αισθήματα, σε μια road-movie ταινία, που δεν θα ολοκληρωθούν. Αυθεντική και ολοκληρωμένη η ερμηνεία της **Μυρτώς Αλικάκη**.

Αντίθετα, στη *Ρόζα...* κάπως έτσι του **Σταύρου Στάγκου**, παρά τις καλές της στιγμές, ήταν φανερό η επιδερμική επιλογή του σεναριακού υλικού. Κάπως έτσι είναι τα πράγματα με τη σύγχρονη νεολαία, αλλά όχι ακριβώς έτσι. Δεν αρκεί να έχεις πρόθεση να κάνεις κωμωδία για να γίνει κλόλας. Αυτά για την ταινία του **Γιάννη**

Καρκανέβατου *Ελευθέρας βοσκής*. Τα ίδια ισχύουν για το *Χρήστος και βίτσιο*. Κάποτε στη Δράμα ικετεύαμε για κωμωδία. Να μην φτάσουμε στην άλλη άκρη, να πούμε: Προς θεού, όχι άλλες!

Η **Φωτεινή Παπαδόδημα** τούτη τη φορά, με το *Και μην ξεχνάς να χορεύεις*, βρέθηκε πάρα πολύ μακριά από εκείνο το πολλά υποσχόμενο *Γιατί, άμα, όμως...* Βιαστικό, καταχρηστικά αυτοσχεδιαστικό. Η κάμερα σε στιγμιότυπα, έτσι για να κυλήσει ο χρόνος. Είπαμε να σοβαρευτούμε στο σενάριο. Η ταλαντούχα **Ναταλία Κωστοπούλου** επανέλαβε τους τρόπους της ανεπανάληπτης *Βρείτε τη διαφορά* (1993) με το εξάλεπτο *Τι θα γίνεις άμα μεγαλώσεις*. Ταχύτατο, κεφάλαιο, σαρκαστικό, με φένο σχέδιο, αλλά τούτη τη φορά είχε απέναντί της το διάρκειας τρεισήμισι λεπτών αριστούργημα του **Σπύρου Ρασιδάκη** 356x50 (κινούμενο σχέδιο). Εύρημα, τεχνική και εκτέλεση υποδειγματικά στο άριστα. Λογικά, θα πρέπει να κάνει μεγάλη καριέρα σε διεθνή φεστιβάλ.

Ατυχώς, δεν έχουμε τίποτα να πούμε για τις ταινίες *Πείνα* του **Αντρέα Μαριανού**, τους *Λιποτάκτες* του **Γιώργου Φωτόπουλου** και την *Εκδρομή στη Βραυρώνα* παρά μόνο ότι κατά λάθος προκρίθηκαν για το διαγωνιστικό. Αντίθετα, εκφράζουμε την οργή μας για το απόπημα (και δεν ήταν το μόνο) της Προκριματικής Επιτροπής να στείλει στο διαγωνιστικό την κινηματογραφική «υπόφυση» του πάλαι ποτέ ελπιδοφόρου **Γιάννη Ακονίδη** *Η τελευταία μας ταινία πριν τρελαθούμε*. Ντροπή.

ώπους. Το επιμύθιο της γιαγιάς, πάντα, σ' αυτά τα παραμύθια ήταν: «*Δημητράκη, ο άνθρωπος ούτε και στον παράδεισο δεν κάνει μόνος του*». Αυτό που έλυσε και το πρόβλημα της δομής της ταινίας: σκέφτηκα ότι, απλώς, το κινηματογραφικό συνεργείο θα μπορούσε να κάθεται δίπλα στο τζάκι και να ακούει, αυτή τη φορά, ένα παραμύθι αληθινό: τη ζωή της. Τέλειωσαν τα κείμενα, με πλησίασε και μου είπε: «*Δημητράκη μου, κοίταξε, να μην το κάνει όπως τη Λάμψη...*»

Και το οικολογικό πρόβλημα της περιοχής;

Ήταν περίεργο να νιώθεις ότι ο τόπος από τον οποίο πρέπει να φύγει η αγιά θα χαθεί, θα καλυφθεί απ' τα νερά. Επιπλέον, εκεί, σ' αυτό το φράγμα, σκοτώθηκε ο πατέρας μου. Ήταν σαν ξόρκι αλλά και σαν κάθαρση.

Πέρα από το προσωπικό στοιχείο, όμως, υπάρχει και η πολιτική του διάταξη: το οικολογικό πρόβλημα. Συνήθως, οι ταινίες που θίγουν τέτοια προβλήματα καταγγέλλουν – και μάλιστα φωναχτά. Εσύ;

Η γιαγιά μου έλεγε συνέχεια: «*Το ποτάμι έχει αρρωστήσει, Δημητράκη*». Ο αισθάνεται το ποτάμι, είναι δίπλα της, μιλάει μαζί του. Αυτή τη σχέση θελα να πιάσω, έτσι μόνο θα μπορούσα να αποφύγω την καταγγελία. Μου ρκούσε να κάνω μια ταινία που να θέτει ερωτήματα. Για την ανάπτυξη, τον σύγχρονο πολιτισμό, την καταστροφή της φύσης, την έκλειψη ενός βαθιού πολιτισμού που χάνεται – ένα βαθιά ανθρώπινο πρόβλημα. Υπάρχει και το πρόβλημα καθεαυτό, με αριθμούς: στην αρχή μίλησαν για ένα φράγμα ψους 70 μ. Γι' αυτό δεν είχε κανείς αντίρρηση, επειδή θα έδινε ζωή σ' αυτό

τον τόπο. Εντέλει, το φράγμα ξεπέρασε τα 150 μ., είναι το μεγαλύτερο στο είδος του στον κόσμο και έγινε χωρίς να έχει γίνει μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Τα σπίτια που απαλλοτριώθηκαν εκτιμήθηκαν για ένα κομμάτι ψωμί, με τιμές εξευτελιστικές. Η στάθμη της τεχνητής λίμνης που θα γίνει, με το δεδομένο ύψος του φράγματος, θα έχει διαφορά μεταξύ καλοκαιριού και χειμώνα πάνω από 50 μ. Κρανίου τόπος, δηλαδή...

• Γιατί προσέφυγες στον αρχαίο μύθο για μια σύγχρονη υπόθεση;

— Γιατί μιλάω για τον αρχαιότερο ποταμό της Ευρώπης, που λατρευόταν ως θεός πριν απ' το Δία... Ο μύθος της πάλης του Ηρακλή με τον Αχελώο επαναλαμβάνεται σήμερα ως φάρσα;— Δεν ξέρω. Πάντως, σήμερα, πάνω απ' το φράγμα δεσπόζουν τα τσιμέντα Ηρακλής.

• Ξεκίνησες ένα ντοκυμανταίρ και το διεκπεραίωσες σαν μελόδραμα. Γιατί;

— Έτσι δεν είναι και τα παραμύθια;

• Κατ' αντιστοιχία, η γιαγιά, κεντρικό πρόσωπο του παραμυθιού, είναι μια πραγματική σταρ του σινεμά;

— Νομίζω ότι είναι ένας πραγματικός άνθρωπος

• Τελευταία ερώτηση: Αληθεύει ότι ξεκινάς νέα ταινία;

— Ναι. Ονομάζεται *Ύψωμα 33*. Είναι μια στρατιωτική ιστορία, διαδραματίζεται σε ένα ακριτικό νησί του Αιγαίου. Όντως γυρίζεται σε ακριτικό νησί, στη Λήμνο, σε ένα φυλάκιο απέναντι απ' την Τουρκία. Πρωταγωνιστές, οι έξι στρατιώτες που επανδρώνουν το φυλάκιο και μια βοσκοπούλα. Θα είναι μια πραγματική πολεμική ταινία, με υπαμ-μπουμ... **Ηλίας Κανέλλης**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

του ΘΑΝΑΣΗ ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Μανώλης Μπαμπούσης κυκλοφορεί ένα βιβλίο με φωτογραφίες του, ενώ παράλληλα εκδέτει μερικές από

Κοίταξε (είναι μπροστά σου)

αυτές στην «Ιλεάνα Τούντα». Αμφότερα (βιβλίο και έκδοση) λέγονται «Αθήνα». Η δική του Αθήνα.

“**W**atch the Skys” (Κοιτάξτε/Προσέξτε τους Ουρανούς). Με αυτή τη φράση τελείωνε η ταινία *The Thing (from Another World)*, ένα b-movie του '50 με θέμα την εισβολή εξωγήινων στη Γη. «Κοιτάξτε την Αθήνα», φαίνεται να λέει με τις φωτογραφίες του ο **Μανώλης Μπαμπούσης**, «προκειμένου να δείτε εικόνες εξωγήινης αρχιτεκτονικής ή βάρβαρης ομορφιάς». Ο Μπαμπούσης, αρχιτέκτονας και φωτογράφος, δείχνει τις φωτογραφίες του της Αθήνας μέσω ενός (πολυτελέστατου αλλά και σκληρού) λευκώματος από τον *Εξάντα* και μιας έκθεσης στην γκαλερί *Ιλεάνα Τούντα*, καταθέτοντας έτσι τη δική του ματιά για την πόλη που γεννήθηκε και ζει. Το πρώτο μέσον (βιβλίο) προσφέρει κατ' αρχάς μεγαλύτερη ποσότητα υλικού, αφού συμπεριλαμβάνει και φωτογραφίες της περιόδου 1984-85 (και 1987). Το δεύτερο (τοίχοι-γκαλερί) προσθέτει τη σαγήνη της κλίμακας (190x125εκ.), αλλά και

Μ. Μπαμπούση, Τοπίο της Αθήνας.

Μ. Μπαμπούση, Τοπίο της Αθήνας.

(ακόμη άπιαστες από την τυπογραφία) αυτοτονικές ποιότητες της αργυροτυπίας. Η προτρέπει, λοιπόν, να κοιτάξουμε την Αθήνα και να δούμε την άλλη της διάσταση. Ή, μάλλον, την κανονική της διάσταση. Ίσως όχι; Ο ίδιος λέει ότι δεν χρειάστηκαν να ψάξει. Τα βρήκε όλα στο δρόμο, στο κέντρο της πρωτεύουσας, στις δυές συνοικίες, στα Τουρκοβούνια... Μα τι ήθελε τέλος πάντων; Λίγο πολύ απ' όλες εντυπωσιάζουν δύο εικόνες: Μία υπό κατάρρευση(;) στήλη γνωστή στα Τουρκοβούνια. Άγνωστη η χρησιμότητα (αλλά και οποιαδήποτε δυνατή ησιμότητα), μα και η διακοσμητική λογιμότητα της κατασκευής. Ο σοβάς (μάλλον λός ασβέστης) έχει αρχίσει να εξαφανίζεται. Μια σειρά από graffiti's, κατά ειοψηφία ερωτικού περιεχομένου –το θένα και μια ιστορία– καλύπτουν τις απομεινάσες επιφάνειες. Είναι η πυρότητα των πληροφοριών που συναρπάει, η γοητεία της πατίνας του χρόνου, ή πώς η ανεξιχνίαστη εικαστικότητα του ποτελέσματος; Εικόνα 2: Σκηνικό πάντα στα Τουρκοβούνια (μήπως πρέπει να στατήσουμε να τρέχουμε στη Documenta να ανηφορίσουμε στο Αττικό Άλσος;). Η απίστευτη τυφλή κυβική κατασκευή, ο μπετόν με τα μαδέρια του καλουπιού, φώς ευδιάκριτα, και μια σειρά από αλγές στο χρωματισμό του τσιμέντου, άμεικτες με εξέχοντα σίδερα και σκουρές. Το αποτέλεσμα θα μπορούσε να εί- avant garde υπόδειγμα των πιο σύγ- των τάσεων της αρχιτεκτονικής που αλότε αποκαλείται Μινιμαλιστική και αλότε Νεο-μοντέρνα. Ο κύβος/κουτί, ώ, λατρεύεται. Όλα αυτά, βέβαια, αν από το «χομψοτέχνημα» δεν ήταν έργο ποιου ανώνυμου μικροεργολάβου και η ήση του υποσταθμός της ΔΕΗ(;). Ο

γνωστός αρχιτέκτονας Ροντόλφο Ματσάντο εξέδωσε (σχετικά) πρόσφατα ένα βιβλίο με τίτλο *Monolithic Architecture*, στο οποίο διερευνά τη θέση του κτιρίου-κουτιού στην τρέχουσα αρχιτεκτονική, αλλά και (ουσιαστικά) αναγνωρίζει μια τρέχουσα τάση στο σχεδιασμό που επιστρέφει στο μινιμαλισμό. Ο συγγραφέας πιθανόν θα συγκλονιζόταν από μερικές από τις εικόνες εδώ (ίσως κι ο ίδιος ο Μπαμπούσης από το βιβλίο του Ματσάντο). Όμως δεν βρίσκουμε μόνο εικόνες μινιμαλισμού στην Αθήνα του Μπαμπούση.

Εικόνες αστικής παράνοιας αλλά και (προ πάντων) εικαστικής σύνθεσης γεμίζουν τους τοίχους και τις σελίδες. Δεν πρόκειται για «πικρή σάτιρα» ή, τουλάχιστον, όχι μόνον. Αυτό θα ήταν δουλειά ενός (καυστικού ούτως ή άλλως) σκιτσογράφου. Είναι αλλόκοτες συνθέσεις σε άσπρο μαύρο αυτές οι φωτογραφίες. Για παράδειγμα, αυτή η εικόνα, όπου καμιά τριανταριά άτομα –αγνώστου (λόγω απόστασης από τον θεατή/φωτογράφο) εθνικής ή ταξικής προέλευσης, ηλικίας ή επαγγέλματος– στέκονται στην ταράτσα μιας πολυκατοικίας-γιατί στην Καλλιθέα, παντελώς άδειας και γυμνής κατά τα άλλα. Όλοι κοιτάζουν προς μια κατεύθυνση(;) – ή μήπως περιμένουν κάποιο UFO να κατέβει, όπως οι ατυχείς Αμερικανοί στη *Μέρα Ανεξαρτησίας*. Δεν θα θέλαμε να ξέρουμε τη σωστή απάντηση, προτιμώντας να πλέκουμε σενάρια θρίλλερ στο μυαλό μας.

Σε ένα καφενείο στη Δάφνη, ο τοίχος καταλαμβάνεται από ένα πόστερ βουκολικού τοπίου με αρχαίο ναό (ο ναός του Απόλλωνα στις Βάσσες;). Κανένα αρχαιολογικό δέος από τους δύο βαριεστημένους θαμώνες. Ίσως να προτιμούν να βλέπουν την είσοδο του Καλλιμάρμαρου στην τηλεόραση (δύσκολο, γιατί η φωτογραφία είναι του 1984). Άλλη εικόνα. Ερημιά. Ο πατέρας με το ένα παιδί, η μητέρα με το άλλο κοιτάζουν με (σχεδόν ιερατικό) δέος ένα container. Στο βάθος, ο τσιμεντένιος σκελετός ενός πύργου γραφείων(;) σχηματίζει σταυρό με την οριζοντιότητα της νταλίκας. Νά μια οπτική αίσθηση του στιγμιαίου, που μόνο αυτό το μέσον (φωτογραφική μηχανή) μπορεί να πετύχει. Και, τελικά, αυτός είναι ίσως ο κοινός παρονομαστής σε μια σειρά από τις φωτογραφίες του Μπαμπούση. Πάντα κάποιοι άνθρωποι κοιτάζουν γύρω τους, προσπαθώντας να κατανοήσουν την πόλη που τους περιβάλλει. Κοιτάζουν, κοιτάζουν, κοιτάζουν,...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά:

Μύθοι και Ιστορία των Λαών
Για μικρούς και μεγάλους

Του Βρετανικού Μουσείου και του
Πανεπιστημίου του Τέξας

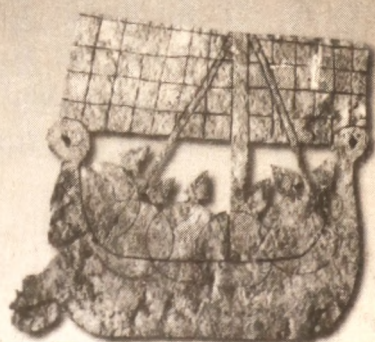
R.I. PAGE

Καθηγητής Πανεπιστημίου

ΜΥΘΟΙ ΤΩΝ ΒΟΡΕΙΩΝ

ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

R. I. PAGE
Μύθοι
ΤΩΝ
ΒΟΡΕΙΩΝ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Με 103 σελίδες
27 εικόνες και 1 χάρτη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

Θρησκεία και έπιστήμη

του Δημητρίου Ί. Χατζόπουλου

Σέ σύντομο κείμενό του «“Έρευνάτε μετά πίστεως” κήρυξε ή χριστιανική παράδοση» (*Η Καθημερινή*, Κυριακή 4 Μαΐου 1997), ο πρωτοπρεσβύτερος νεοκολυβάς κ. **Γεώργιος Δ. Μεταλληνός**, μέ άσαφή και άμφίσημο λόγο, γράφει για πολλά επιγραμματικώς. Έτσι, δέν είναι δυνατόν νά αξιολογήσω τό κείμενο, δηλαδή νά γνωρίσω ποιά τιμή αλήθειας νά δώσω στά περισσότερα γραφόμενά του. Έχω δέ τήν έντύπωση ότι σέ μερικά σημεία δέν άπευθύνεται στό νοΰ μου, αλλά θέλει νά δημιουργήσει θετικά ή άρνητικά συναισθήματα ώσει ρήτορας πού προσπαθεί νά επηρεάσει συγκινησιακά τούς άκροατές του νά πράξουν ή νά άποφύγουν τί. Άλλά υπάρχουν ένα ή δύο σημεία τά όποια άπευθύνονται στόν νοΰ μου έν μέρει και σέ αυτά μπορώ νά δώσω μιá τιμή αλήθειας. Γράφει ο Μεταλληνός:

‘Η σύγκρουση πίστης-έπιστήμης (πρβλ. Γαλιλαίο) είναι πρόβλημα για τη φραγκολατινική και ψευδοπρόβλημα για την ορθοδοξοπατερική παράδοση, που δέχεται διπλή γνωσιολογία (κτιστού και Ακτίστου, φυσικού και υπερφυσικού). Η μια γνώση δεν συγχέεται με την άλλη, ούτε την αναιρεί. Ο επιστήμονας είναι κάτοχος της «κάτω» ή «έξω» σοφίας, ο Άγιος της «άνω» ή «θείας» γνώσης. Χωρίς, όμως, να αποκλείεται και η κατοχή και των δυο γνώσεων, όπως συμβαίνει με τους μεγάλους Πατέρες μας (π.χ. Μ. Βασίλειος, Γρηγόριος ο Θεολόγος, Ιωάννης Χρυσόστομος, Μ. Φώτιος, Γρηγόριος ο Παλαμάς, Νικόδημος Αγιορείτης κ.λπ.).

Έδω μās λέγει ότι στην όρθόδοξη πατερική παράδοση

α) υπάρχουν δύο πεδία του έπιστητού διαφορετικών επιπέδων, τό πεδίο του κτιστού ή φυσικού και τό πεδίο του Άκτίστου ή υπερφυσικού·

β) κάθε πεδίο έχει τή δική του «γνωσιολογία» [sic] –αυτό πού θέλει νά πεί είναι πηγή ή μέθοδος γνώσης ή γνω-

στική δύναμη– πού οδηγεί σέ διαφορετική ειδολογικώς γνώση. ‘Η μία «γνωσιολογία» οδηγεί στην «κάτω» ή «έξω» σοφία περί του κτιστού ή φυσικού, κάτοχος της όποίας είναι ο έπιστήμονας, και ή άλλη «γνωσιολογία» οδηγεί στην «άνω» ή «θεία» γνώση επί του Άκτίστου ή υπερφυσικού, κάτοχος της όποίας είναι ο ‘Άγιος·

γ) είναι δυνατόν ένα και τό αυτό πρόσωπο νά είναι και έπιστήμονας και ‘Άγιος, όπως π.χ. όρισμένοι Πατέρες της ‘Ορθοδοξίας·

δ) δέν υπάρχει σύγκρουση πίστης-έπιστήμης. Σύγκρουση υπάρχει μόνο για τή φραγκολατινική χριστιανική παράδοση.

Δέν θά άσχοληθώ μέ τά (α), (β) και (γ), γιατί αυτά πού λέγει ο Μεταλληνός δέν είναι έπαρκή για νά είναι κατανοητά. Τί είναι τό κτιστόν; Τί τό Άκτιστον; Ποία ή φύση των δύο «γνωσιολογιών»; Εϋσταθούν οι διακρίσεις αυτές; Διάβασα τώρα τελευταία μερικά για τή διάκριση μεταξύ κτιστού και Άκτίστου πού κάνει ο Ιωάννης Δαμασκηνός, και σχημάτισα τήν έντύπωση ότι δέν είχε σαφή εικόνα του τί ήθελε νά πεί. Και, φυσικά, αυτά πού λέει παραβιάζουν σέ πολλά σημεία τόν άριστοτελικό νόμο της μή αντίφασης.

ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Θά άσχοληθώ, όμως, μέ τό (δ). Γιατί, έδω έχουμε τόν σημαντικό ισχυρισμό ότι δέν υπάρχει σύγκρουση μεταξύ πίστης και έπιστήμης στην όρθόδοξη παράδοση. Αυτό, δηλαδή, πού πιστεύουν οι Πατέρες της ‘Ορθοδοξίας δέν συγκρούονται μέ τά εύρήματα των έπιστημών, ένω υπάρχει σύγκρουση στή φραγκολατινική παράδοση. Αυτό πού θά ύποστηρίξω είναι ότι στόν βαθμό πού υπάρχει σύγκρουση πίστης και έπιστήμης στή φραγκολατινική παράδοση, υπάρχει και στην όρθόδοξη· και άν ή σύγκρουση είναι «ψευδοπρόβλημα»

για τή μία παράδοση, είναι και για τήν άλλη· και ότι ή διπλή «γνωσιολογία» δέν λύνει κανένα πρόβλημα είτε αληθινό είτε ψεύτικο.

‘Η σύγκρουση έπιστήμης και θρησκείας ύπάρχει σέ τρία τουλάχιστον διαφορετικά επίπεδα:

ι. σύγκρουση έπιστημονικών και ιερών κειμένων,

ιι. σύγκρουση έπιστήμης και έλλογης πίστης,

ιιι. σύγκρουση έπιστήμης και ουσιαστικών δογμάτων της πίστης.

Σχετικά μέ τό (ι) έχουμε τή σύγκρουση ή τή διαμάχη μεταξύ έπιστήμης και θρησκευτικής πίστης, όταν κάποια έπιστημονική γνώση έρχεται σέ αντίφαση με κάποιο συγκεκριμένο κείμενο των ιερών γραφών. Πολλοί χριστιανοί, όρθόδοξοι και μή, π.χ., πολέμησαν άγρίως την Κοπερνίκειο θεωρία, σύμφωνα μέ τήν όποία ή γή κινείται γύρω από τόν ήλιο, ο όποιος είναι άνίκητος, γιατί στά ιερά κείμενα αναφέρεται ότι ο ήλιος έστάθη άκίνητος, έπομένως για νά σταματήσει έπρεπε νά κινείται. Έχουμε, έπίσης, τή διαμάχη άνάμεσα στή θεωρία του Δαρβίνου για τήν εξέλιξη των ειδών και τή δημιουργία του ανθρώπου όπως περιγράφεται στό βιβλίο της Γενέσεως.

Άλλά οι συγκρούσεις αυτές δέν αποτελούν σοβαρά προβλήματα για πολλούς χριστιανούς. Γιατί, άν δοθούν συμβολικές ή άλληγορικές έρμηνείες των περικοπών εκείνων πού στην κυριολεξία τους συγκρούονται μέ τά έπιστημονικά εύρήματα, τότε οι διαμάχες εξαφανίζονται. Μπορεί, δηλαδή, νά έρμηνευτεί τό βιβλίο της Γενέσεως όχι κυριολεκτικώς, αλλά συμβολικώς, νά πούμε, π.χ., ότι μās διδάσκει όρισμένες σημαντικές αλήθειες, όπως ότι ή ύπαρξη του σύμπαντος έξαρτάται από τόν Θεό, ότι ο άνθρωπος αποτελεί τό άποκορύφωμα της δημιουργίας, ότι τό ήθικό κακό όφείλεται στην έλευτέρα βου-

η του ανθρώπου κ.λπ. Φυσικά, ρχουν χριστιανοί, ὁρθόδοξοι καὶ τοῦ δέν δέχτηκαν ἢ δέν δέχονται τή βολική αὐτή ἐρμηνεία τῶν ἱερῶν φῶν. Ἀλλά, ἐφόσον ὑπάρχουν ὁδοῖοι χριστιανοί καὶ φραγκολατῖ-χριστιανοί πού ἐρμηνεύουν συμβο-ῖς τὰ περιστατικά αὐτά, ἔπεται ὅτι ἀποτελεῖ πρόβλημα οὐσιαστικό γιὰ ἕναν ἀπό τοὺς δύο ἢ σύγκρουση πί-ς-ἐπιστήμης σέ αὐτό τό ἐπίπεδο.

ΛΟΓΟΣ;

ς ἔλθουμε τώρα στό (ι) ἐπίπεδο. ὅσον, σύμφωνα μέ τόν Μεταλληγό, ἢ ὁδοῖο πατερική παράδοση κήρυξε «πίστει ἐρεῦνησον» καὶ ὄχι τό «πί-με καὶ μή ἐρεῦνα» (ἐδῶ διαφωνῶ, ἃ δέν εἶναι τοῦ παρόντος), τότε δέχε-τό κατ' ἐξοχήν ὄργανο τῆς ἐπιστημο-ς ἐρεῦνης, δηλαδή τόν λόγο. Ἐπειδή, σέ θεολογικά προβλήματα, ὅπως ἡ ρξη τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐμπειρική ἐπαγωγι-έθοδος δέν ὠφελεῖ, παραμένει μόνο παραγωγική καὶ ἡ ἀναλογική μέθοδος, αδή ὁ παραγωγικός καὶ ὁ ἀναλογικός ρος. Γιὰ νά γίνω σαφής: κάποιος βα-θεῖς χριστιανός, π.χ., πιστεύει ὅτι ρχει Θεός. Τό ὅτι ὑπάρχει Θεός τό θε ἀπό τοὺς γονεῖς του ὅταν ἦταν ῖ, ἀπό τόν ἱερέα τῆς ἐκκλησίας πού αινε, ἀπό τόν δάσκαλό του στο σχο-Δέν ἀμφισβήτησε ποτέ τήν πρόταση τάρχει Θεός». Ἡ πίστις αὐτή βασι-ε στίς αὐθεντίες πού ἀνέφερα. ν μεγάλωσε, ἔμαθε πῶς ἀμφισβη-ι ἐνίστε ἡ ἀλήθεια τῆς πρότασης ῖς. Ποῦ βασίζονταν οἱ γονεῖς του ἢ ὁ ας ἢ ὁ δάσκαλος ὅταν τοῦ ἔλεγαν ὅτι ρχει Θεός; Μήπως οἱ μαρτυρίες, τά χεῖα πού εἶχαν γιὰ τήν ἀλήθεια τῆς τασίς αὐτῆς ἦταν ἀνεπαρκῆ; Μήπως εἶχαν στοιχεῖα; Μήπως ἡ πίστις τους ἴζονταν στόν φόβο, στήν ἀνασφά-στήν εὐρέως ἐκτεταμένη ἀδικία, ἡ ἀνάγκη ἐλπίδας; Μήπως ἦταν ἄ-λο-Καί ἔμαθε πῶς ἡ πίστις δέν βασίζεται σέ συναισθήματα, ἀλλά καὶ σέ ἐπι-ήματα. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μπορεῖ ἦν εἶχαν ἱερά κείμενα, εἶχαν ὁμως φι-οφικά κείμενα πάμπολλα. Καί οἱ χρι-νοί Πατέρες πού ἤθελαν νά πείσουν ῖ: Ἕλληνες γιὰ τή νέα θρησκεία, χρη-ποίησαν τό μόνο ὄργανο πού θά ροῦσε νά πείσει ἔλλογα ὄντα, δηλαδή λόγο τόν ἐλληνικό καὶ στήν ἐπιχειρη-ολογική του μορφή. Καί ἔμαθε ὅτι οἱ ἔρες τῆς Ὁρθοδοξίας χρησιμοποίη-ἐπιχειρήματα πρὸς δημιουργίαν

ἐλλόγου πίστεως, ὅπως π.χ. τό κοσμολο-γικό ἐπιχείρημα, τό τελεολογικό ἐπιχεί-ρημα, τό ἐπιχείρημα πού βασίζεται στά θαύματα, κ.λπ. Θά περιοριστῶ στό τελε-ολογικό ἐπιχείρημα. Ὁ David Hume τό δίδει μέ σαφήνεια στό βιβλίο του *Dialogues Concerning Natural Religion*.

«Κοίταξε γύρω τόν κόσμο: Δές τόν κό-σμο καὶ κάθε μέρος του: Θά βρεῖς ὅτι δέν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ μιά μεγάλη μηχανή πού ὑποδιαίρεται σέ ἕναν ἄπειρο ἀριθ-μό μικρότερων μηχανῶν... "Ὅλες αὐτές οἱ διάφορες μηχανές, καὶ ἀκόμα τὰ πιό μι-κροσκοπικά μέρη εἶναι προσαρμοσμένα τό ἕνα μέ τό ἄλλο μέ μιά ἀκρίβεια πού συ-ναρπάζει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, πού τὰ ἔχουν ποτέ προσέξει. Ἡ περίεργη προσαρ-μογή τῶν μέσων μέ τοὺς σκοπούς σέ ὅλη τή φύση ὁμοιάζει ἀκριβῶς – ἂν καὶ πολύ ὑπε-ρέχει – μέ τὰ προϊόντα τῆς ἀνθρώπινης ἐπι-νόησης τῶν ἀνθρώπινων σχεδίων, σκέψε-ων, τῆς ἀνθρώπινης σοφίας καὶ νοημοσύ-νης. Ἐφόσον, λοιπόν, τὰ ἀποτελέσματα ὁμοιάζουν μεταξύ τους, ὁδηγούμεστε στό συμπέρασμα, ἀπό ὅλους τοὺς κανόνες τῆς ἀναλογίας, ὅτι οἱ αἰτίες ἐπίσης ὁμοιάζουν καὶ ὅτι ὁ Δημιουργός τῆς Φύσης εἶναι κά-πως ὅμοιος μέ τόν νοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἂν καὶ κατέχει πολύ μεγαλύτερες ἰκανότητες, ἀνάλογες μέ τό μεγαλεῖο τοῦ ἔργου πού ἔχει ἀναλάβει νά ἐκτελέσει.»

Τό ἐπιχείρημα αὐτό προϋποθέτει ὅτι τά εὐτακτα συστήματα τοῦ σύμπαντος δέν θά μπορούσαν νά ἔχουν δημιουργη-θεῖ ἀπό φυσικές αἰτίες. Μόνο ἡ ὑπαρξη τοῦ Θεοῦ μπορεῖ νά ἐξηγήσει τήν εὐτα-ξία τους. Ἐτσι, τό ἐπιχείρημα αὐτό, πού εἶναι ἕνα ἰσχυρό ἀναλογικό ἐπιχείρημα, χρησιμοποιεῖται ὄχι μόνο ἀπό τοὺς Πα-τέρες τῆς Ὁρθοδοξίας, π.χ. τόν Ἰωάννη Δαμασκηνό, ἀλλά καὶ ἀπό τοὺς φρα-γκολατίνους, π.χ. τόν Θωμά τόν Ἀκινά-τη, πρὸς δημιουργίαν, ὅπως εἶπα πρίν, ἐλλόγου πίστεως, μή αὐθαιρέτου πίστε-ως, πίστεως πού ἀρμόζει σέ ἔλλογα ὄντα. Τό ἐπιχείρημα αὐτό, τονίζω πάλι, προϋποθέτει ὅτι τά εὐτακτα συστήματα δέν θά μπορούσαν νά ἔχουν δημιουργη-θεῖ ἀπό φυσικές αἰτίες, ἀπό δυνάμεις δηλαδή πού βρίσκονται μέσα στό ἴδιο τό σύμπαν καὶ ὄχι ἔξω ἀπό αὐτό. Ἀλλά, ἀπό τά τέλη τοῦ 18ου αἰώνα, οἱ ἐπιστή-μονες ἔχουν ἐξηγήσει πῶς θά μπορούσε νά δημιουργηθεῖ, π.χ., τό ἡλιακό μας σύστημα ἀπό φυσικές καὶ μόνο δυνά-μεις, χωρίς τήν ἐπέμβαση καὶ καθοδή-γηση νοήμονος ὄντος. Τό ἴδιο συνέβη καὶ μέ τά συστήματα τῶν ἔμβιων ὄντων. Ὁ Δαρβίνος μᾶς δίδαξε πῶς τά συστή-

ματα τοῦ ἔμβιου κόσμου θά μπορούσαν νά ἔχουν δημιουργηθεῖ μόνο καὶ μόνο ἀπό τή λειτουργία φυσικῶν αἰτιῶν καὶ δυνάμεων, ὅπως τῆς μεταλλαγῆς καὶ τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς.

Ἡ σημασία αὐτῶν τῶν ἐπιστημονικῶν ἐπιτευγμάτων εἶναι μεγάλη, γιατί μᾶς παρέχουν μιά μή θρησκευτική ἐξήγηση τῶν ἐκτάκτων, ὁργανικῶν καὶ μή ὁργα-νικῶν, συστημάτων τοῦ σύμπαντος. Μέ ἄλλα λόγια, ἡ τάξη καὶ ἡ ἀρμονία πού βρίσκει κανεῖς στό σύμπαν μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ χωρίς καμία ἀναφορά στόν Θεό. Αὐτό καταστρέφει τό τελεολογικό ἐπιχείρημα καὶ, στόν βαθμό πού τό συ-γκεκριμένο ἐπιχείρημα ἀποτελεῖ μιά ἀπό τίς βάσεις τῆς ἔλλογης πίστεως στήν ὑπαρξη τοῦ Θεοῦ, ἡ σύγκρουση θρη-σκείας (πίστεως) καὶ ἐπιστήμης εἶναι πραγματική καὶ ἀναπόφευκτη. Ἐδῶ φαίνεται καθαρά ὅτι ἡ διπλή «γνωσιο-λογία» δέν βοηθᾷ καθόλου στήν ἀπο-φυγή τῆς σύγκρουσης. Ἡ μόνη ἐναλλα-κτική εἶναι ἡ μή χρήση πλέον τοῦ τελεο-λογικοῦ ἐπιχειρήματος πρὸς δημιουρ-γίαν ἐλλόγου πίστεως στήν ὑπαρξη τοῦ Θεοῦ. Ἀλλά, μερικοὶ Ἁγιοι Πατέρες τῆς Ὁρθοδοξίας τό χρησιμοποίησαν.

Τώρα πρέπει νά πῶ πῶς τά ἀνωτέρω δέν ἀποκλείουν καθόλου τήν περίπτωση νά ἔχει ὁ Θεός, ἂν ὑπάρχει Θεός, χρησι-μοποιήσει τίς ἴδιες αὐτές φυσικές δυνά-μεις γιὰ νά δημιουργήσει τά εὐτακτα αὐτά συστήματα. Αὐτό πού ἀποκλείεται ἀπό τά ἀνωτέρω εἶναι νά χρησιμοποιο-θεῖ ἡ ὑπαρξη τῶν συστημάτων αὐτῶν πρὸς δημιουργίαν ἐλλόγου πίστεως στήν ὑπαρξη τοῦ Θεοῦ.

Ἡ σύγκρουση θρησκείας-ἐπιστήμης στό (ιι) ἐπίπεδο εἶναι πολύ σημαντική, γιατί ἐδῶ τά ἐπιστημονικά ἐπιτεύγματα θά μπορούσαν νά δείξουν ὅτι βασικά δόγματα τῆς θρησκευτικῆς ὁρθόδοξης πίστεως, ὅπως ἡ ἀποτελεσματικότητα τῆς προσευχῆς καὶ τό δόγμα γιὰ τήν ἀθανασία τῆς ψυχῆς, εἶναι ψευδῆ. Ἐπειδή, ὁμως, οἱ ἀπόψεις οἱ ἐπιστημο-νικές πρὸς τό παρόν δέν ἔχουν κατα-σταλάξει, βρίσκομαι σέ κατάσταση ἐπο-χής· ἀπλῶς ἐπισημαίνω τή δυνατότητα ἀπολύτου σύγκρουσης.

Τό κείμενο αὐτό, ἂν διαβαστεῖ ἀπό παλιές φοιτήτριές μου, θά τοὺς εἶναι γνώριμο πολύ. Θά τοὺς θυμίσει τίς σημειώσεις μου γιὰ τή «Φιλοσοφία τῆς Θρησκείας» τοῦ υποχρεωτικοῦ τώρα μαθήματος «Εἰσαγωγή στή Φιλοσοφία», τό ὁποῖο διδάσκω ἀκόμα στό Πανεπιστήμιο Κρήτης.

ΜΕΤΑ ΤΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ, Η ΓΙΟΡΤΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

του Δημήτρη Σκούφη
dimanhsk@compulink.gr

ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΕΥΦΟΡΙΑ και στην «εθνική ανάταση» που προκάλεσε στο φιλοθεάμον κοινό, αλλά και στους καραδοκούντες εργολάβους και τζογαδόρους της οδού Σοφοκλέους, η ανάληψη των Ολυμπιακών αγώνων του 2004 από την Αθήνα, όπως κάθε χρόνο, στήθηκαν στο Πεδίο του Άρεως τα περίπτερα που φιλοξενούν την ετήσια φθινοπωρινή έκθεση βιβλίου.

Και πάλι χιλιάδες κόσμου θα συρρεύσουν για να χαζέψουν στους πολύχρωμους πάγκους και ν' αγοράσουν βιβλία. Κοντά σ' αυτά, θ' αποθαυμάσουν και τις όλο και αυξανόμενες ποσοτικά εκδόσεις πολυμέσων σε CD-ROM και ίσως να προβληματιστούν για τις αλλαγές που προοιωνίζεται η παρουσία τους εκεί. Προς το παρόν, η εγχώρια παραγωγή εκδόσεων σε CD-ROM περιορίζεται σε εγκυκλοπαίδειες και άλλα βιβλία αναφοράς. Ποιο, όμως, θα είναι το μέλλον της πληθωρικής μας παραγωγής σε προϊόντα και παρα-προϊόντα του Έντυπου Λόγου και της Εικόνας;

Η ίδια η Ιστορία της τυπογραφίας είναι πολύ εύγλωττη: η ανακάλυψη της από τον Gutenberg έγινε το 1452, και το 1501 υπήρχαν στην Ευρώπη 1.000 τυπογρα-

φεία που παρήγαγαν 35.000 τίτλους σε 20.000.000 αντίτυπα¹. Χρειάστηκαν μόνο πενήντα χρόνια για ν' αλλάξει άρδην το σκηνικό και να περάσει η ανθρωπότητα από το χειρόγραφο στο τυπωμένο βιβλίο. Το ερώτημα που τίθεται ξανά σήμερα είναι αν οι νέες τεχνολογίες κλείνουν πάλι –όπως τότε– έναν κύκλο στον τρόπο αποτύπωσης, διανομής και ανάγνωσης του λόγου και ανοίγουν έναν άλλο. Και βέβαια, ποιες είναι (ή θα είναι) οι επιδράσεις στον ίδιο το λόγο αλλά και στη μέθοδο προσέγγισης και ανάγνωσής του.

Δεν πρέπει να μας διαφεύγει πως εκείνο που αλλάζει ριζικά με τη χρήση των νέων τεχνολογιών είναι η ίδια η φυσική οργάνωση του βιβλίου, που μας προτρέπει να το ανοίξουμε από το εξώφυλλο και να διαβάσουμε τις σελίδες του τη μία μετά την άλλη, από την αρχή προς το τέλος, με προκαθορισμένο, γραμμικό τρόπο². Εκεί που τα πράγματα αρχίζουν να διαφέρουν, είναι όταν προσεγγίζουμε την απόδοση του γραπτού λόγου με τη μορφή υπερ-κειμένου³. Η ίδια η λογική αυτής της δομής είναι εκ των πραγμάτων μη γραμμική, αν και συμπεριλαμβάνει (ως υποσύνολό της) και τη γραμμική: ένα βιβλίο σε CD-ROM θα μπορούσε κάλλιστα

να έχει ή να μην έχει εξώφυλλο, αρχή, κεφάλαια, μέση ή τέλος και να είναι εξίσου συναρπαστικό.

Δεν είναι τυχαίο ότι οι πρώτοι τίτλοι που εμφανίστηκαν σε CD-ROM ήταν βιβλία που η καθημερινή χρήση τους ήταν ήδη –εκ των πραγμάτων– μη γραμμική: κανείς δεν διαβάζει μια εγκυκλοπαίδεια ή τον τηλεφωνικό κατάλογο από την αρχή έως το τέλος. Οι χρήστες των εκδόσεων αυτών δεν συνάντησαν καμία δυσκολία να προσαρμοστούν στο νέο «περιβάλλον», το οποίο τους προσέφερε και πολλές επιπλέον ευκολίες.

Τι θα συμβεί, όμως, όταν θ' αρχίσουν –αν δεν έχουν κιόλας αρχίσει– να γράφονται βιβλία που θ' ακολουθούν ή θα προσπαθήσουν να εκμεταλλευτούν δημιουργικά τη μη γραμμική δομή του υπερ-κειμένου; Σχετικοί πειραματισμοί γίνονται εδώ και χρόνια, κυρίως από όσους ασχολούνται με την Τέχνη και την Ποίηση. «Η μετα-τυπογραφική και μη γραμμική διάσπαση δεν είναι κάτι καινούριο για την Ποίηση. Από τη διαπίστωση πως "η αξία του Pound έγκειται στο ότι διαισθάνθηκε το τέλος του 'γουτεμβεργείου αιώνα', το τέλος του εντύπου, το φουτουρισμό, τον Stein, το Dada(...), μέχρι τη δουλειά κά-

των σύγχρονών μας συγγραφέων, όλα ντείνουν από διάφορες κατευθύνσεις προς τη μη γραμμικότητα»⁴.

Τέρα όμως από τη μη γραμμικότητα, έρχεται και η ακόμα πιο ριζοσπαστική γική του «ανοιχτού υπερ-κειμένου», σε υπαράθεση με την έκδοση σε CD-OM. Μιλάμε, βέβαια, για τις εκδόσεις το Internet και τη δυνατότητα να δημιουργούνται συνδέσεις με άλλα υπερ-κείμενα, που δεν ανήκουν υποχρεωτικά στον ίδιο τον συγγραφέα. Στην περίπτωση αυτή, ο συγγραφέας αναιρεί την ίδια ιδιότητά του, που επιτάσσει να έχει προσδιορίσει την αρχή, τη μέση και το τέλος του βιβλίου που γράφει, το Α και το Ω του λόγου του. Η πραγματική γοητεία του υπερ-κειμένου είναι πιθανό να αποδεικνύει πως είναι οι δυνατότητες που παρέχει στον πολυμήχανο συγγραφέα να καθύνει, να ελέγξει και να εκπλήξει τον αναγνώστη του. Ο Συγγραφέας ίσως να πεθάνει, όπως ευαγγελιζόταν ο Roland Barthes, αλλά η παρουσία του νεύματός του μπορεί να γίνει ακόμα πιο γλωττη.

Είναι αλήθεια πως «στο όνομα της προόδου», η επίσημη κουλτούρα παλεύει να αναγκάσει τα νέα μέσα να κάνουν τη κυλεια των παλιών»⁵, αλλά στη συγκεκριμένη περίπτωση η διαφορά στα χαρακτηριστικά των νέων μέσων σε σχέση με τα παλιά είναι πολύ μεγάλη για να επιτύχει ένα τέτοιο εγχείρημα.

Ίσως, τελικά, να ζούμε σε μια εποχή που να μοιάζει πολύ με τα πενήντα εκείνα συναρπαστικά χρόνια που ακολούθησαν την ανακάλυψη της τυπογραφίας.

ΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Από μια σύντομη Ιστορία της Τυπογραφίας, στη διεύθυνση:

<http://communication.ucsd.edu/bjones/Books/printech.html>

Ίσως είναι χρήσιμο να παραθέσουμε εδώ έναν καλό ορισμό του Klauss Krippendorff για τη λέξη «γραμμικός»: «Μια αναλογική σχέση ανάμεσα σε δύο ποσότητες, όπως π.χ. την εξίσωση $y=ax$, το a είναι ο σταθερός λόγος του y προς το x και υποδηλώνει πως το y είναι γραμμικά συναρτημένο με το x . Ο όρος προέρχεται από την εικόνα της ευθείας γραμμής, που προκύπτει από τη γραφική αναπαράσταση παρόμοιων μαθηματικών σχέσεων σε ένα σύστημα συντεταγμένων $x-y$. Η έννοια της γραμμικότητας μπορεί να γενικευτεί στις σχέσεις πολλών ποσοτήτων, που εκφράζονται με τη μορφή γραμμικών

Σπάνια περίπτωση σε χειρόγραφο του 1140: Η αγία οικογένεια, όπως δεν τη φαντάστηκε ποτέ η επίσημη θρησκευτική εικονογραφία: Η Παναγία στον αργαλειό, ο μικρός Ιησούς σε περπατούρα και ο Ιωσήφ ασχολείται με την τέχνη του μαραγκού.

εξισώσεων, στην έννοια του Χρόνου, που συνεχίζεται από ένα απροσδιόριστο παρελθόν σε ένα απροσδιόριστο μέλλον, χωρίς παράλληλες διαδρομές και ανακυκλώσεις και σε ένα σύμπλεγμα αιτίων-αιτιατών ή γεγονότων που προχωρεί προς μια κατεύθυνση από το λογικό προηγούμενο στο λογικό παρόμοιο χωρίς ανάδραση».

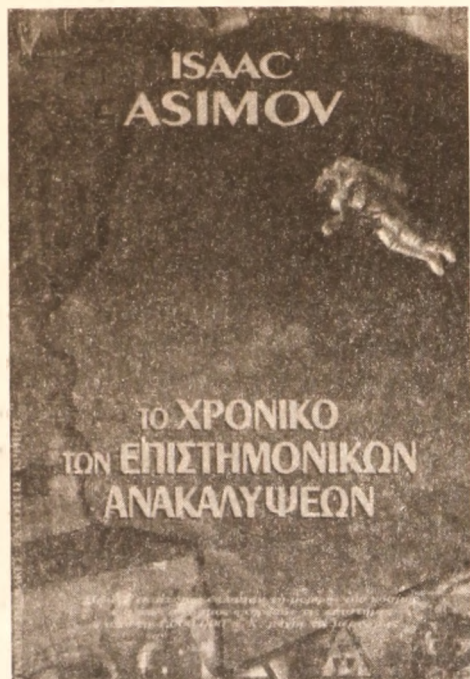
3 Ένας γενικός ορισμός για τον όρο αυτό μπορεί να είναι πως πρόκειται για κείμενο το οποίο περιέχει συνδέσεις με άλλα

έγγραφα μέσω λέξεων, φράσεων ή εικόνων που υπάρχουν μέσα σε αυτό, τις οποίες μπορεί να επιλέξει ο αναγνώστης και να προκαλέσει έτσι την ανάκτηση και εμφάνιση ενός άλλου κειμένου.

4 Από το άρθρο του Loss Pequeno Glazier «Jumping to Occlusions» στο περιοδικό *Post-Modern Culture*, John Hopkins University Press.

5 Ένας από τους πολλούς –αλλά πολύ οξυδερκείς και ίσως προφητικούς– αφορισμούς του Marshall McLuhan.

Μόλις κυκλοφόρησε

Isaac Asimov
**Το Χρονικό
των επιστημονικών
ανακαλύψεων**

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΩΝ του Asimov ερευνά διεισδυτικά όλα τα επιτεύγματα των επιστημών στη διαδρομή του χρόνου. Ο Asimov εξετάζει, μεταξύ άλλων, τις ανακαλύψεις και εφευρέσεις στην αστρονομία, τη βιολογία, τη φυσική, τη χημεία, τα μαθηματικά, αποκρυπτογραφώντας κάθε γεγονός με το δικό του, μοναδικό ύφος. Σύντομα κείμενα, που ακολουθούν τις επιστημονικές ανακαλύψεις κάθε περιόδου και έτους, δείχνουν πώς οι επιστήμονες επηρέασαν τον κόσμο και πώς ο κόσμος ανταποκρίθηκε στις επιστημονικές προόδους. Εδώ μπορεί να γνωρίσει ο αναγνώστης: Πώς τιτασεύθηκε η φωτιά το 500.000 π.Χ· γιατί προστέθηκε το μηδέν στο αριθμητικό σύστημα το 810· ποιος επινόησε το μικροσκόπιο το 1590· την πρώτη πτήση αεροστάτου με θερμό αέρα το 1783· τις ακτίνες X, που ανακαλύφθηκαν το 1895· την ανακάλυψη του Πλούτωνα το 1930· τον Σπούτνικ, τον πρώτο τεχνητό δορυφόρο, που τέθηκε σε γήινη τροχιά το 1957· το πρώτο παιδί του σωλήνα, που γεννήθηκε το 1978 ... και πολλά άλλα.

[15 x 21 cm, σελ. 880 – 9000 δρχ.]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ - Ι.Τ.Ε.

ΑΘΗΝΑ: Μάνης 5 – 106 81 ΤΗΛ. (01) 3818372, FAX: 3301583

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: «Στοά του βιβλίου», Νέα Στοά Αρσακείου, Πανεπιστημίου 49

ΗΡΑΚΛΕΙΟ: Νέα Κτίρια Φυσικού Τ.Θ. 1527 – 711 10. ΤΗΛ. (081) 394235e-mail:

pek@physics.uch.gr. URL: <http://www.pek.uch.gr>

Μόλις κυκλοφόρησε

Walter Ong
Προφορικότητα και εγγραμματοσύνη

ΣΕ ΤΙ ΔΙΑΦΕΡΕΙ –εφόσον διαφέρει– ο τρόπος με τον οποίον εκφράζονται και σκέπτονται οι άνθρωποι στις προφορικές κοινωνίες –κοινωνίες στις οποίες η τεχνική της γραφής και της ανάγνωσης είναι άγνωστη ή ελάχιστα διαδεδομένη– από τον τρόπο με τον οποίο εκφράζονται και σκέπτονται οι άνθρωποι στις εγγράμματος κοινωνίες – κοινωνίες στις οποίες η τεχνική της ανάγνωσης και της γραφής είναι γνωστή και διαδεδομένη; Πώς επιδρά η σταδιακή «εσωτερίκευση της γραφής» από τη συνείδηση του «μοντέρνου ανθρώπου» στη δημιουργία της μυθιστορηματικής πλοκής, στην ανάπτυξη της σύγχρονης επιστήμης, φιλοσοφίας και κριτικής σκέψης; Στο υποδειγματικό εισαγωγικό του βιβλίου, ο Ong συνοψίζει με εύληπτο και γοητευτικό τρόπο τον προβληματισμό και τα κυριότερα αποτελέσματα των μελετών που αφορούν τη σχέση προφορικότητας και εγγραμματοσύνης.

[14 x 21 cm, σελ. 300 – 4000 δρχ.]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ - Ι.Τ.Ε.

ΑΘΗΝΑ: Μάνης 5 – 106 81 ΤΗΛ. (01) 3818372, FAX: 3301583

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: «Στοά του βιβλίου», Νέα Στοά Αρσακείου, Πανεπιστημίου 49

ΗΡΑΚΛΕΙΟ: Νέα Κτίρια Φυσικού Τ.Θ. 1527 – 711 10. ΤΗΛ. (081) 394235e-mail:

pek@physics.uch.gr. URL: <http://www.pek.uch.gr>

Τα θολά τζάμια και άλλες ιστορίες

μητρη Νόλλας,
θολά τζάμια, διηγήματα,
δόσεις Καστανιώτη,
έκδοση, Αθήνα 1997

α τζάμια δεν θολώνουν μόνο ό την υγρασία της ατμόσφαιρας. Κάποτε φαίνονται θολά εν μεσολαβούν δάκρυα, όγνωση, πίκρα, πείσμα. Κι οιος θέλει να δει πίσω από θολά τζάμια, πρέπει να σκύψει ντά, να καθαρίσει με τα χέ- τη θαμπάδα. Ο Δημήτρης Νόλλας έκανε τον κόπο να ύψει πάνω από θολά τζάμια λανών μας στιγμών. Τα κα- ρισε με τη γραφίδα του κι εμ- νισε τον κόσμο που έκρυβαν ω τους.

έκα διηγήματα είναι η τε- ταία πεζογραφική σοδειά ο Δημήτρη Νόλλα και σ' αυτά αφέρει να κάνει διακριτές λυ λεπτές στιγμές, αυτές που νήθως δεν βλέπουμε, ακόμα όταν τα τζάμια είναι πεντα- θαρα ή ακόμα κι ολάνοικτα παράθυρα.

στοι στέκεται στη σιωπηλή, ρίς εξάρσεις, σχέση μιας σοπόντιας που προσπαθεί στήσει τη νέα της ζωή μ' αν 50άρη μεσοαστό επαρχια- πόλης («Μην φέρεις τίποτα ζί σου»). Μια σχέση ανάμε- σε σιδηροδρομικούς σταθ- ρύς, σε δισταγμούς και εξαρ- ρεις οικογενειακές, που ήρε- πηγαίνει από τα ταπεινά ειρα στην αποδοχή του συμ- βιασμού.

«Στο δρόμο για το Βούπερ- ταλ», τα τζάμια του μικρού μο- τέλ σε κάποιον εθνικό δρόμο της Γερμανίας δεν θολώνουν μόνο από τη βροχή, αλλά από την παρουσία των νεοναζιστών και το παράλογο ξεχώρισμα λαών και φυλών.

Ποιοι δικαιούνται την κληρο- δότηση ενός μακρινού ακινή- του; Οι φυσικοί απόγονοι ή οι τυχαίοι χρήστες του που το αγαπούν και το φροντίζουν; Στο «Άνθρωποι και ντουβά- ρια», εκείνο που μετράει για τον γερο-Λάζαρο είναι το δέσι- μο με τον τόπο κι όχι με τους τοίχους κάθε τόπου, και η ιδιο- κτησία, η αίσθηση του «δικού μου», δεν μετριέται με τα τε- τραγωνικά αλλά με τη γαλήνη.

Η σχέση με τη γη κυριαρχεί σε δύο ακόμα διηγήματα του Δημήτρη Νόλλα: στο «Κανένας δεν ζημιώθηκε πουλώντας γη», επιτυχία και αναβάθμιση ζωής σημαίνει αστικοποίηση. Με όποιο τίμημα. Ακόμα και της διαγραφής του προηγούμενου εαυτού μας. Στο «Κόλλυβα στο χώμα» περιγράφεται το άδεια- σμα της επαρχίας, η εξαργύρω- ση του κλήρου απ' όσους τον κατείχαν με στόχο την «καλύτε- ρη ζωή». «Το είχε πουλήσει ξε- κινώντας απ' το καλύτερο κομ- μάτι της παραλίας και σιγά σι- γά, πάντα για κάποιον σοβαρό λόγο ανάγκης, ανεβαίνοντας προς τα πάνω, το είχε τραγανί- σει όλο. Οι σπουδές των παι- διών, ένα διαμέρισμα στον Πει- ραιά να βρίσκεται, ένα ταξίδι

στον αδελφό του στο Σικάγο, μια προίκα».

Οι «άλλοι» έχουν μπει στη ζωή μας για τα καλά τα τελευ- ταία χρόνια. Και στη ζωή της πόλης, και στη ζωή της επαρ- χίας, οι Αλβανοί, οι Πολωνοί, οι Πακιστανοί δοκιμάζουν την τύχη, προσπαθούν να καλυτε- ρέψουν τη ζωή τους, εισπράτ- τοντας από εμάς τους «καθω- σπρέπει» την απομόνωση, την καχυποψία, το ανάθεμα. Ένα παιδί, μια «λολή» και μια γριά είναι οι μόνοι άνθρωποι που δεν διστάζουν να συναναστρα- φούν τους απομονωμένους Αλβανούς, που δεν τους φο- βούνται και δεν τους αποφεύ- γουν, στο διήγημα «Ο φιλόξε- νος σταύλος».

Έχουν πολλές αναγνώσεις και πολλά επίπεδα Τα θολά τζάμια. Πίσω από κάθε ήρωα, ή παράλληλα με αυτόν, κινείται ένας ολόκληρος κόσμος. Ή οι ψηφίδες του κόσμου μας. Μόνο που στις ψηφίδες, επειδή είναι κομμάτια του όλου, δεν δίνου- με πάντα σημασία. Συνήθως τα προσπερνάμε, αν δεν τα πατή- σουμε. Ο Δημήτρης Νόλλας έδωσε σημασία σ' αυτά τα μι- κρά κομμάτια. Τα πήρε στα χέ- ρια του, τα κοίταξε καλά, πρό- σεξε τις πτυχές τους. Δεν τα κα- θάρισε, δεν τα στίλβωσε. Τα παρέδωσε όπως είναι. Δίνο- ντάς μας την ευκαιρία να τα κα- θαρίσουμε με τα δικά μας «χέ- ρια».

Όλγα Σελλά

Περιοδικό ποικίλης ύλης *Ίνδικτος* (τχ. 8, καλοκαίρι 1997): στον απολογισμό μιας διετίας έχει κερδίσει την εμπιστοσύνη μας. Ένα περιοδικό σοβαρό που έχει στόχο του να θέτει ερωτήματα και να υποδέχεται κάθε μορφή έκφρασης. Από «τα Ηνωμένα Έθνη και το όνειρο του παγκοσμίου κράτους» του

Παναγιώτη Κονδύλη, στα ζητήματα που θέτει ο Νίκος Μουζέλης με το άρθρο του «Η ανωτάτη εκπαίδευση στην Ελλάδα: κράτος, αγορά, κοινωνία των πολιτών» ως το εξωτικό αφήγημα «Κιμίκο» του Λευκάδιου Χερν και το αφιέρωμα του Μισέλ Φάις:

«Τζούλιο Καίμη: ο οδοιπόρος, ο ζωγράφος, ο αφηγητής». Αισθάνομαι πως ό,τι παραλείπω να αναφέρω, το αδικώ· γιατί στ' αλήθεια, σπάνια παίρνει κανείς στα χέρια του ένα περιοδικό που μπορεί να διαβαστεί απ' την αρχή ως το τέλος, με μιαν ανάσα. Αδημονώ για την έκδοση του επόμενου τεύχους...

Ρωγμή σε καθρέφτη: να καθρεφτίζεσαι και συνάμα να βλέπεις, πέρα απ' τό πρόσωπό σου το σημερινό, τον τόπο, το χρόνο και τα πρόσωπα της ζωής σου. Να τι σπουδαίο διαθέτει το βιβλίο του Νικηφόρου Νανέρη, *Πριν τα σβήσει ο χρόνος* (εκδ. Καστανιώτη, 1997). Και όντως «δικαιώνεται», όπως χαρακτηριστικά γράφει η Λούλα

Αναγνωστική στον
πρόλογο αυτής της τόσο
ενδιαφέρουσας
αυτοβιογραφίας.

«**Σ**ηκώνει πότε πότε / Το
κεφάλι απ' τα χαρτιά / Κι
επιθεωρεί το χώρο /
Μόνος αυτός /
Φυλακισμένος βασιλιάς /
Κι αφοσιωμένος
αρχιτέκτονας / Της
συμμετρίας του άδειου /
Αγέρωχος γραμματικός /
Του μετρημένου λόγου /
Αποθηκάριος σεμνός /
Του παρελθόντος / Και
μέγας συνωμότης / Κατά
του εαυτού του.»:
Γιάννης Ζέρβας,
Κλειδωμένος στο
γραφείο (εκδ. Άγρα,
1997).

Το πρώτο τεύχος του
περιοδικού *Διφωνίες*
από τη Μελβούρνη είναι
προϊόν ομαδικής
δουλειάς νέων ελληνο-
αυστραλών δεύτερης
γενιάς. Ευρηματικό,
πληροφοριακό, ένα
βήμα έκφρασης και
συσπείρωσης
ανησυχιών, το έντυπο
αυτό καλεί τους
αναγνώστες του να
γίνουν κριτές και
συνεργάτες του. Με
κείμενα γραμμένα τα
περισσότερα στα
αγγλικά αλλά και
ορισμένα στα ελληνικά
αποτυπώνει μια
πραγματικότητα: αυτή
της διπλής ταυτότητας
που δεν οδηγεί
υποχρεωτικά στη
σύγχυση, αλλά μπορεί να
γίνει το έναυσμα μιας
αυθεντικής
δημιουργικότητας.
Αξίζει τη χειρονομία της
επιζοινωνίας:
Confidential Attention:

Ποιήματα της πτώσης

Νάσος Βαγενάς,
Η πτώση του ιπτάμενου, β',
Εκδόσεις Παρουσία,
Αθήνα 1997

Ο **Νάσος Βαγενάς**, ένας από
τους πιο αξιόλογους εκπρόσω-
πους της λεγόμενης Γενιάς του
1970, εξέδωσε πρόσφατα την
έβδομη ποιητική συλλογή του, η
οποία αποτελεί συμπλήρωμα
του ομότιτλου, πέμπτου κατά
σειρά, ποιητικού έργου του
(1989). Όπως διευκρινίζεται, τα
ποιήματα της πρόσφατης έκδο-
σης γράφτηκαν το 1989 κατά τη
διάρκεια της εκτύπωσης της
συλλογής *Η πτώση του ιπτάμε-
νου*, «στην οποία τεχνοτροπικώς
ανήκουν». Στο μεταξύ χρονικό
διάστημα έχουν κυκλοφορήσει
οι λεπταίσθητες και μελωδικές
Βάρβαρες ωδές (1992).

Η ποιητική παραγωγή του Νά-
σου Βαγενά θα μπορούσε να
θεωρηθεί ως συμπλήρωμα και
απόσπασμα των θεωρητικών
αναζητήσεων και των φιλολογι-
κών μελετών του. Ο ξεχωριστός
αυτός νεοελληνιστής μελέτησε
συστηματικά την ποίηση του
Σεφέρη μέσα στην ευρυχωρία
της νεοελληνικής και παγκό-
σμιας ποιητικής παράδοσης
και, μεταξύ πολλών άλλων,
ήγειρε με «ειρωνική γλώσσα»
ερεθιστικά ζητήματα και ζητού-
μενα της νεοελληνικής φιλολο-
γίας, από την υποβαθμισμένη
πεζογραφία του 19ου αιώνα ως
τον παρεξηγημένο υπερρεαλι-
σμό και το μοντερνισμό γενικό-
τερα, και από την παραμελημέ-
νη λογοτεχνική κριτική ως τον
σχεδόν αδιερεύνητο τομέα της
λογοτεχνικής μετάφρασης.
Αναμφίβολα, είναι από τους λί-
γους νεοελληνιστές που κατορ-
θώνουν να αξιοποιούν τα πορί-
σματα της λογοτεχνικής θεω-
ρίας στην προσέγγιση των λο-
γοτεχνικών φαινομένων.

Δεν είναι ίσως δύσκολο να
διαπιστώσει κανείς ότι ο Ν. Βα-

γενάς, από την πρώτη, αλλά κα-
θόλου πρωτόλεια ποιητική συλ-
λογή του (*Πεδίον Άρεως*, 1974),
ως την πρόσφατη ποιητική ερ-
γασία του διαγράφει μια ενιαία
και συνεπή ποιητική πορεία,
στην οποία αφενός συνομιλεί
δημιουργικά με την ποιητική
παράδοση και αφετέρου τη γο-
νιμοποιεί και την ανατρέπει με
τολμηρά μεταμοντερνιστικά
ανοίγματα. Η σύζευξη της νεω-
τερικότητας με την παράδοση
και η ταυτόχρονη διάρρηξη
τους εντοπίζεται και στην προ-
σωδία αρκετών ποιημάτων του,
με την οποία αναπτύσσει μια
ενδιαφέρουσα και αποτελε-
σματική συνομιλία με την πα-
ραδοσιακή στιχουργία.

Τα δύο αυτοτελή μέρη του έρ-
γου *Η πτώση του ιπτάμενου*,
εκτός από την κοινή τεχνοτρο-
πία τους, παρουσιάζουν και ένα
άλλο, περισσότερο ευδιάκριτο
συστατικό, που δεν συναντάται
σε άλλη ποιητική συλλογή του
Βαγενά: Περιλαμβάνουν πρω-
τότυπα και μεταφρασμένα ποι-
ήματα. Πιο συγκεκριμένα, η έκ-
δοση του 1989 περιέχει τριάντα
τέσσερα μεταφρασμένα και μό-
νο δεκαέξι πρωτότυπα ποιήμα-
τα, τα οποία μάλιστα δεν διαχω-
ρίζονται μεταξύ τους στην κα-
τάταξη. Ενώ το συμπλήρωμα
του 1997 αποτελείται από εννέα
πρωτότυπα ποιήματα και από
τρεις ποιητικές μεταφράσεις, οι
οποίες αποτελούν ξεχωριστή
ενότητα. Με τον τρόπο αυτό, ο
ποιητής Ν. Βαγενάς επιβεβαιώ-
νει τις θεωρητικές αντιλήψεις
του για τη λογοτεχνική μετά-
φραση ως αδιάσπαστο μέρος
της λογοτεχνικής δημιουργίας.
Ας θυμηθούμε εδώ την ανάλογη
περίπτωση του **Κ. Γ. Καρυωτά-
κη**, ο οποίος τόσο στα *Νηπενθή*
(1921) όσο και στο *Ελεγεία και*
Σάτιρες (1927) είχε συμπεριλά-
βει, εκτός από πρωτότυπα, και
μεταφρασμένα ποιητικά κείμε-
νά του.

Αξίζει να παρατηρηθεί ότι οι

μεταφραστικές επιλογές του Ν.
Βαγενά δεν μαρτυρούν απλά τις
προτιμήσεις του από την πα-
γκόσμια λογοτεχνία, αλλά σε-
γενικές γραμμές συστήνουν
ένα ενιαίο και οργανικό σύνο-
λο με την πρωτότυπη ποιητική
γραφή του. Δεν θα ήταν υπερ-
βολή να ειπωθεί ότι, έστω και
αν οι ποιητικές μεταφράσεις
του ανήκουν σε διαφορετικές
εποχές και τεχνοτροπίες, σε λι-
γότερο ή περισσότερο νεωτερι-
σμούς ή επαναστάτες ποιητές
(από τους **C. Sandburg**, **I. Calvino**, **W. Stevens**, **W. C. Williams** ως τους **T. S. Eliot**, **E. Pound**, **J. L. Borges**, **A. Ginsberg**, **G. Ewart** κ.ά.), τελι-
κά αυτές υποτάσσονται σε ένα
καλά ενορχηστρωμένο ποιητι-
κό έργο. Θα μπορούσαν να
εντοπιστούν θεματικές ή τεχνο-
τροπικές αναλογίες ανάμεσα σε
αρκετά κείμενα των δύο τόμων:
διάχυτη ή λανθάνουσα ειρωνεί-
α, αντιρομαντικές βολές,
φόβος της φύσης και του χρό-
νου, έλλειψη επικοινωνίας,
απομυθοποίηση και φθορά του
έρωτα, εξανθρωπισμός του θά-
νατου, πτώση του ιπτάμενου
και ονειροπόλου ποιητή/αφη-
γητή, μάταιη αναζήτηση της εν-
τυχίας (κατά το πρότυπο της
καβαφικής πόλης), «βάρβα-
ροι» στίχοι και υπόσκαφη πα-
ραδοσιακών μετρικών κανό-
νων, ρίμα-καλαμπούρι και αυ-
ξημένη αυτοαναφορικότητα
κ.τ.λ. Εξάλλου, και αυτό είναι
το σημαντικότερο, η μεταφρα-
σμένη ποιητική γραφή δεν
ακούγεται ως μετάφραση, αλλά
πάνω απ' όλα διαβάζεται και
πείθει ως ποίηση.

Ειδικότερα, στην πρόσφατη
συμπληρωματική έκδοση των
ποιημάτων της *Πτώσης του*
ιπτάμενου, είναι φανερό, όπως
είπαμε, η επιμονή του Ν. Βαγε-
νά να αναμετριέται ειρωνικά
και γόνιμα με παραδοσιακά
στιχουργικά σχήματα, τα οποία
άλλοτε παραποιεί και συμπλη-

νει, και άλλοτε υποσκάπτει ανατρέπει. Σονέτο, δίστιχο, στιχες και τετράστιχες στροφές γεμίζουν με άτακτες τομές ρίμες, με ανισοσύλλαβους με ελεύθερους στίχους. Οι χουργικές αυτές «ατασθαι» παραπέμπουν ασφαλώς στην ταραγμένο κόσμο των ημιάτων και τον διαγράφουν τον κατάλληλο τρόπο.

Ήδη στο πρώτο, ομότιτλο σονέτο του βιβλίου, ο έκπτωτος άλλων καβαφικός) ήρωας αυτοπονομεύεται και αυτοσαρξεται, καθώς δεν έχει τις δυνατότητες να ανοίξει τα φτερά και να πετάξει ψηλά. Όπως εγκλωβισμένος στα Σούσα (λοκόλακας ομιλητής του ποιητή) ο Η Σατραπεία του Καβά- μέμφεται τη μοίρα του για τα υλικά αγαθά που του πρόσφερε, αφού αυτά του στέρησαν τη δυνατότητα να κερδίσει ανεκτίμητα Εύγε» στον ευματικό στίβο, με ανάλογο στίβο ο ονειροπόλος «ιπτάμενος» του Βαγενά, παρά τις φιδοξες προσπάθειές του να τακτίζει υψηλές (πνευματικές) σφαίρες και να επιτύχει μόνιμες επιτεύξεις, τελικά λει «γυμνός, εξαντλημένος, λω», καθώς χειραγωγείται αυτός από τη χρυσή αλλά άσκαρη αλυσίδα της ευμά- ας.

Το επόμενο κείμενο (Penseroso) ο ποιητής φαίνεται συνομιλεί γόνιμα με τον Κα- ωτάκη, προφανώς επειδή την περίπτωση αυτή του ται- ίζουν η τολμηρή στιχουργική ο θρυμματισμένος κόσμος αλασμένη καδένα, «σπασμέ-

νη αντέννα», «κλειστό παράθυ- ρο που μπάζει») του αυτόχειρα της Πρέβεζας. Το σχεδόν μόνι- μο σκηνικό της νύχτας, που πλαισιώνει μεγάλο μέρος της ποιητικής παραγωγής του Ν. Βαγενά, επανέρχεται και εδώ και σε άλλα κείμενα της τελευταίας συλλογής του. Η νύχτα παραβάλλεται με σειρά απίθανων και μάλλον αρνητικών ει- κόνων, που παρακινούν τον ομιλητή να αναζητήσει την ερωτική σύντροφό του:

Penseroso

Η νύχτα δεν είναι πια νύχτα. Ένα διάφανο κάλυμμα τη σκεπάζει· κάτι σαν πάχνη ή σαν αγιάζι· Γεροντοκόρη με λυμένα

μαλλιά. Η επίχρυση καδένα που της ξεκόλλησε το τοπάζι. Κλειστό παράθυρο που μπάζει από παντού. Σπασμένη αντένα.

Σ' αναζητώ καθώς βραδιάζει όπως το πρόβατο τον ποιμένα. Κι είναι η ψυχή μου κόκκινη αρένα. Ή μάλλον ταύρος που σφαδάζει.

Καθώς οι βραδινές ώρες ευνοούν την ενδοστροφή και την περισυλλογή, το ποιητικό υποκείμενο αναμετρείται με τον εαυτό του, αναλογίζεται τη ζωή και το θάνατο, την άλωσή του από το αίσθημα και τον σαρκικό έρωτα. Τραγουδά πό- τε με στοχαστικότητα και πότε με αισθησιασμό τη σαρκική αλ- λά και την αισθησιακή ομορφιά της αγαπημένης, το λευκό στή-θος, τα λυτά μαλλιά. Ευάλωτο και ευαίσθητο, υποτάσσεται στην έλξη του έρωτα, αναστα-

τώνεται από το ζόφο της νύχτας και από το σεληνόφως και συ- ναρμολογεί αποσπασματικές, πεζές εικόνες της καθημερινής ζωής (παγώνι με σκατωμένη ουρά, πόρνες που μασούν στραγάλια).

Με τίτλο Έρωτος αποτελέσμα- τα στεγάζονται στο τελευταίο μέρος του βιβλίου τρία μετα- φρασμένα κείμενα του σύγχρο- νου άγγλου ποιητή Gavin Ewart (1916). Και στα κείμενα αυτά επανέρχεται ένας αντικοιμορ- μιστής και αντιρομαντικός ομι- λητής, ο οποίος σαρκάζει την έκ- πτωση των αισθημάτων και τον υποκριτικό καθωσπρεπισμό και βλέπει αχαλίνωτα πάθη και σε- ξουαλικές παραστάσεις πίσω από τις επίπλαστες συμπεριφο- ρές σε κοσμικές συγκεντρώσεις. Ο Ν. Βαγενάς κατορθώνει να αποδώσει το ειρωνικό, ανάλα- φρο ύφος των αρχικών κειμένων με λογοπαίγνια, παρηχήσεις, ηχηρές ρίμες και ευρηματικές εκφράσεις. Για παράδειγμα, στην τελευταία στροφή του ποι- ήματος Η δεξίωση συνοψίζονται με εύγλωττο τρόπο τα γνωρί- σματα που αναφέρθηκαν παρα- πάνω: «Παντελόνια και φούστες / (άτρητες κρούστες) / συγκρα- τούν το αφρισμένο / καπάκι κλεισμένο. / Σκεπάζουν το σπέρ- μα / με κασμήρι και δέρμα».

Η πρόσφατη συλλογή Η πτώση του ιπτάμενου, β', συμπληρώνει και εμπλουτίζει το σύνολο της ποιητικής παραγωγής του Ν. Βαγενά, και όχι μόνο το ομότι- το έργο. Η ποιητική γραφή του αναδεικνύεται ώριμη και κατα- σταλαγμένη, καθώς ο ποιητής κατορθώνει να μεταδώσει ποιη- τικά τις εμπνεύσεις του χωρίς λεκτικούς ακροβατισμούς, χω- ρίς επίδειξη γλωσσικής δεινότη- τας ή φιλολογικής ευρυμάθειας, συνομιλώντας δημιουργικά με την ποιητική παράδοση και απη- χώντας αποτελεσματικά τους προσωπικούς κραδασμούς του έκπτωτου ποιητικού υποκειμέ- νου αλλά και τους διαπροσωπι- κούς τριγμούς του σύγχρονου κόσμου.

Eleni Bartes, c/3
Treasury Place, East
Melbourne Victoria,
Australia.

Υπάρχει, λοιπόν, και Η σκοτεινή πλευρά της μητρότητας (μτφ. Αθηνά Τσούκαλη, εκδ.

Ελληνικά Γράμματα, 1997). Αυτό τουλάχιστον ισχυρίζεται η συγγραφέας του βιβλίου, που στα αγγλικά φέρει τον προκλητικό τίτλο Μητέρα - Αγία - Πόρνη. Πρόκειται για την Estela V. Welldon, ψυχίατρο - ψυχοθεραπεύτρια, η οποία αμφισβητεί την παραδοσιακή θέση ότι οι άνδρες είναι διαστροφικοί και οι γυναίκες νευρωτικές, όπως επίσης και την κοινωνικοπολιτική άποψη που τοποθετεί τις γυναίκες στη θέση του θύματος και τους άνδρες στη θέση του θύτη. Η συγγραφέας υπερβαίνει αυτή τη διχαστική θεωρία και επιχειρεί τον επαναπροσδιορισμό της γυναικειάς σεξουαλικότητας. Η γυναίκα δεν είναι ούτε θύμα ούτε θύτης. Ωστόσο, έχει κι αυτή τη δική της διαστροφική συμπεριφορά. Η Estela V. Welldon θεωρεί ότι στο κέντρο της γυναικειάς διαστροφής τοποθετείται, πλέον, η διαστροφική μητρότητα, η διαστρέβλωση της μητρικής λειτουργίας. Ρηξικέλευθη άποψη, αλλά σίγουρα έχει το ενδιαφέρον της!

ο χαρτοκόπτης

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σε μια προσπάθεια να ξεπεραστεί η λογική του μπεστ-σέλλερ που παρα- ωνίζει τα παλιότερα βιβλία και προβάλλει βιβλία της «μόδας», το Εθνικό κτρο Βιβλίου δημιούργησε τρίπτυχα, αριθμημένα, που περιέχουν δέκα προτάσεις για βιβλία με σύντομες παρουσιάσεις. Μέσα από αυτά τα τρί- πτυχα-εργαλεία προβάλλονται βιβλία βασικά για την παιδεία μας.

Πρόσφατα, κυκλοφόρησε η δεύτερη σειρά προτάσεων που αφορούν βιβλία κοινωνικού προβληματισμού. Από αυτή τη σειρά επισημαίνουμε την πρόταση του συνεργάτη μας Σωτήρη Ντάλη για τη σχέση Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τις 36 βιβλιογραφικές προτάσεις που κυκλο- ροούν μέχρι σήμερα (επιμέλεια σειράς Ανδρέας Παππάς), το αναγνω- ρικό κοινό μπορεί να προμηθευτεί από τη στοά του βιβλίου (Πεσματζό- λου 5).

Λευτέρης Παπαλεοντίου

Όταν η απλότητα φέρνει μιαν αίσθηση ιλίγγου

(τα Κυκλαδικά βιβλία της Χρύσας)

ΤΑ ΓΥΜΝΑ ΒΟΥΝΑ ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ, κι οι κορυφογραμμές τους που σπιθίζουν στον ήλιο το καταμεσήμερο κι αραιώνουν την υλική τους σύσταση μωβίζοντας το απόβραδο ίσως γνωρίζουν τα μυστικά της Χρύσας καλύτερα κι από την ίδια, καθώς χάραξε μια μικρή εγκοπή στην πεντελική δέλτο που έδωσε υλική υπόσταση στα κυκλαδικά βιβλία της, ιριδίζοντας λευκότητα. Μάλλον πάνω σε μια τέτοια δέλτο χαράχτηκαν εξ αρχής τα στοιχεία της φύσης – το φως, το νερό, η φωτιά. Γιατί αυτές οι σπάνιες υποβλητικότητας χαραγές (αφού είναι όντως σαν κάτι να χαράζει απ' αυτές, κάτι να ανατέλλει), που από το σχήμα του πεντελικού τους υποστρώματος διατυπώνουν τις αρχές ενός κόσμου σχεδόν συγκινητικού μέσα στην αγριάδα και τη λιτότητά του, φαίνεται να λαξεύτηκαν εκεί είτε σαν γλυφές από νερό που στάλαξε επί χρόνια επίμονα και ρυθμικά χαρίζοντας το βίαιο χάδι του στην πέτρα, είτε σαν εγκαυστικές φλόγας που η καθαρική της δύναμη δεν άφησε ίχνος καπνιάς, είτε σχεδόν μ' ένα λήζερ ανέμου ή φωτός η ακρίβεια και η λεπτότητα στο χειρισμό του οποίου έδωσαν ένα αποτέλεσμα δηλωτικό μιας συγκεντρωμένης, και υπό πλήρη έλεγχο, νηφάλιας και άκτιστης δύναμης.

ΣΧΕΔΟΝ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ ΙΛΙΓΓΟ τα Κυκλαδικά βιβλία της Χρύσας. Ίλιγγο, σαν να χαράχτηκε εκεί κάτι το εντελές, το τελειωμένο, το ίχνος μιας παρουσίας τόσο ισχυρής και φυσικής που μοιάζει σχεδόν απόκοσμη – όπως μόνον η φύση γνωρίζει κάποτε να είναι απόκοσμη. Κι ίσως μια τέτοια ανεύρετη πλέον παρουσία να αναζητάει όποιος αντικρύζει αυτά τα «αφαιρετικά» σχήματα, που όμως είναι με τέτοια ένταση δηλωτικά κάποιων μορφών, τόσο αρχαϊκά σαν να αποτελούν όντως το καταγωγικό ίχνος του κόσμου μέσα στον οποίο κινούμαστε και ζούμε. Υπάρχει κάτι το απόλυτο σ' αυτές τις γραμμές, κάτι που κάνει τα «βιβλία» αυτά να μοιάζουν με παράδοξα επιτύμβια, τα οποία αντί να στεφανώνουν το θάνατο υμνώντας τη ζωή, στεφανώνουν τη ζωή υμνώντας το αιώνιο και τη στιγμή συνάμα, δοξολογώντας το εν σπέρματι της ζωής, το εν δυνάμει της.

Κι εδώ βρίσκεται το μέγα μάθημα της απλότητας, σ' αυτή τη συμπύκνωση. Πως, δηλαδή, μπορεί μια εγκοπή, μια γραμμή ν' ανακαλεί τον κόσμο όλο, έτσι όπως προκύπτει από αυτήν, τόσο αβίαστα, με μια τέτοια εκφραστική δεινότητα, ώστε ν' αναρωτιέται κανείς πού, πώς, ποιος νους συνέλαβε αυτό το, ασύλληπτο στη βάση του, στοιχειακό μιας γραμμής που χαράσσει την πέτρα με πλήρη επίγνωση της δύναμης, της ομορφιάς, της σταθερότητας, του πλούτου της, χωρίς ίχνος δηλαδή ενδοιασμού για την κίνηση που την οδηγεί. Κι είναι ακριβώς αυτή η μουσική κίνηση, η τέλεση αυτής της κίνησης που φέρνει ιλίγγο. Αφού μοιάζει αδιανόητο να είναι ανθρώπινη. Φαίνεται σαν ένας παλμός μεταξύ ανέμου και φωτός, ένας παλμός που για μια στιγμή αποτυπώνεται από τον άνεμο σαν ένα αδιόρατο τρέμισμα στο φως. Είναι η στιγμή που αυτό το ίδιο φως σκάβει αριστοτεχνικά την πέτρα και ποικίλλει την άυλη παρουσία του στην ύλη μ' ένα ίχνος προμηθεϊκό, το ίχνος μιας διαθήκης.

Υ.Γ.: Η έντυπη απεικόνιση των Κυκλαδικών βιβλίων στο χαρτί πόρρω απέχει από το δέος που δημιουργεί η παρουσία των κυκλαδικών βιβλίων στον επισκέπτη της έκθεσης. Είναι ίσως κι αυτό ένδειξη κάποιας μοναδικότητας, της μοναδικότητας που έχει το γεγονός της παρουσίας τους, η οποία αντιστέκεται στην αναπαραγωγή τους υπό άλλη μορφή. Αφού η παρουσία που έχει φωλιάσει στα γλυπτά αυτά δεν μπορεί με κανέναν άλλο τρόπο να δηλωθεί ή να μεταφερθεί.

ΑΠΟ ΤΟΝ
ΘΑΝΑΣΗ
ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟ

Μετάφραση
ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΚΑΡΟΥΣΗ

鴻

ΓΙΟΥΝΓΚ ΤΣΑΝΓΚ

ΑΓΡΙΟΚΥΚΝΟΙ

Τρεις κόρες τῆς Κίνας

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ “ΕΣΤΙΑΣ”

ΓΙΟΥΝΓΚ ΤΣΑΝΓΚ ΑΓΡΙΟΚΥΚΝΟΙ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ “ΕΣΤΙΑΣ”

Ι.Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.

ΑΘΗΝΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Μ Ο Λ Ι Σ Κ Υ Κ Λ Ο Φ Ο Ρ Η Σ Ε

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Στη νεότερη ελληνική ιστορία, κανένα πρόσωπο δεν λατρεύτηκε και δεν μισήθηκε τόσο. Και για κανένα πρόσωπο δεν καταβλήθηκε τόση προσπάθεια, από τις πολιτικές ηγεσίες δεξιάς και αριστεράς, για να σβηστεί από την εθνική μνήμη.

Ματαίως. Οι Έλληνες δεν τον ξέχασαν.

Αν και δεν είναι πολύς ο και-

ρός που σκοτώ-

θηκε, η ζωή του

Άρη Βελουχιώτη

έχει πάρει ήδη τα

χαρακτηριστικά του

Μύθου. Και όσο περνάνε

τα χρόνια, η κάθε πλευρά

της ζωής του σιγά σιγά μυθο-

ποιείται. (Στα ορεινά χωριά της

Ρούμελης, κάποιοι πιστεύουν ότι ο Άρης είναι ζωντανός και θα εμφανιστεί ξανά, όταν αυτός κρίνει ότι πρέπει).

Για να αποκαταστήσει την πραγματική εικόνα του Βελουχιώτη, ο

συγγραφέας, επί πολλά χρόνια, συγκέντρωνε

και – κυρίως – διασταύρωνε οτιδήποτε τον

αφορά: από μια ογκώδη βιβλιογραφία,

από τα σώματα των εφημερίδων, από

κάποια όχι πολύ προσιτά αρχεία,

από ατελείωτες ώρες συνεντεύ-

ξεων με δεκάδες πρωταγωνι-

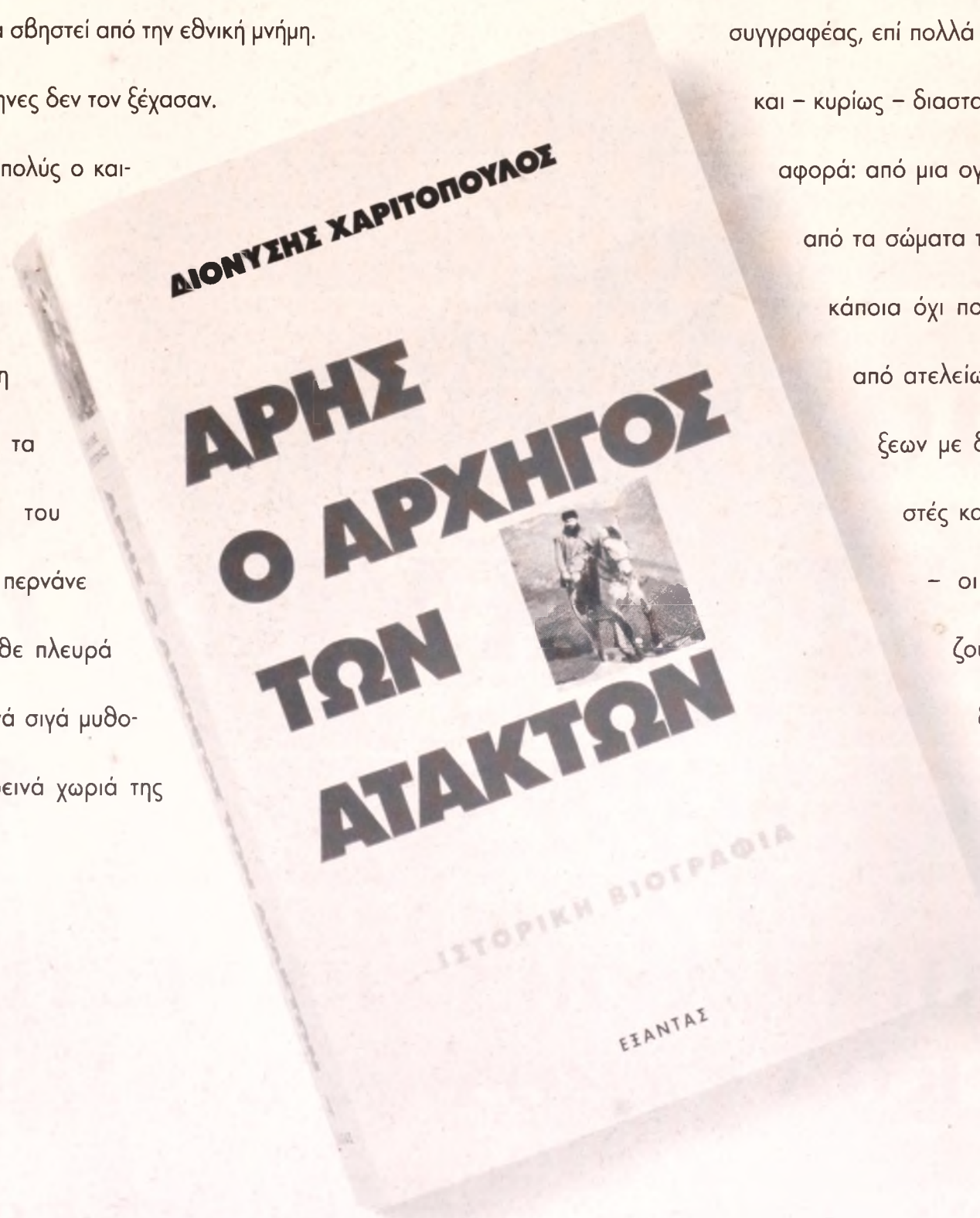
στές και θεατές της εποχής

– οι περισσότεροι δεν

ζούν πια – και ακολού-

θησε τα ίχνη του από

βουνό σε βουνό...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΞΑΝΤΑΣ

Διδότου 59, Αθήνα 106 81, Τηλ. 380 4885, Fax 361 3065